УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ

СЕРІЯ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ»

Серію «Наукові роботи студентів УДФСУ» засновано у 2018 році, яка є продовженням започаткованої у 2017 р. серії «Випускникам УДФСУ».

Редакційна колегія:
Пашко П. В., д.е.н. (голова)
Шевчук О. А., д.е.н. (заступник голови)
Топчій В. В., д.ю.н.
Мацелюх Н. П., д.е.н.
Кужелєв М. О., д.е.н.
Швабій К. І., д.е.н.
Ріппа С. П., д.е.н.
Мандрагеля В. А., д.філософ.н.
Чмелюк В. В., к.ю.н.
Малинський І. Й., к.н.фіз.вих.
Шевчук В. А., к.ю.н.

У серії «Випускникам УДФСУ» вийшли друком:

2017

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ економіки, оподаткування та митної справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ права»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ інформаційних технологій та менеджменту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ обліку, аналізу та аудиту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ фінансів, банківської справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції»

У серії «Наукові роботи студентів УДФСУ» вийшли друком:

2018

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ економіки, оподаткування та митної справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ права»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ інформаційних технологій та менеджменту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ обліку, аналізу та аудиту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ фінансів, банківської справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції»

2019

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ права»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ обліку, аналізу та аудиту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ фінансів, банківської справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ економіки, оподаткування та митної справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ інформаційних технологій»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції»

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Серія «Наукові роботи студентів УДФСУ»
Заснована у 2018 році і є продовженням започаткованої у 2017 р. серії «Випускникам УДФСУ»

ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ

У трьох частинах

Частина 3

Ірпінь
2019

УДК 657(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)052я54
З-41

Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту
обліку, аналізу та аудиту
(протокол № 3 від 30 жовтня 2019 р.)

З-41 Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня Навчально-наукового інституту обліку, аналізу та аудиту Університету ДФС України : у 3-х ч. Ч. 3. – Ірпінь, 2019. – 304 с. – Серія «Наукові роботи студентів УДФСУ», т. 14).

У збірнику опубліковано статті здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня.

Видання призначене для молодих вчених, аспірантів, студентів.

УДК 657(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)052я54

Матеріали розміщено в авторській редакції.
Відповідальність за зміст матеріалів, їх відповідність вимогам чинного правопису і достовірність фактів та статистичних даних несуть автори.

© ННІ обліку, аналізу та аудиту, 2019
© Університет ДФС України, 2019

ЗМІСТ

ОМІ-18-4

Важалюк Юлія Олегівна
МОЖЛИВОСТІ ПРОГРАМИ R
У МОДЕЛЮВАННІ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ 9

Вислоух Крістіна Дмитрівна
ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА
НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ БАЛАНСУ 14

Головій Іванна Сергіївна
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕПОЗИТНИХ
ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ 20

Добриніна Євгенія Віталіївна
РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ ОБСЯГУ ТОВАРІВ
ЗА ДАНИМИ ТОВ «ЛІЗАРД ТРЕЙД» 24

Замота Ірина Олександрівна
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ 27

Івчук Марія Володимирівна
АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА 32

Каменчук Марія Петрівна
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»
З ІНШИМИ БАНКАМИ УКРАЇНИ 37

Литвиненко Олександра Анатоліївна
ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА
ПІДПРИЄМСТА ТА АНАЛІЗ ЧИСТОГО ДОХОДУ
СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ 42

Мезенцев Дмитро Олександрович
ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ 47

Мізіренко Олександр Сергійович
МОДЕЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА 52

Морозовський Павло Анатолійович
УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ 57

Муравський Олександр Юрійович
СИСТЕМА ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯК АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ МЕРЕЖЕЮ ПІДПРИЄМСТВА 62

Пазірук Костянтин Олександрович
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ 67

Петрина Наталія Володимирівна
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ 72

Пужайло Олександра Ігорівна
МІСЦЕ ОБЛІКУ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У СИСТЕМІ РОЗРАХУНКОВО-КАСОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ 78

Слотін Антон Едуардович
ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ 82

Стригуненко Ганна Ігорівна
ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ 87

Шевчук (Михаленко) Олександра Володимирівна
УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ЗА ТОВАРИ, РОБОТИ ТА ПОСЛУГИ 92

Шершукова Олена Валеріївна
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЕКСЕЛЬНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ 96

ОМАз-18-2

Бушиленко Валентина Григорівна
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ
ДО АНАЛІЗУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ 102

Вербич Тетяна Юріївна
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ
У ЗВІТНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ
ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗА П(С)БО ТА МСФЗ 106

Вересенко Андрій Іванович
ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ 111

Верещака Ірина Олександрівна
ВАЖЛИВІСТЬ АУДИТУ ЯКОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ
ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ 115

Гелант Анна Іванівна
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ 119

Генс Ксенія Сергіївна
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ
МЕТОДИКИ АУДИТУ ОПОДАТКУВАННЯ
СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ 126

Данилюк Вікторія Сергіївна
ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК
ПІДПРИЄМСТВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО
ЙОГО АДМІНІСТРУВАННЯ 131

Забарна Тая Анатоліївна
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ БЕЗОПЛАТНО
ОТРИМАНИХ ДОВГОСТРОКОВИХ АКТИВІВ 136

Захарова Алла Андріївна
ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК МАТЕРІАЛЬНИХ
АКТИВІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 140

Кирильчук Данило Михайлович
ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ:
СУТНІСТЬ, СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВОВВЕДЕННЯ 144

Кирусенко Антон В'ячеславович
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РЕАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....156

Коваленко Юлія Олександрівна
ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА.....160

Малікова (Козачок) Богдана Олегівна
ВИКОРИСТАННЯ CRM-СИСТЕМ ДЛЯ ПОЛЕГШЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ 163

Коханевич Іван Миколайович
МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ: ПОЗИТИВИ ТА НЕДОЛІКИ 168

Маліновська Тетяна Валеріївна
ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА 175

Месаблішвілі Резо Нугзарович
ФАКТОРИ РИЗИКІВ В УПРАВЛІННІ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА 179

Петюх Ярослав Олександрович
МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ.....185

Подлазова Дар'я Володимирівна
НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 189

Полькіна Аліна Сергіївна
ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ 193

Сіромах Марина Іванівна
ПРОЦЕДУРИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ 197

Федоришіна Катерина Вікторівна
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ
У ЗВІТНОСТІ ЩОДО ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ
РЕЗУЛЬТАТІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ 203

Фролова Маргарита Мохаммадівна
ОПТИМІЗАЦІЯ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ 209

ОМФз-18-3

Куцан Ганна Сергіївна
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ
СУТНОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 215

Ласкава Наталія Олексіївна
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА
ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ
ТА ОЦІНКИ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ 220

Лисеюк Андрій Миколайович
ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОСЛУГ,
ВИДИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ 228

Лютовська Ірина Вікторівна
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ
СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
З ПИТАНЬ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ 234

Махиніч Юрій Сергійович
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДОСЛІДЖЕННЯ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ
ПДВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-
ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ 238

Міщенко Олександр Валерійович
УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРАВОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО КРЕДИТУ 247

Нечипорук Ірина Володимирівна
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ.....252

Ткачук Марія Андріївна
МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ОПЕРАЦІЙ З ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИМИ ЦІННОСТЯМИ.....257

Феєр Ірина Іванівна
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....266

Чешейко Леонід Андрійович
МЕТОДИКА ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЦІННИХ ПАПЕРІВ 272

Чиж Аліна Василівна
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ 281

Шевчук Яна Євгеніївна
ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ПИТАНЬ ПРАВИЛЬНОСТІ НАРАХУВАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ 286

Штефан Віталіна Олександрівна
СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: ЗНАЧЕННЯ ТА ЇЇ НЕОБХІДНІСТЬ 292

Шульга Іванна Іванівна
ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПЕРТНОЇ ПЕРЕВІРКИ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ 297

ОМІ-18-4

Важалюк Юлія Олегівна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Паянок Тетяна Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

МОЖЛИВОСТІ ПРОГРАМИ R У МОДЕЛЮВАННІ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

На сьогоднішній день існує багато інструментів для самостійного вивчення і візуалізації даних. Такі програми як PSPP, SPSS, SAS, R та інші традиційні аналітичні набори програм – є системами корпоративного рівня і часто, як і раніше необхідні для проведення більш складного і сучасного статистичного аналізу. Якісна обробка великих масивів даних сьогодні можлива лише за умови застосування програмного забезпечення, що і визначає актуальність теми.

Метою статті є дослідження практичних засад управління готовою продукцією за допомогою програмного забезпечення R, а саме регресійне моделювання, що визначає кількісну оцінку впливу факторів на неї.

Вивченням питань щодо особливостей застосування програмного забезпечення займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: Р.Є. Майборода [4], О.В. Сугакова [4], Л. В. Дериглазов [3], Н. М. Товмаченко [3], Р. Пенг [1], Д. Бейтс [1], Б.Д. Ріпллі [1] та інші.

Більшість прикладних програм, що застосовують для обробки даних, на відмінну від програми R, потребують фінансових ресурсів. «R – це середовище програмування для статистичного аналізу даних. Середовище складається з базової програми R, що працює як інтерпретатор мови статистичного програмування S, та окремих пакетів, які реалізують спеціальні методи та технології статистичної обробки даних. Базова програма створена у рамках проекту GNU, як альтернативна програмна реалізація мови S (ця мова та комерційний пакет S+ для її реалізації були розроблені у Bell Laboratories під керівництвом Дж. Чемберса). На відміну від S+, програма R є некомерційною і вільно розповсюджується за умови дотримання вимог GNU General Public License» [1].

Розглянемо переваги застосування R:

«працює майже на будь-якій стандартній обчислювальній платформі та операційній системі. Користувач може вільно адаптувати програмне забезпечення до будь-якої, обраної ним, платформи. R працює на сучасних планшетах, телефонах, КПК та ігрових консолях;

постійно оновлюється програмне забезпечення. Є основний щорічний реліз, як правило, у жовтні, де закладено основні нові функції. Протягом року, в міру необхідності, можуть бути випущені незначні оновлення, з метою коригування певних неточностей та недоліків;

складні графічні можливості. Здатність R створювати графіку «якості публікації» існує з самого початку і до цього часу і, як правило, краще, ніж конкуруючі пакети. Сьогодні ще також доступні пакети візуалізації, які не використовувалися раніше. Базова графічна система R дозволяє дуже точного контролювати фактично кожний аспект сюжету чи графіка;

R зберегла оригінальну філософію S, яка полягає в тому, що надає доступну мову для інтерактивної роботи, але містить потужну мову програмування для розробки нових інструментів. Це дозволяє користувачеві створювати нові інструменти» [2].

Побудуємо регресійну модель за даними ПрАТ «Рейл» і визначимо вплив факторів на обсяг виробництва готової продукції (табл. 1).

Для побудови економетричної моделі використовуємо наступну функцію: «model<-lm(data=t, gp~sv+gr)», а для отримання протоколу моделі використовуємо функцію summary(model).

Рівняння регресії матиме наступний вигляд:

$$Y = - 8609{,}75 + 1{,}74x_1 + 1{,}03x_2.$$

Таблиця 1

Показники діяльності ПрАТ «РЕЙЛ» за 2009-2018 рр., тис. грн.

Рік	Gp (готова продукція)	Sv (собівартість)	Gr (грошові кошти)
2009	34832	23774	611
2010	19074	13820	89
2011	18332	18762	10
2012	50409	27550	7475
2013	42034	20822	13882
2014	22110	16711	6144
2015	7690	10255	2159
2016	4255	5271	1492
2017	6813	7382	1085
2018	11826	9812	1576

Джерело інформації: за даними [5].

Результати відображені на рис. 1.

```
Call:
lm(formula = gp ~ sv + gr, data = t)

Residuals:
   Min     1Q Median     3Q    Max
 -5674  -2771   1486   2066   3575

Coefficients:
             Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
(Intercept) -8609.7530  2977.0833  -2.892   0.0232 *
sv              1.7378     0.1971   8.817 4.87e-05 ***
gr              1.0303     0.3260   3.160   0.0159 *
---
Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Residual standard error: 3868 on 7 degrees of freedom
Multiple R-squared:  0.9534,    Adjusted R-squared:  0.9401
F-statistic: 71.64 on 2 and 7 DF,  p-value: 2.181e-05
```

Рис. 1. Протокол економетричної моделі

Це означає, що збільшення собівартості на 1 тис. грн. призводить до збільшення вартості обсягу виготовленої продукції на 1,74 тис. грн. при сталості інших факторів, водночас зростання грошових коштів на 1 тис. грн. призводить до збільшення вартості обсягу виготовленої продукції на 1,03 тис. грн.

t-статистика вказує на адекватність моделі, в кожному рядку можна побачити зірочки, їх кількість означає рівень з яким оцінки параметрів можна вважати значимими, тобто значно впливає на вартість обсягу виготовленої продукції її собівартість і незначний вплив має залишок коштів на рахунку підприємства. Так як значимість 4,87e-05<0,005,що вказує на адекватність моделі, а так як t-статистика значимо та приймається H_0.

Критерій Фішера становить 71,64 значимість критерію 2,18e-15< 0,005, що також вказує на адекватність моделі.

Довірчі інтервали моделі можна знайти через функцію confint(model) (рис.2).

```
> confint(model)
                    2.5 %       97.5 %
(Intercept) -1.564944e+04 -1570.069674
sv           1.271785e+00     2.203907
gr           2.593514e-01     1.801185
```

Рис. 2. Протокол знаходження довірчого інтервалу

Довірчі інтервали показують межі в яких змінні можуть набувати свої значення, так як між значеннями невеликий розрив, то можна вважати, що вони якісні. Оскільки прогнозні значення розраховуються

виходячи з середніх значень, для їх розрахунку використовуємо функцію: mean(). До середнього значення потрібно додати (k+N)/100 = (4+1)/100 = 0,05:

newt<-data.frame(sv=mean(t$sv)+0.05, gr=(mean(t$gr)+0.05))

Для знаходження точкового прогнозу використовуємо функцію predict, аргументами якої є назва моделі та масив прогнозних значень ознак-факторів: predict(model, newdata=newt) (рис.3).

```
> newt<-data.frame(sv=mean(t$sv)+0.05, gr=(mean(t$gr)+0.05))
> predict(model, newdata=newt)
       1
21737.64
```

Рис. 3. Знаходження точкового прогнозу

Для знаходження інтервального прогнозу для індивідуального значення залежно змінної до функції predict окрім зазначених вище аргументів необхідно додати, через кому ще один: interval= "prediction": predict(model, newdata=newt, interval="prediction") (рис.4).

```
> predict(model, newdata=newt, interval="prediction")
       fit      lwr      upr
1 21737.64 12145.45 31329.83
```

Рис. 4. Знаходження інтервального прогнозу

Таким чином, за результатами точкового прогнозу у 2019 році вартість обсягів виготовленої продукції складатиме 21737,44 грн. Аналізуючи дані інтервального прогнозу, можна зробити висновок, що у 2020 році вартість обсягів виготовленої продукції складатиме 12145,45 грн., а у 2021 році – 31329,83 грн.

Далі проведемо діагностику моделі на наявність автокореляції залишків за критерієм Дарбіна-Уотсона. Для цього використовується функція (рис.5):

dwt(model)

res <- dwt(model)

```
> dwtest(model)

        Durbin-Watson test

data:  model
DW = 2.3222, p-value = 0.5079
alternative hypothesis: true autocorrelation is greater than 0
```

Рис. 5. Тест Дарбіна-Уотсона

Тест Дарбіна-Уотсона вказує на відсутність автокореляції, так як приймається гіпотеза H_0.

Проведемо тест Бреуша-Годфрі. Для його проведення необхідно використати функцію: bgtest(model,order = 1). В консолі відобразиться значення статистики Бреуша-Годфрі та число ступенів свободи (рис.6).

```
> bgtest(model,order = 1)

        Breusch-Godfrey test for serial correlation of order up to 1

data:  model
LM test = 0.36013, df = 1, p-value = 0.5484

> qchisq(0.95,1)
[1] 3.841459
```

Рис. 6. Тест Бреуша-Годфрі та визначення критичне значення χ^2

Наступним кроком необхідно знайти критичне значення χ^2 критерію, для певної ймовірності та числа ступенів свободи, яке дорівнює порядку автокореляції: qchisq(0.95,1) (рис.6). Так як значення статистики Бреуша-Годфрі 0,36013 є меншим за критичне значення критерію χ^2 (3,841459), то можна зробити висновок, що автокореляція відсутня у моделі.

Проведемо тестування моделі на мультиколінеарність. Для цього використаємо функцію: > vif(model) (рис.7).

```
> vif(model)
       sv        gr
1.265284 1.265284
```

Рис. 7. Тестування моделі на мультиколінеарність

Отримані значення вказують, що мультиколінеарність у побудованій моделі відсутня (< 10).

Отже, застосування програмного забезпечення R дозволяє використовувати програму для різних цілей, вивчати принцип роботи R та адаптувати її до власних потреб, робити копії файлів, що, у свою чергу, дозволяє розміщувати їх на різноманітних носіях інформації та отримувати швидкий доступ до файлів у будь-який час та будь-де, а також створювати нові необхідні інструменти для проведення аналізу та поширювати їх серед всіх користувачів програмного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Fdfgroup.ru [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://fdfgroup.ru/poleznaya-informatsiya/stati/50-novykh-instrumentov-dlya-analiza-i-vizualizatsii-dannykh/

2. Roger D. Peng R Programming for Data Science. – [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.cs.upc.edu/~robert/teaching/estadistica/rprogramming.pdf

3. Дериглазов Л. В., Товмаченко Н. М. Компаративний аналіз застосування пакетів статистичних програм в економічних та соціальних дослідженнях // Л. В. Дериглазов, Н. М. Товмаченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/3252/1/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2.pdf.

4. Майборода Р.Є., Сугакова О.В. Аналіз даних за допомогою пакета R: Навч. пос. // Р.Є. Майборода, О.В. Сугакова – Київ. – 2015. – с. 65.

5. Фінансова звітність ПрАТ «РЕЙЛ» за 2009–2018 рр.

Вислоух Крістіна Дмитрівна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Остапенко Яна Олександрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітикита статистики

ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ БАЛАНСУ

Сьогодні для ринку характерна нестабільність, тому особливо відчутною є складність у побудові ефективних прогнозів результатів діяльності підприємства.

Це зумовлює потребу у розробках у сфері прогнозу та аналізу діяльності підприємств, що дає змогу встановити наявність чи відсутність ознаків ймовірності банкрутства неплатоспроможних підприємств [1].

Лише дізнавшись про це, потрібно швидко здійснювати зміни та вносити необхідні корективи у процес управління даним підприємством.

Методику оцінки ймовірності банкрутства та критерії його прогнозування і діагностики досліджували такі вчені, як Е. Альтман У. Бівер, Р. Лис, І. Романе, Г. Спрингейт, А. Таффлер та ін. Саме тому в сучасній світовій науці широко використовуються зарубіжні моделі: Альтмана, Гольдера, Ліса, Спрінгейта, Таффлера і Тішоу та ін.

Серед вітчизняних вчених питання оцінки ймовірності банкрутства досліджували: А. Абрамова, О. Базілінська, І. Бланка, О. Бондар, К. Залигіна, І. Калічак, Л. Лігоненко, О. Манойленко, Т. Рзаєва, Л. Ситник, О. Сич та інші.

Метою дослідження є аналіз показників балансу з метою ^виявлення ймовірності банкрутства суб'єкта господарювання та побудова моделі на основі вітчизняних транспортних підприємств для виявлення ризику банкрутства підприємства.

Базілінська О.Я. виділяє певні види банкрутства підприємств, які спостерігаються на сучасному вітчизняному ринку (табл. 1).

Таблиця 1

Види банкрутства підприємств

Необережне банкрутство	є результатом неефективної роботи підприємств
Приховане банкрутство	виникає у випадку навмисного приховування факту стійкої фінансової неспроможності підприємства та пов'язаного з цим подання недостовірної інформації кредиторам, державним органам, іншим зацікавленим особам
Умисне банкрутство	це свідоме доведення підприємства до стійкої фінансової неспроможності
Фіктивне банкрутство	Результат свідомого поширення підприємством інформації щодо своєї фінансової неспроможності, щоб ухилитися від сплати зобов'язань

Джерело: сформовано автором на основі [2, с 200]

У сучасному світі існує значна кількість моделей для оцінки рівня банкрутства підприємства, більшість з яких ґрунтуються на даних експертних оцінок.

Найпоширенішими вважвють такі економетричні моделі: двохфакторна модель оцінки ймовірності банкрутства, оцінка ймовірності банкрутства на основі Z-рахунку Альтмана, модель Конана і Гольдера, модель Спрінгейта, модель Фулмера.

Але потрібно відзначити, що ці моделі складалися на основі фінансового стану зарубіжних підприємств і тому не є адаптованими до фінансової ситуації українських суб'єктів підприємницької діяльності.

Для підприємств України більш доречними є моделі О.О. Терещенка, А.В. Матвійчука та російська R-модель (R-модель прогнозу ризику банкрутства) [3].

В Україні найбільш поширеною є діагностика банкрутства підприємства за моделлю О. Терещенка. Розроблена дискримінантна модель О. Терещенка має значні переваги над традиційними вітчизняними методиками, а саме: зручність у застосуванні; при використанні вітчизняних статистичних даних врахована сучасна міжнародна практика; вирішення проблеми $_x$ критичних значень показників, врахування галузевої специфіки підприємства [4].

Проте дана методика не є досконалою і має також свої недоліки: відсутність поглибленої класифікації стійкості фінансового стану (існує лише задовільний та незадовільний фінансовий стан); широкий інтервал невизначеності, що зобов'язує проводити додатковий аналіз для ідентифікації стійкості фінансового стану; недостатнє теоретичне обґрунтування критичних точок (чи інтервалів) для окремих фінансових індикаторів, що призводить до неточностей у фіксуванні нормативних значень фінансових показників [1].

Модель О.О. Терещенка визначається за формулою:

$$Z = 1{,}5x1 + 0{,}08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0{,}3x_5 + 0{,}1x_6 \qquad (1)$$

де x_1 - відношення грошових надходжень до зобов'язань;

x_2 - відношення валюти балансу до зобов'язань;

x_3 - відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

x_4 - відношення прибутку до виручки;

x_5 - відношення виробничих запасів до виручки;

x_6 - відношення виручки до основного капіталу [4].

Одержані значення показника Z можна інтерпретувати так:

$Z > 2$ - підприємство є фінансовою стійким і йому не загрожує банкрутство;

$1 < Z < 2$ - у підприємства порушено фінансову рівновагу (фінансову стійкість), але йому не загрожує банкрутство за умови переходу на антикризове управління;

$O < Z < 1$ - підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

$Z < 0$ - підприємство є напівбанкрутом.

Проведемо оцінку ймовірності банкрутства за моделлю О. Терещенка транспортних підприємств України, що входять до суб'єктів

малого підприємництва (рис.2), де 1 - ПрАТ «Мізоцьке ремонтно-транспортне підприємство», 2 - ПрАТ «Шепетівське АТП — 16807», 3 - ПрАТ «Пальмирське ремонтно-транспортне підприємство», 4 - ПАТ «Пересічанське хремонтно-транспортне підприємство", 5 - ПрАТ «Старосалтівське ремонтно-транспортне підприємство», 6 - ПрАТ «Херсонське автотранспортне підприємство 16560», 7 -ПрАТ «Шацьке ремонтно-транспортне підприємство», 8 - ПрАТ «Ямпільське авторанспортне підприємство 10551», 9 - ПрАТ «Погребищенське автотранспортне підприємство 10537», 10 - ПрАТ «Поворське ремонтно-транспортне підприємство».

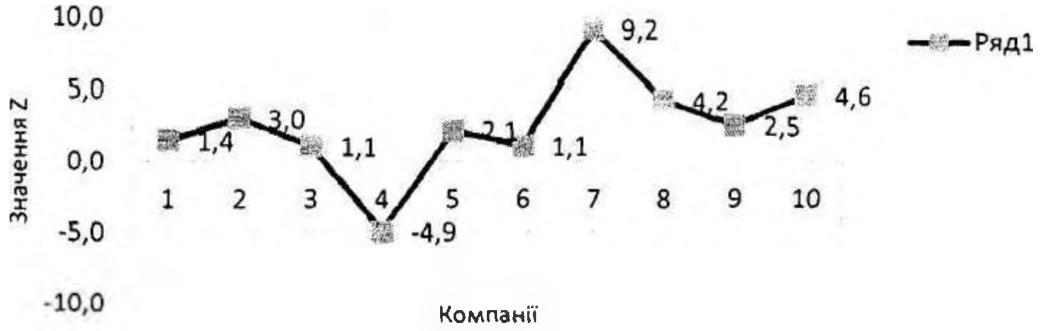

Рис. 1. Значення коефіцієнта *Z* за моделлю О. Терещенка

Джерело: сформовано авторами на основі [5].

Тож, як видно з дослідження більшості підприємствам, не загрожує банкрутство, тобто вони є фінансово стійкими та мають високий фінансовий потенціал. Проте ПрАТ «Шепетівське АТП-16807», ПрАТ «Поворське ремонтне-транспортне підприємство» та ПрАТ «Старосалтівське ремонтно-транспортне підприємство» мають порушену фінансову стійкість, тобто у разі погіршення фінансового становища на цих підприємствах може виникнути ймовірність банкрутства. Серед підприємств, які досліджувлили виявилося одне, показник якого вказує на те, що підприємство є напівбанкрутом.

Тож, Україні слід звернути увагу на проблему неплатоспроможності українських транспортних підприємств, адже за цим показником країна знаходиться далеко від розвинених країн. З метою завчасного виявлення проявів банкрутства пропонуємо здійснювати діагностику в декілька етапів (табл.2)

Таблиця 2

Етапи діагностики ймовірності банкрутства підприємства

№	Назва етапів
1 етап	Аналіз ранніх ознак кризового стану підприємства
2 етап	Економічна оцінка та аналіз бухгалтерського балансу підприємства
3 етап	Аналіз фінансового стану підприємства за групами коефіцієнтів, які характеризують майновий стан, ліквідність та платоспроможність, фінансову стійкість, ділову активність та рентабельність діяльності
4 етап	Діагностика на основі рейтингової оцінки
5 етап	Дискрімінантний аналіз (моделі Альтмана, Спрінгейта та інших)

Джерело: сформовано автором на основі [6, с.1093]

Для мінімізації ризику банкрутства вітчизняним підприємствам слід:

- оптимізувати структуру фінансових ресурсів підприємства з погляду питомої ваги власних і залучених ресурсів;
- оптимізувати й регулювати структуру власного капіталу та диверсифікувати підходів до її формування;
- оперативно переглядати і обґрунтовувати переваги (з урахуванням стратегії) залучення обсягів запозичених фінансових ресурсів;
- оптимізувати структуру запозиченого капіталу з погляду обсягу залучення в розрізі довгострокових та поточних зобов'язань;
- оперативно контролювати розрахунки для повернення основної суми кредиту і відсотків за ним;
- перевіряти й забезпечувати умови ефективного використання та повернення кредиту;
- оптимізувати структуру власних фінансових ресурсів з погляду частки залучених за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел [7].

На нашу думку, якщо вітчизняні суб'єкти господарювання будуть слідувати зазначеним заходам, то ймовірність їх банкрутства зменшиться.

Отже, головним проявом банкрутства підприємства є його неплатоспроможність, а неплатоспроможність підприємства залежить від його фінансового стану, що відображаються в Балансі. Саме характеристики фінансового стану підприємства такі як: рівень його ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості є запорукою рівня платоспроможності суб'єкта господарювання. Погіршення

фінансового стану значної частини підприємств потребує оперативного реагування на негативну динаміку їх характеристик та своєчасного попередження перспектив банкрутства.

В практичній діяльності підприємствам слід використовувати запропоновані заходи мінімізації ризику банкрутства, щоб забезпечити достатню фінансову стійкість підприємства, гарантувати тривалу та стійку платоспроможність суб'єкта господарювання, підтримати оптимальний фінансовий стан підприємства, рівень його конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та економічної безпеки підприємства. Окрім цього слід на законодавчому рівні забезпечити спрощення системи визначення неплатоспроможності суб'єктів господарювання та методів їх порятунку чи ліквідації [8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власюк В. Є. Оцінка ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств (на прикладі ПАТ «Комбінат «Тепличний») / В. Є. Власюк, К. О. Гордієнко, А. О. Пшенична. // Економіка і суспільство. - 2017. - №12. - С. 68- 72.

2. Базілінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. / О.Я. Базілінська. К.: ЦУЛ, 2009. - С 328.

3. Ященко В. Методи аналізу ймовірності настання банкрутства на підприємстві / В. Ященко [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://naub.oa.edu.ua/.

4. Хринюк О. С. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства / О. С. Хринюк, В. А. Бова. // Ефективна економыка - 2018. - №2

5. Stock market infrastructure development agency of Ukraine (SMIDA). - URL: https://smida.gov.ua/.

6. Абрамова А.С. Основні причини банкрутства підприємств України та заходи по запобіганню їх неплатоспроможності / А.С. Абрамова, О.В. Духніч // Молодий вчений. 2017. № П. С 1092-1095. х

7. Рзаєва Т.Г. Ознаки прояву перспектив банкрутства за показниками фінансової звітності в економічному аналізі / Т.Г. Рзаєва, О.В. Бондар // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2017. № 3, т. 1. С 23-28.

8. Савченко А». М. Аналіз показників балансу з метою попередження банкрутства суб'єкта господарювання / А. М. Савченко, Л. В. Блищак. // Економічні науки. -2019. -№1.- С. 501-505.

Головій Іванна Сергіївна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Мискін Юрій Ігоревич,
к.е.н, доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Одним з основних джерел формування ресурсної бази банківських установ є депозитні операції з клієнтами, які забезпечують можливість банкам здійснювати активні операції з метою отримання прибутку. Ураховуючи важливу роль операцій із залучення депозитів у діяльність банківських установ, питання організації та методики відображення в обліку цього виду операцій не втрачає своєї актуальності та потребує подальшого дослідження. Крім того, потреба дослідження цього питання зумовлена змінами у нормативній базі, яка регламентує бухгалтерський облік та фінансову звітність банків України, що направлено на гармонізацію із МСБО та МСФЗ. [1]. На сьогоднішній день велика частина ресурсів комерційного банку формується завдяки залученим коштам, а не за рахунок власних коштів. Тому розгляд облікових процедур за депозитними операціями та відображення даної інформації у звітності має важливе значення в діяльності банку.

Дослідженням проблем обліку депозитних операцій банків присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених. Значну увагу даному питанню приділяли такі вчені, науковці та практики, як Гальчинський А. С., А. Маршал, А. Сміт, М. Алексєєнко, О. Барановський, М. Савлук, А. Мороз, О. Огієнко. У своїх працях вони розглядали економічне значення депозитних операцій, їх вплив на ресурсну базу банку, технологію проведення депозитних операцій із фізичними та юридичними особами та аналіз і облік цих операцій. Варто зазначити, що питання, яке стосується обліку депозитних операцій, все ж таки потребує більш детального дослідження.

Мета дослідження полягає у визначені ролі депозитних операцій у формуванні ресурсної бази банків, сучасних тенденцій ринку депозитів, а також узагальненні організації та методики бухгалтерського

обліку депо-зитних операцій банків з урахуванням змін у нормативному забезпеченні, направлених на забезпечення комплексного підходу до визнання та оцінки фінансових інструментів.

Об'єктом дослідження є депозитні операції банку.

Предметом дослідження є облікові процедури за депозитними операціями в банках.

Стратегічним напрямом розвитку економіки України є акумулювання достатньої кількості депозитних ресурсів та розробка оптимальної депозитної політики. Особливістю комерційного банку як суб'єкта господарювання полягає в тому, що значна частина його фінансових ресурсів забезпечується за рахунок залучених засобів а не власних коштів. Головними їх видами на сьогоднішній день є саме депозитні операції. Щодо рівня розвитку українського суспільства, банківської системи загалом та конкурентоспроможності комерційних банків у останні роки значно підвищився.

У свою чергу, депозит є індикатором рівня довіри населення до банків, виявляє рівень доходу громадян, адже його зростання забезпечує збільшення коштів на заощадження. Операції банку при яких кошти клієнтів зараховуються як депозит розглядаються як пасивні депозитні операції, активними вони виступають тільки на міжбанківському ринку. Облік депозитних операцій регулюється постановами НБУ та правилами обліку доходів і витрат банків та діляться на два рівні: синтетичний та аналітичний. Синтетичний облік ведеться у грошовому вираженні та надає загальну інформацію про депозитну операцію. Аналітичний облік – система деталізованої інформації про депозитну операцію, на кожну з яких є окремий рахунок, номер, має параметри: вид, тип вкладу, термін дії, строк закінчення угоди, тип контрагента, відсоткову ставку [2].Велику роль відіграє внутрішній контроль за депозитами, який виконується згідно з Положенням про організацію бухгалтерського обліку та звітності у банківських установах України [3]. Банки повинні визначати процедури внутрішнього контролю, забезпечувати перевірку первинних документів з відкриття і реєстрації депозитних рахунків, операцій з вилученням коштів з депозиту, нарахування відсотків, їх сплати клієнтами. Депозити, що застосовуються у практиці банків, відрізняються залежно від строків, умов внесення і вилучення коштів, сплати відсотків, а також можливостей отримання пільг за активними операціями з банками. Класифікуючи депозити можна виділити такі базові ознаки: вид і статус

вкладника; термін вкладу. За першою ознакою розрізняються вклади юридичних і фізичних осіб, резидентів і нерезидентів. «За термінами використання коштів розрізняють депозити до запитання та депозити на визначений строк (строкові);ощадні вклади» [3]. Депозити до запитання, або платіжні депозити –це кошти, що знаходяться на поточних рахунках і використовуються власниками для здійснення платежів (розрахунків) на користь третіх осіб через використання готівки або розрахункових інструментів. За цими депозитами банки або зовсім не сплачують відсотки, або запроваджують за ними низькі відсоткові ставки. Особливістю цього виду депозиту є те, що власник рахунка будь-якої миті може вилучити кошти. «Тому банк повинен мати високоліквідні активи за рахунок зменшення частки менш ліквідних активів, але таких, що дають високі доходи» [3]. Це пояснюється тим, що банки несуть дуже великі витрати, обслуговуючи платіжні рахунки, за якими обліковуються ці депозити. Найбільш стабільними під кутом зору прогнозування рівня залишків і зазначення строків повернення грошей є строкові внески (депозити). Строкові внески (депозити) – це кошти, які покладені їх власниками в установу банку для збереження та реєструються на визначених депозитних рахунках на встановлений термін із виплатою обумовлених процентів. Комерційний банк зацікавлений у залученні вкладів на визначений термін, тому що вони є стабільними й дають змогу банку використовувати кошти вкладників протягом тривалого часу [3].Строкові кошти суб'єктів господарської діяльності обліковуються за рахунками 2-го класу розділу 26 "Кошти клієнтів банку "Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України. Рахунки цього розділу групуються за двома основними ознаками: за характером клієнтів банку (суб'єкти господарювання чи фізичні особи);за терміном депозитів (кошти до запитання і строкові кошти). «Загальні правила відкриття депозитних рахунків як у гривні так і в іншій іноземній валюті, і крім того поточних бюджетних рахунків у гривні та проведення операцій по ним визначено чинним законодавством України. Усі особові рахунки як юридичних так і фізичних осіб мають бути зареєстровані з одного боку у бухгалтерії, а з іншого в депозитному відділі банку. Датою відкриття депозитного рахунку виступає дата надходження грошових ресурсів на депозитний рахунок. Юридичні особи зобов’язані перераховувати кошти на депозит тільки з поточного рахунку, в той час як фізичні особи також можуть вносити кошти готівкою» [4].Саме мала величина власного капіталу банківської

системи України збільшує значення коштів отриманих у якості депозитів при утворенні ресурсної бази комерційних банків, та зазначає необхідність реалізації якісної депозитної політики в системі управління комерційним банком. «Облік депозитних операцій водиться кожним банком за допомогою власного плану рахунків. Діяльність банка у сфері депозитної політики має бути гармонізована з кредитною політикою і допомагати її реалізації. Лише даний підхід може забезпечувати на належному рівні основні індикатори діяльності банківської установи, а саме: ліквідність, фінансову стійкість і головне прибутковість кредитної установи» [3]. Отже, на сьогоднішній день депозити – це спосіб зацікавити клієнта в отриманні подальших послуг комерційного банку, тому банки удосконалюють облік та контроль з кожним роком. Також, можна визначити, що саме депозити є одним з головних видів пасивних операцій, тобто є основним ресурсом для проведення активних кредитних операцій. Варто зазначити, що депозити відіграють значну роль у формуванні політики банку. Незважаючи на постійне дослідження даного питання та його вивчення, воно все ще потребує подальшого розгляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / О. А. Дмитрієва //Фінанси України.–2008. –No 5. С.34–36.

2. Черевин Н. В. Депозитна політика банків України, облік депозитних операцій // [Електронний ресурс] / Н. В. Черевин, Л. М. Гуріна Режим доступу : http://eztuir.ztu. edu.ua/1988/1/49.pdf. –Назва з екрану.

3. Глєбова Н. В. Облік у банках : навч. посібн. / Н. В. Глєбова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. –304 с.

4. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у банках України / Л. М. Кіндрацька. –К. : КНЕУ, 2004. –636 с.

Добриніна Євгенія Віталіївна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Паянок Тетяна Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ ОБСЯГУ ТОВАРІВ ЗА ДАНИМИ ТОВ «ЛІЗАРД ТРЕЙД»

В умовах сучасної економічної дійсності управління організацією стає все більш складним процесом. «Успішне ведення бізнесу не можливе без створення дієвого обліково-аналітичного забезпечення. Таке забезпечення інструментом дозволяє підвищити якість і оперативність прийнятих управлінських рішень, максимізувати очікуваний результат і ефективно контролювати ризики господарської діяльності» [3].

Потрібно зазначити, що кожна організація має свої особливості функціонування, в в'язку з чим, вся сукупність обліково-аналітичних дій повинна бути вибудувана відповідно до особливостей діяльності господарюючого суб'єкта. Від того, наскільки раціонально побудована обліково-аналітична система на підприємстві, наскільки вона адаптована до специфічних особливостей організації та об'єктивно відображає господарську діяльність, залежить не тільки процес ефективного управління, але і успішне його функціонування в сучасних умовах, вище викладене і визначило актуальність теми дослідження.

Метою дослідження є побудова регресійної моделі в прикладній програмі R для визначення зовнішніх факторів, що впливають на діяльність підприємства, зокрема на обсяг товарів.

Як об'єкт дослідження обрано торгівельну організацію ТОВ «ЛІЗАРД ТРЕЙД» за 2010–2018 рр. Товариство з обмеженою відповідальністю «ЛІЗАРД ТРЕЙД» засноване після реорганізації з ТОВ «ЕЛТА КОМЕРС» у 2015 році. Підприємство займається продажем автомобільних та архітектурних сонцезахисних плівок

Базуючись на даних щодо обсягу товарів на підприємстві було проведено регресійний аналіз за допомогою програмного продукту «R». Для аналізу використано наступні фактори: X_1 – ВВП на душу

населення (GDP), X_2 – курс долара (USD) НБУ, X_3 – середня заробітна плата (тис.грн), X_4 – вартість палива(тис.грн).

Першим етапом є побудова багатофакторної економетричної моделі, для цього у програмі «R» використовуємо наступну функцію:

```
model<-lm(data=t, Goods~ GDP+ wage+ USD+fuel)
summary(model)
```

```
Console D:/Учеба/5 kurs/R/ЗАЛІК/

Call:
lm(formula = Goods ~ GDP + wage + USD + fuel, data = t)

Residuals:
      1       2       3       4       5       6       7       8       9
 387.70 -176.39 -226.49  -28.95  132.36 -152.78 -222.12  381.16  -94.49

Coefficients:
             Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
(Intercept) -1.395e+03  5.147e+02  -2.711   0.0535 .
GDP          1.419e-01  5.578e-02   2.544   0.0637 .
wage        -1.064e+03  4.486e+02  -2.372   0.0767 .
USD         -1.273e+05  8.433e+04  -1.510   0.2056
fuel         1.415e+05  1.498e+05   0.945   0.3983
---
Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Residual standard error: 345.7 on 4 degrees of freedom
Multiple R-squared:  0.7741,    Adjusted R-squared:  0.5482
F-statistic: 3.426 on 4 and 4 DF,  p-value: 0.1301
```

Рис.1. Економетрична модель, побудована в програмі «R»

Джерело: розраховано автором за даними [1,2].

За допомогою методу відхилення, з розрахованих оцінок залишаємо лише фактор X1 та X2, які мають значимий t-статистику.

```
Console D:/Учеба/5 kurs/R/ЗАЛІК/
lm(formula = Goods ~ GDP + wage, data = t)

Residuals:
    Min      1Q  Median      3Q     Max
-484.20 -156.85   17.16   31.69  662.24

Coefficients:
             Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
(Intercept) -774.44207  370.53624  -2.090   0.0816 .
GDP            0.06812    0.02814   2.421   0.0518 .
wage        -426.26220  220.66206  -1.932   0.1016
---
Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Residual standard error: 367.4 on 6 degrees of freedom
Multiple R-squared:  0.6172,    Adjusted R-squared:  0.4896
F-statistic: 4.838 on 2 and 6 DF,  p-value: 0.05608
```

Рис.2. Економетрична модель побудована за виключенням факторів

Джерело: розраховано автором за даними [1,2].

Фактор Х3 та Х4 з результатною ознакою зв'язку немає, його вилучено із моделі. Тому будуємо нову модель лише з двома факторами. Таким чином рівняння економічної моделі буде наступним:

$$У= -774,44+0,68x_1-426,2x_2;$$

З даного рівняння можемо зробити наступний висновок:

- при зростанні ВВП на душу населення на 1 млн. грн., загальний обсяг товарів на підприємстві збільшить на 0,68 тис. грн.;
- зростання середньої заробітної плати на 1 млн. грн., призведе до зменшення обсягів товарів на 426,2 тис. грн.;

Коефіцієнт детермінації становить 0,6172, це означає, що наша результативна ознака, тобто обсяг товарів, на 61,72% залежить від факторів моделі і на 38,28% від показників не включених в модель, включаючи похибку.

Для подальшого аналізу необхідно оцінити суттєвість впливу кожного фактора зокрема. Для цього застосовують ***t*** – критерій Стьюдента відносно значень коефіцієнтів регресії. t-статистика показує адекватність моделі, в рядках можна побачити зірочки та крапки, їх кількість означає рівень з яким оцінки параметрів. Отже такі параметри як: ВВП на душу населення та середня заробітна плата є значимими, а показники: курс долара та вартість палива не значимими в даній моделі.

«Складність організації бізнесу напряму залежить від підвищення цінності формування ефективної обліково-аналітичної системи, яка надає змогу отримати інформацію за всіма важливими питаннями, що цікавлять користувачів» [4].

«Планування, облік, аналіз, і контроль за витратами обігу є одним з найважливіших місць в управлінні організацією торгівлі, оскільки їх скорочення впливає на підвищення ефективності її діяльності ефективне управління організацією торгівлі має бути нерозривно пов'язане з вивченням специфічних особливостей діяльності господарюючого суб'єкта. Тільки тоді воно дозволить підприємствам результативно функціонувати і приймати оптимальні управлінські рішення» [5].

Можна зробити висновок, що залежність основного ресурсу діяльності підприємства від зовнішніх факторів все ж таки існує, хоча і не велика. Тобто, окрім аналізу внутрішнього стану підприємства, та впливу внутрішніх факторів на той чи інший показник, керівництво має бути в курсі зовнішньої економічної ситуації, та проводити ще і аналіз впливу

на діяльність підприємства зовнішніх факторів. Адже головна мета будь якого підприємства чи організації – отримання прибутку, тому задля уникнення збитків багатофакторний аналіз має місце бути.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінансова звітність ТОВ «ЕЛТА КОМЕРС» за період 2010–2015 рр.
2. Фінансова звітність ТОВ «ЛІЗАРД ТРЕЙД» за період 2015–2018 рр.
3. Рожелюк В.М., Денчук П.Н. Концепптуальні основи обліково-аналітичного забезпечення систем менеджменту підприємства // Сталий розвиток економіки. 2013. – №1. – С. 357
4. Барышев С. Б. Развитие методики управленческого учета в торговых организациях / С.Б. Барышев, В.Г. Иванова // Бухгалтерский учет. 2008. – № 7. – С. 75–79.
5. Костюкова Е. И. Управленческий учет в различных отраслях: теория и практика: монография / Е.И. Костюкова, А. Н. Бобрышев, В. С. Яковенко и др. Ставрополь: СевКавГТУ, 2009. – 305 с.

Замота Ірина Олександрівна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Лаговський Володимир Вікторович,
к.е.н., завідувач кафедри
економічної кібернетики

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

В сучасних умовах спостерігається зростання ролі знань як фактору інноваційного розвитку. Розвиток наукоємних, інноваційних технологій вимагає гнучкого та адаптивного використання людських ресурсів та розвитку організаційної культури. Особливого значення набувають сучасні методи обліку та управління персоналом в організаціях, в яких важливим інструментом є новітні технології. Відповідно до цього актуальним є проблематика підвищення продуктивності управління персоналом, як на підприємстві, так і в бюджетних установах.

У дослідженні теоретичного аспекту, методів та інструментів управління інтелектуальним капіталом підприємства, його економічної сутності, його структури та пошуку шляхів удосконалення управління слід відзначити праці О. Попело [1], Д. Терещенка [2], І. Годнюк, І. Гуменюка, Ю. Гераймович [3], Ю. Гуменюка [4], В .Козуба [5], О. Парія [6], Ю. Василенко [7]. Проте, досі актуальним є дослідження обліково-аналітичного забезпечення управління структурою інтелектуального капіталу.

Метою статті є аналіз обліково-аналітичних систем управління інтелектуальним капіталом на рівні підприємства та бюджетної установи

Інтелектуальний капітал є відносно новим поняттям, тому в економічній літературі немає узгодженості у визначенні цієї категорії. Основою теорії інтелектуального капіталу стала теорія людського капіталу, що виходить із стійкості та інерційності системи потреб і переваг. Нині проводять дослідження на макрорівні, оскільки популярними з погляду практики і не дослідженими для економістів є питання визначення суті, оцінки, обліку інтелектуального капіталу в організаціях та його вплив на результат діяльності. Основними його складовими є знання, досвід, творчі здатності, інтелектуальна власність, інфраструктурні й ринкові активи. У загальному випадку виділяють три основні складові інтелектуального капіталу:

– людський капітал - знання, досвід, навички, творчі здібності, креативний спосіб мислення, моральні цінності, культура праці тощо;

– організаційний капітал - патенти, ліцензії, ноу-хау, товарні знаки, технічне й програмне забезпечення, організаційна структура;

– споживчий капітал - зв'язки з економічними контрагентами та інформація про них, історія взаємовідносин, торговельна марка (бренд) [7, с.162].

Інтелектуальний капітал виступає водночас ресурсом і результатом здійсненням будь-якої діяльності, а також здійснює рух організації на ринку. Організаційний капітал, який знаходиться у власності організації включає інтелектуальну власність та програмне забезпечення, що є важливою умовою в XXI столітті [1, с.67]. Очікуваними результатами впровадження системи управління інтелектуальним капіталом є створення необхідної інформаційно-аналітичної бази для вирішення практичних завдань в організаціях.

Обліково-аналітична система – це система, що ґрунтується на даних оперативного, статистичного, управлінського, фінансового обліку, включаючи оперативні дані. Вона виконує для економічного

аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші функції. Обліково-аналітична система виконує збір, збереження, опрацювання та оцінку всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень. Основними завданнями обліково-аналітичної системи є аналіз діяльності організації за вказаними напрямами, облік господарських операцій за цільовими напрямами, контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, а також планування діяльності підприємства. Для формування вищезгаданих завдань у режимі реального часу на підприємстві повинна функціонувати обліково-інформаційна система з відповідним програмним забезпеченням. Найбільш відомими програмними продуктами по управлінню персоналом в Україні є «Inteam: Діловодство», програма «PersonPro 2.0» та «PersonPro 2.0 SQL», «1С:Підприємство конфігурація Зарплата+кадри для України» та «Відділ кадрів» пакету X-DOOR. У програмі «Inteam:Діловодство» відсутній модуль щодо розрахунку заробітної плати та відбору кандидатів на вакантну посаду, в програмах PersonPro 2.0» та «PersonPro 2.0 SQL» відсутній модуль щодо розрахунку заробітної плати, «1С: Підприємство конфігурація Зарплата+кадри для України» – підприємство не отримує систему автоматизації, яка готова до впровадження одразу, в «Відділ кадрів» пакету X-DOOR відсутній модуль щодо планування, навчання та кар'єрного розміщення персоналу. Таким чином сучасні автоматизовані системи управління персоналом дають змогу визначити, що основними їх функціями на підприємстві є визначення і планування вакансій, ведення бази даних претендентів, збирання резюме в Інтернет, забезпечення відповідного діловодства. Такі системи продуктивно вирішують завдання обліку вакансій, резюме вакансій, планування подій. Управління персоналом – це комплексний процес, який базується на відповідному зіставленні інтересів працівників і роботодавця.

Для автоматизації цього процесу, окрім вищезазначених існує ще модуль SAP «Управління людським капіталом», тобто, це цілий комплекс рішень, які дозволяють оптимізувати і синхронізувати всі бізнес-процеси управління персоналом, а саме штатний розклад і кадровий облік, розрахунок заробітної плати, набір персоналу, ведення бази кандидатів, навчання і розвиток, ведення профілів компетенцій.

Таким чином, в сьогоднішніх умовах функції обліково-аналітичного забезпечення управління інтелектуальним капіталом на підприємстві не обмежуються обліком персоналу, а включають в себе рішення по мотивації, розвитку навчання, оцінки діяльності персоналу та сервісного обслуговування автоматизованої системи.

Механізмом організаційної структури закладу вищої освіти є випускові кафедри, на яких зосереджується основна робота щодо навчальної, методичної, профорієнтаційної та інших видів робіт щодо підготовки майбутніх фахівців. Тому враховуючи велике навантаження та масовий обсяг робіт, у повному обсязі покладається на персонал, постає потреба у застосуванні програмного забезпечення для управління ефективністю та обліку праці та оптимізації розподілу праці у ВНЗ.

На сучасному ринку України поки що відсутній програмний продукт, який включає управління персоналом у ВНЗ разом з функціональним забезпеченням вище перелічених робіт не тільки на рівні підприємства, але й на рівні ВНЗ. На прикладі Університету державної фіскальної служби України (далі – Університет) можна створити обліково-аналітичну систему для кафедр, врахувавши не лише облік людських ресурсів, але й певний перелік робіт і діловодство.

Шляхом порівняння функціональних можливостей програмного продукту на підприємстві і в Університеті (табл.1.1) можна визначити основні відмінності між напрямами виконання завдань.

Таблиця 1.1

Порівняльні аспекти обліково-аналітичної системи на підприємстві та в Університеті (в розрізі кафедри)

Функції обліково-аналітичного забезпечення управління персоналом	**Підприємство**	**Університет**
Планування кар'єрного зростання	+	+
Штатний розклад і кадровий облік	+	+
Планування витрат на персонал	+	-
Ведення кадрового резерву	+	+
Навчання і розвиток, ведення профілів компетенцій	+	+
Набір персоналу, ведення бази кандидатів	+	+
Інтернет сервіси обслуговування співробітників	+	+
Розрахунок заробітної плати	+	-
Перелік предметів кафедри	-	+
Організація навчальної роботи	-	+
Організація методичної роботи	-	+
Організація наукової роботи	-	+

Джерело створено автором

Таким чином, створення обліково-аналітичної системи для управління інтелектуальним капіталом на підприємстві та в Університеті майже не має відмінностей, проте, основною відмінністю є саме сфера, бо підприємство здійснює господарську діяльність з метою отримання прибутку, а Університет здійснює освітню діяльність. Окремим фактором є те, що на кафедрі не має потреби вести облік за розрахунками із заробітної плати, а на підприємстві це є необхідною умовою.

Отже, розвиток персоналу в сучасних умовах нашої держави є одним з найважливіших факторів успішної діяльності організації. Необхідність швидкого пристосування до умов, які безупинно змінюються підсилює потребу у високому рівні загальної та професійної освіти, безперервному навчанні працівників, розвитку в них здатності до творчості та постійного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Попело О.В. Інтелектуальний капітал:теоретичний аспект і сучасні тенденції розвитку в Україні. *ПолтНТУ. Сер.Економіка і регіон*. 2015. Вип.2(51). С.66-78.

2. Терещенко Д.А., Макарова А.С. Концептуальні положення управління інтелектуальним капіталом підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості. Сер.Менеджмент і маркетинг.* 2015. Вип.51С.138-143.

3. Годнюк І.В., Гуменюк І.Л., Гераймович В.Л. Економічна сутність та проблеми обліку інтелектуального капіталу як фактору інноваційного розвитку економіки. *Мукачівський державний університет. Сер.Економіка і суспільство*.2017.Вип.13.С.1334-1338.

4. Гуменюк Ю.П. Людський капітал та вплив його глобального переливу на соціально-економічний розвиток. *ТНЕУ*.2010.С259-270.

5. Козуб В.П.Теоретичні аспекти формування інтелектуального капіталу. *НАУ*. Вип.2 (10). 2009.

6. Парій О.М. Шляхи управління іміджевим потенціалом інтелектуального капіталу підприємства. *Збірник наукових матеріалів XXVII науково-практичної інтернет-конференції «Інноваційні пріоритети у розвитку науки»*.Вінниця.2019.С.37-39

7. Василенко Ю.В. Теоретичні аспекти визначення структури інтелектуального капіталу. *Науковий вісник УЖНУ.Сер.Економіка*. Вип.2(48).С.160-165.

8. Ілляшенко С.М. Управління інтелектуальним капіталом підприємства:монографія.Суми: ТОВ «Триторія»,2017.360с.

Івчук Марія Володимирівна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Мискін Юрій Ігорович,
к.е.н, доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність дослідження. Незважаючи на складне економічне становище багатьох підприємств в результаті впливу наслідків світової економічної кризи, наразі починає з'являтися тенденція до підвищення їх інноваційної активності, що позитивно впливає на загальну конкурентоспроможність на вітчизняному та світовому ринках. Впровадження нововведень дозволяє підприємству вирішити ряд стратегічних завдань його розвитку на основі інновацій, розширення обсягів та асортименту господарської діяльності, диверсифікації виробництва за рахунок освоєння нових напрямів господарювання, підвищення збалансованості регіонального розвитку секторів господарювання. Створення привабливого інвестиційно-інноваційного клімату та розвиток інфраструктури інноваційної діяльності вимагає розробки відповідних сучасним умовам методологічних та організаційно-методичних інструментів збору та обробки інформації, якісно нових методів її аналізу та оцінки інноваційних процесів. Виконання цих умов може забезпечити система аналізу інноваційної діяльності підприємства. Разом з тим, складні та численні завдання, які необхідно вирішувати керівництву в умовах сучасної господарської моделі, вимагають зміни теоретичних та практичних підходів до побудови системи показників, що лежать в основі аналізу інноваційних процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На початкових етапах становлення теорії інновацій вагомий внесок у науку зробили видатні зарубіжні економісти Й. Шумпетер, Г. Менш, Б Санто, Б. Твісс, П. Уайт, К. Найт, Ф. Ніксон. Нині можна знайти велику кількість досліджень, присвячених методологічним аспектам інвестиційно-інноваційної діяльності, оцінки ефективності інновацій та управління ними

в господарюючих суб'єктах різних рівнів. Вони здійснюються як у рамках фінансового, економічного, так і безпосередньо інвестиційного аналізу. Результати таких досліджень представлені у працях О. Кантаєвої, В. Ковальова, В. Єсіпова, Д. Лисенко, Ю. Маленкова, Е. Непомнящего, Н. Селезньової, Г. Старовєрової, Ф. Фабоци, Е. Хелферта, В. Чернова, Н. Шабаліна, У. Шарпа, А. Шеремета та ін. Однак, не зважаючи на те, що питанням управління у сфері інновацій наразі приділяється значна увага, методологічні та методичні аспекти їх аналізу через систему показників та інформаційні ресурси обліку опрацьовані недостатньо.

Мета дослідження полягає у визначенні інструментів аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливе місце в аналізі інноваційної діяльності підприємства займає аналіз його інноваційної активності, під якою розуміється цілеспрямована діяльність суб'єктів підприємницької діяльності щодо конструювання, створення, освоєння й виробництва якісно нових видів техніки, предметів праці, об'єктів інтелектуальної власності (патентів, ліцензій тощо), технологій, а також впровадження досконаліших форм організації праці й управління виробництвом [4]. Основними чинниками інноваційної активності на макрорівні є темпи зростання державних витрат на розвиток науки та освіти, раціональна інноваційна політика держави, стимулююча податкова, кредитна, амортизаційна політика тощо. Ефективність інноваційної діяльності характеризується групою показників, які можуть мати перспективний і ретроспективний характер.

Індикаторами оцінки інноваційної активності та її ефективності, на наш погляд, є фінансові результати, фінансова стійкість і інвестиційна привабливість організації. Виділені показники характеризують в цілому економічний стан підприємства і фінансові результати його діяльності, в яких, у результаті, і знаходять відображення результати інноваційної діяльності. Виділення конкретних показників подальшої оцінки інноваційної активності та її окремих напрямків, на наш погляд, на даний момент є ускладненим з наступних причин:

1) найчастіше важко або навіть неможливо визначити доходи від інноваційної діяльності, відокремити їх від сукупних доходів організації;

2) витрати, пов'язані з інноваційною діяльністю, як правило, розосереджені за різними підрозділами, рахунками обліку, об'єктами калькулювання, статтями витрат, їх збір та узагальнення вимагає виконання великого обсягу вибіркових робіт, що найчастіше буває економічно не ефективно;

3) здійснення інноваційної діяльності в силу високого рівня ризику і невизначеності ґрунтується, як правило, на прогнозних оцінках ефективності, відхилення від яких є або результатом відсутності ефективних систем бюджетування та контролю, або пов'язані з об'єктивними причинами, які з якихось причин неможливо було врахувати при складанні прогнозних оцінок;

4) фактичні витрати на здійснення інноваційної діяльності нерелевантні і є, скоріше, об'єктом контролю витрат на основі аналізу їх відхилень від плану, ніж об'єктом аналізу ефективності інноваційної діяльності [1].

Ділова активність підприємства відображається через абсолютні (виручка, собівартість, прибуток (збиток) і відносні (оборотність, рентабельність) показники. При цьому вплив результатів інноваційної діяльності на ділову активність проявляється в їх динаміці та зміні визначальних чинників. Особливий інтерес представляє порівняльний аналіз темпових показників виручки, собівартості, фінансових результатів, інноваційних активів, капіталу.

Розглянемо основні індикатори інноваційної активності. Для виявлення взаємозв'язку між інтенсивністю введення інновацій та відповідними показниками інноваційної активності та господарської діяльності підприємства в цілому доцільно сформувати таку систему показників:

1) показники, що відображають наявність інноваційних об’єктів для забезпечення господарської діяльності;

2) показники, що свідчать про інноваційну активність підприємства;

3) показники ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Система індикаторів, що використовується з цією метою (табл. 1), повинна відрізнятися простотою розрахунків, зрозумілістю та можливістю використання наявних інформаційних джерел. Така система буде актуальною для прийняття рішень щодо доцільності інновацій (особливо реальних), адже вони вимагають детального аналітичного обґрунтування з ряду причин.

Таблиця 1

Система показників аналізу інноваційної активності підприємств

Оцінка господарської діяльності	Показники за видами об'єктів інновацій		
	які відображають наявність інноваційних об'єктів	що свідчать про інноваційну активність підприємства	ефективності інноваційної діяльності підприємства
Оцінка ділової активності	обсяг та структура інноваційних активів	обсяг та структура впроваджених інновацій; обсяг та структура виробленої інноваційної продукції; обсяг виручки від продажу інноваційної продукції	прибуток (збиток) від інноваційної діяльності; рентабельність інноваційної діяльності
Оцінка фінансової стійкості	оборотність інноваційних ресурсів; ступінь інноваційності ресурсів; рівень наукомісткості ресурсів; коефіцієнт оновлення технології	коефіцієнт оновлення продукції; питома вага інноваційної продукції; частка доходу від інноваційної продукції; частка виконання власних науково-дослідних розробок; коефіцієнт наукомісткості виробництва	частка прибутку від інноваційної діяльності; коефіцієнт збалансованості грошових потоків
Оцінка інвестиційної привабливості	обсяг інвестицій в інновації; рівень інноваційності інвестицій	мультиплікативна моделі оцінки впливу витрат на освоєння інновацій	рентабельність інвестицій в інновації; співвідношення приросту результатів використання потенціалу підприємства за інвестованими коштами в інноваційну діяльність; справедлива вартість підприємства

Джерело: складено на основі [5].

Зокрема окремо аналізують вплив інноваційного виробництва на показник соціального стану на підприємстві. Оцінка соціальних наслідків нововведень відноситься до числа найбільш складних у методологічному аспекті проблем ефективності інноваційної діяльності. З одного боку, соціальні цілі і соціальна ефективність повинні виступати в якості основних критеріїв оцінки будь-якого проекту, оскільки в соціально-орієнтованій економіці кінцева мета діяльності підприємства і будь-якої інноваційної діяльності виражається у поліпшенні життя суспільства, його гармонійного розвитку. З іншого боку, багато проявів соціального ефекту важко або неможливо виміряти, обмежуючись лише якісним їх описом. Як правило, чим значніше соціальне досягнення, тим складніше дати йому інтегральну оцінку [3, с. 455].

У той же час, необхідно виділити основні процедури та показники вимірювання ефективності інновацій на підприємстві. Основою для оцінки результатів інновацій доцільно використовувати інформаційні ресурси фінансового, управлінського, статистичного та податкового обліків. Адже якісно налагоджена система обліку, що містить усю первинну інформацію про об'єкт дослідження, є базою для подальшого ґрунтовного аналізу та оцінювання інноваційної діяльності. Об'єктами бухгалтерського обліку можуть виступати наступні показники інноваційної діяльності, що характеризують її соціальну ефективність (табл. 2).

Таблиця 2

Показники соціальної ефективності інновацій у системі інформаційних ресурсів бухгалтерського обліку

Показники	Об'єкти бухгалтерського обліку
Рівень доходів працівників	Витрати доходів підприємства на персонал
Рівень соціальних витрат підприємства	Витрати на соціальні потреби працівників
Обсяги участі підприємства у державних соціальних програмах	Єдиний соціальний внесок підприємства
Вартість робочої сили	Фактичні видатки на утримання робочої сили
Ділова репутація працівника	Витрати на навчання та формування знань працівників
Використання коштів на охорону праці	Витрати ресурсів на забезпечення умов праці
Ділова репутація підприємства	Гудвіл (нематеріальні активи) для інноваційної діяльності
Продуктивність персоналу	Обсяги господарської діяльності
Зайнятість персоналу на підприємстві	Розмір підприємства та його інноваційна активність

Джерело: складено на основі [2, с. 80].

Висновки. Таким чином, наведена система показників інноваційної активності дозволить, на наш погляд, комплексно, всебічно проаналізувати інноваційну активність і масштаби інноваційної діяльності організації, оцінити її інноваційний потенціал, а також дати наступну і перспективну оцінку ефективності інноваційної діяльності, що є запорукою успішного інноваційного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриньов А. В. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства. Проблеми науки, 2003. № 12. с. 12-17
2. Дідух Д.М. Система показників аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємства. Вісн. ЖНАЕУ, 2012. № 2, т. 2. с. 78-89.
3. Завлина П.Н. Инновационный менеджмент: справ. пособие. М.: ЦИСН, 1998. 568 с.
4. Тарасенко О.І., Королько О.М. Оцінка інноваційної активності підприємства в системі стратегічного управління. Актуальні проблеми економіки, 2009. № 9(99). с. 133-141
5. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2003. 326 с

Каменчук Марія Петрівна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Паянок Тетяна Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» З ІНШИМИ БАНКАМИ УКРАЇНИ

Важливою ланкою кредитної системи України є комерційні банки, що належать до другого рівня банківської системи. Комерційні банки є багатофункціональними установами, що здійснюють основний спектр кредитних і фінансових операцій, пов'язаних з обслуговуванням господарської діяльності своїх клієнтів.

«Заснований у 1992 році, комерційний банк Приватбанк є лідером банківського ринку країни. За даними дослідження GFK Ukraine у II кварталі 2019 року з ним співпрацюють 55,3% українців – фізичних осіб старше 16 років. Вважають основним банком 46,9% користувачів банківських послуг – фізичних осіб, що більше, ніж у наступних за ним двадцяти банках разом взятих» [1].

ПАТ КБ «Приватбанк» – найбільший банк України. Займає лідируючі позиції за всіма фінансовими показниками в галузі. Складає майже четверту частину всієї банківської системи країни, будучи найбільшою, системною, ощадно спеціалізованою структурою, що обслуговує третину вкладів населення країни.

Проте для усвідомлення конкурентоспроможності отриманих фінансових результатів ПАТ КБ «Приватбанк» доцільно буде порівняти вище аналізовані показники з показниками інших банків України. Для аналізу обрано 10 найбільших банків за обсягом активів, серед яких Приват банк посідає перше місце.

Таблиця 1

Топ – 10 банків України за обсягом активів

Місце	Банк	Активів, млн. грн	Депозитів фіз. осіб	Ставка за депозитами,%	Фінансовий результат
1	Приватбанк	525247,8	159561,6	14,5	18289
2	Ощадбанк	290904	74603,9	13,5	132
3	Укрексімбанк	232064,2	23833,3	15,6	958
4	Укргазбанк	92368,9	15603,1	15	766
5	Райфайзен Банк Аваль	83664,3	18342,3	15	5088
6	Альфа-Банк Україна	69406,4	17642,8	16,75	1258
7	Сбербанк	67216,9	5616	15	-7614
8	ПУМБ	59319	14341,3	16,9	2038
9	Укрсіббанк	56498,3	11849,7	5,7	2658
10	Промінвестбанк	56498,3	3161	10	-3389

Джерело: згруповано автором на основі [2]

Як видно з даних таблиці 1 ПАТ КБ «Приватбанк» займає першу позицію з більшості запропонованих критеріїв. Обсяг активів Приватбанка більший за банк, що посідає в даному рейтингу 2 місце («Ощадбанк») в 1,8 разів, а це є більше ніж на 234,3 млрд. грн. Перевищення суми активів Приватбанку від Промінвестбанку, останнього в рейтингу 10 найбільших банків України, становить 468,7 млрд. грн, що в 9,3 рази.

Проте, хоча за кількістю грошей, які фізичні особи вкладають у банки України, Приватбанк і займає лідируючу позицію, ставки за депозитами в нього не найбільші. Найбільша ставка за депозитами для населення, строком на 6 місяців у гривні є у Альфа банку (16,75 %) і він за обсягом депозитів займає 5 позицію серед найбільших банків України. Найнижча ставка за депозитами є у Укрсіббанку, лише 5,7% річних, хоча за сумою вкладень він не є останнім. Останнім у рейтингу найбільших банків України в який найменше люди вкладаюсь свої коштів на депозити є Сбербанк, хоча відсоткова ставка по депозиту в них є достатньо висока. Дане явище можливо пояснити недовірою українського населення до банка, адже він є дочірнім філіалом Російського Сбербанку.

Рис. 1.Топ 10 баків України за розміром актив

Джерело: сформовано автором на основі [2].

Аналізуючи графік, зображений на рисунку 1, ми можемо порівняти обсяг наявних у банку активів та розмір отриманих ними фінансових результатів станом на кінець 2018 року. Очевидним лідером є Приватбанк, він при розмірі активів 525,2 млрд. грн отримав 3,48 % ((18,3*100)/525,2), а це 18,3 млрд. грн. фінансового результату, що у грошовому еквіваленті є найбільшим результатом серед найбільших банків. Хоча за відсотковим співвідношенням активів та отриманого фінрезультату Райфайзен Банк Аваль перевершує показник Привату. Маючи розмір активів у 83,7 млрд. грн відносно яких він отримує більше 6 % прибутку (5,1 млрд. грн). Уксіббанк при активах у 56,5 млрд. грн отримав 2,7 млрд. грн прибутку, що також більше за відсотковий показник Приватбанку, і становить 4,7%.

По троху виходять із кризи 2015–2016 років та нарощують нову фінансову могутність Ощадбанк, Укрексімбанк та Укргазбанк. Вони в 2018 році почали отримувати позитивний фінансовий результат, у порівнянні з попередніми роками. Їх частка фінансових результатів лежить в межах 0,4–1% від суми наявних активів.

Найменший фінансовий результат серед 10 найбільших банків України мали Сбербанк та Промінвест банк. За 4 квартали 2018 року вони показали від'ємний фінансовий результат, тобто понесли збитки на суму 7,6 та 3,4 млрд. грн відповідно.

Проте не зважаючи на те, що Приват банк є найбільшим баком України за обсягом активі та лідером за кількістю депозитів населення і отриманим фінансовим результатом, у рейтингу найнадійніших та найстабільніших банків він займає далеко не першу позицію.

Пропонується для аналізу обрати топ – 10 надійних банків України за версією найбільшої та найнадійнішої аналітичної система України для комплаєнсу, аналізу ринків, ділової розвідки та розслідувань YouControl. Для того, аби бізнесу спростити процес перевірки, а населенню дати готову відповідь на те, наскільки фінансово стійкий і, відповідно, надійний банк, фінансовим аналітиком YouControl було розроблено інструмент FinScore для аналізу банків.

«Фінансовий скоринг банків – система оцінки фінансової надійності банку. Індекс FinScore базується на 25 індикаторах, серед яких є нормативи НБУ та фінансові коефіцієнти, котрі комплексно відображають стан ліквідності, достатності капіталу, рентабельності, кредитних, інвестиційних та валютних ризиків банку. Використані для побудови індексу ризик-індикатори можуть спрогнозувати ймовірність банкрутства банку. В той же час, користувачам, які прагнуть прийняти максимально обґрунтоване рішення щодо співпраці з банком, варто комплексно аналізувати банк за критеріями, наведеними вище» [3].

Рис.2. Топ-10 надійних банків України

Джерело: згруповано автором на основі [3].

Отже, за даними рейтингу створеним сервісом YouControl, ПАТ КБ «Приватбанк» займає лише 6 позицію серед 10 за надійністю. Це можливо пояснити зниженням довіри людей до банку в зв'язку з

подіями 2016 року, коли було прийнято рішення про націоналізацію банка, суди та спори з одним із засновників банку І. Коломойським та тими всіма негативними подіями навколо банку, що тривають і досі.

Зі списку найбільших банків у топ найнадійніших попали лише 3 банки серед яких Приватбанк, Райфайзен Банк Аваль та Укрсіббанк. Вартий уваги, також, той факт, що до найнадійніших банків України відноситься лише один банк який повністю є українським, решта банків було засновано, та часка їх капіталу все ще належить до країн західної Європи та США.

Так найнадійніший банк даного рейтингу – Сітібанк Україна є філіалом одного з найбільших банків Сполучених штатів Америки. Загальні активи української філії Сітібанку станом на 1 січня 2018 року становили 19 млрд грн, за їх розмірами він входить в двадцятку найбільших банків в Україні. Також є одним з найприбутковіших банків в Україні. У 2017 році його сукупні прибутки становили 1 млрд. грн., у попередньому 2016 вони дорівнювали 1,4 млрд. грн.

Також до найнадійніших банків України входять банки, що засновані в Італії (ПравексБанк), Польщі (ІдеяБанк), Німеччина (ДойчеБанк, ПрокредитБанк), Франція (КредіАгріколь, УкрсібБанк).

Отже, ПАТ КБ «Приватбанк» є найбільшим банком України з найбільшим обсягом депозитів населення та отриманим фінансовим результатом, але до найбільш надійніших його відносити ще зарано. Через нестабільну економічну та політичну ситуацію в країні Приватбанк втрачає довіру населення та підприємців до власних можливостей стабільної роботи, тому наші громадяни, на даний момент, схильні довіряти більше західним колегам банку. Проте, як зазначає керівництво банку, їм вдалось зупинити відтік депозитів громадян та відновити довіру комерційних вкладників, тож сподіваємось у наступних роках ми побачимо наш, український банк, серед банків, яким найбільше довіряють.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Статут ПАТ КБ «ПриватБанк» від 28.12.2018.
2. Фінансові результати українських банків – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://minfin.com.ua/company.
3. ТОП-10 найнадійніших банків України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://youcontrol.com.ua/news/ne-v-banku%2C-a-v-bank-top-10-naynadiynishykh-bankiv-ukrayiny/

Литвиненко Олександра Анатоліївна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Паянок Тетяна Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТА ТА АНАЛІЗ ЧИСТОГО ДОХОДУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

За сучасних нестабільних економічних умов перед кожним підприємством постає питання пошуку ефективної методики або найбільш точної моделі прогнозування ймовірності банкрутства підприємств, оскільки з року в рік зростає кількість збанкрутілих підприємств, які постійно перебувають під впливом несприятливих зовнішніх та внутрішніх чинників.

«Світові технології з величезною швидкістю рухаються вперед, знаходячи все нові й нові шляхи розвитку. Новостворені підприємства дивують використанням все прогресивніших методик розвитку. Економічні умови вимагають інтенсивної інноваційної діяльності, ефективної організації досліджень та розробок, нововведень, зниження інноваційних ризиків, стратегічного управління в інноваційній діяльності кожного підприємства» [3]. На ці напрями в першу чергу звертають увагу підприємства, які починають свою діяльність. Проте, проблеми виникають саме у підприємств, які існують вже тривалий проміжок часу. Їм важко тримати конкуренцію, і час від часу питання прогнозування ймовірності банкрутства стає першочерговою необхідністю, що й зумовлює актуальність теми даного дослідження.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та практичні навички використання методів та моделей при ймовірності настання банкрутства підприємства за результатами аналізу чистого доходу підприємства.

Інформаційну базу дослідження становили дані звітності Держкомстату України. Аналіз цих даних дозволив скласти графічне відображення кількості збанкрутілих підприємств Україні за останні 20 років (рис. 1).

Рис.1. Динаміка банкрутств підприємств України за період 1997–2016 рр. [1].

«Висока ефективність антикризових заходів на підприємстві з метою підтримання його стабільного функціонування повинна бути обґрунтована певними моделями оцінки платоспроможності та ймовірності банкрутства.

Моделювання – єдиний систематизований спосіб побачити варіанти майбутнього й визначити потенційні наслідки альтернативних рішень, що дозволяє їх об'єктивно зрівняти» [3].

Питанню прогнозування ймовірності настання банкрутства присвячено багато праць як українських, так і зарубіжних фахівців: В.В.Глухов, О.В. Гебенікова, О.О. Терещенко, О. М. Подлевська та ін.

Скориставшись найбільш поширеною моделлю діагностики банкрутства підприємства О. Терещенка, дослідимо ТОВ «Яготинський маслозавод». Перевагами цієї моделі є зручність застосування, врахування галузевої специфіки, при використанні даних вже врахована сучасна міжнародна практика.

Модель представлена формулою (1) :

$$Z = 1{,}5x_1 + 0{,}08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0{,}3x_5 + 0{,}1x_6 \qquad (1)$$

де, « x_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань; x_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань, x_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів; x_4 – відношення прибутку до виручки; x_5 – відношення виробничих запасів до виручки; x_6 – відношення виручки до основного капіталу» [4] .

Дослідивши, за цією моделлю, розвиток підприємства на протязі декількох років ми можемо спостерігати суттєвий прогрес в порівнянні з 2010 і 2015 роках (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення стану підприємства за моделлю О.Терещенка

Рік	Модель Терещенка	Значення	Результат
2010	0,3	$0 < Z < 1$	Існує загроза банкрутства
2014	1,4	$1 < Z < 2$	Фінансова стійкість порушена
2015	0,8	$0 < Z < 1$	Існує загроза банкрутства
2016	1,06	$1 < Z < 2$	Фінансова стійкість порушена
2017	25,67	$Z > 2$	Банкрутство не загрожує
2018	4,32	$Z > 2$	Банкрутство не загрожує

Джерело: розраховано автором за даними [2].

Отже, ми бачимо, що за останні два роки підприємству «Яготинський маслозавод» банкрутство не загрожує, це означає що діяльність підприємства прибуткова, фінансове становище є стабільним, а фінансова стійкість – висока.

Щоб утримати підприємство на тому ж рівні чи покращити його діяльність можемо скористатися необхідними методами та зосередити увагу саме на тих показниках які найбільше впливають на чистий дохід. До найефективніших методів аналізу даних належать саме інструменти статистичного аналізу. Саме оперування статистичними даними дозволяє новим підприємствам займати передові позиції на ринку. Математична статистика та найбільш сучасна і популярна мова програмування R – це базовий інструментарій, яким повинен володіти будь-хто в галузі науки про дані. Завдяки оперуванню даних ми можемо проводити первинний статистичний аналіз даних, висувати гіпотези, оцінювати їх на основі зібраних даних та швидко робити передбачення на майбутнє.

Досліджуючи чистий дохід ТОВ «Яготинський маслозавод», ми обирали величезну масу факторів, які тим чи іншим чином впливають на дохід з економічної точки зору. Скориставшись аналізом даних з допомогою R, ми чітко виділили потрібні фактори, які чинять найбільший вплив:

zalik - Блокнот

Файл Редагування Формат Вигляд Довідка

Year	Income	GDP	Kyrs	Sobivartist
2007	140166	720731	5,05	17817
2008	187631	948056	5,45	25657
2009	275311	913345	7,79	53585
2010	504471	1082569	7,93	54774
2011	530804	1316600	7,95	65782
2012	718790	1408889	7,99	175331
2013	944276	1454931	7,99	183670
2014	1171732	1566728	11,89	174745
2015	1659649	1979458	21,86	162216
2016	2024684	2383182	25,55	175456
2017	2706103	2982920	26,62	214122
2018	3201672	3582658	27,20	242788

Рис. 2. Вихідні дані моделі

Джерело: побудоване автором самостійно за даними [2].

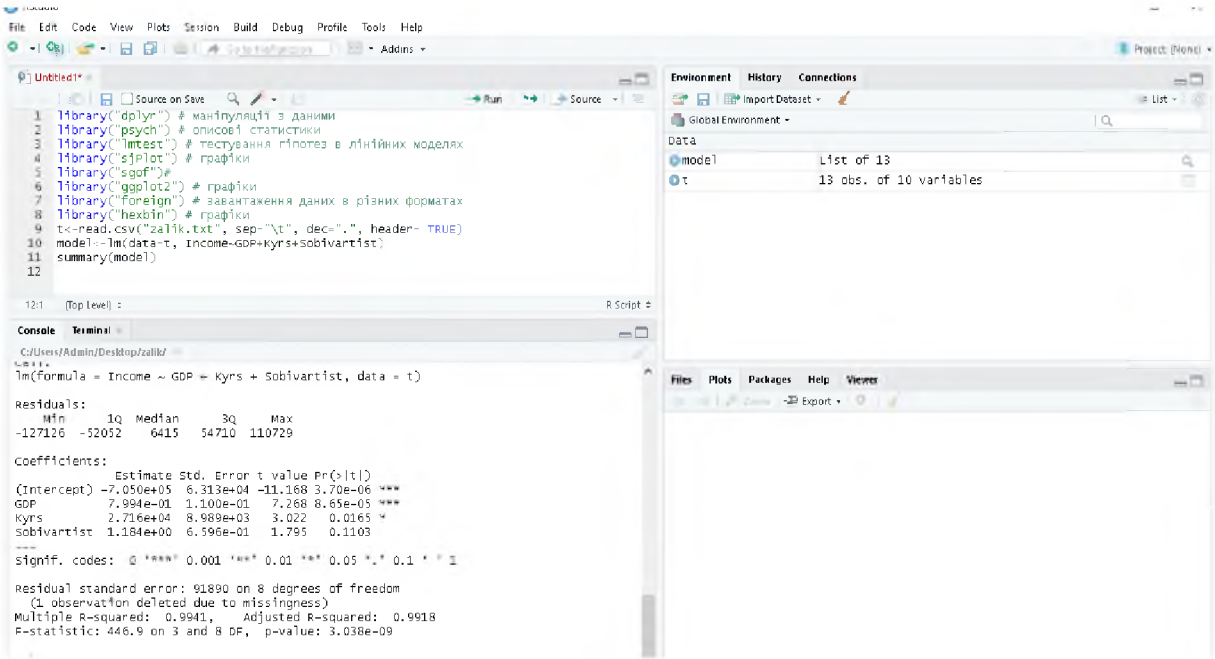

Рис. 3. Протокол економетричної моделі в R

Джерело: побудоване автором самостійно за даними [2].

На основі введення певного набору пакетів, які допоможуть при аналізі маємо наступний висновок. Лінійна виробнича функція має вигляд :

$$\hat{Y} = -705000 + 0{,}7994 \cdot X_1 + 27160 \cdot X_2 + 1{,}184 \cdot X_3 \qquad (2)$$

Що означає, що збільшення ВВП на 1 тис. грн збільшить дохід на 0,7994 тис. грн. при сталості інших факторів, а зростання курсу долара на 1 тис. грн. збільшить дохід на 27160 тис. грн.,а також при зростання собівартості на 1 тис. грн. збільшить дохід на 1,184 тис. грн. Критерій Фішера становить 446,9 ,значимість критерію 3,038e-09 <0,005, що вказує на адекватність моделі.

Отже, дослідивши діяльність «Яготинського маслозаводу», а саме чистий дохід від реалізації продукції, ми бачимо, що на зміну доходу впливають макроекономічні показники, а саме курс долара та ВВП.

При цьому можемо зробити ви висновок, що: нестабільність у світовій економіці уповільнює економічне зростання та призводить до різкого збільшення кількості банкрутств підприємств. Проведений аналіз та узагальнення дали змогу зробити висновок, що правильно підібрана методика прогнозування разом з методами та інструментами статистичного дослідження надасть всю необхідну інформацію, як утримати «підприємство на плаву», що саме треба зміни та в якому напрямі рухатися далі, щоб підприємство не перейшло до стадії банкрутства.

Застосовуючи різні методи і методики необхідно враховувати особливості їх застосування до конкретної країни. Оскільки певні моделі не адаптовані до вітчизняної економіки і не враховують специфіку діяльності українських підприємств, а саме: особливості податкового законодавства та ведення бухгалтерського обліку. При цьому економіко-математичне моделювання, а саме регресійний аналіз залишається допоміжними інструментами у системі виробництва й управління. Результати, одержані за допомогою застосуванням моделей та методів використовуються головним чином в якості консультуючих засобів. Ухвалення остаточного рішення залишається функцією керівника. А для більш аргументованого прогнозу найкращім є комплексне використання декількох методів та моделей, що дозволить значно збільшити ступінь вірогідності отриманих результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// www.ukrstat.gov.ua/.

2.Офіційний сайт Групи компаній «Молочний Альянс» – ТОВ «Яготинський маслозавод» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://milkalliance.com.ua

3. Хринюк О. С. Сутність фінансового потенціалу підприємства / О. С. Хринюк, В. А. Бова. // Актуальні проблеми економіки та управління – 2017. – №11.– 1–9 с.

4. Хринюк О.С. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства, як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства / О. С. Хринюк, В. А. Бова// ЕНФВ «Ефективна економіка» – 2018 р.

Мезенцев Дмитро Олександрович,
студент групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Лаговський Володимир Вікторович,
к.е.н, доцент, завідувач кафедри
інформаційних технологій

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні активно триває процес реформування, розпочатий ще у 2014 році на тлі політичної та економічної криз. Банківська система не стала винятком. Так, у 2017 році були прийняті кардинальні зміни в системі бухгалтерського обліку в банківських установах, які торкнулися методологічних основ побудови Плану рахунків, що і актуалізувало тему дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з особливостями побудови Плану бухгалтерських рахунків у банках розглянуті в працях таких дослідників як: Л.М. Кіндрацька, С.М. Лобозінська, О.Г. Коренєва, О.В. Петраковська, М.Б. Камінська та інш. Специфіку проблем управлінського обліку будо досліджено В.А. Фурсової і Д.М. Шоном. У свою чергу, Т.Г. Степова, займалась вивченням процесу реформування бухгалтерського обліку у банківської системі та можливостями об'єднання планів рахунків підприємств та банківських установ.

У сучасних дослідженнях, зовсім не приділено увагу питанням, які стосуються змін в новому Плані рахунків, у порівнянні з попередньою версією, обумовлених процесом реформування системи бухгалтерського обліку в Україні.

Метою статті є дослідження ключових змін нового Плану бухгалтерських рахунків в банківських уста-новах, введеного в дію у 2017 році в рамках реформування системи бухгалтерського обліку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними завданнями системи бухгалтерського обліку в банках є: накопичення інформації про банківські операції, їх вартості та часу проведення, перевірка правильності відображення даних, підведення підсумків і узгодженість бухгалтерських записів, повідомлення про помилки і

розбіжності [1, с. 147]. У свою чергу, План рахунків бухгалтерського обліку являє собою систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку, призначений для відображення активів, зобов'язань, власного капіталу, а також господарських операцій і накопичення бухгалтерської інформації [2, с. 991]. На підставі даних бухгалтерського обліку складається фінансова звітність банку, що є основною для прийняття рішень його клієнтів.

2017 році, у відповідності з умовами договору про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні » (щодо удосконалення деяких положень)», метою якого є забезпечення відповідності норм вітчизняного законодавства в бухгалтерському обліку вимогам Директиви ЄС № 2013/34/ЄС. Відповідно до цього закону банківські установи відносяться до категорії підприємств, що становлять суспільний інтерес і які зобов'язані складати звітність за міжнародними фінансовими стандартами [3].

У зв’язку з цим реформування системи банківського обліку почалось з прийняття нового Плану рахунків у вересні 2017 року. Аналіз планів рахунків, прийнятих в 2004 і в 2017 роках, дозволяє виділити ряд ключових змін у розрізі класів і груп рахунків, що безпосередньо стосується цінних паперів(табл. 1).

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз Планів рахунків банківської установи затверджених у 2004 та 2017 роках

Номер групи	Рік	
	2004	2017
1	2	3
Клас 3 Операції з цінними паперами та інші активи і зобов’язання		
300	Акції та інші фінансові інвестиції, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	Акції, та інші цінні папери з нефіксованим прибутком, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки
301	Боргові цінні папери в торговому портфелі банку	Боргові цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки

304	Похідні фінансові активи, що оцінюються за справедливою вартістю через прибутки/збитки	Похідні фінансові активи, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки
310	Акції та інші фінансові інвестиції в портфелі банку на продаж	Акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід
311	Боргові цінні папери в портфелі банку на продаж	Боргові цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід
312	Інвестиції в асоційовані компанії, що утримуються з метою продажу	-
313	Інвестиції в дочірні компанії, що утримуються з метою продажу	-
319	Резерви під знецінення фінансових інвестицій у портфелі банку на продаж	-
321	Боргові цінні папери в портфелі банку до погашення	Боргові цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю
329	Резерви під знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення	-
330	Короткострокові цінні папери власного боргу, емітовані банком	Цінні папери власного боргу, випущені банком, які
1	2	3
		обліковуються за амортизованою собівартістю
331	Довгострокові цінні папери власного боргу, емітовані банком	Цінні папери власного боргу, випущені банком, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки
332	Короткострокові ощадні (депозитні) сертифікати, емітовані банком	Ощадні (депозитні) сертифікати, випущені банком, які обліковуються за амортизованою собівартістю

333	Довгострокові ощадні (депозитні) сертифікати, емітовані банком	Ощадні (депозитні) сертифікати, випущені банком, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки
334	Ощадні (депозитні) сертифікати на вимогу, емітовані банком	
335	Похідні фінансові зобов'язання, що оцінюються за справедливою вартістю через прибутки/збитки	Похідні фінансові зобов’язання, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки
337	Зобов'язання за привілейованими акціями, емітованими банком	Зобов’язання за привілейованими акціями, випущеними банком
338	Фінансові зобов'язання, що оцінюються за справедливою вартістю з визнанням переоцінки через прибутки/ збитки	Фінансові зобов’язання банку, які обліковуються за справедливою вартістю з визнанням переоцінки через прибутки/збитки
340	Запаси матеріальних цінностей	Запаси матеріальних цінностей та необоротні активи, що утримуються з метою продажу
341	-	Інвестиції в асоційовані компанії, що утримуються з метою продажу
342	-	Інвестиції в дочірні компанії, що утримуються з метою продажу
356	-	Кредити (депозити), що надані (розміщені) на умовах субординованого боргу
363	Розрахунки з акціонерами (учасниками)	Розрахунки з акціонерами (власниками)
1	2	3
369	Банківські резерви на покриття ризиків і витрат	Банківські резерви під фінансові та нефінансові зобов’язання

У класі 3 «Операції з цінними паперами та інші активи и зобов'язання» виділено такі зміни:

– скасування поділу портфеля цінних паперів на торговий, портфель на продаж та до погашення;

– скасування класифікації цінних паперів по тимчасовому критерію на короткострокові та довгострокові;

– облік цінних паперів з нефіксованим прибутком;

– розширення класифікація обліку фінансових інструментів за амортизованою вартістю і за справедливою вартістю через сукупний дохід;

– скасування груп (319, 329), в яких відбивалися суми резервування за знеціненими цінних паперів

- скасування груп рахунків (312, 313), що стосуються асоційованих і дочірніх компаній і введення груп (341, 342), аналогічних по суті;

– введення групи рахунків 363 для обліку кредитів (депозитів), які видані (розміщені) на умовах субординованого боргу.

Висновки. Підводячи підсумок, відзначимо, що перехід на міжнародні стандарти має ряд переваг, а саме: дозволить формувати фінансову звітність, яка більш зрозумілою для іноземних інвесторів; дозволить банківським установам безперешкодно вийти на міжнародні ринки фінансового капіталу; знизить вартість запозичень, в зв'язку з відсутністю необхідності витрачати кошти на аналіз та переклад звітності під зрозумілі для інвестора стандарти; сприятиме залученню інвестицій в країну; полегшить стандартизацію інформаційних систем, призначених для ведення обліку; підвищить ефективність проведення процедури аудиту вітчизняних банківських установ. Подальші дослідження процесу реформування системи бухгалтерського обліку в банках слід присвятити проблемам управлінського обліку, які можуть виникнути при переході на міжнародні стандарти обліку

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Камінська М.Б. Особливості організації обліку доходів і витрат у банках. Вісник ЖНАЕУ. 2015. № 2 (51). 2. С. 147-153.

2. Степова Т.Г. Реформування системи обліку в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 22. С. 990-992.

3. «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Укра-їні» (щодо удосконалення деяких положень)»: Закон України від 05 жовтня 2017 р. № 2164-VIII. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19.

4. План рахунків бухгалтерського обліку банків країни: Постанова Правління НБУ від 17 червня 2004 р. № 280. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04#n35

5. Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України з бухгалтерського обліку. Постанова Правління НБУ від 11 вересня 2017 р. № 89. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#n516.

6. Відякін М. Три роки Реформи фінансового сектору. URL: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=50749063.

Мізіренко Олександр Сергійович,
студент групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Титенко Лариса Василівна,
к.е.н, доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

МОДЕЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах ринкової економіки підприємства отримали право самостійно розробляти свої виробничі програми, визначати стратегію в області цінової політики. Це зумовило зростання відповідальності менеджерів за прийняті ними ділові рішення. Для прийняття ефективних управлінських рішень менеджерам всіх рівнів необхідна достовірна інформація, що характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства. Такою інформацією і покликаний забезпечити бухгалтерський управлінський облік зацікавлених користувачів.

Мета створення системи управлінського обліку і звітності в організації – надання своєчасної, повної та достовірної інформації про діяльність підприємства менеджерам для прийняття ними обґрунтованих, ефективних рішень. Як показує практика, впровадження управлінського обліку на підприємстві дозволяє оптимізувати показники діяльності окремих підрозділів підприємства в цілому і, отже, максимально поліпшити фінансовий результат.

Створення системи внутрішньої управлінської звітності з метою підвищення рівня економічної безпеки підприємства вимагає визначення переліку інформації, яка необхідна менеджерам різних структурних

підрозділів господарюючого суб'єкта, а також частоти її подання. Розробка форм управлінської звітності для забезпечення економічної безпеки підприємства повинна здійснюватися відповідно до таких правил [2, с. 1359]:

– адресності: всі звіти повинні бути адресовані конкретним менеджерам підприємства;

– оперативності: звіти повинні містити оперативну інформацію, корисну, для прийняття управлінських рішень менеджерами підприємства;

– конкретності: звіти повинні враховувати психологічні особливості конкретного менеджера, для якого призначений звіт;

– оптимальності: звіти не повинні бути перевантажені зайвими даними;

– ефективності: витрати на підготовку звітності не повинні перевищувати економічного ефекту від її використання;

– наступності: звіти повинні формуватися за єдиними вимогами, дані, представлені в звітах, не повинні допускати неоднозначного тлумачення.

Варто відзначити, що необхідними умовами постановки в організації ефективної системи управлінського обліку і звітності є визначення центрів відповідальності підприємства, місць виникнення, центрів витрат і формування децентралізованої організаційної структури підприємства. Так, облік по місцях виникнення витрат дає уявлення про горизонтальну структуру підприємства, при цьому вирішуючи завдання внутрішнього контролю на основних напрямках формування витрат і прибутку.

Мета створення системи управлінського обліку і звітності в організації – надання своєчасної, повної та достовірної інформації про діяльність підприємства менеджерам для прийняття ними обґрунтованих, ефективних рішень. Як показує практика, впровадження управлінського обліку на підприємстві дозволяє оптимізувати показники діяльності окремих підрозділів підприємства в цілому і, отже, максимально поліпшити фінансовий результат, при цьому забезпечуючи належний рівень фінансової складової економічної безпеки підприємства [1, с. 310].

Керівникам підприємства для розробки оперативних управлінських рішень і координації проблем майбутнього розвитку підприємства необхідна як узагальнена інформація за витратами, так і калькуляція витрат по центрам відповідальності, за найменуваннями виробів, за

видами продукції тощо. Особливістю управлінського обліку є зв'язок процесів управління і обліку. Інформаційні потоки легко простежуються в місячному звіті генеральному директору підприємства, де показаний загальний вигляд звітів, що подаються центрами відповідальності. Почавши з начальника цеху, ми простежимо, як ці звіти пройдуть через три рівня відповідальності. Необхідно відзначити, що кожен з трьох звітів може заповнюватися керівником підрозділу тільки за статтями, які він контролює. Інші статті в цьому випадку зникають зі звіту. Їх інформація не цікавить керівника. наприклад, такі постійні витрати, як амортизація будівлі цеху, не вимагають контролю і можуть бути виключені з місячного звіту (табл. 1).

Таблиця 1

Структура звіту генеральному директору

№	Структурний підрозділ (центр відповідальності)	Бюджет, тис. грн.		Відхилення (±), тис.грн.	
		за місяць	наростаючим підсумком	за місяць	наростаючим підсумком
1	Генеральний директор				
2	Бухгалтерська служба				
3	Адміністрація				
I. Всього контрольованих витрат					
1	Виробничий підрозділ				
…	…	…	…	…	…
II. Всього контрольованих витрат					
1	Підрозділ інфраструктурного забезпечення (транспортний цех)				
…	…	…	…	…	…
III. Всього контрольованих витрат					

Джерело: складено автором.

У звіті генеральному директору заводу виводяться в якості окремих статей витрати по одному і сумарні помісячні записи по кожному центру витрат. У звіті, наведеному як приклад, показуються тільки бюджетні дані і відхилення. Ця форма акцентує увагу на відхиленнях і ілюструє управління за відхиленнями. поширена також форма звіту з трьома графами замість двох. У третій показується

відхилення результатів поточного року від попереднього. Крім того, в звіті можна вивести відносні відхилення в процентах. Приклад звіту начальника транспортного цеху з основної заробітної плати виробничих робочих генеральному директору заводу представлений в табл. 2. Така форма звіту містить мікро-лінійний аналіз по всіх статтях, вона може застосовуватися на різних підприємствах.

Таблиця 2

Структура звіту керівника транспортної служби генеральному директору

	Бюджет, тис.грн.		**Фактичний результат, тис.грн.**		**Відхилення (±), тис.грн.**		**% відхилення до бюджету**	
	за місяць	наростаючим підсумком	за місяць	наростаючим підсумком	за місяць	наростаючим підсумком	за місяць	наростаючим підсумком
Основна заробітна плата виробничого персоналу								

Джерело: складено автором.

Облік витрат за центрами відповідальності дозволяє забезпечити зворотний зв'язок і фіксовану відповідальність. Бюджетування, поєднане з обліком по центрам відповідальності, допомагає менеджерам, особливо якщо налагоджений загальний зв'язок. У бухгалтерів і керівників виникає бажання «відшукати» винуватців, якщо системою обліку виявлені небажані негативні відхилення.

Узагальнюючи сказане, доцільно виокремити основні переваги та недоліки обліку витрат за центрами відповідальності.

1) до переваг можна віднести: велику інформованість менеджерів підрозділів про місцеві умови; оперативність прийняття рішень керівниками підрозділів; можливість проявляти ініціативу при прийнятті рішень менеджерами підрозділів, що сприяє зростанню мотивації; сконцентрованість менеджерів вищого рівня на вирішенні стратегічних завдань підприємства, можливість не відволікатися на робочі моменти.

2) до недоліків можна віднести: дублювання функцій адміністрування; недостатній обсяг інформації, для визначення менеджерами під-розділень впливу своєї діяльності на інші структурні підрозділи; неузгодженість цілей окремого підрозділу і підприємства в цілому.

Таким чином, лише ретельний і безперервний аналіз витрат дозволить уникнути організаційних нагромаджень, властивих структурам, збудованим виходячи з нагальних обставин, а не у відповідності з продуманим планом дій. В даний час орієнтація на створення центрів відповідальності отримує своє продовження, так як їх організація дозволить дати оцінку управлінській діяльності менеджерів, і при цьому менеджери не втратять інтересу до здійснення контролю за витратами, адже робота буде оцінюватися за тими статтями витрат, які знаходяться в сфері їх компетенції. Інтерпретація даних управлінської звітності в розрізі центрів відповідальності дозволить оцінити рівень економічної безпеки підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Tytenko L. Economic security as an element of strategic management system: accounting and analytical aspect. Baltic Journal of Economic Studies, 2018. Vol. 4, № 3. P. 309–318

2. Богдан С.В., Титенко Л.В. Управлінський внутрішній контроль в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Економіка та суспільство, 2018. Вип. 19. С. 1358-1363

3. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: монографія. Київ: КНЕУ, 2012. 305 с.

Морозовський Павло Анатолійович,
студент групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Остапенко Яна Олександрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Отримання доходу являється необхідною умовою діяльності майже всіх підприємств, так як він є джерелом розвитку, з нього формується прибуток, а також фінансуються поточні витрати і виконуються податкові зобов'язання.

В науковій літературі існує багато тверджень, щодо трактування терміну "дохід", наприклад, багато авторів погоджується із твердженням, що: «отримання доходу свідчить про наявність попиту на продукцію і/або послуги, що випускається. Дохід – це основа для самофінансування діяльності, але за умови, що його розмір достатній для покриття витрат і зобов'язань, а також формування чистого доходу. Тому збільшення доходів підприємства сприяє поліпшенню його фінансового стану» [1].

У сучасній західній і вітчизняній науковій літературі дохід, розглядається також і як: «одна з центральних величин у теорії оподаткування та податковому законодавстві. Так, для цілей оподаткування дохід трактується як надходження, що виникають на основі процесу ціноутворення, з урахуванням відповідних понесених затрат у розрізі окремих джерел (форм) доходу або його суб'єктів» [2].

У загальному вигляді управління доходами підприємства може мати наступний вигляд (див. рис. 1.).

Рис. 1. Етапи управління доходами на підприємстві

В умовах економічної кризи спостерігаються економічні явища, що негативно впливають на стан доходів підприємства – зниження економічної активності, посилення конкурентної боротьби за споживача та інвестора, звуження доступу до фінансових ресурсів тощо. Крім того, відбувається звуження фінансових можливостей суб'єктів господарювання. Зокрема, різко обмежується доступ до джерел фінансових та інвестиційних ресурсів. Відтак, на рівні підприємства загострюється проблема забезпечення своєчасних грошових надходжень за вироблені економічні блага (товари, роботи, послуги), а також підтримки належної фінансової безпеки.

Особливо актуальна ця проблема для підприємств різних галузей промисловості, тобто для промислових підприємств, оскільки виробництво продукції відбувається через певні технологічні цикли, яких потребує витрат часу. Оскільки від моменту інвестування у виробництво до моменту отримання доходу від реалізації виготовленого

товару минає доволі багато часу, звуження доступу до фінансових ресурсів для промислового підприємства є особливо болючим. Задля уникнення стану неплатоспроможності керівники та менеджери промислового підприємства повинні постійно вживати заходів, спрямованих на підтримку належного рівня дохідності. Вирішити вказане завдання можна лише в межах підтримки високої ефективності системи управління доходами (з можливістю своєчасної ідентифікації відповідних загроз та внесення коректив).

«Управління доходами як цілісна система вимагає створення відповідного організаційно-економічного механізму, за допомогою якого керуюча система (власник, керівні органи, керівник) здійснює позитивний вплив на керовану систему (фінансові служби, розрахункові центри) щодо забезпечення належної дохідності підприємства» [3, с. 51].

Необхідність впровадження управління доходами в умовах кризи викликана, насамперед, ускладненням конкурентного середовища. З одного боку, постачальники висувають більш жорсткі умови продажу матеріалів, прагнуть отримати попередню оплату, скорочують можливості отримання поставок у кредит. З іншого боку, покупці (споживачі) орієнтовані на отримання більш вигідних умов придбання товарів, ставлять питання про розстрочку або відстрочку платежів, а також про надання пільг (знижок).

Виявлення переваг та недоліків запровадження новітніх інструментів системи управління доходами на підприємствах, їхня оцінка, покликані допомогти керівництву вищого рангу у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень щодо доцільності запровадження цієї системи.

«В умовах ринку будь-яка економічна діяльність повинна здійснюватися за принципом самофінансування й саморозвитку. Це припускає, що головною метою фінансово-господарської діяльності будь-якої комерційної організації повинно бути отримання прибутку. В свою чергу, прибуток визначається як різниця між доходом та витратами. В широкому розумінні, дохід підприємства – це сума грошових надходжень від реалізації виготовлених економічних активів (товарів, робіт, послуг)» [3, с.57].

Необхідно зауважити, що однією із ключових ланок в усій схемі управління доходами є аналіз. Аналіз дозволяє виявляти фактори які сприяють підвищенню доходів підприємства, і які – навпаки, знижують. Результати аналізу використовуються як для подальшої розробки

заходів щодо коригування ситуації, так і для майбутнього планування доходів підприємства і їх розподілу. «Основним напрямом аналізу є економіко – статистичний аналіз. Його застосування дозволяє визначити потенційні можливості суб'єкта підприємницької діяльності, внутрішні його резерви, використання яких дозволить досягти позитивних змін фінансових результатів діяльності. Пошук напрямів щодо ефективного аналізу доходу промислових підприємств та його планування в подальшому процесі фінансово-господарської діяльності підприємства постає актуальною проблемою в умовах ринкової економіки» [4].

Мінливість зовнішнього середовища функціонування підприємств обумовлює необхідність вирішення ряду актуальних питань щодо оптимізації обсягів виробництва та збуту, зниження собівартості виробництва та підвищення їх конкурентоспроможності. Загострення конкуренції на ринку, обмеженість джерел надходження якісної сировини є чинниками збільшення собівартості реалізованої продукції, що актуалізує проблематику дослідження щодо підвищення ефективності забезпечення ресурсами господарської діяльності підприємств.

Дохід промислового підприємства можна сприймати не лише як гроші (грошовий потік), але також і як результат застосування капіталу, і як джерело утворення капіталу. На практичному рівні отриманий підприємством дохід збільшує вартість його оборотного капіталу.

«Ефективність використання оборотного капіталу в економіці України є занизькою, через що інвестори не мають стимулів для нарощування капітальної бази. У більшості видів економічної діяльності спостерігається збитковість (що є наслідком недостатньої дохідності). Більшість суб'єктів господарювання через велику дебіторську заборгованість не мають можливості покривати свої борги. Відтак, належне фінансування оборотного капіталу в значній мірі залежать від загальних тенденцій прибутковості підприємств» [5,с.443].

Також дохід можна сприймати не лише як обсяг надходжень, але і як фінансовий ресурс, який отриманий підприємством в результаті його функціонування. Професор Г.О.Швиданенко вказує, що: «ключова ідея ресурсних теорій полягає в ідентифікації, систематизації та управлінні ресурсами підприємства, причому найбільш актуальною ця проблема є саме для фінансових ресурсів, оскільки в системі фінансових показників відбувається загальна оцінка економічної результативності діяльності підприємства» [6, с.145].

Відтак, управління доходами можна представити як мистецтво здійснювати фінансове ресурсозбереження. Мета управління фінансовим ресурсозабезпеченням виходить зі стратегічних цілей та його місії. Конкретизація об'єкта фінансового менеджменту дозволяє ідентифікувати керований елемент, на який буде здійснюватися вплив керованої підсистеми. У свою чергу суб'єкт фінансового управління (керівник, фінансовий менеджер, інвестор) спонукає до виконання поставленої мети, ґрунтуючись на функціях: планування, організації, мотивації та контролю. Чітка взаємодія основних елементів фінансового менеджменту дозволяє підвищити ефективність ресурсозабезпечення господарської діяльності підприємств.

Отже, процес управління доходами на кожному підприємстві є надзвичайно важливим. Виходячи із даного дослідження, можна сформувати наступні висновки:

- в умовах кризи необхідність в управлінні доходами викликано, насамперед, ускладненням конкурентного середовища;
- дохід підприємства можна сприймати не лише як гроші, але також і як результат застосування капіталу, і як джерело утворення капіталу;
- дохід можна вважати не лише як обсяг надходження, але і як фінансовий ресурс, який підприємство отримало в результаті своєї діяльності;
- управління доходами можна представити як мистецтво здійснювати фінансове ресурсозбереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуріна Н. В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення / Н. В.Гуріна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 12. Ч. 1. – С. 203-205.

2. Швабій К.І. Дохід як об'єкт оподаткування / К.І. Швабій // Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. – Сер.: Економіка, право. – 2009. – № 4 (47). – С. 105-112.

3. Сизоненко В.О. Сучасне підприємництво: Навч. посіб./ Сизоненко Володимир Олександрович. – К.: Знання-Прес, 2008. – 440 с.

4. Остапенко Я. О., Морозовський П. А., Браунагель А. В. Прийняття управлінських рішень через призму економіко-статистичного аналізу доходу. *Modern Economics*. 2019. № 14(2019). С. 218-224.

5. Чубка О.М. Оцінка методів управління оборотним капіталом промислових підприємств / О.М.Чубка, О.М. Рудницька // Проблеми економіки та управління: [зб. наук. пр.] / Національний університет "Львівська політехніка"; редкол.: відп.ред. Й.М. Петрович. - Львів, 2009. – Вип. №640. – С.440-445.

6. Швиданенко Г.О. Напрям підвищення ефективності діяльності забезпечення ресурсами підприємства за рахунок ресурсозбереження / Г. О. Швиданенко, М. А. Теплюк // Економіка та підприємництво: Зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, 2014. – № 32. – С. 143-149.

Муравський Олександр Юрійович,
студент групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Краєвський Володимир Миколайович,
д.е.н, доцент, завідувач кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

СИСТЕМА ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯК АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ МЕРЕЖЕЮ ПІДПРИЄМСТВА

Для логістичних систем характерні численні складні зв'язки, як внутрішні, так і зовнішні, орієнтовані на відносини підприємства з навколишнім середовищем. У цих умовах рішення, прийняті без урахування загальних цілей функціонування системи і висунутих до неї вимог, можуть виявитися недостатніми, а часом і помилковими.

В рамках побудови єдиної логістичної мережі окремі функції підприємства – закупівля, перевантаження, пакування, складування, обробка замовлень, перевезення, розподіл тощо, з відповідним інформаційним і фінансовим забезпеченням – розглядаються як взаємопов'язані і взаємозалежні складові. Тому для вирішення питань прогнозування, планування, організації, контролю та регулювання стратегічної мережі і технологій необхідний інтегрований підхід, що припускає, що вся система розглядається як єдине ціле.

Відповідно логістична мережа підприємства розглядається як система, що відповідає таким умовам:

– поведінка кожного елемента впливає на поведінку всієї логістичної мережі;

– поведінка елементів і їх вплив на логістичну мережу взаємозалежні.

Функціонування системи більше залежить від того, як взаємодіють один з одним її частини, ніж від того, як працює кожна з них незалежно. Таким чином, істотні властивості логістичної мережі, взятої як ціле, випливають із взаємодії її елементів. Процеси прийняття рішень і управління логістичною мережею повинні ґрунтуватися на системі показників, що відображають ефективність функціонування цієї мережі. До цих показників ставляться такі вимоги: актуальність, однозначність, точність, оперативність, орієнтованість на основні цілі логістики. В якості ефективного інструменту стратегічного планування та управління логістичною мережею підприємства розглядається методологія системи збалансованих показників (рис. 1).

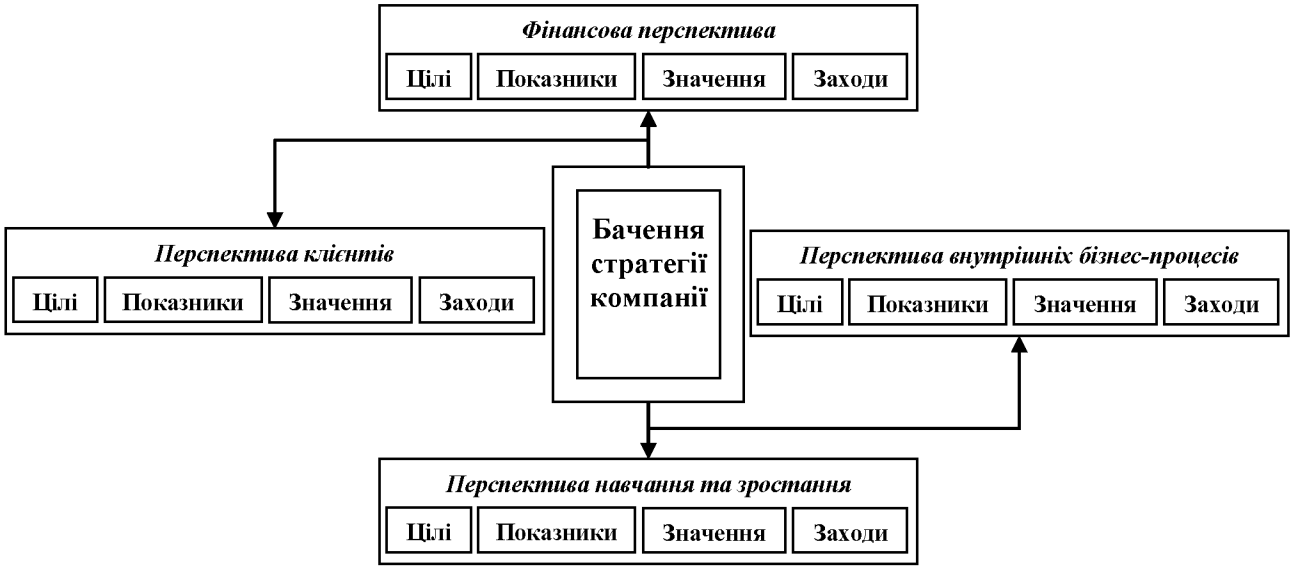

Рис. 1. Збалансована система показників

Джерело: побудовано на основі [1].

Збалансована система показників дозволяє менеджерам оцінити бізнес з чотирьох різних позицій і дати відповіді на такі основні запитання:

1. Як ми виглядаємо в очах акціонерів і яким є наш потенціал як потенційного партнера на ринку (зовнішня фінансова перспектива)?

2. Як споживачі ставляться до нас (перспектива клієнтів)?

3. У чому ми повинні діяти краще за інших (перспектива внутрішніх бізнес-процесів)?

4. За рахунок яких знань, умінь, досвіду, технологій і інших нематеріальних активів ми зможемо реалізувати наші конкурентні переваги (перспектива навчання та зростання професійності персоналу)?

Збалансована система показників дозволяє перенести бачення майбутнього підприємства і результат його стратегічних рішень в набір взаємозв'язаних ключових показників ефективності, які оцінюють критичні фактори успіху не тільки поточного, але і подальшого розвитку в рамках чотирьох аспектів (перспектив) – фінанси, маркетинг, внутрішні бізнес-процеси, навчання і розвиток. У кожній з перспектив визначаються стратегічні цілі та критичні чинники успіху в їх досягненні. Це дозволить в подальшому не тільки вимірювати рівень досягнення запланованих фінансових показників, а й відстежувати прогрес у відносинах з клієнтами. Такий підхід дозволить також прогнозувати рівень підвищення ефективності внутрішніх бізнес-процесів, а також контролювати стан частини нематеріальних активів.

Збалансована система показників сприяє збільшенню вартості компанії. В принципі існують два шляхи досягнення цієї мети – більше продавати і менше витрачати. Відповідно, для управління вартістю визначаються заходи, які дозволяють більше продавати або менше витрачати. Скорочення витрат безпосередньо пов'язане з урахуванням і виміром відповідних показників. Але основна проблема в управлінні вартістю полягає в тому, сам по собі цей принцип не дає інформації про те, як продати більше. Збалансована система показників ж вказує на те, звідки береться зростання доходів, які клієнти його забезпечують і чому. Далі збалансована система показників, слідуючи наміченої стратегії розвитку, виявляє ті ключові логістичні бізнес-процеси, на поліпшенні яких повинна зосередитися компанія, щоб якомога краще донести свої унікальні пропозиції до споживача. Надалі вона спрямовує інвестиції і орієнтує в цьому напрямку роботу з персоналом, розвиток внутрішніх систем компанії, корпоративної культури і клімату [3, с. 867].

З метою ефективного управління логістичним бізнесом підприємства класична концепція чотирьох перспектив збалансованої системи показників вибудовується в єдину інтегровану логістичну мережу з додаванням п'ятої перспективи – логістики. Тільки зібрані воєдино, ці перспективи дають цілісну картину поточної стратегії логістичної компанії і її динаміки. Вони характеризують логістичну мережу як єдину систему наскрізного управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками з метою досягнення бажаного

результату з мінімальними витратами ресурсів відповідно до логістичної стратегії підприємства (рис. 2).

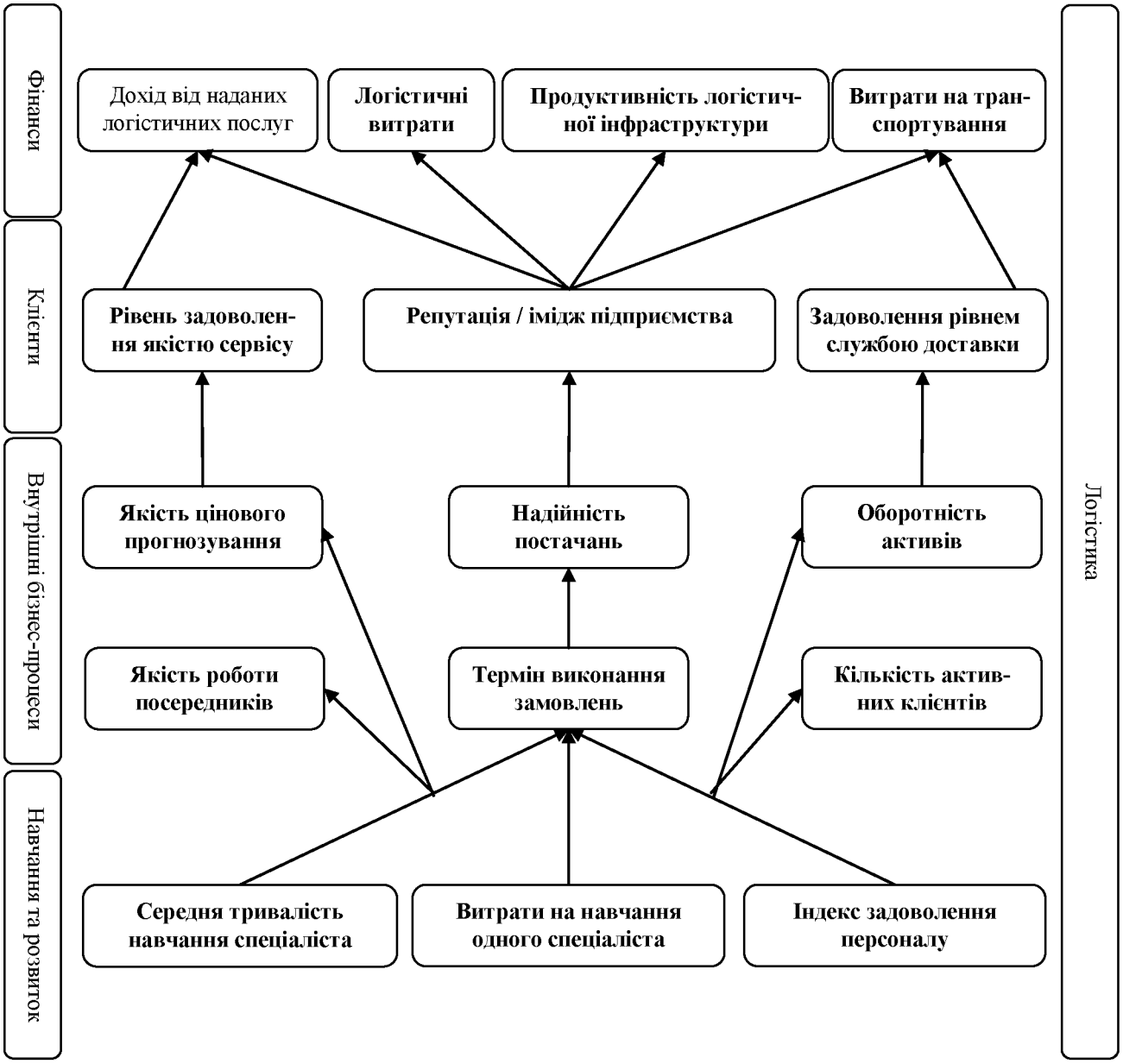

Рис. 2. Система збалансованих показників оцінки ефективності логістичної діяльності підприємства

Джерело: складено автором.

Логістика стає практичним інструментом бізнесу, а інтегрований логістичний підхід, логістичні концепції, системи і технології в управлінні основними сферами бізнесу активно застосовують провідні вітчизняні та зарубіжні підприємства.

Роль логістики в сучасному бізнесі полягає в її інтегруючому і оптимізаційному характері. Використання логістичних концепцій і систем дозволяє оптимізувати ресурси (матеріальні, фінансові, трудові), пов'язані з управлінням матеріальними і супутніми потоками.

Потенціал логістики дозволяє підвищити організаційно-економічну стійкість компанії на ринку. Це пов'язано з інтегральним ефектом логістичного менеджменту, що дозволяє об'єднати зусилля менеджменту компанії, її підрозділів і логістичних партнерів в наскрізному управлінні матеріальними і супутніми потоками в ланцюзі «закупівлі-виробництво-розподіл-продажу».

Таким чином, логістика є однією зі сфер компетентності компанії, що вносить вклад у створення доданої вартості. Коли логістичні операції інтегровані і утворюють ключову сферу компетентності, вони стають джерелом стратегічних переваг. Принципи та методи логістики направлені на отримання оптимальних рішень, зокрема, мінімізацію логістичних витрат. Скорочення всіх видів витрат, пов'язаних з управлінням матеріальним потоком, витрат на транспортування, складування, управління замовленнями, закупівлями і запасами, упаковку, зменшення логістичних ризиків дозволяє компанії вивільнити фінансові кошти на додаткові інвестиції в нові технології, технічне переозброєння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kaplan R.S., Norton D.P. The Balanced Scorecard – Measures then drive Performance. Harvard Business Review, 1992-V. 70. N 1. 120 p.

2. Walsh C. Key management ratios. Master the management metrics that drive and control your business. Prentice Hall. Financial Times. Pearson Education, 2003. 367 p.

3. Титенко Л.В., Богдан С.В., Муравський О.Ю. Аналітичне забезпечення оцінки ефективності логістичного менеджменту підприємства. Інфраструктура ринку, 2018. Вип. 25. С. 867-872

Пазірук Костянтин Олександрович,
студент групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Краєвський Володимир Миколайович,
д.е.н, доцент, завідувач кафедри управлінського обліку,бізнес-аналітики та статистики

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Запорукою прибутковості банківського сектора будь-якої країни в сучасному економічному просторі є надання повного спектра фінансових послуг, включаючи валютні операції. В порівнянні з банківськими системами розвинутих країн світу для вітчизняної банківської системи дані операції є новими. В діяльності банків значне зростання валютних операцій з одночасною присутністю широкого спектра валютних ризиків потребує детального дослідження економічного змісту та обліку даних операцій.

Проблематиці обліку валютних операцій приділяла увагу у своїх дослідженнях досить значна кількість зарубіжних вчених, серед яких: В. Беті та Ж. Вігуру, П. Касон, Дж. Маккензі та Д. Малет, Ю.С. Маслєнченков та К.Г. Парфьонов, М. Піраєр, А. Прост та З.Г. Ширінська. Серед вітчизняних науковців варто відмітити І.В. Жиглея, Л.І. Жидєєву, Н.Б. Литвина, А.В. Максименка, О.І. Степаненка, А.С. Гальчинського, О.В. Дзюблюка, А.О. Єпіфанова та ін.

Однак дане питання все ще залишається відкритим і потребує більш зосередженої уваги науковців для вирішення основних проблем обліку валютних операцій комерційних банків.

Метою дослідження є вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення бухгалтерського обліку валютних операцій комерційних банків України. Динамічний процес розвитку зовнішньоекономічної діяльності комерційних банків України потребує теоретичного обґрунтування економічного змісту категорії «валютні операції», адже у вітчизняній та зарубіжній спеціальній економічній літературі щодо трактування даного поняття відсутній однозначний підхід.

Основним нормативним документом, яким регламентується порядок обігу, регулювання та контролю валютних цінностей в Україні, є Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15/93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю».

Відповідно до п. 2 ст. 1 вказаного Декрету КМУ, «валютні операції» це операції, які пов'язані:

- з переходом права власності на валютні цінності. Виключення складають операцій, що здійснюються у валюті України між резидентами;
- з використанням валютних цінностей, як засобу платежу, в міжнародному обігу з передачею заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності;
- з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України валютних цінностей та вивезенням їх, переказуванням і пересиланням за межі країни.

Отже, як визначено Положенням про порядок надання банкам і філіям іноземних банків генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій [3], валютні операції – це операції, які пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, у тому числі, операції з використання валютних цінностей у міжнародному обігу в якості засобу платежу, а також операції, які пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням валютних цінностей на територію країни та за її межі.

Вибір методу обліку валютних операцій здійснюється країною самостійно, залежно від історичного розвитку, традицій, рівня розвитку науки й економіки та умов господарювання. Так, наприклад, у країнах з високим рівнем інфляції практикується оцінювання валютних коштів за поточним курсом.

Чинний план бухгалтерського обліку комерційних банків дає можливість повною мірою відобразити розрахунки в іноземній валюті й реально оцінити валютні активи та пасиви банку.

Операції з іноземною валютою за балансовими рахунками відображаються за такими курсами:

а) за офіційним валютним курсом на дату валютування відображається іноземна валюта в подвійній оцінці – за номіналом та в гривневому еквіваленті (доходи та витрати, що нараховані, отримані або сплачені в іноземній валюті; усі зарахування та списання з кореспондентського рахунка, у тому числі внесок в іноземній валюті до статутного капіталу, куплена-продана іноземна валюта тощо);

б) за ринковим курсом гривні в разі купівлі-продажу іноземної валюти за гривні;

в) за офіційним валютним курсом гривні на дату нарахування, отримання і сплати доходів та витрат в іноземній валюті. У разі здійснення виправних проведень за рахунками доходів і витрат сума в гривнях за проведенням сторно має дорівнювати сумі в гривнях за помилковим проведенням

г) за офіційним валютним курсом на дату укладення установчого договору в разі внеску в іноземній валюті до статутного капіталу гривні відображаються за рахунком 3630 «Внески за незареєстрованим статутним капіталом». Різниця, що виникає при оцінці внеску за офіційним валютним курсом на дату внесення коштів в іноземній валюті та оцінці внеску за офіційним валютним курсом на дату укладення установчого договору у процесі формування статутного капіталу з участю іноземних інвесторів (а в разі збільшення статутного капіталу банку – на дату прийняття рішення про збільшення статутного капіталу), відображається за рахунком 6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами».

ґ) за офіційним валютним курсом на дату сплати авансу (попередньої оплати) гривні відображаються в разі придбання за іноземну валюту немонетарних активів (запасів, основних засобів, нематеріальних активів тощо) та отримання робіт і послуг [1].

Поряд з тим, що облікова банківська система характеризується своєю потужністю та високою якістю, в процесі формування інформації про валютні операції існують облікові прогалини, які полягають в наступному:

1. В чинному Плані рахунків передбачені спільні рахунки для обліку доходів і витрат, одержаних як від валютних операцій, так і від операцій, проведених у національній валюті. Вважаємо за необхідне внести зміни до Плану рахунків і розмежувати синтетичний облік вказаних операцій.

2. Для потреб облікового відображення курсових різниць та реалізованого, чи нереалізованого фінансового результату в ході проведення валютних операцій в чинній обліковій практиці вітчизняних банків задіюється лише один рахунок № 6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами» [4]. Вважаємо дану ситуацію докорінно невірною, так як для обліку курсових різниць, які виникають в результаті переоцінювання активів/пасивів внаслідок коливання валютних курсів, варто передбачити окремі синтетичні рахунки. Окрім того, для забезпечення процесу достовірного визначення

фінансового результату від торгівлі валютою і банківськими металами вважаємо за необхідне передбачити в Плані рахунків два синтетичних рахунка: «Позитивний результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами» - рахунок № 6204 та «Негативний результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами» - рахунок 7 класу Плану рахунків.

3. Через потужну деталізацію та складність облікових записів в комерційних банках України виникає факт перевантаження облікового процесу, як в цілому, так і зокрема валютних операцій банків. Даний нюанс прослідковується в ході відображення в обліку власних банківських валютних операцій в процесі використання так званих технічних рахунків для обліку валютної позиції банку (рахунки 3800 та 3801). Використання даних рахунків є необхідним при обліку відкритої валютної позиції банку, що дає змогу проаналізувати в подальшому її структуру та характер. Якщо ж валютна позиція закрита, тобто сальдо за рахунками 3800 і 3801 дорівнює нулю, то облікові записи за даними рахунками вважаємо недоречними і обтяжливими для облікової системи в цілому.

Серед валютних операцій, безумовно, є ті, які відображаються на позабалансових рахунках. До них належать:

а) вимоги та зобов'язання банку, які можуть виникнути в майбутні періоди та за якими банк зазнає ризику;

б) документи й цінності. Усі угоди, за якими в банку виникають вимоги або зобов'язання, відображаються у балансі за датою операції. Операції, за якими дата операції не збігається з датою розрахунку, впливають на розмір позабалансової валютної позиції. Для обліку таких операцій використовується технічний рахунок 9920 «Позабалансова позиція банку за іноземною валютою та банківськими металами». У разі відображення обмінних операцій за позабалансовими рахунками слід використовувати позабалансовий рахунок 9920, а в разі відображення інших операцій слід використовувати контррахунки груп 990, 991.

Специфічність банківських валютних операцій визначається низкою їх класифікаційних ознак, затребуваністю в сучасному економічному середовищі, своєю визначальністю та, безпосередньо, підвищеною ризикованістю їх проведення. Виконання зазначених операцій, безумовно, направлене на одержання прибутків, тому даний процес має базуватися на чітких та ґрунтовних аналітичних дослідженнях. В

умовах відсутності достовірної та оперативної облікової інформації такий аналіз та подальші ефективні управлінські рішення – неможливі. Іншими словами, процедура прийняття управлінських рішень має базуватися на якісній інформації, сформованій в межах системи бухгалтерського обліку комерційних банків України. Дана умова може бути реалізована лише в результаті зосередженої конгруентної уваги науковців та практиків в даній сфері діяльності та досягненні спільних точок зору у вирішенні виявлених проблем. Вважаємо, що наведені в даній статті пропозиції стосовно вдосконалення облікового процесу валютних операцій банку дозволить усунути існуючі облікові недоліки таких операцій та сформувати необхідну інформаційну базу для ефективного регулювання валютно-банківських відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левицька С. О. Облік і аудит операцій в іноземній валюті : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04 “ Бухгалтерський облік, аналіз та аудит ” / С. О. Левицька. – Тернопіль, 2000. – 20с. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : [Електронний ресурс] / Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. № 15-93. – Режим доступу до журн. : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ 4205-17

2. Гальчинський А. С. Сучасна валютна система / А. С. Гальчинський. – К. : LIBRA, 1993. – 96 с.

3.Про затвердження Положення про порядок надання банкам і філіям іноземних банків генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій : [Електронний ресурс] / Постанова Правління Національного банку України від 15серпня 2011 року № 281–Режим доступу: http://www.bank.gov.ua / doccatalog/ document?id=81643

4. Про банки і банківську діяльність : [Електронний ресурс] / Закон України від 07.12.2000р. № 2121-III – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.

5. Про затвердження Змін до Інструкції про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України : [Електронний ресурс] / Постанова Правління Національного банку України від 9 вересня 2009 року № 538 Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE17061.

Петрина Наталія Володимирівна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Остапенко Яна Олександрівна,
к.е.н, доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Узагальнюючі показники обсягу виробництва та реалізації готової продукції є одними з головних показників, які характеризують діяльність підприємства. Провідну роль у забезпеченні отримання прибутку підприємством відіграє система його контролю та обліку результатів виробництва і реалізації, а також своєчасне прийняття на різних рівнях управлінських рішень щодо виробничої та реалізаційної програм. Головним завданням обліку готової продукції у сьогоденні є забезпечення оперативного регулювання виробництва готової продукції та її реалізації на основі особливостей національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначення готової продукції наводиться у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. Так, готова продукція – це виготовлена на підприємстві, в установі, яка призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, що передбачені договором або іншим нормативно-правовим актом [4]. Відповідно до «Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» № 291 [2], до готової продукції належить продукція із закінченою обробкою, яка пройшла випробування, приймання, укомплектування відповідно до умов за договорами із замовниками та яка відповідає технічним умовам і стандартам.

Метою статті є дослідження формування собівартості готової продукції підприємства та розробка пропозицій щодо вдосконалення її обліку.

Виклад основного матеріалу: Пунктом 10 П(С)БО 9 встановлено, що собівартість продукції визначається згідно з нормами П(С)БО 16. Зокрема, пунктами 11 - 16 П(С)БО 16 визначено склад собівартості продукції, робіт та послуг, а також порядок формування загальновиробничих витрат. Як видно з тексту цих пунктів, П(С)БО 16 не відрізняє процес калькулювання собівартості продукції від калькулювання собівартості робіт та послуг. Тож надалі ми будемо говорити про собівартість продукції, маючи на увазі, що все це також справедливо і для робіт, і для послуг.

Отже, собівартість реалізованої продукції у бухгалтерському обліку складається з трьох частин:

1) виробнича собівартість продукції, реалізованої у звітному періоді;

2) нерозподілені постійні загальновиробничі витрати;

3) наднормативні виробничі витрати. Це витрати, здійснені понад встановлені нормативи.

Своєю чергою, до виробничої собівартості продукції включають витрати, які групуються за чотирма елементами:

1) прямі матеріальні витрати, до яких відносять вартість сировини та основних матеріалів, що складають основу продукції, та купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, вартість допоміжних та інших матеріалів, які безпосередньо відносять до конкретного виду продукції. Ця стаття зменшується на вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва, які оцінюються так само, як і основна продукція (п. 12 П(С)БО 16);

2) прямі витрати на оплату праці, які включають заробітну плату та інші виплати робітникам, що зайняті у виробництві продукції, виконанні робіт (наданні послуг), та які можна безпосередньо віднести до конкретного об'єкта витрат. До цього елемента не включають відрахування на соціальне страхування (ЄСВ), які нараховуються на фонд заробітної плати за рахунок роботодавця. На думку автора, до цього елемента входять також будь-які інші виплати працівникам, крім заробітної плати, у т. ч. суми матеріальної допомоги, вихідної допомоги, додаткових благ, дарунків від роботодавця тощо, які можуть обмежуватися у податковому обліку;

3) інші прямі витрати, які включають решту виробничих витрат, що можна віднести безпосередньо до конкретного об'єкта витрат, наприклад, відрахування на соціальні заходи (нарахування ЄСВ), плата за оренду земельних і майнових паїв, а також за оренду виробничих потужностей

(будівель, обладнання, транспортних засобів тощо), амортизація основних засобів та МНМА, втрати від браку та інші прямі витрати.

Втрати від браку складаються з двох статей: а) вартості остаточно забракованої продукції (виробів, вузлів, напівфабрикатів) з технологічних причин, яка зменшується на її справедливу вартість, і б) витрат на виправлення такого технічно неминучого браку. Отже, тільки втрати від технічно неминучого браку можна включити до собівартості продукції. Втрати від будь-якого іншого браку до собівартості продукції не включаються. Вони списуються до складу інших операційних витрат або покриваються за рахунок винної особи;

4) змінні загальновиробничі витрати у повному обсязі та постійні розподілені загальновиробничі витрати. Склад загальновиробничих витрат визначено у п. 15 П(С)БО 16. Усі вони зазвичай пов'язані з виробництвом кількох видів продукції. Наприклад, якщо підприємство виробляє тільки один вид продукції, у нього не буде загальновиробничих витрат, а всі його виробничі витрати будуть прямими. Але якщо підприємство виробляє як мінімум два види продукції, то майже завжди у нього виникають і витрати, що відносяться одночасно до обох цих видів. Наприклад, підприємство розташувало в одній будівлі два цехи. Відповідно, всі витрати на утримання такої будівлі будуть загальновиробничими. Зверніть увагу, що оплата праці загальновиробничого персоналу та відрахування на соціальне страхування вже групуються разом залежно від функцій персоналу (пп. 15.1, 15.5, 15.7 П(С)БО 16), а не окремо, як це передбачено для виробничої собівартості (п. 13, п. 14 П(С)БО 16). Також потрібно звернути увагу на те, що всі нестачі незавершеного виробництва, втрати та нестачі від псування матеріальних цінностей у цехах, дільницях, оплата простоїв включаються до загальновиробничих витрат незалежно від того, чи можна їх прямо віднести до певного виду продукції. Загальновиробничі витрати спочатку накопичуються на рахунку 91, а наприкінці місяця розподіляються на конкретні об'єкти калькуляції, тобто види продукції.

Згідно з п. 16 П(С)БО 16, загальновиробничі витрати (ЗВВ) поділяються на постійні та змінні.

Змінні ЗВВ – це витрати на обслуговування й управління виробництвом (у цехах, дільницях), які змінюються прямо пропорційне до зміни обсягу діяльності (або майже прямо пропорційне). Вказані витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат на основі використання бази розподілу (заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат і

т.ін.), виходячи з фактичної потужності звітного періоду. Прикладом таких витрат можуть бути витрати електроенергії, що споживається промисловим обладнанням, на якому виробляється кілька видів продукції. Відповідно, найкращою базою розподілу таких витрат буде кількість електроенергії, витрачена на виробництво кожного виду продукції. Якщо облік цього показника вести неможливо, витрати на електроенергію можна розподілити між видами продукції пропорційно до їх кількості. Змінні ЗВВ у повній сумі розподіляють на собівартість продукції, виробленої у звітному періоді.

Постійні ЗВВ – це витрати на обслуговування та управління виробництвом, які залишаються при зміні обсягу діяльності незмінними (або майже незмінними). Постійні загальновиробничі витрати також розподіляють на кожен об'єкт витрат з використанням аналогічної змінним бази розподілу при нормальній потужності. У періоді виникнення нерозподілені постійні ЗВВ включають до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг). Потрібно враховувати, що загальна сума розподілених та нерозподілених постійних ЗВВ не може перевищувати їх фактичної величини.

Таблиця 1

Калькулювання собівартості виготовленої та реалізованої продукції

Зміст операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Податковий облік	
	Д-т	К-т		Доходи	Витрати
Понесено витрати на виробництво					
Списано матеріали та інші ТМЦ на виробництво продукції А	23	20, 22, 25, 26, 27, 28	145200,00	—	—
Нараховано заробітну плату виробничому персоналу	23	66	58000,00	—	—
амортизація виробничих ОЗ	23	13	45300,00	—	—
вартість придбаних послуг у вітчизняних постачальників	23	631	23700,00	—	—
інші прямі витрати	23	631, 372 та ін.	60500,00	—	—
змінні ЗВВ	23	91	7500,00	—	—
розподілені постійні ЗВВ	23	91	9800,00	—	—

нерозподілені постійні ЗВВ	901	91	5200,00	—	5200,00*
Рух готової продукції					
Оприбутковано з виробництва на склад 2800 одиниць готової продукції, собівартість одиниці становить 125 грн (350000 грн : 2800 шт.)	26	23	350000,00	—	—
Відвантажено покупцям 2000 одиниць готової продукції за ціною 330 грн за одиницю з ПДВ (330 грн х 2000 шт.)	361	701	660000,00	550000,00	—
Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	701	641/ПДВ	110000,00	—	—
Списано собівартість реалізованої продукції (125 грн х 2000 шт.)	901	26	250000,00	—	250000,00**
** Включено до рядка 05 декларації з податку на прибуток.* *** Включено до рядка 05.1 декларації з податку на прибуток.*					

Прикладом постійних ЗВВ може бути орендна плата за приміщення цеху, в якому виробляється кілька видів продукції, заробітна плата загальновиробничого управлінського персоналу тощо. У цій статті ми не будемо заглиблюватися в деталі обліку та розподілу ЗВВ, а зауважимо таке. Якщо підприємство бажає накопичувати інформацію про витрати за елементами з метою заповнення розділу ІІІ звіту про фінансові результати за формою, затвердженою НП(С)БО 1, або з іншою управлінською метою, воно може деталізувати суму розподілених ЗВВ за певними елементами.

Підприємство виробляє два види продукції – А та Б, унаслідок чого до її собівартості включаються ЗВВ, які відносяться до обох видів продукції, що виробляється. Прямі виробничі витрати, понесені за звітний період, вихід готової продукції, її реалізація показані у таблиці 2. Для спрощення таблиці всі розрахунки покажемо для одного виду продукції – А. ЗВВ, що були понесені протягом звітного періоду, дорівнюють: змінні – 12000 грн, у т. ч. на продукцію А – 7500 грн; розподілені постійні ЗВВ – 21500 грн, у т. ч. на продукцію А – 9800 грн, нерозподілені постійні ЗВВ становили 5200 грн. Усі інші дані прикладу наведено у таблиці 2.

Висновки з цього дослідження. Отже, операції, які пов'язані з рухом готової продукції, відображають на рахунку 26 «Готова продукція». За дебетом рахунку відображається надходження готової продукції власного виробництва за її фактичною виробничою собівартістю або нормативною вартістю; за кредитом – списання виробничої собівартості готової продукції. Вдосконалення обліку готової продукції та її реалізації, на нашу думку, потребує: розмежування витрат на збут, що пов'язані з доведенням існуючої продукції до споживача, маркетингових витрат, які виникають на основі вивчення і стимулювання попиту, розширенням частки ринку виробника та пошуком інформації про ринки збуту; у розрахунках із покупцями використовувати такі форм безготівкових розрахунків, як попередня оплата за продукцію, акредитивна форма розрахунків; логістичні способи та прийоми управління випуском і збутом продукції. А також доцільно запровадити систему внутрішнього аудиту, більш деталізований облік готової продукції через введення нових субрахунків для контролю додаткових грошових надходжень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV (зі змінами від 06.02.2015 р. № 1702-18) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/ show/996-14.

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами від 18.03.2014 р. № z0341-14) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ z0893-99.

3. План рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій та установ: Наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada. gov.ua/laws/show/ z1557-11.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 (зі змінами від 01.01.2015 р. № z0008-13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 (зі змінами від 09.08.2013 р. № z1242-13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00.

Пужайло Олександра Ігорівна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Краєвський Володимир Миколайович,
д.е.н, доцент, завідувач кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

МІСЦЕ ОБЛІКУ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У СИСТЕМІ РОЗРАХУНКОВО-КАСОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ

Постановка проблеми. Розрахунково-касове обслуговування клієнтів банків є тим видом послуг, який комерційні банки надають з часів свого виникненням, водночас вони одними з головних його операцій. Суть даних операцій полягає у забезпеченні руху фінансових ресурсів на рахунках фізичних і юридичних осіб у відповідності до їх розпорядження, в той же час касові операції мають за мету отримання грошових коштів від клієнтів з подальшим зарахуванням їх на відповідні рахунки банку і одночасно видачу грошових коштів з рахунків клієнтів через касу банку. Такі операції відіграють важливу роль в діяльності банків та економічній системі країни в цілому, оскільки забезпечують успішне та ефективне функціонування економіки як на різних рівнях управління. Важливою передумовою здійснення розрахунково-касового обслуговування клієнтів банків є ефективна організація обліку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В останні роки дослідження проблеми організації обліку касових операцій у системі розрахунково-касового обслуговування клієнтів банків набувають все більшого значення. Значний внесок у дослідження проблем касових операцій та вдосконалення розрахунково-касового обслуговування клієнтів банків належить таким вітчизняним вченим-економістам, як Березину М. П., Васюренко О. В., Внукову Н. М., Жукову В. М., Ковальчук Т. Г., Кочеткову В. М., Лавшиній О. А., Мороз А. М., Примостку Л. О., Сало І. В., Ситнику Л. С., Шелудько В. М., Яворенко О. В. та ін.

Метою написання статті є визначення особливостей організації обліку розрахунково-касового обслуговування клієнтів банків.

Результати дослідження. Комерційні банки встановлюють самостійно порядок обслуговування своїх клієнтів. За допомогою комерційних банків здійснюються фінансові платежі та грошові розрахунки суб'єктів господарювання та домогосподарств. Саме вони допомагають акумулювати тимчасово вільні грошові кошти та у процесі своєї комерційної діяльності перетворюють їх на реальний капітал, надаючи цим значну підтримку економічній системі в цілому. Облік операцій з розрахунково- касового обслуговування у банках поділяється на синтетичний та аналітичний. Синтетичний облік охоплює узагальнені показники касових операцій у грошовому виразі, а аналітичний – конкретизує та пояснює ці показники. Розрахунково-касове обслуговування клієнтів посідає одне з основних місць серед операцій банку та впливає на його конкурентоспроможність у сфері надання банківських послуг. Такі банківські операції покривають більшу частину всього грошового обігу у банківській системі. Любі накладки при їх проведенні призводять до загального розбалансування грошового обороту та значно знижує оборотність грошових потоків, що в цілому призводить до зниження економічного росту в цілому по країні та на розвиток виробництва товарів чи надання послуг.

Усі банки України, здійснюючи касові операції, дотримуються ряд принципів. По-перше, «всі господарюючи суб'єкти згідно законодавства мають зберігати свої грошові кошти на банківських рахунках. По-друге, витрачання готівки суб'єктами господарювання здійснюється за цільовим призначенням, тобто клієнт не в змозі без підтверджувального документа зняти або переказати певну суму коштів. По-третє, господарюючи суб'єкти згідно законодавства дотримуються меж встановленого ліміту при зберіганні грошових коштів у касі. Якщо сума готівки перевищує ліміт, то вона має бути здана в банківську установу із подальшим внесенням на поточний розрахунковий рахунок протягом трьох днів, враховуючи день отримання. Розмір готівки в касі не повинен бути завищений, оскільки для банку це активи, які не працюють» [1].

Відносини між банківською установою та фізичними та юридичними особами, що є її клієнтами під час здійснення розрахунково-касового обслуговування ґрунтуються на принципах партнерства і взаємної вигоди та оформлюються за допомогою договору про розрахунково-касове обслуговування. У ньому вказуються права та обов'язки, а також зазначається відповідальність сторін яка виникає у

разі невиконання взятих на себе зобов'язань з вказанням величини штрафів за кожне з таких порушень.

Указані принципи організації грошових розрахунків обумовлені закономірностями функціонування ринку і найповніше виявляються в країнах з високо розвинутими ринковими економіками. У країнах з перехідною економікою, в тому числі і в Україні, ці принципи поступово утверджуються, і на певних етапах спостерігаються істотні відхилення від їхніх вимог у практиці організації платіжних відносин та розрахунково-касових операцій банку.

Облік касових операцій має ряд особливостей. Готівкові кошти, а саме банкноти, монети та дорожні чеки, обліковуються за рахунками розділу 10 (100 та 101) Плану рахунків «Готівкові кошти». Облік готівкових коштів у касах, операційних відділах філій комерційних банків за операціями фізичних і юридичних осіб та за операціями з видачі готівки інкасаторам для доставки з каси банку до клієнтів – юридичних осіб – здійснюється за окремими аналітичними рахунками балансового рахунку 1001, а в територіально відокремлених безбалансових відділеннях – за окремими аналітичними рахунками балансового рахунку 1002. Облік операцій із купівлі-продажу готівкових коштів у банках та НБУ здійснюється з використанням балансових рахунків 1811 та 1911.

У процесі прийняття готівки до операційної каси банку і зарахування прийнятої суми на поточні рахунки робиться запис, за дебетом якого йдуть рахунки 1001 чи 1002, а за кредитом – рахунок коштів залежно від типу клієнта. У випадку коли готівка приймається від юридичних і фізичних осіб для зарахування на рахунки інших осіб, дебетуються рахунки 1001, 1002, а кредитуються – 2520, 2530, 2600, 2620, 2650, 2902. Операції з приймання готівки в національній (іноземній) валюті від фізичних та юридичних осіб для здійснення переказу без відкриття рахунку відображаються за дебетом 1001 (1002), а за кредитом 2902, 2909. У випадку сплати комісійних банку за розрахунково-касове обслуговування використовують рахунок 6110. Розрахунки з підкріплення готівковими коштами в національній та іноземній валютах, банківськими металами між філіями комерційного банку або головним операційним управлінням відображаються в обліку за відповідними аналітичними рахунками балансових рахунків 3906 та 3907.

Для обліку транзитних оборотів у процесі передавання готівки використовуються рахунки 1811 або 1911. Підкріплення філією банку

підпорядкованих їй територіально відокремлених безбалансових відділень готівковими коштами та вивезення надлишків готівкових коштів до філії банку відображаються в бухгалтерському обліку з використанням балансового рахунку 1007 [2, с. 108].

Банки, що мають розгалужену мережу філій, передбачають в обліковій політиці порядок самостійного здійснення операцій із передавання готівки між банками і філіями. Облік розрахунків між філіями банку ведеться з використанням рахунків групи 390

Звісно, організація обліку розрахунково-касових операцій має відповідати певним вимогам, і насамперед, таким: усі операції за документами, що надійшли в операційний час від клієнтів, відбиваються в бухгалтерському обліку того самого дня; приймання і контроль документів, обслуговування клієнтів, занесення інформації в ОДБ банку, а також перевірка вихідних форм, формування архівних папок документів здійснюються протягом операційного часу безпосередньо відповідальними виконавцями; клієнт, виходячи зі своїх технічних можливостей, може передавати розрахункові документи до банку як у паперовій, так і в електронній формі; приймання розрахунково-платіжних документів від клієнтів, розрахункові та касові операції за рахунками юридичних та фізичних осіб здійснюються безпосередньо відповідальними виконавцями та інші [3].

Висновки. Організація обліку обслуговування розрахунково-касових операцій клієнтів банків є однією з найвагоміших складових його діяльності. Це, насамперед, система методів та заходів, яка забезпечує оптимальне функціонування обліку розрахунково-касових операцій.. Це також ретельне й своєчасне складання статистичних і аналітичних звітів. До того ж достатньо вагомою складовою в банківській роботі є й адекватність системи бухгалтерського контролю та використання облікової інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Облік і аудит в банках : навч. посібн. / О. Г. Коренєва, Н. Г. Слав'янська, Н. Г. Євченко та ін. ; за ред. Коренєвої О. Г., Слав'янської Г. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. – 493 с.

2. Глєбова Н. В. Облік у банках : навч. посібн. / Н. В. Глєбова, Л. М. Стиренко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 308 с.

3. Інструкції про касові операції в банках України, затверджені Постановою Правління Національного банку України від 14.08.2003 р.

№ 337 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

4. Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України, затверджені Постановою Правління Національного банку України від 20.10.2004 р. № 495 (зі змінами і доповненнями

5. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України зі змін. та доп. від 18.09.2012 р. № 29 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14.

Слотін Антон Едуардович,
студент групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Лаговський Володимир Вікторович,
к.е.н, доцент, завідувач кафедри
інформаційних технологій

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Постановка проблеми. Оподаткування підприємств є однією із невід'ємних складових податкової політики та системи бухгалтерського обліку будь якої країни. Раціонально організована система оподаткування повинна стимулювати діяльність підприємств, створювати відносно рівні умови для всіх суб'єктів господарювання, бути простою і зрозумілою, забезпе-чувати ефективність процесу стягнення податків. При організації бухгалтерського обліку на підприємстві особливе місце відводиться обліку розрахунків з бюджетом, оскільки нарахування і сплата податків спричиняє зміни у структурі зобов'язань та активів підприємства. Сільськогосподарські підприємства, відповідно до чинного законодавства, зобов'язані сплачувати загальнодержавні та місцеві податки, котрі у свою чергу чинять вплив на фінансові результати. Тому неповне нарахування і сплата податків, несвоєчасне складання податкової звітності, помилки при організації обліку податкових платежів передбачають застосування фінансових санкцій, стягнення штрафів, нарахування і сплату пені з боку платників податків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи сучасних наукових підходів щодо напрямів вдосконалення обліку розрахунків з бюджетом сільськогосподарських підприємств закладені в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів, таких як Н. Ткаченко [3], В. Шило [4], К. Гутуряк [5], І. Майбуров [6], С. Іванова [7], Ю. Іванов [8]. Проте питання удосконалення обліку розрахунків за податками залишається актуальним і потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є вивчення теоретичних засад обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами, їх гармонізації з фінансовим обліком, розробка практичних рекомендацій з вдосконалення форм і змісту податкової звітності для прийняття економічних рішень у процесі контролю за діяль-ністю підприємств, а також визначення напрямів удосконалення обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» основою організації та методології обліку є облікова політика підприємства, яка має включати методи і процедури ведення фінансового, управлінського обліку і обліку податкових платежів (податковий облік) [2]. У сучасних умовах господарювання показники бухгалтерського обліку максимально повинні використовуватися для складання податкової звітності, задовольняти інформаційні потреби податкових органів з нарахування і своєчасності сплати податків та зборів кожної юридичної і фізичної особи.

Під час розробки облікової політики на підприємстві доцільним є запровадження окремого розділу, такого як «Організація обліку податкових платежів» та формування внутрішнього положення про податковий облік на підприємстві. В зазначеному розділі потрібно розкривати інформацію про:

робочий план рахунків – необхідним є зазначення рахунків та субрахунків для кожного виду платежів і зборів;

– графік документообігу документів – описати рух кожного первинного і зведеного документу, облікового регістра до складання податкової звітності. В діючих нормативних документах відсутні описи складу зведених документів, облікових регістрів з реєстрації податкових доходів і витрат.

Це дозволить скоротити рівень відмінностей між фінансовим і податковим обліком активів, зобов'язань, складання різних форм звітності, які не урегульовані законодавчо-нормативними актами України. Нині в Україні податок на додану вартість є єдиним податком, до

якого розроблено усі первинні документи (податкові накладні), облікові регістри (реєстри отрима-них та виданих податкових накладних), звітність тощо.

Зміст і структура облікової політики підприємства в розділі «Організація обліку податкових платежів» повинна здебільшого відповідати законодавчим і нормативним актам та висвітлювати ті моменти, які відсутні в Податковому Кодексі України [3, с. 963].

Нині склалася така ситуація, коли на сільськогосподарських підприємствах відсутнє чітке визначення посадових обов'язків економіко-облікового апарату по веденню податкового обліку. Окремі науковці пропонують структурувати різні відділи бухгалтерської служби (розрахунковий, фінансових результатів, грошових коштів, необоротних активів тощо), відособлюючи бухгалтера з податкового обліку [3, с. 965]. Ми вважаємо, що вищезазначені зміни є недоцільними, оскільки, наприклад, спеціаліст з обліку доходів по реалізації продукції, товарів, послуг або по обліку виробничих та інших витрат краще за інших спеціалістів може в короткий термін визначити повний склад тієї чи іншої складової податку на прибуток. Тому розподіл обов'язків з обліку податкових платежів повинен раціонально розділятися серед працівників бухгалтерської служби, що у свою чергу сприятиме складанню правдивої та неупередженої інформації про діяльність сільськогосподарського підприємства.

«Проведені дослідження складу і змісту податкової звітності показують, що окремі показники дублюються в додатках, розрахунках та деклараціях, не містять суттєвого інформаційного навантаження і є громіздкими, вимагають значної кількості часу для їх складання. Крім того, показники податкової звітності не повно характеризують дійсний фінансовий стан підприємства і вимагають не тільки значних трудозатрат для заповнення і перевірки, а й нераціонального витрачання великої кількості паперу» [9, с. 30].

З боку вчених існують різні пропозиції, щодо удосконалення інформаційного забезпечення, щодо податкових платежів, зокрема:

1. Н.М. Ткаченко пропонує для удосконалення звітності доповнити примітки до річної фінансової звітності розділом XIV «Податки, збори, внески», що містить інформацію про стан розрахунків за податковими платежами [3, с. 976]. Однак надання такої інформації зовнішнім користувачам не відповідає при-значенню фінансової звітності як підсистеми інформації для внутрішніх користувачів з метою прийняття управлінських рішень.

2. В.П. Шило для удосконалення інформаційного забезпечення процесу прийняття економічних рішень щодо податкових платежів пропонує впровадження Звіту про стан податкових платежів підприємства, в якому формуються обліково-аналітичні показники, необхідні для аналізу системи управління податковими платежами та податковим середовищем підприємства [5, с. 170]. Ми вважаємо, що в даному випадку доречним є складання Приміток до податкової звітності, котрі дадуть можливість деталі-зувати інформацію до рівня, необхідного для прийняття оптимальних управлінських рішень у сфері оподаткування, оскільки, запропонований документ надаватиме інформацію керівництву підприємства про стан заборгованості за окремими податками та зборами, суми нара-хованих та сплачених податків і зборів, нарахування штрафних санкцій щодо несплати або простроченої сплати податків та зборів тощо.

Пропонуючи напрями удосконалення обліку розрахунків з бюджетом, необхідно приділити неабияку увагу формам податкової звітності. Адже нині складання податкової звітності займає більше часу і уваги порівняно з фінан-совою та статистичною звітністю. Можна зазначити, що форми податкової звітності потребують удосконалення, оскільки інформація щодо більшості загальнодержавних і місцевих податків та зборів дублюється, зокрема, спочатку подається у спеціальних додатках, а потім відображається у податкових деклараціях. Крім того, значна кількість додатків, що подаються одночасно з податковими деклараціями, не містять суттєвої інформації, та використовується лише як допоміжні таблиці. Удосконалення податкових форм, можливе шляхом їх спрощення, тобто необхідно виключити ті показники, які дублюються в інших формах податкової звітності. Ще одним із шляхів удосконалення є скорочення деяких додатків до податкових декларацій, оскільки не всі додатки несуть суттєве інформаційне навантаження. Зазначені зміни дозволять скоротити затрати часу на заповнення відповідних форм, а, відповідно, це призведе до підвищення рівня продуктивність праці. Облік розрахунків за податками і платежами треба організувати таким чином, щоб за кожним із них окремо можна було мати дані про нараховані і сплачені суми, заборгованість на кінець місяця.

Висновки. Податкова система країни без-посередньо впливає на стабільність та ефективність функціонування як народного господарства в цілому, так і його окремих галузей. Нині питання удосконалення організації та обліку податкових розрахунків є актуальним та до

кінця не вирішеним. Постійні зміни в системі оподаткування аграрних підприємств зробили їх практично неплатоспроможними.

З огляду на це, було продовжено пошуки такого податкового механізму, завдяки якому можна було б зменшити податковий тиск на виробників сільськогосподарської продукції та зацікавити їх у підвищенні ефективності господарювання. Провівши дослідження методичних аспектів удосконалення обліку податкових платежів, ми дійшли висновку про те, що необхідним є:

– дотримання вимог нормативно-законодавчої бази України щодо ведення фінансового обліку;

– необхідно додати окремий підрозділ до наказу про облікову політику, який буде мати назву «Організація обліку податкових платежів»;

– здійснити розподіл обов'язків між працівниками відділу бухгалтерського обліку;

– удосконалити форми податкової звітності тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755–17.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/ laws/show/996-14.

3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. – 5-те вид. допов. і перероб. / Н.М. Ткаченко. – К.: Алерта, 2011. – С. 963-976.

4. Шило В.П. Бухгалтерський облік: концептуальні основи теорії. Курс лекцій, практичних завдань та методичних вказівок з виконання контрольних робіт з використанням ПЕОМ: навчально-практичний посібник / В.П. Шило, Н.І. Верхогля-дова, С.Б. Ільїна. – К.: Кондор, 2011. – С. 169-172.

5. Гутуряк К.О. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з бюджетом по податку на додану вартість [Електронний ресурс] / К.О. Гутуряк. – Режим доступу: http://www. rusnauka.com.

6. Майбуров И.А. Ключевые проблемы теории налогообложения: информация к размышлению: монография / И.А. Май-буров // Налогообложение: проблемы науки и практики 2009. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2009. – С. 12-24.

7. Иванова С.А. Определение источника уплаты налогов и сборов / С.А. Иванова, Е.А. Кириченко // Вопросы современной науки и практики. – 2008. – № 3 (13). – С. 181-188.

8. Іванов Ю.Б. Податкова система / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – К.: АТІКА, 2006. – С. 915-920.

9. Бурова Т.А. Удосконалення організації обліку податкових платежів на підприємстві / Т.А. Бурова, О.М. Волковицька // Науковий вісник МДУ ім. В.О. Сухомлинського. – 2014. – № 52 (101). – С. 28-33.

Стригуненко Ганна Ігорівна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Краєвський Володимир Миколайович,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогоднішній час у світі, серед значної кількості країн все більшої популярності набуває саме кредитування суб'єктів господарювання, винятком не стала і Україна. У зв'язку з низькими поточними доходами значна частина суб'єктів підприємництва не має можливості започаткування, створення, ведення і розширення власного бізнесу за рахунок лише власного капіталу. Таким чином, суб'єкти господарювання провадять свою діяльність з використанням власних та залучених коштів. Залучені кошти суб'єктів підприємництва є невід'ємною частиною ресурсного потенціалу учасників ринку та складають вагому частку організації процесу господарювання. Адже виконання переважної більшості тактичних та стратегічних завдань потребує залучення додаткових грошових ресурсів, які можуть бути одержані під час реалізації кредитних відносин суб'єктів підприємництва. Саме

результативна і ефективна діяльність фінансово-кредитних установ у сфері надання кредитів суб'єктам господарювання надає змогу збільшення ресурсного забезпечення, підвищення конкурентноспроможності, збільшення купівельної спроможності, а також забезпечення довіри клієнтів.

Проблемним питанням з розвитку банківського кредитування суб'єктів господарювання приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні дослідники як Р. С. Лозінський, С. П. Прасолова, С.А. Кузнецова, О. Л. Сирчин та інші. У своїх працях науковці приділяли увагу питанням вагомості кредитування суб'єктів підприємництва, проблемам та перспективам банківського кредитування юридичних осіб, способам підвищення ефективності та забезпечення сталої роботи банківської системи, тощо. Деякі вчені приділяли свою увагу окремим аспектам банківського кредитування суб'єктів господарювання. Так, Лозінський Р. С. зосереджував свою увагу на особливостях кредитування юридичних осіб банківськими установами України [1, с. 60]. В свою чергу Прасолова С.П. досліджувала ефективність банківської системи України в цілому[2, с. 122]. Попри значний внесок науковців у цій сфері , на даний час проблема кредитування суб'єктів господарювання залишається найбільш актуальною для дослідження.

Мета статті полягає у детальному дослідженні механізмів аналізу і контролю кредитних відносин суб'єктів господарювання, дослідженні проблемних питань банківського кредитування суб'єктів господарювання в умовах макроекономічної нестабільності та окреслення основних напрямів їх вирішення.

Ефективне функціонування підприємств різної форми власності в системі ринкової економіки неможливе без періодичного використання різних форм залучення кредитів. Безпосередньо кредитні відносини є однією зі складових економічних відносин, в основі яких лежить рух особливого виду капіталу – позичкового капіталу. Саме банківський кредит є основною формою кредитних відносин .

З точки зору С.А. Кузнецова: «Банківський кредит – це позиковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на засадах строковості, повернення, платності, забезпеченості та цільового використання» [3, с. 146].

Згідно положень Закону України «Про банки і банківську діяльність» «банківський кредит – це:

– будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей;

– будь-яка гарантія;

– будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу та на сплату процентів;

– будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми» [4].

На сьогоднішній день під банківськими кредитами розуміють економічні відносини, з приводу кредитування суб'єктів господарювання, в процесі яких банки надають юридичним або фізичним особам грошові кошти з умовою їх платності та повернення.

Реалізуючи кредитні відносин між суб'єктами господарювання існує значна необхідність пошуку аргументів і представлення доказів щодо доцільності, необхідності, спроможності та надійності таких відносин, що є підставою у їх відображені у системі аналізу і контролю. Кредитори розглядають доцільність кредитних відносин саме з точки зору ефективності позики, спроможність – можливості надання суб'єкту господарювання, який виступає у ролі позичальника, необхідної суми грошових коштів на визначених умовах, а надійність – відповідності кредитоспроможності позичальника встановленим критеріям.

Одним з напрямів кредитування суб'єктів господарювання є кредитування юридичних осіб. На банківському ринку представлена різноманітна кількість кредитних програм для розвитку бізнесу, це можуть бути кредити для купівлі земельних ділянок, нерухомості, обладнання для виробництва, поповнення оборотних коштів, тощо. Під час надання кредиту юридичній особі банк повинен врахувати всі обставини і можливі ризики, адже на сьогоднішній час багато підприємств не є фінансово стійкими і платоспроможними, що спричиняє їх банкрутство, як наслідок – неповернення кредиту.

Банки оптимістично оцінюють перспективи кредитування на 2018 рік. 67% опитаних прогнозує зростання обсягу споживчого кредитування, баланс відповідей становив 70% – це найвище значення з початку спостережень (з I кварталу 2015 року). П'ять кварталів поспіль більшість опитаних (у IV кварталі – 72%) очікує приросту корпоративного кредитного портфеля, баланс відповідей – 38%. Практично всі банки вважають, що якість кредитів корпорацій та домогосподарств не погіршиться: про це заявили 92% та 95% респондентів відповідно. Більшість передбачає приплив депозитів юридичних та фізичних осіб у наступні 12 місяців [5, с. 4].

Перешкодою розвитку банківських установ є великий рівень проблемних кредитів, що привело до курсової проблеми – банки вимушені повертати строкові валютні депозити тоді, коли платоспроможність клієнтів за строковими валютними кредитами стрімко зменшується. У підсумку банки змушені піднімати ставки за валютними кредитами, йти на міжбанківський ринок або залучати кошти у материнських структур. Незважаючи на вищезазначені проблеми, відповідно до прогнозів Національного банку України кредитування юридичних осіб протягом наступних років матиме позитивну динаміку [6, с. 99].

В останні роки банки України при здійсненні активних операцій зіткнулися з проблемою відносної обмеженості обсягів кредитних портфелів: бракує потенційно платоспроможних клієнтів. Це призвело до переорієнтації кредитної діяльності банків у площину кредитування суб'єктів малого бізнесу. Існуюча практика мікрокредитування показала, що, незважаючи на значний кредитний ризик, який бере на себе банк при кредитуванні даного сектору економіки, малий бізнес може стати одним із основних об'єктів активних операцій банків [7].

Спираючись на досліджуваний матеріал можна зробити висновок про практичну доцільність вдосконалення та розвитку системи контролю та аналізу кредитних відносин суб'єктів підприємницької діяльності з метою забезпечення ефективності та своєчасності залучення кредитних коштів та мінімізації можливих втрат.

На державному рівні існує необхідність продовжувати роботу, спрямовану на залучення до України коштів міжнародних фондів, кредитно-фінансових установ, а також на забезпечення доступу до цих ресурсів якнайбільшої кількості вітчизняних банків, що відповідають критеріям прийнятності таких установ. Актуальною потребою є напрацювання та розробка заходів щодо стимулювання банківського кредитування інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, тому в цьому напрямку вбачаю потребу в подальших дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лозінський Р. С. Особливості кредитування юридичних осіб банками України / Р. С. Лозінський, О. Л. Сирчин // Молодий вчений. - 2017. - № 4. - С. 689-693. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4_163

2. Прасолова С.П. Банківські операції.: навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2013 - 568с.

3. Кузнецова С.А. Банківська система [текст]: навч. посіб./(С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська); за ред. С.А. Кузнецової. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 400 с.

4. Закон України «Про банки та банківську діяльність» [Елктронний ресурс]: за станом на 09.02. 2019 р.. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/ show/2121-14.

5. Аналітичний звіт «Опитування про умови кредитування» [Електронне джерело]: Офіційне інтернет-представництво Національного банку України – [Режим доступу]: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=62840351

6. Якименко С. О. Особливості кредитування юридичних осіб регіональними банками на прикладі банків Запорізької області [Електронний ресурс] / С. О. Якименко, С. О. Кушнір // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2017. – Вип. 27(3). – С. 98-102. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_27(3)__24.

7. Звізло М. І. Проблеми кредитування підприємств України / М.І. Звізло// Lviv Polytechnic National University Institutional Repository [Електронний ресурс].- Режим доступу: ttp://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13238/1/217_Zv%D1%96zlo_541542_69.

Шевчук (Михаленко) Олександра Володимирівна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Остапенко Яна Олександрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ЗА ТОВАРИ, РОБОТИ ТА ПОСЛУГИ

Прийняття управлінських рішень на підприємстві – складний та ресурсозатратний процес. Важливо точно та в повному обсязі зібрати інформацію та проаналізувати її по основних пунктах та показниках. Одним з таких показників є обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, що прямо впливає на економічні показники підприємства. А тому варто проаналізувати та виділити основні моменти в питаннях управління та оптимізації заборгованості з дебіторами.

Теоретичні та методологічні питання організації обліку дебіторської заборгованості розглядали вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких: Ф. Ф. Бутинець, Є. Брігхем, Л.В. Городянська, С.В. Зеленко, Л.М. Кіндрацька, В.М. Костюченко, О.С. Кривоконь, О.В. Лишиленко, О.Г. Лищенко, Л.О. Лігоненко, Т.В. Момот, Л.В. Нашкерська, І.Б. Садовська, К.С. Сурніна, В.О. Шевчук , Н.Л. Шишкова та багато інших. Проте є ряд аспектів, які пов'язані з використанням та вдосконаленням управління дебіторською заборгованістю.

Перш за все, варто зауважити, що дебіторська заборгованість характеризується чотирма наступними особливостями:

1) дебіторська заборгованість для клієнта – це форма безкоштовного використання залучених коштів постачальника (згідно контракту) і платного товарного кредиту (за умов продажу товарів або надання послуг у кредит);

2) розмір дебіторської заборгованості, виражений у днях обороту, впливає на фінансовий цикл підприємства та його тривалість. Чим більший обсяг дебіторської заборгованості, тим більший обсяг грошових коштів (за рівних умов) треба залучити підприємству для поточного фінансування своєї діяльності;

3) сума сформованої на підприємстві дебіторської заборгованості перебуває в прямій залежності від обсягу господарської діяльності, перш за все – від обсягу виробництва та реалізації продукції;

4) прогнозований розмір дебіторської заборгованості несе лише оцінний характер.

Зростання рівня дебіторської заборгованості з одного боку є позитивним фактором, а з іншого якщо при цьому зростає обсяг безнадійної заборгованості, тобто такої, яку дебітори не планують повертати, то це веде до негативних наслідків. Високий рівень неповерненої заборгованості, може призводити до неплатоспроможності підприємства, так як, якщо основним видом діяльності є продаж товарів або надання послуг дебіторам, то підприємство не має джерела повернення коштів. При цьому знижується швидкість оборотності грошових коштів, і як наслідок, суб'єкт підприємницької діяльності не може розрахуватися з кредиторами, а в гіршому випадку банкротство. Тому важливо правильно управляти дебіторською заборгованістю за товари, роботи та послуги.

Управління дебіторською заборгованістю варто розглядати як процес планування, організації, координації та контролю стану дебіторської заборгованості, який необхідний для досягнення цілей підприємства, що сприяє розробці відповідних управлінських рішень, які приймаються на всіх стадіях формування та погашення дебіторської заборгованості.

Основними завданнями управління дебіторською заборгованістю є:

обмеження прийнятного рівня дебіторської заборгованості; вибір умов продажу, які забезпечать гарантоване надходження грошових коштів; визначення знижок/надбавок для різних груп контрагентів за умов дотримання ними платіжної дисципліни; прискорення запитання боргу; оцінка можливих витрат, які пов'язані з дебіторською заборгованістю, тобто упущеної вигоди від невикористання коштів, наданих у дебіторську заборгованість.

Залежно від завдань, пропонуємо заходи управління дебіторською заборгованістю: виключення з числа партнерів контрагентів з високим ступенем ризику; перегляд граничної суми кредиту; можливість оплати дебіторської заборгованості цінними паперами, векселями; створення принципів для розрахунків підприємства з контрагентами на майбутній період; визначення можливої суми оборотних активів, які відволікаються у дебіторську заборгованість за товарним

кредитом; створення умов для забезпечення стягнення заборгованості; формування системи штрафів за прострочення оплати контрагентами; використання рефінансування заборгованості; збільшення обсягу клієнтів з метою зменшення ризику несплати замовником.

В даний момент існує два способи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві: самостійне та управління на основі аутсорсингу. Самостійне управління передбачає використання виключно ресурси компанії (трудові, фінансові, технічні).

Для управління дебіторською заборгованістю можливе використання таких заходів:

- контроль за станом розрахунків з дебіторами для вчасного зменшення та ліквідації простроченої заборгованості;
- орієнтація на більшу кількість дебіторів, як результат зменшення ризику несплати одним або кількома дебіторами;
- відстеження співвідношення дебіторської заборгованості до кредиторської (значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства);
- надання знижок за умови дострокового погашення заборгованості (якщо компанії не використовують знижку за умови дострокового погашення заборгованості, то вони втрачають частину прибутку);
- оцінка платоспроможності та ділової репутації дебіторів (важливою буде інформація про нових партнерів);
- робота тільки за умови 100% передоплати, якщо існує невпевненість в погашенні дебіторської заборгованості або робота передоплатою під час перших поставок товару, наданні послуг, виконанні робіт, тобто перевірка сумлінності та платоспроможності нового контрагента;
- детальний юридичний аналіз при укладанні договорів (використання пунктів про санкції за порушення умов співпраці та інших способів забезпечення зобов'язань);
- страхування ризиків (досить поширений спосіб);
- самострахування ризиків, шляхом створення резерву сумнівних боргів.

Управління дебіторської заборгованості на умовах аутсорсингу базується на передачі непрофільних функцій іншим компаніям, які спеціалізуються на виробництві продукції, наданні послуг та виконання робіт необхідних нам в даний момент. Переваги аутсорсингу полягають в тому, що він дає можливість підприємству оптимізувати власну роботу, за рахунок того, що інша компанія ефективно вирішує

завдання, які вирішувати самостійно недоцільно або неможливо через нестачу або відсутність необхідних ресурсів, як фінансових так і матеріальних.

Для компаній, які потребують зовнішнього управління дебіторською заборгованістю, існують різні пакети послуг. Це можуть бути як вузькоспеціалізовані послуги, такі як збір інформації про контрагента або стягнення боргів на підставі судових рішень, а також і комплекси послуг (юридичних або факторингових). Ринок аутсорсингових послуг, які спеціалізуються управлінням дебіторською заборгованістю складають: страхові послуги (страхування ризиків кредиторів), послуги кредитних бюро (збір, аналіз інформації, формування єдиної бази даних про контрагентів), кредитні послуги (банки та небанківські фінансові організації надають кредиторам необхідні фінансові ресурси), факторинг (послуги з управління дебіторською заборгованістю, які включають оцінку платоспроможності дебітора, управління своєчасністю сплати боргу, фінансування кредитора, покриття кредитних ризиків, консультування і тд.), юридичні послуги (правовий супровід), колекторство (стягнення великого обсягу заборгованості).

Отже, для отримання повної та оперативної інформації про фактичний стан та перспективи погашення дебіторської заборгованості з боку контрагентів варто забезпечити ефективну організацію обліку та управління заборгованістю, а саме: створити чіткі терміни погашення зобов'язань дебіторами для внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємстві; проводити попередній та плановий моніторинг фінансового стану дебіторів; створювати резерв сумнівних боргів та визначати його в обліковій політиці підприємства; надавати знижки при певних умов, а для нових клієнтів запроваджувати передоплату. Підприємству потрібно бути налаштованим на встановлення довготривалих господарських зв'язків, максимізацію прибутку і при цьому збереження ліквідності та платоспроможності підприємства, і як результат підвищувати фінансову безпеку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Tytenko L.V. Expansion of functions of accounting and analytical support in management of the enterprise's strategic development // Coastal regions: problems and paradigms of socio-economic development: Collective monograph / under the editorship of T.Derkach, Doctor of Economic Sciences. Riga, Latvia: Publishing House «Baltija Pubblishing», 2018. – 580 p

2. Управління дебіторською заборгованістю [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://pidruchniki.com

3. Управління дебіторською заборгованістю [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://studme.com.ua

4. Чорнобривець М.М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://nltu.edu.ua/

Шершукова Олена Валеріївна,
студентка групи ОМІ-18-4
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Краєвський Володимир Миколайович,
д.е.н, доцент, завідувач кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЕКСЕЛЬНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ

Актуальність теми. Вексельні операції посідають особливе місце в діяльності комерційних банків. Різноманіття вексельних операцій дозволяє кредитним установам у процесі функціонування розв'язувати низку завдань, пов'язаних з формуванням ресурсної бази і розширенням можливостей кредитування реального сектору економіки. Традиційно банки стикаються з проблемами документального оформлення вексельних операцій, формуванням різних видів резервів по них. Виникає необхідність комплексного дослідження вексельних операцій, шляхом впровадження нових технологій, визначення перспективних напрямів у розрізі підвищення ефективності вексельних операцій у банківській діяльності.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. В науковій літературі вексельні операції банків розглядаються контексті операцій кредитних установ з цінними паперами. Це зумовлює істотне відставання теоретичної бази від практичної діяльності банків у сфері вексельного обігу і певну відособленість такої

діяльності від законодавчих норм. Окремі питання бухгалтерського обліку розрахункових та комісійних операцій з векселями у банківських установах розглядали Кіндрацька Л. М., Амеліна О. В., Давидов А. В., Барац С. М., Мошенський С. З.

Цілі статті: розглянути облік розрахункових вексельних операцій в банках; дослідити організацію та методику ведення обліку розрахункових та комісійних вексельних операцій у банках; уточнити специфіку та роль вексельних операцій для комерційних банків; оцінити стан вексельних операцій банків для виявлення тенденцій розвитку та вироблення прогнозу.

Викладення основного матеріалу. Розрахункові вексельні операції здійснюються у вигляді оформлення заборгованості векселями та проведення розрахунків з використанням векселів. Оформлення заборгованості векселями між банком та іншою особою (боржником або кредитором банку) полягає в заміні одних зобов'язань іншими – вексельними [1, с. 153]. Операції з оформлення заборгованості векселями включають акцептування переказних векселів банком, виданих на банк кредитором банку; видачу простих векселів банком кредиторові банку; видачу банком переказних векселів на боржника банку; видачу банку простих векселів боржником банку. До операцій з розрахунків з використанням векселів входить вексельний платіж банку кредиторові; вексельний платіж боржника банку [2, с. 176].

До розрахункових операцій належать також розрахунки з використанням векселів. До операцій за розрахунками векселями стосовно погашення кредиторської заборгованості банку зараховуються вексельні платежі на користь кредитора. Їх сутність полягає у тому, що кредитор банку погоджується прийняти від банку-боржника виконання іншого (вексельного) зобов'язання від платника за векселем. Прийняття вексельного зобов'язання відбувається шляхом передавання векселя, придбаного банком-боржником, кредитору банку [3, с. 408].

У ході застосування банком акцепту на переказному векселі в обліку здійснюється така проводка: дебет рахунків з обліку кредиторської заборгованості, а кредит рахунків 3301, 3311. У разі погашення цього переказного векселя в обліку здійснюється така проводка: дебет рахунків 3301, 3311 та кредит кореспондентського рахунку чи поточний рахунок. Видача цінних паперів, що були в банку на зберіганні, в обліку відображається проводкою: дебет рахунку групи 991, кредит рахунку 9702 – на суму номіналу [4]. До операцій за розрахунками векселями з погашення дебіторської заборгованості перед банком

належать вексельні платежі боржника на користь банку. Сутність їх полягає в тому, що банк-кредитор погоджується прийняти від клієнта-боржника виконання іншого (вексельного) зобов'язання від платника за векселем. Прийняття вексельного зобов'язання відбувається шляхом передавання векселя, придбаного клієнтом-боржником, банку-кредитору. Використання векселів для розрахунків за заборгованістю за банківським кредитом не допускається. Приймання (передавання) банком векселів під час проведення вексельних платежів здійснюється з використанням реєстрів [3, с. 408].

Трасант відповідає за акцепт і платіж. Він може зняти з себе відповідальність за акцепт; будь-яка умова, за якою він знімає з себе відповідальність за платіж, вважається ненаписаною. У будь-якому переказному векселі трасант може обумовити, з визначенням або без визначення строку для пред'явлення, що переказний вексель повинен бути пред'явлений для акцепту. Трасант може заборонити пред'явлення для акцепту, якщо не йдеться про переказний вексель, який підлягає оплаті в третьої особи за її адресою, або за адресою іншою, ніж адреса трасата, або про вексель, який підлягає оплаті у визначений строк після пред'явлення. Він може також обумовити, що пред'явлення для акцепту не буде здіснене раніше визначеної дати. У випадку, коли вексель не оголошений трасантом як такий, що не підлягає акцепту, кожний індосант може обумовити, з визначенням або без визначення строку для пред'явлення, що вексель повинен бути пред'явлений для акцепту. До комісійних операцій з векселями належать інкасування та доміциляція векселів. Якщо індосамент містить застереження «на інкасо», йдеться про вазі просте доручення, держатель може здійснювати всі права, що випливають з переказного векселя, але індосувати його він може лише в порядку передоручення. У такому разі зобов'язані особи можуть заявляти проти держателя лише такі заперечення, які могли б бути заявлені проти індосанта [5].

Комерційні банки можуть виконувати доручення своїх клієнтів – векселедержателів, беручи на себе відповідальність за подання векселів і супровідних комерційних документів у строк платнику та одержання належних платежів. Послуга називається інкасуванням векселів [3, с. 408]. Використовуються такі види інкасування векселів і супровідних комерційних документів: чисте інкасування – інкасування векселів без супровідних комерційних документів; документарне інкасо – інкасування векселів із супровідними документами. Сторонами в операції інкасування виступають: принципал – особа, яка доручає

банку операцію інкасування; банк-ремітент – банк, якому принципал доручив операцію інкасування; інкасуючий банк – будь-який банк, крім банку-ремітента, який бере участь в операції інкасування; пред'являючий банк – інкасуючий банк, що здійснює пред'явлення векселів і комерційних документів платнику; платник – особа, якій пред'являються векселі та комерційні документи згідно з дорученням на інкасування. Чисте і документарне інкасо векселів здійснюється банком на підставі укладеного з векселетримачем договору про інкасування [1, с. 154].

Прийняття векселя на інкасо відображається в обліку за номінальною вартістю такою проводкою: дебет рахунку 9830, кредит рахунку групи 991. Відсилання векселя на інкасо відображається в обліку за номінальною вартістю: дебет рахунку 9831, кредит рахунку 9830. Якщо вексель оплачено в строк, то надходження коштів для оплати векселя відображається в обліку: дебет кореспондентський рахунок, поточний рахунок, кредит рахунку 2901. Списання з позабалансових рахунків документів, що передані згідно з дорученням на інкасо, відображається в обліку: дебет рахунку групи 991, кредит рахунку 9831. Якщо кошти перераховано клієнту на оплату векселя, то в обліку здійснюється проводка: дебет рахунку 2901, кредит рахунків: кореспондентський рахунок, поточний рахунок. Якщо вексель не оплачено в строк і банк-ремітент відповідно до наданої принципалом інструкції пред'являє вексель до платежу або вчиняє протест, в обліку на номінальну вартість векселів здійснюється проводка: дебет рахунків 9898, 9899 та кредит рахунку 9830. У разі повернення від платника векселів і доручень на інкасування, якщо інше не передбачено розпорядженням клієнта або договором на інкасацію векселів, здійснюється проводка: дебет рахунку 9830, кредит рахунку 9831. Повернення принципалу векселів і доручень на інкасування, якщо інше не передбачено розпорядженням клієнта або договором на інкасацію векселів, в обліку відображається проводкою: дебет рахунку групи 991, кредит рахунку 9830 [4].

Оплата векселя банком як особливим платником (доміциліатом) здійснюється за рахунок коштів, перерахованих платником за векселем на рахунок 2901 Плану рахунків [6]. У цьому разі в обліку здійснюється проводка: дебет рахунків: кореспондентський рахунок, поточний рахунок та кредит рахунку 2901. У разі пред'явлення векселя до оплати банк як доміциліат здійснює платіж за векселем. В обліку

здійснюється проводка: дебет рахунку 2901, кредит рахунків: кореспондентський рахунок, поточний рахунок. У разі повернення коштів на вимогу платника на його поточний рахунок в обліку здійснюється проводка: дебет рахунку 2901, кредит рахунків: кореспондентський рахунок, поточний рахунок [4]. Векселі, оплата яких має здійснитися за місцезнаходженням платника, вважаються недоміцильованими, а особа, призначена для оплати таких векселів, є особливим платником. Натомість особа, призначена для оплати векселів поза місцезнаходженням платників, виступає в ролі доміциліата. Уповноваження на оплату векселя дає векселедавець простого чи переказного векселя (або акцептант переказного векселя). Коли в тексті векселя доміциліата не визначено, його може призначити трасат при акцептуванні або векселедавець при поданні векселя до платежу. Якщо ж останні не вказують доміциліата, вважається, що оплату векселя вони здійснять самостійно. Зовнішньою ознакою доміцильованого векселя є напис, учинений на лицьовому боці векселя (під ім'ям платника) векселедавцем простого чи переказного векселя або ж акцептантом переказного векселя щодо особливого місяця сплати. Поширеним є призначення доміциліатом чи особливим платником установи комерційного банку. Основне завдання банку полягає у здійсненні платежів за векселями у встановлений строк. На відміну від інкасової послуги, банк у ролі доміциліанта виступає не отримувачем платежу, а платником за векселем.

Висновки. На основі аналізу взаємозв'язків між векселедавцем і векселедержателем розроблено методичний підхід до розуміння сутності вексельних операцій як відносин між їх учасниками з приводу акумуляції і розміщення ресурсів та проведення розрахунків, що охоплює сферу вексельного обігу, розкриває зміст процесів, які відбуваються в ній. Уточнено положення про особливості вексельних операцій банків, що включають наявність банківського продукту, законодавчі обмеження стосовно їх проведення, високий рівень ризиків і підвищену прибутковість, виключне право банків здійснювати окремі вексельні операції, їх багатофункціональність при здійсненні таких операцій, опосередкування відносин між банками і нефінансовим сектором економіки. В результаті аналізу сукупності вексельних операцій, здійснюваних кредитними установами, удосконалено методичний підхід стосовно ролі таких операцій у банківській діяльності, яка включає кількісні (максимізація доходів, мінімізація витрат по залученню ресурсів) і якісні показники (скорочення ризиків, підвищення фінансової стійкості, підтримання ліквідності).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васюренко О.В. Банківські операції [Текст]: Навч посібн. / О.В.Васюренко. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2000. – 243 с. – (Вища освіта XXI століття)

2. Мороз А.М. Банківські операції [Текст]: Підручн. / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М.Ф.Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000. – 384 с.

3. Дзюблюк О.В. Банківські операції [Текст]: Підручн. / За ред. д.е.н., проф. О.В.Дзюблюка. – Тернопіль : Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с.

4. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами в банках України» за № 358 від 03.10.2005, із змінами і доповненнями, внесеними Постановою НБУ за № 457 від 08.10.2010 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1092.1293.2&nobreak=1

5. Конвенція, якою запроваджено Уніфікований Закон про переказні векселі та прості векселі від 07.06.1930 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/ laws/show/995_009

6. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України» за № 280 від 17.06.2004 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0918-04

ОМАз-18-2

Бушиленко Валентина Григорівна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Савченко Алла Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання фінансова діяльність підприємства повинна спрямовуватись на забезпечення систематичного та безперервного надходження фінансових ресурсів та ефективного їх використання, додержання розрахунково-кредитної дисципліни, раціонального співвідношення власних та позикових коштів з метою ефективного функціонування. Неефективне використання позикового капіталу призведе до зниження платоспроможності, фінансової стійкості, а в подальшому вплине на рентабельність підприємства. Це пояснює актуальність та практичну значимість аналізу поточних зобов'язань підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням аналізу поточних зобов'язань присвячені наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених: О.М. Брадул, Ф.Ф. Бутинець, І.В. Головко, Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.П. Шморгун, О.О. Шеремет та інші. Не зважаючи на широкий спектр досліджень, у вітчизняній науковій літературі відсутні комплексні дослідження щодо фінансового аналізу поточних зобов'язань суб'єктів господарювання.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних положень аналізу поточних зобов'язань суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Дослідивши навчально-методичну літературу (табл. 1) в частині питання аналітичної оцінки поточних зобов'язань можна відзначити, що найчастіше дослідження зводяться до оцінки складу поточних зобов'язань та його структури, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 1.

Основні напрямки аналізу поточних зобов'язань підприємства, що виділяються авторами навчально-методичної літератури [1]

№	Автори	Виділені напрями аналізу поточних зобов'язань
1	І. Д. Фаріон Т. Д. Захарків	«1. Співвідношення фінансових коефіцієнтів та індексів зобов'язань; 2. Зіставлення показників зобов'язань теперішнього і минулого періоду; 3. Аналіз коефіцієнтів рентабельності позикового капіталу, ліквідності та платоспроможності»[1]
2	Н. П. Шморгун, І. В. Головко	«1. Аналіз динаміки складу і структури зобов'язань підприємств 2. Аналіз платоспроможності. 3. Аналіз ліквідності. 4. Аналіз фінансової незалежності підприємства» [1]
3	В. В. Бочаров	«1. Аналіз фінансової стійкості: аналіз абсолютних та відносних показників. 2. Аналіз платоспроможності: - відсутність простроченої заборгованості; - аналіз кредитоспроможності» [1]
4	О. О. Шеремет	«1. Аналіз структури джерел фінансування. 2. Аналіз динаміки і структури позикового капіталу. 3. Аналіз складу і структури кредиторської заборгованості, частоти створення простроченої кредиторської заборгованості. 4. Аналіз «ціни» позикового капіталу: - загальна рентабельність залученого капіталу; - розрахунок ефекту фінансового важеля» [1]
5	Г. В. Митрофанов, Г. О. Кравченко Н. С. Барабаш	«1. Загальний аналіз позикового капіталу. 2. Аналіз руху позикового капіталу. 3. Аналіз ефективності використання позикового капіталу. 4. Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності підприємства» [1]
6	Ю.С. Цал-Цалко	«1. Аналіз структури і динаміки джерел капіталу підприємства. 2. Аналіз стану і ефективності формування джерел капіталу підприємства. 3. Аналіз кредитоспроможності підприємства. 4. Оцінка ефективності використання залучених фінансових ресурсів при кредитних операціях» [1]

Аналіз поточних зобов'язань слід починати з проведення загального аналізу, який ґрунтується на застосуванні методів аналізу вертикального та горизонтального. Горизонтальний аналіз дає можливість переглянути поточні зобов'язання за горизонтальною динамікою, оцінити тенденції зміни окремих елементів за джерелами залучення фінансових ресурсів, а також визначити, яким чином змінюються в абсолютному і відносному вираженні. Вертикальний аналіз забезпечує дослідження поточних зобов'язань за структурою кожного розділу та статей пасиву балансу підприємства, що дає можливість дослідити структурні зміни щодо якості поточних зобов'язань та співвідношення його елементів.

Аналіз поточних зобов'язань суб'єкта господарювання передбачає обчислення показників рентабельності та оборотності, тобто ґрунтується на застосуванні коефіцієнтного аналізу. Відобразимо в таблиці 2 погляди вчених, щодо коефіцієнтного аналізу та порядку розрахунку різних показників.

Таблиця 2.

Показники для проведення аналізу поточних зобов'язань за працями відомих науковців [2]

Автор	Назва показника	Порядок розрахунку
Івахненко В. М. [4]	Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості (Ксдк)	К сдк = Дебіторська заборгованість (Дз) / Кредиторська заборгованість (Кз)
	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Коб.к)	Коб.к = Грошові засоби (Гз) / Середня кредиторська заборгованість за звітний період (Кс)
	Середній строк оборотності кредиторської заборгованості (Ок)	Ок = 360_/ Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Коб.к)
Мних Є. В. [8, с. 163]	Середня тривалість використання кредиторської заборгованості в обороті підприємства (Ткз)	Ткз = Середні залишки кредиторської заборг. за аналізований період (КЗ) / Загальна сума обороту за розрахунками з кредиторами (КО)
Попович П. Я. [10]	Оборот кредиторської заборгованості	Сума закупівель / Сальдо кредиторської заборгованості
	Тривалість обороту кредиторської заборгованості	Сальдо кредиторської заборгованості / Сума закупівель
Савицька Г. В. [11, с. 454, 456]	Тривалість використання кредиторської заборгованості	Середні залишки кредиторської заборгованості х Дні звітного періоду / Сума погашеної кредиторської заборгованості за звітний рік
	Коефіцієнт оборотності за виданими векселями	Сума погашених зобов'язань за векселями виданими / Середнє сальдо за рахунком «Векселі видані»
	Тривалість заборгованості за виданими векселями	Середнє сальдо за рахунком «Векселі видані» х х Дні періоду / Сума погашених зобов'язань за векселями за період, що аналізується
	Порівняння суми дебіторської і кредиторської заборгованості	Сума дебіторської заборгованості на звітну дату / Сума кредиторської заборгованості на звітну дату
Томас П. Карлік, Альберт Р. Макмін [5]	Коефіцієнт середньої оборотності кредиторської заборгованості	Собівартість проданих товарів / Середня заборгованість
	Середня кількість днів заборгованості	365 / Коефіцієнт заборгованості
	Коефіцієнт «заборгованість/власний капітал»	Сукупні зобов'язання (без довгострокової заборгованості) / Власний капітал

Згідно з таблицею 2, «середня тривалість використання поточних зобов'язань подається Є. В. Мнихом та Г. В. Савицькою, але остання у чисельнику середні залишки кредиторської заборгованості множить ще на дні періоду, за який проводиться аналіз. Щодо зна-

менника, то тут Є. В. Мних використовує для розрахунку кредитовий оборот за розрахунками з кредиторами» [2].

Г. В. Савицька «застосовує показник суми погашення поточних зобов'язань за звітний період. Найбільш вдалим є показник – кредитовий оборот за розрахунками з кредиторами, наведений Є. В. Мнихом, оскільки саме він найбільш точно відображає середню кількість днів погашення кредиторської заборгованості. Позитивним є саме використання суми погашення поточних зобов'язань, а не їх виникнення» [2].

При проведенні аналізу фінансового стану підприємства показники поточних зобов'язань є важливою складовою, оскільки демонструють здатність підприємства погашати свої поточні зобов'язання. Оцінка спроможності підприємства погашати свої поточні зобов'язання супроводжується розрахунком низки коефіцієнтів платоспроможності та ліквідності. Ліквідність та платоспроможність мають істотні недоліки:

«для розрахунку коефіцієнтів використовується загальна сума поточних зобов'язань, які складаються з різних видів заборгованостей, термін яких може коливатися від одного дня до одного року. Тому не враховується більш детальне співвідношення термінів платежів у складі поточних зобов'язань;

окремі види активів підприємства відображаються в балансі за фактичною собівартістю, а не за вартістю їх можливої реалізації. Тому одержані результати розрахованих коефіцієнтів ліквідності можуть бути завищеними або заниженими залежно від рівня рентабельності готової продукції, товарів тощо» [2].

Висновки. Отже, на основі вище наведеного можна зробити висновки, що аналіз поточних зобов'язань підприємства необхідно проводиться в комплексі із використанням системи показників, які один одного доповнюють. Для більш оптимальних значення показників ліквідності та платоспроможності необхідно враховувати терміни погашення поточних зобов'язань підприємства та вартість товарно-матеріальних цінностей, яка обліковується на дату проведення аналізу у балансі підприємства. Вищенаведені показники вивчають структуру поточних зобов'язань, їхня частка у складі активів та пасивів балансу, вплив на формування прибутку підприємства та встановлюється ступінь платоспроможності. В цілому встановлено, що показники для аналізу поточних зобов'язань відповідно поглядам різних вчених надають різнобічну характеристику та мають різноманітні назви і окремі загальні риси. У зв'язку з цим для проведення аналізу поточних зобов'язань всі коефіцієнти об'єднано у цілісну систему.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стаднюк Т. В. Теоретичні основи аналізу зобов'язань суб'єктів господарювання / Т. В. Стаднюк, Т. А. Татушко // Агросвіт. - 2014. - № 8. - С. 60-65. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2014_8_12.

2. Багрій К. Характеристика сучасних методів аналізу поточних зобов'язань суб'єкта господарювання / К. Багрій // Економічний аналіз. - 2012. - Т.11(2).- С. 23-26. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11(2)__6.

3. Омецінська І. Я. Облік і аналіз зобов'язань будівельних підприємств: методика та організація / Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит, Тернопіль – 2016р.

Вербич Тетяна Юріївна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку,аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Салямон-Міхєєва Катерина Дмитрівна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ У ЗВІТНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗА П(С)БО ТА МСФЗ

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню методичних аспектів формування у звітності інформації про фінансові результати за П(С)БО та МСФЗ. Висвітлено порядок визнання, оцінки та відображення у звітності витрат і доходів за національними та міжнародними стандартами. Розглянуто формати і підходи до складання та подання Звітів про фінансові результати (Звітів про сукупні доходи), що використовуються в національній та зарубіжній облікових системах.*

Ключові слова: *фінансовий результат, доходи, звіт про фінансові результати, витрати, облік, фінансова звітність, міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).*

Актуальність теми. В сучасних умовах економіки, виникають проблеми щодо інтегрування українських підприємств, компаній, організацій у світовий ринок. Суттєва проблема полягає у недоступності, не повноті інформації, яка подається у фінансовій звітності підприємства, компанії або організації яка подається для ознайомлення іноземним партнерам.

Аби уникнути цього недоліку, потрібно впроваджувати принципи, методи Міжнародних стандартів фінансової звітності. На сьогоднішній день ціль України полягає у входженні до Європейського Союзу, задля виконання поставленої цілі потрібно вдосконалювати системи обліку, звітності та аудиту.

Аналіз публікацій. Дослідженням питання щодо формування звіту про фінансові результати, відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності, у різні періоди робили М. Білуха, Ф. Бутинець, М. Войнаренко, С. Голов, Г. Кірейцев, М. Кужельний, Н. Малюга, Є. Мних, А. Озеран, В. Сопко, Л. Сук Н. Ткаченко, В. Швець та інші [1, с. 234].

Постановка проблеми. Потреба в подальшому поглибленні теоретичних досліджень і методологічних розробок, спрямованих на удосконалення практики складання й адаптацію до міжнародних стандартів національної фінансової звітності, забезпечення її адекватності вимогам користувачів.

Мета. Дослідження та порівняння методичних аспектів обліку та розкриття у фінансовій звітності інформації про фінансові результати діяльності підприємств згідно з вимогами П(С)БО та МСФЗ в умовах євроінтеграційних перетворень в Україні. Розглянути вітчизняні та зарубіжні методики складання звіту Форма №2 Звіт про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід).

Викладення основного матеріалу. Формування фінансового результату діяльності підприємств регламентується декількома національними стандартами обліку, основними серед яких є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", 15 «Дохід», 16 «Витрати», 17 «Податок на прибуток».

У міжнародній практиці відображення доходів, витрат і фінансових результатів регулюється МСБО (IAS) 1 «Подання фінансових звітів», МСБО (IAS) 18 «Дохід», МСФЗ (IFRS) 15 «Виручка за договорами з клієнтами», який замінить МСБО (IAS) 18 «Дохід» та галузевий МСБО (IAS) 11 «Будівельні контракти» [2, с. 23-24].

Українська облікова система історично є більш консервативною, вирізняється жорстким нормативно-правовим регулюванням, а також значним впливом податкового законодавства на облікові правила.

Щодо нового МСФЗ (IFRS) 15 «Виручка за договорами з клієнтами», то він має багато особливостей. Його розробка тривала більше 10 років і мала на меті наближення МСФЗ, що розробляються Радою з Міжнародних стандартів, та Загальноприйнятих стандартів обліку США (GAAP).

Усі підприємства України, зокрема ті, що за законодавством повинні обов'язково застосовувати МСФЗ, використовують регламентовані форми звітів, тільки роблять помітку, що звітність складена за МСФЗ. Тоді як МСФЗ не містять жорстко регламентованих вимог до форм фінансових звітів, зокрема Звіту про фінансові результати.

У багатьох зарубіжних країнах прийнято називати цей звіт Profit & Loss Statement, що означає звіт про прибутки та збитки. Income Statement, Statement of earnings, or Statement of operations – Американські компанії називають Звітом про прибутки [2, с. 456].

Структура Звіту про фінансові результати поділяється на чотири розділи а саме:

1) Фінансові результати;

2) Сукупний дохід;

3) Елементи операційних витрат;

4) Розрахунок прибутковості акцій [6].

Якщо раніше (за відсутності розділу про сукупний дохід) в основу визначення прибутку був покладений підхід «доходи – витрати = прибуток», то з введенням поняття сукупного доходу (в США – ще з 1997 р., у МСФЗ – з 2009 р., а у НП(С)БО – з 2013 р.) впроваджено новий бухгалтерський підхід, за яким, окрім чистого прибутку, необхідно наводити більш широкий за змістом показник, а саме сукупний дохід [3].

Згідно з МСБО 1 загальний сукупний дохід – це зміни у власному капіталі протягом періоду внаслідок операцій та інших подій. До цього показника доходу включаються всі компоненти «прибутків і збитків» та сукупного доходу [3].

Інший сукупний дохід містить статті доходів і витрат, які не підлягають визнанню у прибутках чи збитках.

У розділі II Звіту про фінансові результати зазначаються сукупно зміни власного капіталу, що не пов'язані з формуванням чистого прибутку у I розділі Звіту, а стаття «Сукупний дохід» – це сума чистого фінансового результату (прибутку чи збитку) та іншого сукупного доходу.

Таким чином, представлення інших сукупних доходів надає користувачам більш детальну інформацію про операції та події, що привели до зміни величини власного капіталу підприємства, дає змогу оцінити їх значущість та вплив на загальний прибуток чи збиток компанії [4].

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) в міжнародній практиці може бути складений з використанням одного з двох підходів:

1) витрати і доходи представляють у Звіті за їх функціональним призначенням (виручка, собівартість, адміністративні витрати, витрати на збут, інші доходи та витрати операційної діяльності тощо);

2) витрати представляють у Звіті за їх елементами чи характером (матеріали, заробітна плата, амортизація, транспортні витрати, витрати на рекламу тощо) [5].

За МСФЗ підприємства мають право самостійно вибирати підхід, виходячи з професійного судження про найбільш точне розкриття інформації про складові фінансових результатів. Як правило, перший підхід є більш поширеним, а другий використовують невеликі підприємства, які не мають потреби розподіляти операційні витрати за їх функціями [3].

Відповідно до НП(С)БО 1 вітчизняний формат Звіту про фінансові результати поєднує у собі 2 вищезгадані підходи: у I розділі доходи та витрати послідовно наводять за їх функціями, а у III розділі необхідно розкрити інформацію про витрати за елементами [6, с.24].

Вивчення зарубіжного досвіду показало, що досліджуваний звіт може мати різні формати:

– горизонтальний (доходи і витрати групуються окремо);

– вертикальний (доходи і витрати представляються послідовно).

Найбільш поширеним форматом є вертикальний, тому що він дає змогу на шляху до визначення чистого фінансового результату визначати проміжні показники, такі як валовий прибуток, результат до оподаткування, що також є корисними для аналізу [7, с.230].

Відповідно до МСФЗ фінансова звітність повинна подаватися щорічно, при цьому порядок підготовки та подання проміжної фінансової звітності врегульований окремим МСБО (IAS) 34 «Проміжна фінансова звітність» (його аналогу у вітчизняній системі не існує).

Цікавим є той факт, що МСБО (IAS) 1 не вимагає, щоб фінансовий рік співпадав з календарним, а також не забороняє практику складання річної звітності за 52 тижні. Це обумовлене тим, що в багатьох

зарубіжних країнах звітний рік починається для компаній з місяця або кварталу їх створення та реєстрації. [5].

Висновок. Задля ефективного реформування системи національних стандартів обліку, потрібно орієнтуватись та запозичувати загальноприйняті стандарти, а саме Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Застосування в економіці Міжнародних стандартів фінансової звітності є позитивною тенденцією, адже вони є ефективним інструментом забезпечення правдивості, прозорості та неупередженості інформації про діяльність суб'єктів господарювання. В основу П(С)БО покладені основні положення МСФЗ тому в них присутні спільні та відмінні риси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голов С. А. Трансформація фінансової звітності українських підприємств у фінансову звітність за міжнародними стандартами – К. : ФПБАУ, 2010. – с. 308.

2. Озеран А. М. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід): питання формування та співвідношення з МСФЗ. Бухгалтерський облік і аудит. – 2018. – № 6. – с. 25–34.

3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 (МСФЗ 5) від 01.01.2012 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99.

5. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 40, ст.365) // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. № 73 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.help/law/318/

Вересенко Андрій Іванович,
студент групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник
Савченко Алла Миколоївна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Актуальність тематики дослідження. В сучасних умовах прискорення інтеграції України до європейського та світового економічного простору першочерговим завданням для економіки країни є покращення техніко-технологічного рівня основного капіталу та ефективності його використання, перш за все підприємств виробничої сфери.

Ступінь наукового вивчення проблеми. Дослідженням проблематики основного капіталу найбільш проводяться Інститутом економіки і прогнозування НАН України, безліч досліджень проведено безпосередньо академіком В. Гейцем, а також групою вчених, серед яких, слід виділити, Бобух І., Кваснюк Б., Шаблиста Л., Шинкарук Л. та ін. Не зважаючи на широке вивчення проблеми різними науковцями, як вітчизняними так і зарубіжними, понятійний апарат, методичні підходи до аналізу, котролю та обліку основного капіталу виробничої сфери (промисловості, транспорту і будівництва), потребують більш глибокого дослідження.

Мета дослідження. Метою статті є вивчення ключових тенденцій розвитку основного капіталу в контексті обліку, аналізу та аудиту на основі підприємства виробничої сфери.

Виклад основного матеріалу. Капітал підприємства – це відповідна сума матеріальних, інтелектуальних та грошових ресурсів, яка використовується у подальшому виробництві. Капітал підприємства поділяється і класифікується відповідно до сфери відтворення або часу використання. В політичній економіці капітал поділяють на постійний або змінний, тобто засоби виробництва і робочої сили. Крім того, варто зазначити що вчення всіх без винятку економічних шкіл, що капітал носить циклічний характер руху, мета якого полягає у самозростанні та отриманні прибутку.

Капітал підприємства по-різному переносить вартість на вартість новоствореного продукту. Наприклад, основні засоби беруть участь у процесі виробництва більш тривалий час, тому і вартість на новостворений продукту переносять поступово, а не відразу. Тому відповідно до зазначеного критерію капітал поділяють на основний та оборотний.

Основний капітал визначає виробничий потенціал підприємства, тобто можливість виготовити за певний проміжок часу відповідну кількість продукції необхідного асортименту і потрібної якості. Основний капітал підприємства у господарському житті обертається не так швидко, як оборотний. Звідси, внесок у собівартість продукції набагато нижчий, ніж внесок оборотного капіталу. Основний капітал вартість на виготовлену продукції переносить на протязі декількох років певними частинами (через амортизації). Тому досить зрозуміле прагнення суб'єктів господарювання до зниження витрат на матеріаломісткість.

«Основний капітал - це частина капіталу підприємства, яка бере участь у виробництві товару протягом багатьох виробничих циклів і переносить свою вартість на вироблену продукцію частинами. До основного капіталу належать кошти, вкладені у засоби праці (будівлі, споруди, машини, обладнання та ін.)» [1, с.167].

В економічній літературі основний капітал має синонім – необоротні активи, довгострокові активи. «Така характеристика дається необоротним активам через їх участь у виробничо-комерційній діяльності підприємства протягом тривалого періоду часу. Витрати, пов'язані з придбан ням довгострокових активів, у бухгалтерському обліку переносяться протягом періоду їх експлуатації на собівартість готової продукції шляхом застосування тієї або іншої системи амортизаційних відрахувань. «Сенс подібного часового розподілу зумовлюється необхідністю впровадження одного із ключових принципів бухгалтерського обліку, згідно з яким доходи повинні зіставлятися з витратами» [3].

Наведемо на рис. 1 узагальнену унікальну класифікацію основного капіталу, яка дозволяє розглядати один і той же об'єкт активу (основного капіталу) з позиції різних критеріїв та факторів, які впливають на них.

Рис. 1. Узагальнена класифікація основних активів [3].

Отже, згруповання основного капіталу підприємства за характером використання у процесі виробництва витікає з визначення основних активів. «Основні активи, які обслуговують інвестиційну діяльність підприємства, є інвестиційними необоротними активами та характеризують групу довгострокових активів, що утворилася в результаті фінансового інвестування. У цю групу можна віднести капітальні інвестиції, устаткування, призначене до монтажу тощо» [3].

«Для цілей бухгалтерського обліку основний капітал доцільно класифікувати за бухгалтерськими рахунками та субрахунками, для цілей оподаткування – за мінімально допустимими строками їх корисного використання, а для формування інформації в бухгалтерському балансі, на погляд автора статті, у складі необоротних активів має бути виділено п’ять класифікаційних позицій, а саме: основні засоби, нематеріальні активи, дохідні вкладення в матеріальні цінності, довгострокова дебіторська заборгованість та довгострокові фінансові інвестиції» [4].

Досліджуючи склад та структуру основного капіталу, слід відмітити, що основні засоби не є єдиними чинниками забезпечують прибутковість підприємства. Також існують нематеріальні активи як складова основного капіталу, що не мають речового втілення, але займають важливе місце у процесі одержання прибутку підприємства. З погляду на це зазначені активи також класифікуються за відповідними ознаками та характеристиками.

Отже, здійснення ефективних заходів для подальшого економічного розвитку країни потребує принципово новітніх підходів до управління основним капіталом підприємства. Стан та ефективне використання основного капіталу є важливими для забезпечення конкурентоспроможності , а склад та структура їх забезпечує технологічні можливості та потенціал підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор -Видавництво, 2016. – 378 с.

2. Ковалев, В. В. Учет, анализ и финансовый менеджмент [Текст]: учеб.-метод, пособие / В. В. Ковалев, В. В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 688 с.

3. Грінько А. П. Класифікація основного капіталу як інформаційний інструментарій бухгалтерського обліку / А. П. Грінько // Технологический аудит и резервы производства. - 2015. - № 2(6). - С. 72-76. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2015_2(6)__15.

4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Текст] // Всеукраїнський бухгалтерський тижневик „Баланс". – Січень 2005. – № 1. – С. 29.

5. Шаблиста Л.М. Капітал підприємств: природа, структура, тенденції формування і відтворення / Л.М. Шаблиста // Економіка і прогнозування : науковий журнал. – 2012. – № 4. – С. 36-45.

Верещака Ірина Олександрівна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Савченко Алла Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

ВАЖЛИВІСТЬ АУДИТУ ЯКОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Вступ. Важливість достовірної, якісно складеної бухгалтерської (фінансової) звітності складно переоцінити. Саме така звітність є гарантією лояльності перевіряючих органів, довіри державних структур, кредиторів, потенційних інвесторів та інших стейкхолдерів компанії.

Маючи на руках реальні дані про результати діяльності компанії, внутрішні і зовнішні користувачі бухгалтерської (фінансової) звітності отримують ефективний інструмент для оцінки її фінансового стану і побудови довгострокових прогнозів розвитку.

Виклад основного матеріалу. У відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» «бухгалтерська (фінансова) звітність повинна давати достовірне уявлення про фінансовий стан компанії на звітну дату, фінансовий результат її діяльності та рух грошових коштів за звітний період» [1]

Інформація, що міститься в ЗРГК, представляє інтерес для всіх груп стейкхолдерів, так як дозволяє їм робити висновки про зміни у фінансовому стані компанії.

Науковцями пропонуються різноманітні методики оцінки якості складання звіту про рух грошових коштів за котрими рекомендується починати на основі даних по сальдо сукупних грошових потоків компанії за звітний період як загального підсумку звіту, не виділяючи при цьому потоків по відповідним розділам.

«Основною умовою якості складання звіту про рух грошових коштів на даному етапі є виконання наступної умови: сальдо грошових потоків за звітний період з урахуванням величини впливу змін курсу іноземної валюти по відношенню до гривні (підсумок звіту про рух грошових коштів) має дорівнювати зміні , яке виходить за статтею грошових коштів і грошових еквівалентів (стаття балансу) протягом року» [6].

При аналізі на першому етапі необхідно враховувати той факт, що відповідно до наказу Мінфіну, що визначає порядок розробки звіту про рух грошових коштів, коли показники в звіті відрізняються від відповідних показників у балансі, повинні бути надані пояснення по виниклих відхилень, при наявності яких ЗРГК може бути визнаний якісно складеним. Не менш важливу роль в перевірці достовірності звіту про рух грошових коштів варто виділити аналізу якості складання його окремих розділів: грошових потоків поточних операцій (CFO), грошових потоків від інвестиційних операцій (CFI) і грошових потоків від фінансових операцій (CFF). Тільки таким чином можна буде зрозуміти, при складанні якого з розділів ЗРГК було допущено маніпулювання.

У зв'язку з цим на другому етапі пропонується оцінити якість складання звіту про рух грошових коштів з точки зору такого його розділу, як грошові потоки від фінансових операцій.

«Аналогічно з проведенням перевірки якості ЗРГК на першому етапі в основу оцінки якості складання CFF буде покладено принцип відповідності ряду показників, що містяться в ЗРГК і в бухгалтерському балансі. Для вирішення даної проблеми скористаємося методологією побудови так званих коефіцієнтів нарахувань» [4].

«Ключовий формулою для визначення величини коефіцієнта нарахування виступає виділення ступеня розбіжності значень окремих показників, що містяться в ЗРГК і бухгалтерському балансі. При цьому побудова коефіцієнтів нарахувань починається з розрахунків їх загальної суми, яка потім нормується за допомогою різних фінансових показників» [3].

«Сума нарахувань може бути розрахована на основі інформації, отриманої з ЗРГК (ACCCF) або відновлена непрямим методом з даних бухгалтерського балансу (звіту про фінансовий стан за МСФЗ) (ACCBB), що дозволяє використовувати її в оцінці достовірності ЗРГК» [1].

«У проведеному нами дослідженні було чітко визначено теоретичне відповідність між показниками ACCCF і ACCBB, виділені і сформульовані умови і допущення, при виконанні яких показники величини нарахувань, розраховані на основі ЗРГК і бухгалтерського балансу, стають тотожними. В результаті даного дослідження була отримана наступна система коефіцієнтів нарахувань» [5]:

$$\begin{cases} CACC_{Firm}^{CF} = \dfrac{NI - (CFO + CFI)}{\overline{NOA}}; \\ CACC_{Firm}^{BB} = \dfrac{\Delta NOA}{\overline{NOA}}, \end{cases}$$

де CACCFirmCF - коефіцієнт нарахувань, розрахований на основі звіту про рух грошових коштів;

NI - чистий прибуток;

CFO - сальдо грошових потоків від поточних операцій;

CFI - сальдо грошових потоків від інвестиційних операцій;

NOA - чисті операційні активи;

CACCFirmBB - коефіцієнт нарахувань, розрахований на основі балансу (звіту про фінансовий стан).

«При цьому перевірка гіпотези про те, що допущення, зроблені для виведення системи (1), не порушують лінійну залежність між коефіцієнтами нарахувань, які були розраховані на основі звіту про рух грошових коштів та балансу, повністю підтвердилася» [5].

У зв'язку з цим в основу аналізу якості ЗРГК в частині його розділу про грошових потоках від фінансових операцій можна покласти принцип відповідності коефіцієнта нарахування, побудованого на основі звіту про рух грошових коштів, і коефіцієнта нарахування, побудованого на основі бухгалтерського балансу.

Тоді основною умовою якості складання розділу CFF в звіті про рух грошових коштів пропонуємо вважати виконання наступної умови:

$$\left| \frac{(NI - \Delta NOA)(CFO + CFI)}{\overline{NOA}} \right| \le 0,05.$$

Таким чином, якщо різниця між двома нормованими величинами сум нарахувань NI - (CFO + CFI) і ΔNOA Не буде по модулю перевищувати 5% (такий похибкою можна знехтувати), то можна буде зробити висновок про те, що розділ CFF складено якісно.

На третьому етапі слід оцінити якість складання ЗРГК в частині такого його розділу, як CFO [4, с. 145].

Однак при оцінці достовірності звіту про рух грошових коштів в частині CFO виникає ряд проблем, пов'язаних з формуванням бухгалтерської (фінансової) звітності в Україні.

У розглянутій методиці ми могли б оцінити якість складання ЗРГК в частині руху грошових коштів від поточних операцій, якби українські стандарти бухгалтерського обліку і положення про бухгалтерський облік припускали роздільне відображення статті необоротних активів за первісною вартістю і накопиченої амортизації.

Висновок. Дослідження якості складання звітів про рух грошових коштів в українських компаніях показало, що інститут аудиторів істотно послабив свій статус конфіденційного агента (довіреної особи) суспільства і перестав виконувати покладені на нього функції в повному обсязі.

Вивчення історичного досвіду свідчить, що в недавньому минулому користувачі фінансової звітності, включаючи і фінансових аналітиків, повністю довіряли аудиторських висновків і використовували аудиторську звітність для прийняття рішень без додаткових перевірок на достовірність.

В даний час ситуація кардинально змінилася, про що свідчать результати досліджень науковців, і фінансові аналітики змушені покласти на себе історично не властиві обов'язки в силу їх невиконання аудиторами.

Таким чином, в даний час вкрай актуальною видається активізація діяльності наукових кіл з розробки для аудиторів і фінансових аналітиків спеціальних аналітичних інструментів перевірки достовірності бухгалтерської (фінансової) звітності, включаючи і достовірність звітів про рух грошових коштів. Актуальність цього завдання пов'язана з розширенням застосування в українській практиці звіту про рух грошових коштів в якості регістру оцінки ефективності діяльності компанії для всіх груп стейкхолдерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Закон України Затверджений Верховною Радою України 16.07.99 No 996 —XIV.

2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність Закон України https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19

3. Гордієнко Н.І. Фінансовий облік: навч. посіб. / Н.І. Гордієнко. –Х.: ХНАМГ, 2015.–288с.

4. Гордієнко Н.І.Аудит, організація і методика: навч.посіб. / Н.І.Гордієнко, О.В. Харламова.-Х.: ХНАМГ, 2017.–486с.

5. Гордієнко Н.І. Звітність підприємств:консп. лек./ Н.І.Гордієнко. -Х.:ХНАМГ, 2013.–231с.

6. Гордієнко Н.І. Аудит фінансової звітності:консп.лек./ Н.І.Гордієнко. –Х.:ХНАМГ, 2015.–98с

7. Міжнародні стандарти аудиту. Надання впевненості та етики. К.:Аудиторська палата України,2006.–1148с.

Гелант Анна Іванівна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник
Таращенко Володимир Анатолійович,
к.е.н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. *В статті обґрунтовано необхідність теоретичного переосмислення змістового наповнення податкового контролю в умовах системного реформування податкових органів. Проаналізовано трактування основних категорій та понять податкового контролю вітчизняними науковцями. Визначено особливості податкового контролю як різновиду державного фінансового контролю.*

Ключові слова та терміни: *податки, податковий контроль, мета податкового контролю, форма, вид, метод, прийоми податкового контролю.*

Актуальність тематики дослідження. Існування ефективної податкової системи будь-якої країни залежить від податкового контролю який є необхідною умовою керування процесом оподатковування. Пріоритетність податкового контролю, як напряму контрольної діяльності, обумовлена значимістю податків і зборів як джерела доходів державного та муніципальних бюджетів. За даними Державної фіскальної служби України за 2018 рік до Зведеного бюджету України забезпечено надходжень 999,1 млрд. грн., що на 158,0 млрд. грн.. або на 18,8% більше ніж у 2017 році [1].

Як один з видів державного фінансового контролю податковий контроль відрізняться за своїми об'єктами, формам і методам контрольної діяльності, складом контролюючих органів і контрольованих осіб. Крім того, він має специфічні цілі та завдання. Правильність зазначеного твердження підтверджується на теоретичному рівні в наукових дослідженнях вітчизняних вчених та практиків.

Так, М.І. Мельник, досліджуючи особливості податкового контролю, вказує на те, що він є частиною державного фінансового контролю, суть якого полягає у встановленні фактичного стану дотримання вимог чинного податкового законодавства на підконтрольному об'єкті.

«У всі часи існування системи оподаткування», – наголошує автор – «податковий контроль був невід'ємним інструментом фінансової політики держави, умовою підвищення ефективності адміністрування податків» [2, с. 172].

Для з'ясування особливостей податкового контролю, як складової державного фінансового контролю, необхідно визначити його об'єкт і предмет, склад суб'єктів, цілі і завдання, а також розглянути його зміст.

Ступінь наукового вивчення проблеми. Наукові погляди стосовно проблеми податкового контролю викладені у працях багатьох українських вчених, з-поміж яких: Андреєв Р.Г., Васюк Ю.М., Волошин Ю.К., Корецький О.М., Мельник М.І., Миколаєць А.П., Романовська Ю.А., Романовська Ю.А., Шевчук О.А. та інші науковці. Незважаючи на значну кількість наукових розробок з проблем податкового контролю загалом, а також спеціальних досліджень в сфері контролю окремих податків, зміни концептуальних основ роботи контролюючих органів потребують ґрунтовного теоретичного осмислення змістового наповнення податкового контролю.

Мета дослідження. Вищевказані обставини визначили актуальність та мету написання статті – розкриття сутності, змістового наповнення, сучасних тенденцій розуміння теоретичних основ податкового контролю в умовах зміни пріоритетів в роботі контролюючих органів.

Виклад основного матеріалу. Податковий контроль є різновидом державного фінансового контролю, оскільки, він має всі сутнісні риси останнього. У той же час йому притаманні деякі специфічні риси, які полягають в особливостях його об'єкта і предмета, складу суб'єктів контролю та підконтрольних осіб, цілей і завдань, а також форм і методів. Специфіка податкового контролю залежить від сфер фінансово-господарської діяльності платників податків, видів податків, правового статусу платника податків тощо.

Науковець М.І. Мельник під об'єктами податкового контролю розуміє «рух грошових коштів в процесі акумулювання публічних грошових фондів, а також матеріальні, трудові та інші ресурси платників податків» [2, с.301]. Проте, трактування А.П. Миколайцем об'єкту податкового контролю як «діяльність платника податків, пов'язану з виконанням ним своїх податкових обов'язків»[3, с. 76], на нашу думку, є більш вдалим.

Предмет податкового контролю утворюють, насамперед, своєчасність і повнота виконання платниками податків своїх податкових обов'язків відносно держави або муніципального утворення.

Згідно зі статтею 41 Податкового кодексу України «до контролюючих органів, які можуть здійснювати заходи податкового контролю, відносяться:

– органи державної податкової служби – щодо податків, які справляються до бюджетів та державних цільових фондів, а також стосовно законодавства, контроль за дотриманням якого покладається на органи державної податкової служби» [4].

Наукова література визначила коло підконтрольних суб'єктів, якими виступають організації та фізичні особи, на яких покладено обов'язок сплачувати законно встановлені податки і збори.

Аналіз наукових розробок свідчить, що вчені пропонують метою податкового контролю вважати невідворотність притягнення до відповідальності осіб, які порушили податкове законодавство. Так, М.І. Мельник вказує, що «основна мета податкового контролю – це перешкоджання можливості платників податків ухилятися від їх сплати, а також донарахування виявлених за результатами перевірок сум податків і зборів, на які ухилився від сплати суб'єкт господарювання, до бюджету» [2, с. 272]. Однак, на нашу думку, покарання несумлінних платників податків не може бути визнано основною метою контрольної діяльності. Вважаємо, що мета податкового контролю повинна бути визначена як забезпечення законності та ефективності оподаткування. При цьому, головним призначенням податкового контролю слід визнати створення досконалої системи оподаткування та досягнення високого рівня податкової дисципліни серед платників податків, за якого виключаються будь-які порушення податкового законодавства. Наповненість податкового контролю зводиться до того, що він здійснюється в сфері оподаткування відносно спеціального об'єкта, включає в себе контролюючу функцію за дотриманням податкової дисципліни, характеризується чіткою цілеспрямованістю та пов'язаний з усіма видами матеріальних цінностей [5, с. 49].

В умовах зміни пріоритетів в роботі ДФСУ та посилення функцій обслуговування і допомоги сумлінним платникам податків, першочерговими завданнями контролю податкових надходжень є:

– аналіз позитивних і негативних тенденцій у взаємовідносинах між платниками податків і державою, в особі органів ДФСУ, дослідження закономірностей розвитку цих відносин з метою розробки комплексу заходів по усуненню негативних проявів у цих взаємовідносинах;

– аналіз факторів впливу системи оподаткування або окремих її елементів на результати фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання і на показники економіки держави;

– прогнозування можливостей виникнення непередбачених ситуацій внаслідок антагонізму між цілями платників податків і бюджетними цілями держави.

Сучасними науковцями та дослідниками-практиками зазначається, що зміст податкового контролю розкривається через специфічні риси, характеристика яких наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Специфічні особливості податкового контролю

Специфічна риса податкового контролю	Характеристика
спеціальний державний фінансовий контроль	«елемент державного управління економікою, особлива діяльність із дотримання податкового законодавства яка: а) здійснюється спеціальними суб'єктами, наділеними державою особливою компетенцією саме в галузі оподаткування; б) здійснюється відносно спеціального об'єкта – централізованих і децентралізованих грошових фондів» [8]
особлива сфера діяльності, де відбувається взаємодія матеріальних і фінансових відносин у рамках єдиного товарно-грошового комплексу держави	«податковий контроль пов'язаний не тільки із грошовими, але й з матеріальними ресурсами, які беруть участь в даному процесі побічно, опосередковано: а) як об'єкт визначення грошових обов'язків (наприклад, в основі обчислення й сплати майнових податків лежить предмет оподаткування – певний майновий комплекс або його частина); б) як кошти забезпечення грошових зобов'язань, коли відбувається реалізація певного майна, а за рахунок виручених коштів здійснюється погашення податкових боргів» [7]
складова державного регулювання трансформаційної економіки	«податковий контроль відображає відносини влади й підпорядкування, що базуються на фіскальних функціях держави, особливістю реалізації яких є чітко виражений імперативний характер» [7]
функціональний елемент податкового процесу	«податковий контроль реалізується через сукупність активних дій як зобов'язаних, так і владних суб'єктів» [6]
головний інструмент державного фінансового контролю	«податковий контроль характеризується чіткою цілеспрямованістю» [8]

Складено на основі: [6, 7, 8]

Податковий контроль характеризується подвійним змістом. Це обумовлено тим, що, з одного боку, він є способом реалізації властивого податкам контрольного змісту, тобто можливості кількісного відображення податкових надходжень, їх зіставлення з потребами держави, виявлення необхідності змін податкового законодавства. З іншого боку, податки − це примусові грошові відносини, податковий контроль з боку держави є об'єктивною необхідністю для існування податків. Відповідно, податковий контроль функціонує в жорстких правових рамках і носить державно-владний характер, що викликано особливими відносинами з юридичними і фізичними особами з приводу сплати податків в державну казну, їх імперативною, примусовою спрямованістю.

На особливості змістового наповнення податкового контролю вказує науковець О.А. Шевчук, який вважає що податковий контроль слід розглядати як неодмінну і дуже важливу складову як державного, так і внутрішньокорпоративного фінансового контролю і самоконтролю домогосподарств [6, с. 74]. Таким чином, податковий контроль, лишаючись складовою державного фінансового контролю, набуває свою особисту нішу в економічних відносинах ринкової економіки [9, с. 226].

Значною специфікою відрізняються також форми і методи податкового контролю. Так, поряд з широко використовуваними у фінансовому контролі перевірками до них належить: отримання пояснень посадових осіб та інших працівників платника податків, податкового агента; звірка даних обліку і звітності, огляд територій, будівель, споруд, які використовуються для отримання доходу (прибутку). Проте, слід відзначити, що на даний час не існує загальновизнаної уніфікованої класифікації форм податкового контролю як на законодавчому рівні, так і в працях дослідників [10, с. 73-75]. Податковий кодекс лише визначає способи здійснення податкового контролю, а саме:

− «ведення обліку платників податків;

− інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів;

− перевірки та звірки щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин.

− моніторинг контрольованих операцій та опитування посадових, уповноважених осіб та/або працівників платника податків» [4].

Як слушно зауважує А.П. Миколаєць «в залежності від мети та самостійного виокремлення, контрольні процедури можуть визначатися в одному разі як форма контролю, а в іншому як його метод. Якщо перелічені дії є засобом прояву певної форми контролю, то таку контрольну процедуру слід вважати як метод; якщо контрольна процедура застосовується як самостійний захід, то її слід трактувати як окрему форму контролю. Тому, якщо перелічені дії є засобом проведення певної форми контролю, їх доречно вважати методами» [3, с. 76].

Форми податкового контролю закріплюють відповідні засоби організації здійснення контролюючих дій та оформлення результатів контролюючої діяльності. Вони стосуються переважно оцінки дій уповноважених контролюючих органів. До таких форм відносяться: податковий облік, аналіз та огляд, податкові перевірки, податкова звітність [11, с. 146].

Методичний аспект податкового контролю полягає в використанні певних методичних прийомів для його здійснення, технічний аспект полягає в способах і організації проведення контрольних заходів. Метод податкового контролю науковці визначають як сукупність прийомів, які використовуються контролюючими органами для виявлення об'єктивних даних про повноту нарахування та своєчасність сплати податків, а також про виконання покладених на осіб інших податкових зобов'язань.

До методу податкового контролю вчені відносять такі прийоми:

− формально-змістова, логічна та арифметична перевірки;

− нормативно-правова перевірка документів;

− зустрічна перевірка даних кількох документів;

− аналіз

− отримання пояснень посадових осіб та інших працівників юридичної особи-платника податків;

− інвентаризація тощо.

Науковець М.І. Мельник додатково виділяє прийоми податкового контролю: витребування документів, виїмку документів і предметів, експертизу [2, с. 59]. Наразі серед вітчизняних науковців єдиної думки щодо критеріїв розмежування форм, видів прийомів державного фінансового контролю немає. Також, відсутнє однозначне розуміння який саме аспект здійснення податкового контролю охоплюють поняття «форма» і «метод». Тому, цей напрям досліджень потребує подальших наукових розробок, які, в кінцевому результаті, сприятимуть

запобіганню втраті контролю за перебігом господарських процесів та утворенню неконтрольованих сегментів у фінансовій сфері.

Висновки. Отже, податковий контроль є складовою частиною державного фінансового контролю – управлінської діяльності держави у сфері оподаткування встановлена законами та іншими нормативними актами з метою забезпечення дотримання податкового законодавства, своєчасного і повного надходження податків та інших обов'язкових платежів до бюджету. На сучасному етапі розвитку державного фінансового контролю обґрунтованою є необхідність розроблення та впровадження не лише практичних механізмів реалізації податкового контролю, адекватних для його здійснення в умовах системних реформ, а й потреба у теоретичному переосмислення його змістового наповнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт Державної фіскальної служби України за 2018 рік. URL: http://sfs.gov.ua › diyalnist- › plani-ta-zviti-roboti

2. Мельник М. І. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності: монографія Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України», 2015. 330 с.

3. Миколаєць А.П. Податковий контроль: теоретичні засади і практика застосування в умовах реформування економіки України Державне управління: удосконалення та розвиток. №12, 2016 С.76

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI, (Редакція від 05.06.2019) / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws//580-19 (дата звернення: 02.08.2019).

5. Романовська Ю. А. Податковий контроль як дієвий інструмент моніторингу податкових ризиків. *Часопис економічних реформ*, 2013. № 3. С. 49-55. URL: http:nbuv.gov.ua/UJRN/Cher_2013_3_12.

6. Шевчук О.А. Форми та методи податкового контролю: світовий досвід та українська практика / О. А. Шевчук // Економічний часопис-XXI. – 2013. – №1. – С. 73–76.

7. Васюк Ю. М. Податковий контроль в Україні в умовах дії податкового кодексу: реалії, практичні проблеми та шляхи модернізації / Ю. М. Васюк. // Актуальні проблеми державного управління. – 2012. – №4. – С. 51–56.

8. Волошин Ю. Податковий контроль в Україні: сутність, сучасні тенденції та нововведення // Науковий Вісник Одеського національного економічного університету. – 2015. С.

9. Корецький О.М. Податковий контроль як необхідна умова функціонування ефективної податкової системи. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2012, Вип. 2. С.2242

10. Реформування обліковоконтрольної системи підприємств України за міжнародними стандартами : монографія / за ред. Н.О. Лоханової. Харків: «Діса плюс», 2018. 220 с.

11. Андреєв Р. Г. Реалізація податково-процесуального статусу контролюючих органів в залежності від типу зобов'язаного суб'єкта податкових правовідносин. *Митна справа*. 2013. № 4(2.2). С. 108-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2013_4%282.2%29__21

Генс Ксенія Сергіївна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Таращенко Володимир Анатолійович,
к.е.н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АУДИТУ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Одним із видів інформації, що впливає на економічні процеси, є інформація про податки та збори. Вона формується на основі даних бухгалтерського обліку за правилами податкового законодавства. В умовах розвитку економіки суб'єкти господарювання зацікавлені у розробці ефективної стратегії сфери оподаткування та оптимальній організації ведення обліку. На відміну від фінансової бухгалтерської звітності, достовірність якої здебільшого має бути підтверджена аудиторським висновком, якість податкової звітності важко гарантувати. При підготовці податкових документів суб'єкт господарювання не зобов'язаний звертатись до аудиторів для проведення аналізу правильності нарахування та сплати податків. Як вказують окремі науковці, спостерігаючи за тенденціями у розвитку економічних відносин, помітно зацікавлення суб'єктів господарювання в отриманні об'єктивної

інформації стосовно податкової звітності, її достовірності, ймовірних податкових ризиків та способів їх усунення [1].

Практичній та теоретичній стороні аудиту оподаткування присвячено багато наукових праць у сфері бухгалтерського обліку та фінансового контролю, серед яких можна виділити роботи вітчизняних вчених О.В. Артюха, Т.С. Воінова, М.П. Войнаренко, О.І. Малишкіна, О.А. Петрик, Г.В. Пухальська, А.Ю. Редько, В.В. Рядська, серед зарубіжних авторів – І.О. Бажина, О.С. Іванової, М.П. Кашириної.

Зважаючи на те, що в нашій країні податкове законодавство швидко змінюється, впливаючи таким чином на механізм здійснення аудиту, метою даної статті є дослідження проблем проведення аудиту оподаткування та пошук шляхів їх усунення.

Попередньо варто зазначити, що ні вітчизняним законодавством, ні МСА не передбачено визначення терміну «аудит оподаткування», проте йому присвячено багато праць відомих науковців.

М. Войнаренко і Г. Пухальська дають наступне визначення аудиту оподаткування – це «специфічна форма державного контролю, який вимагає значного організаційного, законодавчого, методичного та наукового обґрунтування. Аудит оподаткування має власну методологію і базується на організаційних принципах» [2 с.32].

На думку Т.С. Воінової, аудит оподаткування є сукупністю прийомів, способів та процедур, які використовуються фахівцями державних контролюючих органів у сфері оподаткування для встановлення відповідності показників податкових декларацій та розрахунків реальним фактам фінансово-господарської діяльності й надання суспільству впевненості щодо дотримання платниками податків норм чинного законодавства [3, с.122].

Таким чином поняття аудиту оподаткування є досить широким поняттям. На думку автора, його можна визначити як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства та податкової дисципліни, незалежної перевірки обліку підприємства, правильності нарахування та сплати податків, оцінка податкових ризиків у діяльності підприємства.

Аудит оподаткування є одним із основних і важливих завдань, які постають перед аудиторськими фірмами в сучасних умовах. Порядок проведення конкретних процедур перевірки, оформлення робочих документів і результатів аудиту оподаткування складається з наступних етапів:

І. Планування: у рамках цього етапу, відповідно до вимог аудиторської діяльності, проводиться попереднє планування, завданням якого є знайомство з діяльністю клієнта, вибір методів і прийомів проведення аудиту оподаткування, підтвердження їх в договорі про надання послуг аудитора. Безпосередньо планування полягає в оцінці дій підприємства, щодо застосування податкової системи та системи внутрішнього контролю, організації бухгалтерського обліку із подальшим розрахунком величини аудиторського ризику і рівня суттєвості.

ІІ. Перевірка нарахування та сплати окремих видів податків та зборів, Цей етап полягає в аналізі даних, які прямо впливають на суми нарахованих податків. На даному етапі відбувається проведення детального аналізу розрахунків з бюджетом з податків та зборів.

ІІІ. Формування висновків стосовно проведеного аудиту оподаткування. Даний етап полягає у формуванні висновків про проведену роботу. Висновок аудиторської фірми повинен відповідати стандартам аудиторської діяльності. У ньому зазначаються результати проведеної роботи, фіксуються всі виявлені порушення (якщо вони виявлені в ході перевірки) та прописуються рекомендації щодо подальшого податкового обліку на підприємстві.

Враховуючи наведене, необхідно відмітити, що процес аудиту оподаткування повинен бути організований таким чином, щоб план та програма перевірки була достатньо компактною та універсальною. А контроль за якістю проведення робіт можна було б зручно і легко виконати, як зі сторони керівництва компанії, яка проводить перевірку, так і зі сторони власників компанії, на якій ці роботи відбуваються. У вітчизняній практиці має місце ряд невирішених організаційних і методичних питань стосовно аудиту оподаткування, а саме: як визначити суть аудиту податків, ціль, завдання та принципи проведення. Крім цього, існують різноманітні підходи щодо проведення перевірки податкової звітності. Перевірка аудиторськими компаніями розрахунків з податків та зборів розглядається тільки з точки аудиту бухгалтерської (фінансової) звітності.

Аудит оподаткування, в свою чергу, містить не тільки типові аудиторські процедури, але й специфічні процедури із збору та оцінки інформації для проведення якісного аудиту податків. Погоджуємося з думкою про необхідність побудови методики, яка би враховувала специфіку діяльності компанії у кожному конкретному випадку [2].

До основних завдань методики аудиту оподаткування мають належати відповідні підходи до проведення перевірки на різних етапах

аудиту податків. Методика аудиту оподаткування може бути чітко прописана на етапі планування та зафіксована в затвердженому плані аудиту, а також входити у перелік супутніх аудиторських послуг, які надають аудиторські компанії та індивідуальні аудитори в ході проведення аудиту порядку ведення обліку та сплати податків та зборів. Для вибору аудиторських процедур важливе значення має те, який податок аналізується, його вплив на формування бухгалтерської звітності, база оподаткування та інші фактори. Наприклад, при аудиті розрахунків з бюджетом з податку на додану вартість аудитор перевіряє правильність формування елементів податку по видах розрахунків між суб'єктами господарювання, видах договорів та діяльності і господарських операціях. Усе це має суттєвий вплив на методику аудиту оподаткування по різних податках та відображається у висновку проведеного аналізу [4 с. 47].

Серед проблем, пов'язаних з аудитом оподаткування, варто виокремити:

– не розроблено методику його проведення у розрізі конкретних видів економічної діяльності;

– відсутні розробки з попереднього аналізу звітності, необхідні для ефективної організації аудиту оподаткування;

– не проводяться наукові дослідження з визначення сутності та оцінки аудиторського ризику при проведенні аудиту оподаткування [5, с. 112].

Слід відмітити, що на сучасному етапі розвитку аудиторських послуг із оподаткування у суб'єктів господарювання є необхідність в конкретизації методики проведення аудиту оподаткування,. На нашу думку, варто запропонувати такі шляхи удосконалення методики аудиту оподаткування:

– розроблення внутрішніх стандартів, якими повинні користуватися аудитори при проведенні робіт;

– врегулювання ряду суттєвих питань, котрі визначають технологію аудиту оподаткування;

– встановлення чітких рамок податкової складової аудиту, розробка методичних основ з організації і проведення аудиту оподаткування, які стосуватимуться не лише контролюючих органів, а й аудиторських фірм;

– визначення місця аудиту оподаткування в системі загального контролю, виділення його як розділу науки та визначення предмету та

методу (податкова складова аудиту погано регламентується діючими нормативними документами).

Отже, підсумовуючи усе вищенаведене, можна сказати, що реформування податкової системи України, нові аспекти податкових розрахунків та платежів і відображення їх в обліку та звітності (фінансовій і податковій) зумовлюють необхідність у проведенні якісного аудиту оподаткування підприємств, який має певні особливості завдань, функцій, видів, методики та організації. Саме тому питання організації і методики виконання аудиторських процедур для перевірки системи оподаткування і податкової звітності підприємств потребують подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зінкевич А. В. Особливості податкового аудиту у суб'єктів господарювання аудиторськими компаніями: матеріали Міжнародна науково-практичної інтернет-конференції «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія», (Тернопіль, 30 чер. 2017 р.), 2017. С. 237–240.

2. Войнаренко, М. П. Податковий облік і аудит: підручник / М. П. Войнаренко, Г. В.Пухальська. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 376 с.

3. Воінова, Т.С. Становлення теоретичних засад податкового аудиту в Україні / Т. С. Воінова // БізнесІнформ. – 2009. – № 12. – С. 120 – 122

4. Оподаткування суб'єктів господарювання: навч. посіб. / [В. П. Хомутенко, І. С. Луценко, А. В. Хомутенко, О. Г. Волкова]; за заг. ред. В.П. Хомутенко. – Одеса: «ВМВ», 2014. – 418 с.

5. Рядська В.В. Аудит в системі економічних відносин України: сучасний стан та концепція розвитку: монографія / В.В. Рядська. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014. – 472 с.

Данилюк Вікторія Сергіївна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Лісовий Андрій Васильович,
д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту та економічного аналізу

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО ЙОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Ключові слова: *економіка, податки, податок на прибуток підприємств фінансовий контроль, механізм оподаткування прибутку, який регулює потенціал, фіскальна ефективність*

Актуальність тематики дослідження. У системі державного фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств в Україні наявні численні проблеми, які знижують його фіскальну ефективність, і тому потребують інституційного, організаційного та методологічного удосконалення. Економічні реалії, статистика та різні оцінки експертів свідчать про тіньову діяльність в усіх аспектах економічних процесів України.

Ступінь наукового визначення проблеми. Дослідженням та аналізом особливостей фінансового контролю податку на прибуток підприємств, питанням вдосконалення оподаткування займались такі вчені як І. Луніна, Я.А. Жаліло, П.М. Гарасим, Т.М. Горова, О.В. Грицина, О.С. Гусакова, Г.П. Журавель, Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.В. Онисько та інші.

Мета дослідження: «дослідження фінансового контролю податку на прибуток підприємств з ціллю виявлення недоліків, та розробка пропозицій щодо його удосконалення, так як несплата податків стала настільки звичним та поширеним явищем, що податок на прибуток підприємств мінімізують не тільки окремі підприємства, а й деякі галузі народного господарства та фінансово-промислові групи» .

Виклад основного матеріалу. «В Україні з 2015 року запроваджена класична європейська модель податку на прибуток підприємств, згідно з якою базовим показником для розрахунку об'єкта оподаткування є фінансовий результат до оподаткування, який в майбутньому коригується на різниці які трактуються в Податковому кодексі України» .

«Тобто об'єкт оподаткування має розраховуватись на підставі даних фінансової звітності платника податків, у зв'язку із чим фіскальним органам надано право здійснювати перевірку правильності ведення бухгалтерського обліку для фіскальних цілей» [3].

«Актуальність даної теми полягає в тому,що податок на прибуток на сьогодні є найвагомішим із групи прямих податків у податковій системі України. Ухилення від сплати податків стало настільки звичним і поширеним явищем, що податок на прибуток підприємств мінімізують не тільки окремі підприємства, а й деякі галузі народного господарства та фінансово-промислові групи» [6].

«Вагомим джерелом наповнення бюджету залишається податок на прибуток підприємств, проте недовершеність законодавства та низький рівень фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання спонукає до звуження бази оподаткування, зменшення податкових надходжень, нерівномірного та несправедливого податкового навантаження, порушення засад конкуренції, і гальмування розвитку економіки в цілому» [6].

«Податок на прибуток підприємств – загальнодержавний податок в Україні і згіно до Податкового кодексу України платниками податку на прибуток є юридичні особи, що є резидентами та нерезидентами» [2].

«Саме об’єктом їхнього оподаткування є прибуток, що розраховується шляхом зменшення суми валового доходу на суму валових витрат, включаючи амортизаційні витрати платника податку, і є одним джерелом фінансування розвитку підприємства» [2].

«Платниками податку на прибуток підприємств є:

а) з резидентів:

– «суб’єкти господарювання – юридичні особи, які проводять господарську діяльність як на території України, так і за її межами»

– управління залізницями, підприємства залізничного транспорту, які отримують прибуток від основної та неосновної діяльності залізничного транспорту;

– «неприбуткові установи та організації у разі отримання прибутку від неосновної діяльності та/або доходів, що підлягають оподаткуванню»

– відокремлені підрозділи платників податків»;

б) з нерезидентів:

– юридичні особи, що створені в будь-якій організаційно-правовій формі, та отримують доходи з джерелом походження з України,

за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні заохочення або імунітет відповіно з міжнародними договорами України;

– «постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України або виконують агентські (представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи ї засновників» [2].

«Як зазначає Л.Д. Тулуш, вже на час запозичення Україною європейської моделі податку на прибуток підприємств вона вже активно критикувалася в Європейському Союзі» [4, ст.860].

«На сьогодні до цих всіх недоліків варто додати проблеми з розрахунком об'єкта оподаткування, який визначається за правилами бухгалтерського обліку з коригуванням на податкові різниці, що призводить до постійних перевірок» [4, ст.860].

«У державі, як стверджує, Тулуш Л.Д., практично відсутня можливість повноцінного податкового контролю за достовірністю задекларованих сум об'єкта оподаткування, адже за умов високо рівня корумпованості будь-які дії щодо посилення заходів податкового управління лише здорожують функціонування самої системи адміністрування, не забезпечуючи її окупності» [4, ст.860].

«Для того аби ефективно здійснювати контроль за сплатою та нарахуванням податку на прибуток підприємства доцільно надати детальний аналіз його позитивних та негативних сторін» [5, ст.116].

До позитивних напрямків можна віднести такі:

– «податок на прибуток є платою за користування певними суспільними послугами та інфраструктурою на територіях підприємства, що здійснюють діяльність»

– «податок являється одним із бюджетоутворюючим, тобто значна частка надходжень до бюджету забезпечується цим податком» [5, ст.116].

Також є певні недоліки, які потрібно якнайшвидше ліквідувати для ефективного контролю:

– «внаслідок приховування прибутку, податок на прибуток є найменш захищений від ухилення від оподаткування»

– «податок може бути перекладений на ціни або таким чином на працівників, що найбільше впливає на малозабезпечених, при цьому ці види перекладання є регресивними» [5, ст.116].

«На сьогодні податкове законодавство визначає, що контроль податку на прибуток підприємств полягає не лише в податковій перевірці правильності нарахування та перерахування до бюджету також у веденні обліку платників податків та інформаційно-аналітичного

забезпечення діяльності контролюючі органи, що регулюють відповідну сферу правовідносин» [7].

«Однією із форм реалізації податкового контролю є податковий аудит, який сьогодні має розглядатися не тільки як ефективний засіб зниження податкових ризиків окремих організацій або засіб адміністративного впливу державних органів на платників податків, а як цілісна система з розвинутими інфраструктурою та забезпеченням і дієвий інструмент реформування системи податкового контролю» [1].

Відповідальність для платників податку на прибуток застосовується не тільки за несплату або несвоєчасну сплату податку, а й за порушення термінів подання звітності. Так, за неподання або несвоєчасне подання платником податку податкових декларацій (розрахунків) передбачений штраф сума якого становить 170 гривень за кожне наступне несвоєчасне або непоання платником поаткової звітності.

«Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке порушення, - тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1020 гривень за кожне таке неподання або несвоєчасне подання» [1].

Якщо платник податків не дотримується вимог щодо самостійного внесення змін до податкової звітності - тягне за собою накладення штрафу у розмірі 5% від суми самостійно нарахованого заниження податкового зобов'язання (недоплати).

Висновки та перспективи подальших досліджень. «Необхідність здійснення фінансового контролю за податком на прибутком підприємства зумовлена значним фіскальним потенціалом, відносною легкістю ухилення від сплати податку на прибуток, яке вимагає додаткових регулятивних заходів контролю з боку держави. Крім того, прибуток є чи не найголовнішим індикатором діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, тому у державному регулюванні економіки фінансовий контроль повинен бути одним з інструментів, щодо реалізації економічної політики держави» [7].

«На основі реформування податкової системи України в майбутньому очікуємо максимально багато позитивних зміни, а саме: маштабне зниження податкового навантаження та забезпечення реальних прав на платників податків, прозоре адміністрування податків, «узгодженість податкового законодавства з нормами інших галузей права законодавства, уникнення невиправданого надання податкових пільг, приведення до єдиної форми або системи бухгалтерського та податкового обліку».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маринів Н. В. Податковий облік як спосіб здійснення податкового контролю [Електронний ресурс] / Н. В. Маринів // Питання фінансового права. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://dspace.nlu.edu.ua/ bitstream/123456789/13049/1/Maryniv_116-123.pdf.

2. Податковий кодекс України від 02.02.2014 № 2755-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

3. Таптунова І.Л. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал / І.Л. Таптунова // Європейський інформаційно дослідницький центр —

4. Тулуш Л.Д. оподаткування прибутку підприємств: практика застосування в Україні . Молодий вчений .2017. № 3. Ст. 860-863

5. Чухрій О. М. Податок на прибуток підприємств в умовах реформування системи оподаткування / О. М. Чухрій. // збірник студентських наукових праць. – 2016. – №2. – С. 116.

6. Шовкопляс Т. С. Податок на прибуток підприємств – проблеми контролю за його сплатою з боку [Електронний ресурс] / Т. С. Шовкопляс // № 24 (1246). – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/31299/1/vestnik_KhPI_2017_24_Shovkoplyas_Podatok_na_prybutok.pdf

7. Шовкопляс Т. С Державний фінансовий контроль за сплатою податку на прибуток [Електронний ресурс] / Т. С. Шовкопляс // № 48 (1324). – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/39929/1/vestnik_KhPI_2018_48_Shovkoplias_Derzhavnyi_finansovyi_kontrol.pdf

Забарна Тая Анатоліївна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Пастернак М.М.,
к.е.н., доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ БЕЗОПЛАТНО ОТРИМАНИХ ДОВГОСТРОКОВИХ АКТИВІВ

Анотація. *У статті розкривається теоретична сутність поняття «безоплатно отримані довгострокові активи». Зазначено проблемні аспекти визнання, достовірної оцінки та зарахування на баланс безоплатно отриматих довгострокових активів та шляхи їх вирішення.*

Ключові слова*: безоплатно отримані довгострокові активи, первісна вартість, справедлива вартість, капітальні інвестиції.*

Актуальність теми дослідження. Довгострокові активи є засобами виробництва на підприємстві, достатня забезпеченість ними є основою нормального процесу виробництва. В нинішніх умовах господарювання, кожне підприємство прагне примножувати та модернізувати необоротні активи. Вони можуть надходити різними способами: купівля, самостійне створення, обмін на подібний об'єкт, інколи інші підприємства, фізичні особи або держава дарують довгострокові активи підприємству, не очікуючи грошової винагороди за них. Але при надходженні таких активів виникають певні проблеми з методикою їх зарахування на баланс, а також обліком витрат, що пов'язані з отриманням об'єкта. Крім того, важливим питанням є достовірна оцінка первісної вартості необоротного активу, за якою він буде зараховуватись на баланс.

Ступінь вивчення досліджуваного питання. Проблематика визнання та обліку безоплатно отриманих довгострокових активів досліджували такі вітчизняні вчені-економісти як А.В. Боднарчук,, І.С. Тиванюк, І.А. Косата, Н.М. Бондаренко, Н.В. Юдіна, О.М. Губачова та інші.

Мета дослідження. Висвітлення проблемних сторін процесу одержання, визнання безоплатно отриманих довгострокових активів та їх обліку. Дослідження питання правильного відображення в обліку даних активів.

Виклад основного матеріалу. Кожен суб'єкт господарювання має право безоплатно отримувати активи від різних юридичних або фізичних осіб. У момент передачі прав на володіння отриманими активами на підприємстві повинні зарахувати їх до складу об'єктів обліку.

Відповідно до Податкового кодексу України до безоплатно наданих товарів, робіт, послуг належать:

«– товари, що надаються згідно з договорами дарування, іншими договорами, за якими не передбачається грошова або інша компенсація вартості таких товарів чи їх повернення або без укладення таких договорів;

– роботи (послуги), що виконуються (надаються) без висування вимоги щодо компенсації їх вартості;

– товари, передані юридичній чи фізичній особі на відповідальне зберігання і використані нею»[4].

Неправильна оцінка безоплатно отриманих активів призводить до завищення або заниження бази оподаткування з подальшими наслідками. Безоплатно отриманий актив оцінюється за справедливою вартістю, яка визначається підприємством. Тому важливим є документальні підтвердження визнання справедливої (ринкової) вартості та висновки приймальної комісії. Також обов'язковим є для відображення в обліку безоплатно одержаних активів документальна підстава передачі права власності на даний актив.

В основному безоплатно отриманими довгостроковими активами є основні засоби.

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів збільшується на:

«– реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з отриманням прав на об'єкт основних засобів;

– суми ввізного мита;

– суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (будівництвом) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);

– витрати із страхування ризиків доставки основних засобів;

– витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;

– інші витрати, безпосередньо пов’язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою»[3].

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» первісна вартість безоплатно отриманих ОЗ розраховується як їх справедлива вартість на дату одержання плюс вище вказані витрати.

Отже, якщо фірма понесла витрати, які були пов'язані з отриманням об'єкта, то вони мають врахуватися до первісної вартості даного об’єкта. Якщо такого роду витрат не було і підприємство абсолютно безоплатно отримало об’єкт, то первісна вартість визначається шляхом оцінки його за справедливою вартістю, яка визначається приймальною комісією. Далі комісія складає акт, де вказується кількість та вартість отриманих активів за ринковими цінами. Якщо об'єкти раніше були в експлуатації, то вказується відсоток та суму їх зношення.

При безоплатному надходженні довгострокових активів виникає питання доцільності при оприбуткуванні зараховувати об’єкт на рахунок 15 "Капітальні інвестиції". Рахунок призначений для відображення витрат на придбання чи створення довгострокових активів, оскільки при безоплатному отримані суб’єкт господарювання витрат не несе, тому часто вартість безоплатно отриманого активу зараховується на рахунок 10 «Основні засоби» відразу, а витрати, що пов’язані з підготовкою об’єкта до експлуатації, зараховують на рахунок 15 «Капітальні інвестиції», окремо від вартості активу.

Така методика суперечить П(С)БО 7 «Основні засоби», адже до складу активів може зараховуватись лише ОЗ, який придатний до експлуатації, згідно Інструкції «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» за дебетом рахунка 10 показують надходження основних засобів, які обліковуються за первісною вартістю**.** А первісна вартість повинна формуватись на рахунку 15[2].

По суті безкоштовне отримання довгострокових активів – це отримання об'єктів, що готові до експлуатації, якщо об’єкт не готовий до використання, то його отримання вважаєтья отриманням капітальних інвестицій. Тому необхідне використання рахунку 15 «Капітальні інвестиції в кореспонденції з рахунком 424 «Безоплатно одержані необоротні активи».

Вартість безоплатно отриманих довгострокових активів відразу не зараховується до доходу, спершу збільшується додатковий капітал на суму справедливої вартості активу без урахування інших витрат.

На нашу думку, справедливу вартість безоплатно отриманого довгострокового активу разом із супутніми витратами необхідно збирати на на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» (Дт 15 «Капітальні інвестиції» — Кт 424 «Безоплатно отримані необоротні активи»). Після введення в експлуатацію ці активи потрібно зараховувати на рахунок 10 «Основні засоби» (Дт 10 — Кт 15).

Безоплатно отримані підприємством довгострокові активи як і інші амортизуються, амортизацію починають нараховувати з наступного місяця, що йде після місяця в якому об'єкт зарахували до складу активів підприємства та став готовим до експлуатації. Строк корисного використання активу встановлюється при його визнанні та зарахуванні на баланс[5].

Разом із нарахуванням амортизації необхідно зменшувати залишки додаткового капіталу та визнавати дохід проводкою Дт 424 «Безоплатно отримані необоротні активи» — Кт 745 «Дохід від безоплатно отриманих активів».

Висновки. Функціонування в сучасних умовах господарювання підприємств вимагає наявності активів. Найбільш вагомими з них для виробництва є довгострокові активи, вони забезпечують не лише умови (будівлі, споруди), а й власне саме виробництво. Тому збільшення, підтримання стану, оновлення, модернізація та раціональне використання довгострокових активів забезпечить стале функціонування і розвиток підприємств та підвищить рівень їх конкурентоспроможності. Суб'єкти господарювання можуть отримати довгострокові активи різними способами, одним із способів є їх безоплатне отримання. При надходженні такого активу важливо його правильно оцінити та зарахувати на баланс. Доцільно справедливу вартість довгострокового безоплатно отриманого активу зараховувати спочатку на рахунок 15 «Капітальні інвестиції», разом із понесеними витратами, а після введення в експлуатацію відносити на рахунок 10 «Основні засоби».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 зі змінами та доповненнями.URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

2. Інструкція про застосування Плану рахунків активів, капіталу і господарських зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30.11.1999 р. зі змінами та доповненнями. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92. URL:http://zakon2.rada.gov.ua/ laws/ show/ z0288-00

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2856-VI, зі змінами та доповненнями . URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ 2755-17

5. Тиванюк, І. С. Організація бухгалтерського обліку із застосуванням оцінки за справедливою вартістю. Академічний огляд. Університет імені Альфреда Нобеля. 2014. Вип. № 2. С. 51– 56.

Захарова Алла Андріївна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Лісовий Андрій Васильович,
д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту та економічного аналізу

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Ключові слова. *Матеріальні активи, основні засоби, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», Міжнародні стандарти фінансової звітності 16 «Основні засоби».*

Актуальність дослідження. Інтеграція України у світовий економічний простір призводить до необхідності зближення зарубіжної та вітчизняної практик ведення бухгалтерського обліку. Сучасний стан розвитку вітчизняної економіки характеризується переходом до ринкових відносин, що передбачає значне загострення конкурентної боротьби. Як іноземним так і вітчизняним інвесторам задля обгрунтування своїх рішень потрібна інформація про майновий і фінансовий стан підприємства. Важливою складовою ресурсного потенціалу суб'єкта господарювання є матеріальні активи, в тому числі основні засоби. Так як їх наявність та рух потребують належної організації та методики бухгалтерського обліку. Актуальність цього питання особливо зросла після реформування облікової системи у відповідності до міжнародних стандартів [5].

Ступінь наукового вивчення. Значний внесок у розробку теоретичних та методичних підходів до проблем обліку основних засобів зробили такі науковці як: Бутинець Ф.Ф. [1], Голов С.Ф., Пушкар М.С., Сук Л.К., Можарівський С. В., Романчук К. В. [4], Муравицька Г.В., Кузик Н.П. [5], Єлісєєва О. К., Яресько А. М. [6] та інші. Проте питання обліку основних засобів з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності і особливостей їх використання на практиці вітчизняних підприємств потребують поглибленого дослідження.

Мета дослідження. Аналіз особливостей вітчизняної та зарубіжної практики ведення обліку основних засобів, як однієї з найважливіших складових матеріальних активів підприємства та основи господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Важливими факторами успішності діяльності підприємства є саме ефективне використання основних засобів та правильна організація їх обліку.

Під час вивчення особливостей обліку основних засобів в Україні та за кордоном варто приділити увагу веденню обліку за Міжнародними стандартам фінансової звітності (МСФЗ). Так як різні країни світу використовують МСФЗ в якості національних стандартів або беруть за основу концепції і норми МСФЗ при розробці власних національних. Наприклад, країни ЄС застосовують МСФЗ з деякими обмеженнями, а саме з врахуванням європейського законодавства [1].

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996 в Україні МСФЗ використовуються великими підприємствами та підприємствами, які здійснюють видобуток корисних копалин загальнодержавного значення [7].

Як у МСФЗ так і у П(С)БО 7 «Основні засоби» для відображення в обліку актив має: приносити в майбутньому вигоду підприємству та бути достовірно оцінений. Основні засоби, окрім зазначених, повинні відповідати ще декільком критеріям. Так, згідно з п. 6 МСФЗ 16 «Основні засоби», основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує для використання у виробництві чи постачанні товарів та наданні послуг, а також з метою надання в оренду іншим особам чи для адміністративних цілей та будуть використані, як очікується, більше одного періоду [2].

Поняття «основні засоби» у зарубіжних країнах ототожнюють із поняттям «необоротні активи», яке може позначатися різними термінами: «постійні активи», «матеріальні активи», «споруди й обладнання»,

«власність» тощо. Наприклад, у Швейцарії необоротні активи в активі балансу знаходяться в одній групі – основні засоби; в Естонії – основний (основні засоби), моральний (нематеріальні активи) та ресурсний капітал (природні багатства), у Німеччині – основний капітал і фінансові активи; у країнах англо-американської групи – це довгострокові активи, що об'єднують у собі основні засоби чи власність [6].

Податковим законодавством деяких країн встановлено вартісний критерій віднесення активу до складу основних засобів. В Україні він складає – 6000 грн, в Росії – 100 000 рублів. Проте, міжнародна практика обліку основних засобів не застосовує вартісний критерій, тобто закордонні підприємства мають право самостійно встановлювати ліміт вартості, вище якого об'єкт буде віднесений до складу основних засобів [1].

Об'єкт основних засобів у зарубіжних країнах при первісному визнанні може оцінюватися за історичною собівартістю, справедливою або залишковою вартістю в залежності від способу надходження.

В Україні, при придбанні чи виробництві, основні засоби зараховуються на баланс за первісною (історичною) вартістю. Як за П(С)БО 7, так і за МСБО 16 витрати, що формують первісну вартість, загалом є подібними і включають: ціну придбання, включаючи імпортні мита та невідшкодовані податки на придбання після вирахування торговельних знижок та цінових знижок; будь-які витрати, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в стан, необхідний для експлуатації; первісну оцінку витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, на якій він розташований, зобов'язання за якими суб'єкт господарювання бере або коли купує цей об'єкт [5].

Порівнюючи облік основних засобів за П(С)БО 7 та МСБО 16, потрібно виділити їх відмінність у визнанні витрат на поліпшення основних засобів. Так, згідно МСБО 16 критеріями визнання витрат на поліпшення основних засобів є: наявність ймовірності надходження майбутніх економічних вигід, які пов'язані з об'єктом, на підприємство та достовірність оцінки собівартості такого об'єкта. У разі, коли витрати відповідають критеріям визнання вони визнаються в балансовій вартості об'єкта основних засобів [2].

Відповідно ж до П(С)БО 7, первісна (переоцінена) вартість основних засобів може бути збільшена на суму витрат, які пов'язані із поліпшенням та ремонтом об'єкта, що визначена у порядку, встановленому податковим законодавством. Загалом, норми проведення

переоцінки основних засобів за МСБО 16 і П(С)БО 7 не відрізняються. Переоцінка проводиться, якщо справедлива вартість переоціненого активу суттєво відрізняється від його балансової вартості [3].

Що стосується амортизації основних засобів, то в міжнародному обліку використовуються такі методи її нарахування: прямолінійного списання, зменшення залишку, метод суми одиниць продукції. В обліку Польщі амортизація нараховується за схемою з використанням терміну та коефіцієнтів для конкретних груп основних засобів.

У вітчизняній практиці популярністю користується зручний для використання метод нарахування амортизації – прямолінійний. Проте його застосування на всіх підприємствах України є недоцільним, особливо на тих, виробництво яких характеризується сезонністю [4].

В Україні також застосовується кумулятивний метод, що заснований на розрахунку кумулятивного коефіцієнта шляхом ділення кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання.

Висновок. Під впливом різних факторів кожна країна сформувала свої особливості ведення бухгалтерського обліку. Результатом проведеного аналізу є виявлення спільних та відмінних рис обліку основних засобів в Україні та за кордоном. Зокрема, спільним є те, що Україна, як і зарубіжні країни, у веденні обліку враховують основні концепції МСФЗ. Основні ж розбіжності спостерігаються у питаннях, що стосуються оцінки, визнання витрат на поліпшення та амортизації основних засобів. Існування цих відмінностей зумовлено специфічністю вітчизняної економіки.

Для українських підприємств врахування зарубіжного досвіду обліку має важливе значення для виходу на світовий ринок товарів, послуг, інформаційних технологій, налагодження активної співпраці з міжнародними компаніями, залученню іноземних інвесторів, капіталу. Україна, незважаючи на існуючі проблеми у реформуванні національної облікової системи, знаходиться на вірному шляху до зближення вітчизняної та зарубіжної практики ведення обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. Житомир: Рута, 2002. 544 с.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» / Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_014

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затв. наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00

4. Можарівський С. В., Романчук К. В. Огляд методів амортизації основних засобів в Україні та країнах Європи. Економічний розвиток європейських країн в контексті інтеграційних процесів: уроки для України: тези виступів Всеукраїнського молодіжного економічного форуму. Житомир: ЖДТУ, 2016. 214 с. URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/96-1.pdf

5. Муравицька Г.В., Кузик Н.П. Міжнародний досвід та вітчизняна практика обліку основних засобів. URL : http://irbisnbuv.gov.ua/cgibin/ irbis_nbuv/cgiirbis_64.C21COM=2&I21DBN= UJRN&P21DBN= UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecnof_2013_10(3)__87.pdf.

6. Єлісєєва О. К., Яресько А. М. Методи оцінки основних засобів в умовах законодавчих змін: вітчизняний та зарубіжний досвід. Економічний форум. 2017. № 1. С. 223–230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_1_35

7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Дата оновлення: 16.11.2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14

Кирильчук Данило Михайлович,
студента групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Мельник Микола Миколайович,
к.е.н.,доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВОВВЕДЕННЯ

Податковий контроль є складною, динамічною системою, елементи якої взаємопозв'язані та взаємозумовлені. Податковий контроль включає в себе функції обліку платників, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності фіскального органу, проведення перевірок та звірок, які покликані забезпечити відповідність дій учасників

до встановлених законодавчих норм. Характерною особливістю процесу оподаткування вцілому та податкового контролю в Україні, є постійні зміни та нововведення законодавчого поля які запроваджують нові інструменти, механізми, елементи, ставки податків і зборів, а відтак створюють надмірну складність податкової системи.

У статті висвітлено наукові підходи до розуміння сутності податкового контролю, проаналізовано головні тенденції розвитку податкового контролю в Україні. Виявлено, що основними трендами є подальше розширення прав контролюючих органів, деталізація окремих існуючих процедур. В той же час владою для зменшення адміністративного тиску запроваджуються окремі преференції на зразок тимчасового введення мораторію на проведення перевірок малого бізнесу в 2017-2018рр.

***Ключові слова**: податкова система, податковий контроль, контролюючий орган, перевірки, тенденції, трансфертне ціноутворення.*

Постановка проблеми. Стягнення податків та наповнення державної скарбниці завжди являло собою певний антагонізм у відносинах «держава – платники податків». З одного боку платники податку природно прагнуть захистити свій майновий інтерес, та сплачувати менше податків, з іншого такі дії безпосередньо стосуються інтересів держави, яка вимушена виробляти механізми взаємодії з платниками податків, щоб забезпечити належну поведінку кожної особи по виконанню податкового обов'язку. Єдиним ефективним важелем виступає податковий контроль як складова системи податкового адміністрування, який є об'єктивно необхідним, оскільки він спрямований на підтримку належного функціонування фіскальної системи держави через встановлення категорій платників податків (облік платників), виявлення відхилень від встановлених норм (порушень податкового законодавства), виправлення цих відхилень (проведення перевірок), запобігання негативним явищам у майбутньому (застосування системи санкцій, стягнення заборгованості). Висока ефективність податкового контролю є однією з ключових умов забезпечення високої ефективності усієї системи податкового адміністрування, що зумовлює актуальність цієї теми та необхідність аналізу ефективності та сучасних тенденцій удосконалення системи податкового контролю. Враховуючи, що частка податкових надходжень в загальних надходженнях до бюджету протягом 2017-2018 років в Україні стабільно знаходиться в межах 80 % місце податкового контролю в податковій системі є пріоритетним.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Даній науковій проблемі та вивченню окремих питань пов'язаних із сутністю податкового контролю, розвитку економічних відносин, покращенню та вдосконаленню інструментів та методів податкового контролю, постійно приділяють увагу в своїх роботах такі вітчизняні науковці як А. Крисоватий, В. Баранова, М. Балджи, Г. Нестерова, П. Дзюба, К. Васіна, Л. Товкун, О. Вакульчик, А. Лісовий, Б. Карпінський та інші. Високо оцінюючи їх зусилля щодо формування теоретичної платформи по дослідженню, ефективного функціонування, розроблення шляхів вдосконалення системи податкового контролю в Україні, слід відмітити наявність багатьох проблемних питань.

Метою статті є розкриття сутності, змістового наповнення, 51 тенденцій сучасного розвитку податкового контролю в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняні дослідники Л.А. Савченко і Л.М. Касьяненко розглядають податковий контроль лише через призму контрольної функції органів ДФС України і характеризують її зміст, як діяльність, що полягає у перевірці правильності справляння податків та інших обов'язкових платежів, виявленні та аналізі порушень, а також у забезпеченні вдосконалення роботи власне державного органу .

На думку В. Онищенко та Калінеску Т. В., податковий контроль - багатоаспектна міжгалузева система спостереження державних контролюючих органів за фінансово-господарською діяльністю платників податків із метою об'єктивного забезпечення заданого рівня формування бюджету й установлення її відповідно вимогам чинного законодавства. Баранова В.Г. розглядає податковий контроль з двох сторін – з одного боку як суттєвий елемент державного впливу на господарюючі суб'єкти, що зобов'язує їх правильно формувати податкову базу і обчислювати платежі (державний податковий контроль); з іншого - це систематична діяльність, спрямована на організацію надійного податкового обліку на підприємстві, самоконтроль за правильністю податкових розрахунків, а також виявлення і усунення податкових помилок до перевірки з боку податкових органів (корпоративний податковий контроль).

На думку Г.Нестерова, особливості здійснення податкового контролю поза рамками державного фінансового контролю і виокремлення його в самостійний вид контролю, вимагає розробки спеціальних методик його проведення залежно від виду податку, об' єкта

оподаткування, податкової бази та інших елементів. При цьому теоретичного обґрунтування потребує визначення сутності податкового контролю, форм і методів його здійснення, з'ясування впливу податкового контролю на ефективність суспільного виробництва, зміну податкової бази і економічну безпеку країни. Ним пропонується в теорії податкового контролю виокремити інститути, які з економіко-правових позицій найбільш повно розкривають його сутність і зміст. Причому наголошується на характері відповідних відносин, зазначаючи, що в ході податкового контролю виникають відносини, які є складовою частиною податкових економіко-правових відносин, котрі мають особливі ознаки.

В інтерпретації Д.Реви, податковий контроль є одним із видів фінансового контролю, що здійснюється у сфері державного управління оподаткуванням, який становить собою діяльність уповноважених державою суб' єктів по встановленню стану виконання вимог чинного податкового законодавства особами, на яких покладено обов'язок щодо обчислення, сплати, утримання та перерахування податків, зборів (обов'язкових платежів), виявленню відхилень у їх діяльності від встановлених вимог, їх припинення й усунення, а також по відновленню порушених прав держави та територіальних громад на своєчасне і повне одержання відповідних сум податкових платежів і недопущенню таких порушень у майбутньому.

Наукові напрацювання вчених щодо тлумачення поняття «податковий контроль» знайшли відображення в узагальнюючому визначенні викладеному в Податковому кодексі України (далі - ПКУ). Згідно ПКУ, податковий контроль це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. До складових елементів податкового контролю відноситься: облік платників, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючого органу (збір, узагальнення, оцінка інформації), проведення перевірок і звірок платників податків. Облік платників податків є специфічна функція податкових органів, яка охоплює прийом і звірку реєстраційних даних платників податків, внесення інформації стосовно платників до інформаційних баз та зміну облікових даних платників податків й зняття їх з обліку. Податковий облік є тим базисом, на якому починають вибудовуватися відносини між платниками податків та податковими органами, оскільки без взяття на

облік в податковому органі, тобто без надання в податкові органи відповідної інформації, контролюючий орган не має реальної можливості здійснити щодо такого платника заходи податкового контролю та, як наслідок, притягти такого платника податків до відповідальності.

Облік платників податків є однією з основних функцій податкових органів і здійснюється з метою усунення можливості ухилення від сплати податків, оскільки однією із засад податкового 53 закону є невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів - комплекс заходів щодо збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на контролюючі органи функцій які реалізуються у вигляді інформаційних баз даних. Слід зазначити, що в Державній фіскальній службі на даний час здійснюється реалізація проекта по об'єднанню та концентрації всіх напрямків діяльності на базі єдиного програмного продукту АІС «Податковий блок» який повністю інтегрує дані для здійснення функцій обліку, адміністрування, податкового контролю та інших процесів, що супроводжують забезпечення надходження податків до бюджету.

Третьою і найбільш поширеною, стереотипною формою при характеристиці податкового контролю, а відтак і найбільш неоднозначною у сприйнятті, є функція проведення перевірок платників податків. Виїзний податковий аудит є тією точкою дотику де вступає в протиріччя діяльність платника податків та контролюючого органу, адже проведення документальних перевірок згідно ПКУ здійснюється на підставі ризиків несплати податкових зобов'язань. Тобто, якщо податковий орган призначає перевірку підприємства, це автоматично свідчить про те, що ним вбачаються конкретні порушення, оскільки перевірки здійснюються на основі співставлення показників які самостійно декларуються платниками податків. На думку багатьох вітчизняних вчених чинне податкове законодавство України відзначається нестабільністю, постійно відбуваються внесення різних змін для покращення адміністрування податків та ліквідації можливих схем ухилення. Так, з часу прийняття в 2010 році, до Податкового кодексу вносилися зміни на підставі 75 законів (станом на 2018 рік). Крім того, такі зміни часто спричиняють відповідні зміни в підзаконних нормативних актах які деталізують (або є інструментами) законодавчих норм. Відтак дотримання підприємствами податкового законодавства

є процес постійного моніторингу відповідних змін, що не сприяє загальному поліпшенню бізнес-клімату в країні. Вітчизняний науковець Балджи М.Д. в своїх дослідженнях справедливо зазначає, що індекси конкурентоспроможності, як показники економічних свобод країни свідчать про згубний вплив управлінської сфери на розвиток бізнесу, залучення інвестицій тощо. Розглянемо більш детально вплив змін, внесених окремими законами на норми Податкового кодексу в частині податкового контролю. Загальними тенденціями всіх законодавчих змін є намагання збільшити права контролюючих органів, встановлення більш чітких меж податкової поведінки підприємств, запровадження нових ставок податків, деталізації окремих положень норм Податкового кодексу.

Так, Законом України №404-VII від 04.07.2013 внесено зміни до статті 20 Податкового кодексу яка визначає права контролюючих органів. Зокрема надано право під час проведення фактичних перевірок перевіряти документи, що посвідчують особу, та документи, що підтверджують посаду посадових осіб; запитувати та вивчати під час проведення документальних перевірок первинні документи, що використовуються в бухгалтерському обліку, регістри, фінансову, статистичну й іншу звітність, пов'язану з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів, виконанням вимог законодавства, контроль за додержанням якого покладено на контролюючі органи; вимагати під час проведення перевірок проведення інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки; доступу під час проведення перевірок до територій, приміщень (крім житла громадян) та іншого майна, що використовуються для провадження господарської діяльності.

Дані положення мають на меті усунення випадків формулювання неправильних висновків щодо встановлених за результатами перевірок фактів. Задля зменшення кількості безпідставних звернень із запитами про подання інформації до платників податків з 01.01.2015 року передбачено, що такий запит підписується керівником (заступником керівника) контролюючого органу і повинен містити підстави для надіслання запиту із зазначенням інформації, яка це підтверджує, а також чіткий перелік інформації, яка запитується, і перелік документів, які пропонується подати, та обов'язково повинна містити печатку контролюючого органу. Такими підставами визначено: встановлення фактів, які можуть свідчити про порушення податкового законодавства; визначення рівня звичайних цін на товари (роботи,

послуги) під час проведення перевірок та в інших випадках, передбаче-них ст. 39 Податкового кодексу; виявлено недостовірність даних, що містяться у податкових деклараціях, поданих платником податків; отримання скарги про ненадання платником податкової накладної покупцю або про порушення правил заповнення податкової накладної.

З 1 січня 2015 р. Законом України №71-VIII від 28.12.2014 внесено зміни до пп. 75.1.2 п. 75.1 ст. 75 Податкового кодексу. Змінами встановлено, що документальна невиїзна позапланова електронна перевірка за заявою платника податків проводиться на підставі заяви, поданої платником податків із незначним ступенем ризику, визначеним відповідно до п. 77.2 ст. 77 Податкового кодексу, до контролюючого органу, в якому він перебуває на податковому обліку. Запровадження такого виду податкового контролю має стимулювати платників до діяльності без ризиків, що допоможе уникнути виїзних перевірок і звільнить їх від необхідності особисто відвідувати територіальні податкові інспекції.

Також значно розширено положення щодо підстав позапланових документальних перевірок. До них слід віднести розширене трактування пункту 78.1.1 ст. 78 Податкового кодексу щодо ненадання пояснення на запит та документальне підтвердження контролюючому органу, протягом 10 робочих днів з дня отримання за-питу; не подання звітності з трансфертного ціноутворення; виявлення інформації, що свідчать про невідповідність умов контрольованої операції принципу «витягнутої руки».

Внесеними змінами до п. 85.2 ст. 85 Податкового кодексу, передбачено обов'язок платника податків надати посадовим особам контролюючих органів у повному обсязі всі документи, що належать або пов'язані з предметом перевірки. Такий обов'язок виникає у платника податків після початку перевірки. При цьому великий платник податків зобов'язаний також надати в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб копії документів з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів (якщо такі документи створюються ним в електронній формі), не пізніше робочого дня, наступного за днем початку документальної виїзної планової, позапланової перевірки, документальної невиїзної перевірки.

Для платників податків, які відповідно до цього пункту зобов'язані надавати інформацію в електронній формі, загальний формат та порядок подачі такої інформації визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. У разі невстановлення електронного формату та порядку надання такої інформації платник податків звільняється від обов'язку подання її в електронній формі.

Для проведення електронної перевірки платник податків забезпечує подання до контролюючого органу в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб документів, які відповідно до Податкового кодексу пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів (якщо такі документи створюються таким платником податків в електронній формі та зберігають-ся на машинних ногіях інформації). Загальний формат і порядок подан-ня такої інформації встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Змінами, внесеними Законом №657-VII до п. 85.4 ст. 85 Податкового кодексу, встановлено, що при проведенні перевірок посадові особи контролюючого органу мають право отримувати у платників податків належним чином завірені копії первинних фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, що свідчать про приховування (заниження) об'єктів оподаткування, несплату податків, зборів, платежів, порушення вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. Такі копії мають бути засвідчені підписом платника податків або його посадової особи та скріплені печаткою.

Разом з тим, внесено ряд змін покликаних зменшити надмірний податковий тиск на бізнес. Перш за все, це положення щодо заборони контролюючим органам проводити документальні позапланові перевірки, передбачені підпунктами 78.1.1 (не надання пояснення та документального підтвердження на обов'язковий письмовий запит контролюючого органу протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту), 78.1.4 (виявлено недостовірність даних, що містяться у податкових деклараціях, поданих платником податків), 78.1.8 (подання декларації, в якій заявлено до відшкодування з бюджету податок на додану вартість, з від'ємним значенням ПДВ понад 100 тис. гривень), 78.1.11 (отримано постанову правоохоронного органу або рішення суду про призначення перевірки) п. 78.1 ст. 78 Податкового кодексу, у

разі, якщо питання, які є предметом такої пе-ревірки, були охоплені під час попередніх перевірок платника податків.

Таким чином внесені зміни мають на меті забезпечити підприємствам гарантії від численних перевірок щодо одних же і тих питань.

Іншим важливим нововведенням є запровадження Законом України №71-VIII мораторію на проведення будь-якими контролюючими державними органами перевірок суб'єктів господарювання доход яких за попередній рік становить менше 20 млн.грн. Виняток становлять лише перевірки які проводяться з дозволу Кабінету Міністрів України, за заявкою суб'єкта господарювання щодо його перевірки, згідно з рішенням суду або згідно з вимогами Кримінального процесуального кодексу України. Крім того, зазначене обмеження не поширюється на перевірки підприємств які ввозять в Україну підакцизні товари, на перевірки дотримання норм законодавства з питань наявності ліцензій, повноти нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб, єдиного соціального внеску, відшкодування податку на додану вартість. Дана норма є позитивним сигналом для можливості дерегуляції малого бізнесу, проте вона містить окремі недоліки. Так, з позиції структури податкового законодавства дані норми повинні бути відображені в самому Податковому кодексі, оскільки всі норми, що стосуються встановлення елементів, функцій, податкової системи визначаються в кодексі, в той час як вони прописані в п. 3 Закону України №71-VII. По-друге, внесена заборона ускладнила проведення перевірок підприємств якими здійснюється процедура ліквідації, та обсяг доходу яких менше 20 млн.грн. По-третє, встановлення межі у 20 мільйонів гривень дає змогу недобросовісним підприємствам «подрібнювати» бізнес шляхом створення кількох суб'єктів господарювання.

Ще одним значним напрямком податкового контролю який зазнав трансформацій є кардинальне оновлення змісту положень Податкового кодексу щодо трансфертного ціноутворення. Стаття 39 Податкового кодексу, Законом України №72-VIII була викладена практично в новій редакції. Головною тенденцією є подальше приведення норм вітчизняного законодавства у відповідність до Настанов ОЕСР, зокрема введено принцип «витягнутої руки» який є основним принципом регулювання операцій між пов'язаними особами на зміну поняттю «трансфертне ціноутворення» яке взагалі виключене з глосарію ПКУ (ст. 14.1.251). У новій редакції ст. 39 Податкового кодексу поняття звичайної ціни замінюється поняттям «умови, що відповідають

принципу «витягнутої руки». Зазначене поняття є ширшим, оскільки дає змогу (або вимагає) враховувати не лише ціну операції, а й інші фінансові та комерційні умови, за яких провадиться господарська операція та які впливають на обсяг оподатковуваного прибутку платника.

По-друге, ключовим нововведенням є виключення з об'єктів податкового контролю контрольовані операції (операції які можуть містити неринкове значення договірних цін) на внутрішньому ринку між резидентами України. Головна тенденція, на нашу думку, полягає в наступному. Аналіз критеріїв, за якими різні типи операцій Законом України №408-VII віднесено до контрольованих чітко засвідчив, що якщо необхідність пильної уваги за процесом експортно-імпортних операцій це надзвичайно важливе питання контролю відтоку капіталу яке потребує постійного контролю з боку держави на сучасному етапі розвитку економіки, то визначення чотирьох типів операцій (і поширення на них податкового контролю трансфертного ціноутворення), які проводяться всередині країни між резидентами контрольованими, є ніщо інше як визнання фіскальними органами їх найбільш ризиковими з точки зору мінімізації податкових зобов'язань. Операції із збитковими підприємствами, з платниками єдиного та фіксованого сільськогосподарського податку, з новостворюваними платниками, та платниками, що застосовують пільги – це той пласт господарської діяльності якому на думку законодавця слід приділяти значно більше уваги для запобігання втрат бюджету, в тому числі й за допомогою інструментарію трансфертних цін.

Третім ключовим нововеденням є те, що на відміну від попередньої редакції ст. 39 Податкового кодексу, коли для визнання операцій контрольованими сума операцій з одним контрагентом мала перевищувати 50 млн. грн. (без ПДВ) за звітний рік, *Законом України* № 72-VIII встановлено, що господарські операції визнаються контрольованими, якщо одночасно виконуються дві умови: загальний обсяг доходу платника податків та/або його пов'язаних осіб від усіх видів діяльності, що враховується під час визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств, перевищує 20 млн. грн. за рік; обсяг таких операцій з одним контрагентом перевищує 1 млн. грн. (без ПДВ). Таким чином, під податковий контроль за трансфертним ціноутворенням не підпадають підприємства, що відповідають ознакам малих, та операції на незначні суми.

Висновок. Податковий контроль є складною, динамічною системою, елементи якої взаємопов'язані та взаємозумовлені. Ефективний податковий контроль суб'єктів господарювання є кінцевим результатом, індикатором взаємодії усіх елементів податкової системи, надзвичайно важливим інструментом у забезпеченні наповнення бюджету. Проведеним аналізом сучасних тенденцій податкового контролю в Україні спостерігається подальше впровадження норм які дають збільшення повноважень контролюючим органам при здійсненні функцій по контролю за дотриманням податкового законодавства, конкретизують окремі норми для практичного застосування. Справедливо зауважимо, що для багатьох платників податків існуюче податкове навантаження є досить високим і вони об'єктивно не в змозі сплачувати податки в повному обсязі, тому активно застосовують легальні, напівлегальні і нелегальні схеми щодо мінімізації податкових платежів, а це збільшує кількість випадків порушення податкового законодавства та підвищує ризик невиявлення здійснених порушень податковими органами.

В той же час вперше за час існування податкової системи України запроваджено тимчасовий мораторій на проведення перевірок окремих категорій платників податків, що має дати позитивний сигнал для розвитку підприємництва. Заборона повторно здійснювати перевірки питань щодо яких вже проводилися перевірки на підставі окремих норм ПКУ теж є безперечно позитивним моментом, який сприятиме розвитку діяльності підприємств, та зменшить адміністративний тиск. Такий дуалізм свідчить про намагання влади створити підґрунтя для забезпечення ефективного виконання функцій контролю за наповненням бюджету, виявленні схем ухилення та їх ліквідацію через фокусування інструментарію податкового контролю на великому та середньому бізнесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балджи М.Д. Конкурентоспроможність національної економіки в контексті управління розвитком інтеграційних зв'язків України/Балджи М.Д.// Економічний вісник університету. – 2017. – Вип. 22(1). – С. 173-179.

2. Баранова В.Г. Податкова система: Навчальний посібник / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін..; за ред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2018.

3. Дмитрик О.О. Деякі проблеми кодифікації фінансового законодавства України / Дмитрик О.О.//Теорія і практика правознавства. – 2017. Вип. 1 (5). – С.1-12.

4. Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Quarter%202017/ukr/KV_IV_2017_Monitoring_ukr.pdf

5. Калінеску Т. В. Адміністрування податків Навч. посіб. / Т. В. Калінеску, В. О. Корецька-Гармаш, В. В. Демидович – Київ: «Центр учбової літератури», 2018.

6. Лісовий А.В. Проблеми податкового контролю в Україні та напрями підвищення його ефективності/Лісовий А.В., Проскура К.П.// Науковий вісник НЛТУ України. – 2017. – №24.6. – С.140-150.

7. Нестеров Г.Г. Развитие механизмов налогового контроля в 61 системе обеспечения экономической безопасности России: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 - финансы, денежное обращение и кредит / Г.Г.Нестеров. – М., 2017. – 26 с.

8. Онищенко В.А. Теоретичні основи податкового контролю./ В.А. Онищенко// Бюджетно-правова політика в Україні (проблеми та перспектива розвитку). – 2015. – С. 374-377.

9. Офіційний сайт Дежавної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/proekt--modernizatsiya-derj/podatkovui-blok/

10. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // Голос України. – 2010. – № 229-230.

14. Рева Д. В. Правове регулювання податкового контролю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / Д.В.Рева. – Харків: НЮАУ, 2005. – 20 с.

15. Рекова Н.Ю. Інструменти регулювання інвестиційної діяльності в рамках податкової політики/Рекова Н.Ю., Талан Г.О.// Економічний часопис-XXI. – 2017. – №1-2(2). – С.12-15.

Кирусенко Антон В'ячеславович,
студент групи: ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Пастернак Марія Мар'янівна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РЕАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. *У статті розглянуто питання обліку, аналізу та аудиту реалізації товарів на підприємстві. Розглянуто завдання організації обліку реалізації товару. Досліджено проблеми обліку товароруху, висвітлено рекомендації удосконалення обліку реалізації товарів в установах.*

Ключові слова. *Підприємство, торгівля, оптова торгівля, роздрібна торгівля, реалізація, облік, організація.*

Актуальність тематики дослідження. Торгівля як частина економічної діяльності показує зайнятість і задоволення попиту населення в товарах, сприяє збільшенню ефективності економічних в'язків між галузями, показує стабільність грошового обігу, а ще займає головне місце у створенні державного бюджету.

Ступінь наукового дослідження проблеми. Вирішальний внесок в розвиток методології і організації обліку товарних операцій в підприємствах торгівлі заклали такі вітчизняні вчені як: Бандура З.Л., Бачинський В.І., Верига Н.Н., Грабова В.Г., Котенко А.М., Н.А. Рудецька., О.В. Сапоговська. А також вагомий внесок внесли керівники наукових шкіл: С.І. Волков., Н.С. Макарова., В.Ф. Палій., Ю.А. Ратміров.

Виокремлені організаційно – методичні аспекти бухгалтерського обліку реалізації товарів на рахунках обліку і в звітності показані в таких теперішніх вчених: А.В. Амалян., Л.І. Коваль., П.О. Куцик., Ф.Ф. Макарук., Т.О. Тарасова.

Мета дослідження: Є дослідження методичних, практичних аспектів організації обліку реалізації товарів для покращення результатів системи при керівництві товарообігом підприємства.

Виклад основного аналітичний матеріалу. Як відомо товарообіг є остаточним етапом руху товарів, за результатами чого переходять до сфери спільного чи індивідуального споживання.

«Товар - усе, що може задовольнити потреби і про- понується ринком з метою привернення уваги, при- дбання, використання або споживання» [4].

На сьогоднішній день передуючими формами торгівля є роздрібна та оптова.

«Роздрібна торгівля - діяльність по продажу товарів безпосередньо громадянам та іншим кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання незалежно від форми розрахунків, у тому числі на розлив у ресторанах, кафе, барах, інших суб'єктах господарювання громадського харчування» [3].

«Як відомо, до складу роздрібного товарообігу входить виторг від продажу споживчих товарів безпосередньо населенню для особистого споживання як за готівку, так і за розра- хункові чеки банків, через організований споживчий ринок, тобто спеціально організовану торговельну мережу усіма діючими підприємствами незалежно від відомчої підпорядкованості, форм власності та господарювання, а також виторг, одержаний через касу неторговельних підприємств, організацій, установ від продажу безпосередньо населенню товарів власного виготовлення, закуплених на стороні або одержаних за бартером» [1, с. 300].

«Оптова торгівля - діяльність по придбанню і відповідному перетворенню товарів для наступної їх реалізації суб'єктам господарювання роздрібної торгівлі, іншим суб'єктам господарювання» [2].

Організація оптової торгівлі потрібно розглядати в 2-х категоріях мікроекономічному і макроекономічному.

«Проблемні ситуації найчастіше виникають у підприємств, які займаються одночасно кількома видами торгівлі, а іноді мається на увазі оптова, роздрібна торгівля, а також послуги населенню у галузі громадського харчування» [5].

«Так, за наявності кількох видів торгівлі підприємству доцільно розподілити бухгалтерський облік товарів та фінансові результати підприємства за кожним видом діяльності, а також у розрізі кожної окремої господарської одиниці» [5].

«За даними, наведеними в роботі у статутних документах вітчизняних підприємств як вид підприємницької діяльності найчастіше зазначається торгівля, а отже, торговельна діяльність сьогодні є однією з найпоширеніших форм підприємництва в Україні» [7].

Для сформування достовірної інформації про обсяги реалізації в обліку є поєднання складових облікового процесу розглянемо на рисунку 1.

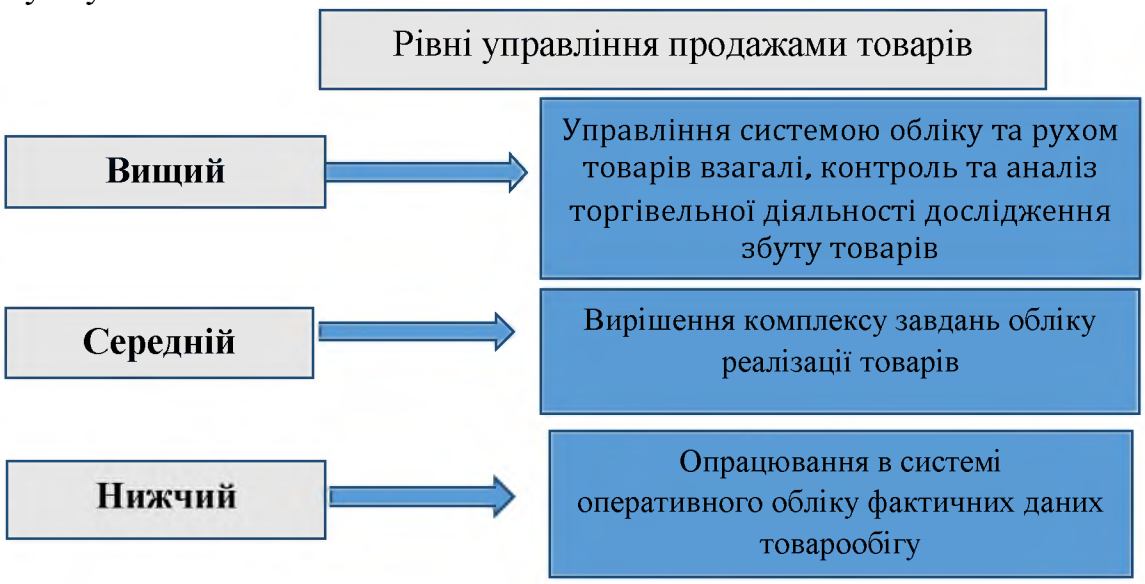

Рис. 1. З'єднання складових обліку із етапами управління продажу

Завдання щодо організації систематичності обліку товарів на підприємстві торгівлі розвертаються в:

- Найкращій діяльності системи обліку що показують аналітичної, контрольної інформації у вигідному режимі.
- Формульовані важелі управління та контролю системами і методами використання різних рівнів між керівниками аналізу та контролю керівництва установи.
- Присутності аналітичної та контрольної інформації в встановленні строки для задоволення вимог зовнішніх та внутрішніх користувачів.

«Для вдосконалення існуючої практики обліку щодо створення системи інформаційної підтримки управління реалізацією товарів необхідно, в першу чергу, деталізувати показники продажу для того, щоб забезпечити збору даних про отримані доходів, здійснені витрати та фінансові результати» [6].

Для рішення проблем організації обліку роздрібних і оптових установ потрібно вживати спеціальні рекомендації, що надають можливість для бухгалтерії установ по максимуму автоматизувати процес обліку.

Відносини покупця та постачальника в торгівлі оформляються договорами якими передбачаються ціна, назва товару , строки постачання,

вимоги до якості продукції, а найголовніше це відповідальність сторін за невиконання умов угоди.

Висновки. За наслідками досліджень потрібно підвести підсумки, що торгівельна діяльність є активною комерційною діяльністю за результатами купівлі та продажу товарів постійного вжитку громадянам для отримання прибутку. Підприємства виконують операції придбання та реалізації товарів щоб забезпечити свою діяльність.

Для належної організації бухгалтерського обліку збуту товарів має значне значення для збільшення ефективності роботи установи та забезпечення повних підрахунків з бюджетом з податку на додану вартість за зобов'язаннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чабанюк О.М. Облік товарів у системі управління підприємств роздрібної торгівлі / О.М. Чабанюк, Н.О. Юга- нович // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. — 2013. — Вип. 23.3. — С. 297–301.

2. https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/18909

3. https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/26200:9985

4. Про захист прав споживачів / Електрон. ресурс. — Режим доступу: http://www.zakon.rada

5. Орлова В.К. Особливості обліку торгівлі / В.К. Орлова, В. І. Савич, Л.А. Костецька [Електронний ресурс]. — Режим доступу.

6. https://www.inter-nauka.com/uploads/public/ 15133403296932.pdf

7. Граковський Ю. Організаційно-правові питання торговельної діяльності: оптова та роздрібна торгівля [Електронний ресурс] / Ю. Граковський // Вісник податкової служби України. – 2012. – № 9–10. – Режим доступу: http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/749

Коваленко Юлія Олександрівна,
студент групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Мельник Микола Миколайович,
к.е.н.. доцент

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація: *розглянуто організацію внутрішнього аудиту основних засобів. Досліджено забезпечення процесу внутрішнього аудиту основних засобів. Запропонувати використання в практичній діяльності комплекс заходів системи аудиту щодо попередження зловживань.*

Ключові слова: *основні засоби, облік, внутрішній аудит.*

Постановка проблеми. З розвитком ринкової економіки значну частину економічної діяльності держави займає підприємництво. Воно має на меті отримання максимального прибутку із мінімальних витрами. У процесі здійснення своєї діяльності для підприємства є актуальним питанням правильної організації здійснення аудиту необоротних активів на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розробку теоретичних основ обліку основних засобів внесли роботи Ф.Ф. Бутинець, М.Т. Білуха, С.Ф. Голова, А.М. Герасимович, В.П. Завгородній, В.Г. Линник, Ю.Х. Осадчий, В. М. Пархоменко, М.С. Пушкар, Н.М Ткаченко, В.В. Сопко, та інші.

Постановка мети: На основі дослідження теоретичних та практичних аспектів аудиту необоротних активів надання пропозиції щодо удосконалення методики аудиту основних засобів

Виклад основного матеріалу. «Внутрішній аудит у ринкових умовах господарювання відіграє роль спеціалізованої служби. Роль внутрішнього аудиту є, безсумнівно великою, адже він вирішує для клієнта наступні задачі: вивчає систему контролю активів, перевіряє відповідність діючого контролю політиці компанії, аналізує ситуації ризику і попередження банкрутства, використовує ноу-хау для збільшення прибутку й ефективності нової технології, приймає інші міри, що сприяють розвитку компанії. Внутрішній аудит виконує роль

діагностичного засобу в управлінні підприємством, адже внутрішні аудитори проводять експертну оцінку тих процесів, що мають місце на підприємстві, оцінюючи облікову політику, правильність реєстрації господарських процесів, правильність перенесення даних до регістрів бухгалтерського обліку, а потім і до звітних форм, діяльність внутрішньогосподарського контролю, який здійснюється структурними підрозділами підприємства» [1, с 96-97].

Метою аудиту необоротних активів є перевірка забезпеченості підприємства власними основними засобами, документального оформлення руху, достовірності відображення інформації в фінансовій звітності.

На рис. 1.4 розглядаються найбільш поширені методичні прийоми, що застосовуються при проведенні аудиту необоротних активів, у тому числі і основних засобів.

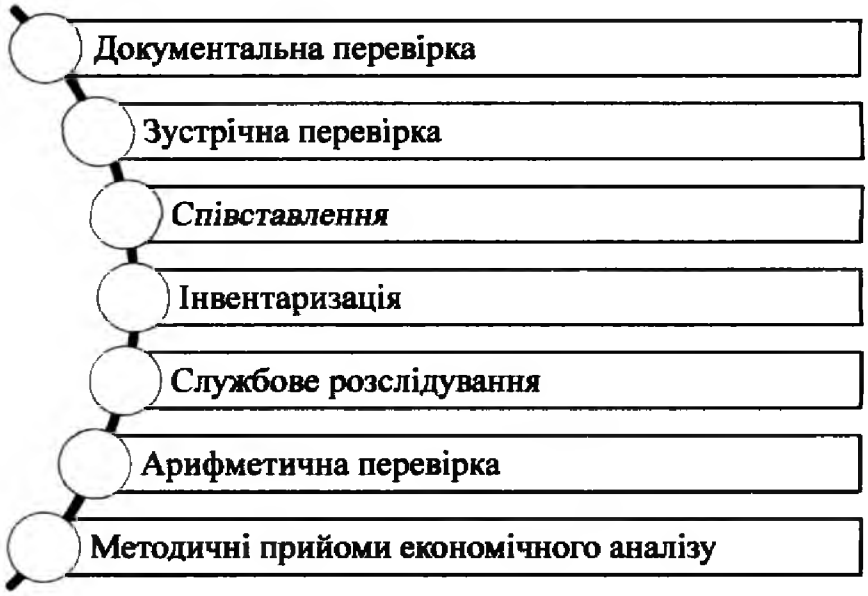

Рис. 1.1 Методичні прийоми аудиту основних засобів

Результати аудиту повинні відповідати реальному стану господарських процесів на підприємстві та забезпечені відповідністю дій до правових вимог чинного законодавства, Податкового кодексу, інших нормативних документів.

Зібрані свідчення оформлюються таким чином, щоб чітко і правильно висвітлити зауваження аудитора, або ж його схвалення щодо ведення бухгалтерського обліку.

Для ефективності внутрішнього аудиту необоротних активів є успішність розвитку підприємства в умовах жорсткої конкурентної боротьби та попередження недоліків під час його функціонування.

Шляхи вдосконалення внутрішнього аудиту знайшли в науковій роботі Філозоп О.В.. Автор запропонував такі вимоги щодо організації внутрішнього аудиту [5, с 371]:

« -забезпечення перевірки у мінімальних обсягах інформаційних матеріалів, що відображають реальний стан – цей аспект організації процесу внутрішнього аудиту забезпечує зручну роботу як в системі внутрішнього аудиту, так і в підрозділах, що перевіряються;»

«-організація перевірок щодо принципів внутрішнього аудиту – при організації процесу внутрішнього аудиту слід дотримуватись принципів, правильнісості та послідовності проведеної перевірки;»

« -забезпечення наданням достовірної інформації, необхідної для здійснення перевірки – на підприємстві потрібно видавати розпорядчий документ, який визначатиме відповідальність керівника структурного підрозділу, та підлягає перевірці, про надання недостовірної інформації щодо об'єкту перевірки;»

«- збереженість комерційної таємниці підприємства шляхом накладання на внутрішнього аудитора відповідальності за розголошення комерційної таємниці підприємства – перед проведенням перевірки службою внутрішнього аудиту та слід укладати договір з працівником про нерозголошення комерційної таємниці»

Існування служби внутрішнього аудиту попереджає правопорушенння щодо попередження крадіжок та зловживань на підприємстві. З цією метою внутрішні аудитори розробляють для підприємства комплекс заходів, вираховуючи специфіку підприємства та його «зон ризику»

Висновки. Способом виправлення виявлених помилок є метод додаткових проводок. Використовувати в практичній діяльності комплекс заходів системи внутрішнього аудиту щодо попередження зловживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коблянська Г.Ю. Організація внутрішнього аудиту на підприємстві / Г. Ю. Коблянська, В. С. Бобошко // Облік і фінанси АПК. – К: ТОВ "ЮР-АГРО-ВЕСТА", 2011. – №1. – с. 95-99.

2. Колос І.В. Внутрішній аудит як інструмент підвищення ефективності діяльності підприємства / І.В. Колос Н.Й. Радіонова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. – Вип. 1 (25). – С. 126—140.

3. Немченко, В. В. Практичний курс внутрішнього аудиту : підручник / В. В.Немченко, В. П. Хомутенко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 240 с.

4. Тітаренко Г.Б. Методичні аспекти оцінки оборотних активів на підприємствах України. // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. Випуск 18: У трьох частинах. - Черкаси: ЧДТУ, 2007. – Частина І. – С.104—105.

5. Філозоп О.В. Організація процесу внутрішнього аудиту на підприємстві / О.В. Філозоп // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Випуск 1 (13). / Відп. ред. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – 408 с. – С. 369—374.

6. Шара Є.Ю. Бухгалтерський, фінансовий та податковий облік: навч. посіб. / Є. Ю. Шара – К.: ЦУЛ, 2011. – 424 с.

Малікова (Козачок) Богдана Олегівна,
студентки групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Лісовий Андрій Васильович,
д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту та економічного аналізу

ВИКОРИСТАННЯ CRM-СИСТЕМ ДЛЯ ПОЛЕГШЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ключові слова. *Підприємство, внутрішньогосподарський контроль, дані, інформаційна технологія, CRM-система, програмне забезпечення, документи.*

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах, а саме: збільшення конкуренції на ринку та можливостей вдосконалення роботи фірм, організацій тощо, а також нестабільних економічних умовах необхідним є контроль за діяльністю та збільшення ефективності

кожного структурного підрозділу підприємства, задля втримання своєї позиції на ринку. Саме для цього на підприємствах створюється група внутрішньогосподарського контролю, або закріплюється відповідальна особа, яка контролює усі фінансово-господарські процеси та персонал. Функція контролю може закріплюватись за керівником підприємства, штатними контролерами-ревізорами, співробітниками відділу управління, а також посадовими особами інших підрозділів відповідно до покладених на них службових обов'язків.

Ступінь наукового вивчення проблеми. Внутрішньогосподарський контроль (ВГК) являється підвидом економічного контролю. Нині немає одного законодавчо-закріпленого поняття, тому кожен науковець тлумачить його по своєму. Наприклад, С.М. Зубчик вважає, що ВГК є систематичним спостереженням та перевіркою ефективності використання активів та зобов'язань підприємства, виробництва при найменших витратах, повне збереження майна, профілактика безгосподарності та розкрадання, законність та доцільність господарських операцій та процесів, що здійснюються керівництвом підприємства або уповноваженим ним посадовою особою (органом) з метою формування інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним способом [1].

А. О. Цуркан вивчає ВГК, як систему заходів підвищення діяльності суб'єкта господарювання, яка стосується внутрішніх процесів, які відбуваються на підприємстві, для надання внутрішнім користувачам інформації, яка буде використовуватися в прийнятті управлінських рішень [2].

Більш вузьке поняття наводить Я.П. Мельничук в своїй статті «Теоретичні засади внутрішньогосподарського контролю» [3], під яким розуміє перевірку відповідності фактичних даних діяльності підприємства до існуючих обмежень, що здійснюється в межах господарюючого суб'єкта.

Отже, можна зробити висновок, що ВГК можна розглядати як контроль з боку господарства за діяльністю своїх підрозділів. При цьому перевіряється вся господарська діяльність або її окремі сторони [4].

Мета дослідження. Розгляд CRM-систем в якості можливого напрямку вдосконалення системи внутрішньогосподарського контролю.

Виклад основного матеріалу. При проведені ВГК використовуються різні методи, способи та прийоми контролю (рис.1), переважна більшість яких займає достатньо багато часу та супроводжується великою кількістю інформації на паперових носіях, тому не завжди є ефективною.

Нині в світовій практиці широко використовується програмне забезпечення для здійснення будь-яких господарських операцій та контрольних функцій. Завдяки новим інформаційним технологіям зменшується потреба у паперовому документообігу та збільшується потреба у наявності актуальних даних в цифровому вигляді. Саме тому, необхідним є впровадження нових інформаційних технологій і в систему ВГК. Одним із можливих варіантів, для українських підприємств, є впровадження та використання CRM-систем на підприємствах, організаціях тощо. Головне завдання даного програмного забезпечення – зменшити затрати часу користувачів на пошук даних та полегшення прийняття управлінських рішень. Адже кожен, хто є зацікавленим та має доступ, в тій чи іншій мірі, до програми, може бачити так звані «відцифровані» результати, клієнтську базу, за необхідності прикріплювати файли, та завантажувати з системи [6].

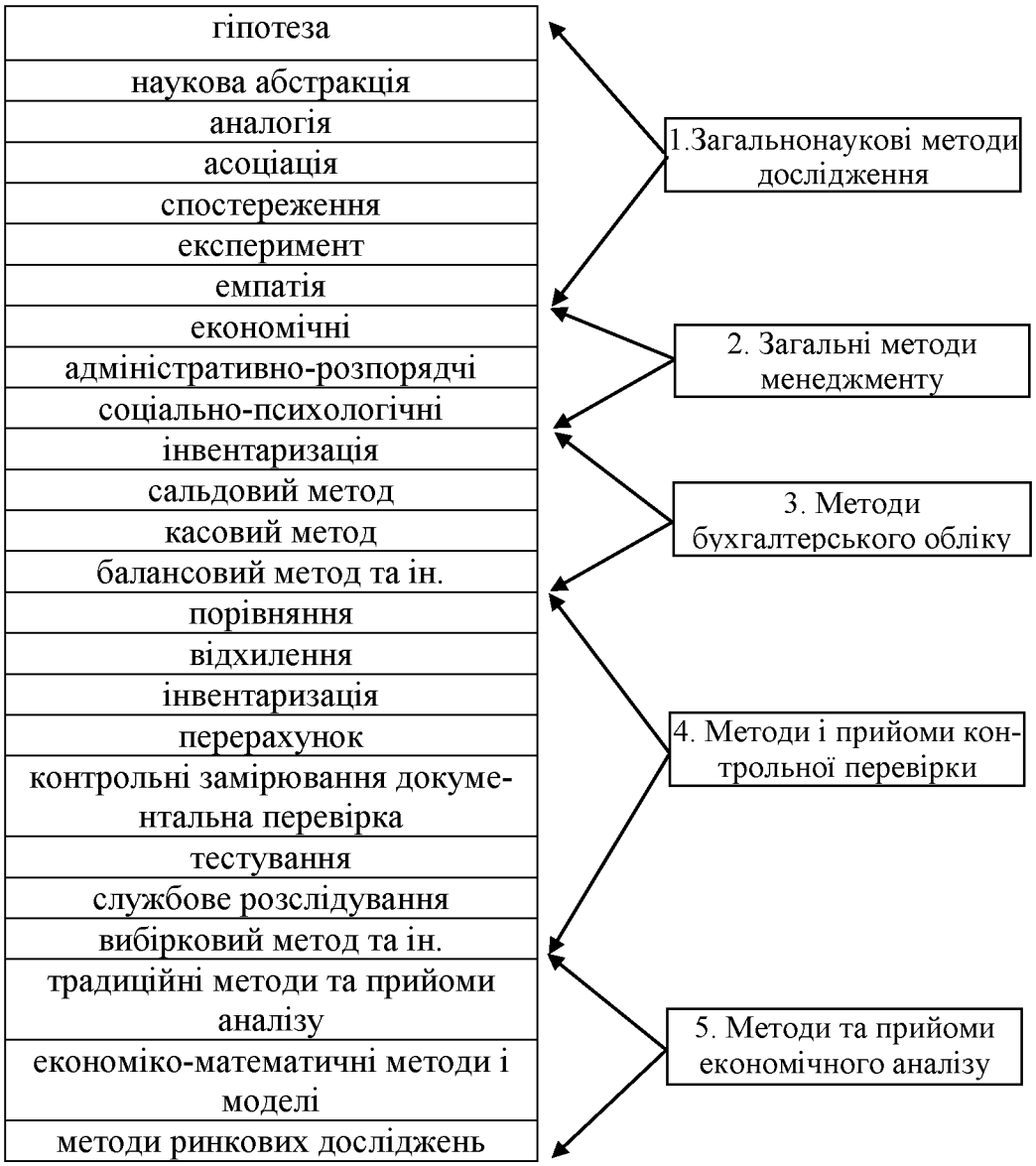

Рис. 1 Способи, методи та прийоми ВГК [5]

Перш за все, головним результатом використання CRM-систем, безпосередньо для компанії, є відчутне зростання продажів. Одночасно знижуються витрати на заходи із залучення клієнтів. В результаті чого доцільно виділити низку переваг, які отримує підприємство при використанні CRM-систем [7]:

– оперативне прийняття рішень завдяки систематизації даних та прискоренню їх обробки;

– раціональне використання робочого часу, оскільки співробітники можуть швидко отримувати всю інформацію без додаткових витратах часу на її пошук;

– продуктивність маркетингових заходів за рахунок індивідуалізації, що є результатом використання інформації про кожного окремого клієнта;

– висока точність звітів;

– вірна розстановка пріоритетів;

– зниження використання паперових документів;

– поліпшення якості обслуговування і, як наслідок, мінімізація втрат клієнтського потоку;

– порядкування робочих процесів, виключення виконання подвійної роботи співробітниками;

– підвищений захист даних.

Також однією із можливостей є постановка задач працівникам. У більшості систем, даного типу, також можна відстежувати виконання даної задачі у відсотковому вимірнику [8].

Переваги використання CPM-систем при здійсненні ВГК:

- зменшення затрат часу;
- зменшення використання людських ресурсів, а саме кількості осіб (на великих підприємствах) для здійснення ВГК;
- полегшити роботу з документацією;
- отримувати вчасну, точну та достовірну інформацію;
- швидше виявляти недоліки функціонування підприємства та їх причину;
- швидко вирішувати задачі;
- порівнювати фактичні показники з плановими, або попередніми в графічному або цифровому вигляді;
- зменшити кількість помилок у звітах;
- полегшить обмін даними.

Висновок. Отже, CRM-системи – це один з найбільш перспективних напрямів розвитку українського бізнесу та системи ВГК. В Україні CRM вже активно використовується низкою підприємств та зарекомендували себе як ефективний та економічно вигідний інструмент контролю за діяльністю підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зубчик С. М. Формування внутрішньогосподарського контролю як складової економічних наук / С. М. Зубчик // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(2). – С. 95-107.

2. Мулик Я. І. Внутрішньогосподарський контроль в системі управління аграрним підприємством // Електронне фахове видання «Ефективна економіка». Видання №3, 2018. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_ 2018/66.pdf

3. Мельничук Я. П. Теоретичні засади внутрішньогосподарського контролю // Облік і фінанси, № 4 (74), 2016. URL : file:///Z:/Users/Sergey/Downloads/Oif_apk_2016_4_19.pdf

4. Коцупатрий М. Внутрішньогосподарський контроль: організаційні аспекти та класифікаційні ознаки / М. Коцупатрий, У. Гуцаленко // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 433 – 436.

5. Шпанковська Н. Г. Внутрішньогосподарський контроль : навч. посібник / Н. Г. Шпанковська, О. С. Білова, О. І. Канська. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2012. – С. 42. URL: https://nmetau.edu.ua/file/kua_14315.pdf

6. Можливості використання CRM-систем / електронний ресурс. URL: https://www.terrasoft.ua

7. Головні тенденції українського ринку CRM-систем. URL: https://crosssellguide.com

8. Антонюк П. П. CRM-системи на українському ринку. Тези. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/7194/1/ Tezu2018.pdf

Коханевич Іван Миколайович,
студент групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Мельник Микола Миколайович,
к.е.н.. доцент

МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ: ПОЗИТИВИ ТА НЕДОЛІКИ

Анотація: *Стаття присвячена аналізу проблем податкового регулювання соціально-економічних процесів в Україні в частині використання механізмів непрямих податків. Автором досліджені регулюючі механізми податку на додану вартість, акцизного збору і мита з точки зору ефективності їх застосування. Визначено їхні недоліки та запропоновано шляхи вдосконалення.*

Постановка проблеми. Податкове регулювання – не лише актуальна проблема наукових досліджень в галузі фінансів, а й наріжний напрямок фінансової політики сучасних держав. Розробка механізмів і важелів впливу на соціально-економічні процеси є одним з пріоритетних завдань влади. Однак, регулюючі властивості непрямих і прямих податків суттєво відрізняються і потребують окремого вивчення у в конкретних умовах тієї чи іншої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність тематики, пов'язаної з дослідженням регулюючих механізмів оподаткування (і прямого, і непрямого), підтверджується також науковими публікаціями сучасних українських вчених. Зокрема, їй присвячені роботи Федосова В.М., Соколовської А.М., Іванова Ю.Б., Крисоватого А.І., Мельника В.М., Юрія С.І., та ін.. Згадані автори досить багато уваги приділяють вдосконаленню регуляторного потенціалу податків в Україні.

Постановка завдання. Разом з тим, зміна соціально-економічних умов та розвиток національного ринку диктують необхідність постійної модернізації механізмів податкового регулювання. Особливо в цьому аспекті потребують вдосконалення непрямі податки, оскільки їх конструкція, що застосовується в Україні, має суттєві вади, які часто унеможливлюють отримання очікуваних регулюючих ефектів.

Виклад основного матеріалу. Специфіка непрямих податків заключається в тому, що реально їх платить не та особа, яка названа у юридичних актах держави. Визначені платники у переважній більшості випадків лише передають державі кошти, отримані від споживачів. Таке стає можливим завдяки конструкції механізму справляння непрямих податків, якою передбачається включення їх у вигляді надбавки до ціни. Звідси слідує, що даний вид податку може використовуватися як регулятор цін. Через рівень цін держава справляє вплив на реальні доходи споживачів. В кінцевому рахунку, непрямі податки дозволяють регулювати платоспроможний попит як невід'ємну складову ринкової рівноваги.

В умовах ринкових відносин можливості держави щодо прямого впливу на ціноутворення суттєво обмежені.

З універсальних акцизів наша держава використовує податок на додану вартість. Специфіка його розрахунку полягає у визначенні різниці між податковими зобов'язаннями та податковим кредитом, що фактично є різницею між сумою податку, отриманою при реалізації продукції, та сумою податку, сплаченою при купівлі товарів. Звідси можна зробити висновок, що застосування податкових пільг з ПДВ буде ефективним лише за об'єктною ознакою (за товарними групами) та за умови розповсюдження на весь процес виробництва і обігу відповідних товарів (аж до кінцевого споживача).

В Україні часто піднімається питання про те, чи доцільно взагалі практикувати застосування пільг при оподаткуванні доданої вартості? Більшість вітчизняних науковців не рекомендують повністю відмовлятися від цього інструменту регулювання соціально-економічних процесів. Однак, окремі автори сусідньої Росії більш категоричні в цьому питанні: «…надавати пільги з ПДВ не тільки не можна, але й шкідливо, оскільки це є антистимулюючим чинником у виробництві та реалізації продукції.»[1]. Ми погоджуємося з наведеним лише в частині пільг, наданих за суб'єктною ознакою. Так, організації, звільнені від ПДВ, стають неконкурентноспроможними при реалізації продукції суб'єктам господарювання – платникам ПДВ, адже їхні покупці не отримують права на податковий кредит та не можуть зменшити суму податку, належну до сплати. Економія на ціні товару, як правило, не покриває втрат покупців. При використанні ж об'єктного пільгування

[1] Орлова С.Ю. Совершенствование налогового законодательства – один из главных путей развития отечественной экономики // Российский налоговый курьер. – 1999. - №6. – С.6.

навіть за умови зростання витрат виробництва і обігу товарів, не оподатковуваних ПДВ (за рахунок включення невідшкодованого «вхідного» податку) продажна ціна знижується. Ефект від такого зниження отримують споживачі-громадяни, в результаті чого у них з'являється можливість підвищення власного платоспроможного попиту. Саме через попит відбувається стимулювання виробництва і пропозиції.

В цілому законодавство України дозволяє виокремлювати два основних види пільг: виключення з об'єкту оподаткування та звільнення від оподаткування окремих операцій платників.

«Аналіз їх складу показує, що ряд пільг все-таки передбачено за суб'єктною ознакою. Зокрема, звільнення від оподаткування організацій, які використовують працю інвалідів, на нашу думку, є неефективним та ускладнює відносини даних суб'єктів з покупцями і замовниками. Задум законодавця у цьому випадку зрозумілий: забезпечення стимулів створення робочих місць для людей з обмеженими фізичними можливостями. Однак, значно у більшій мірі досягненню цієї мети слугував би механізм, аналогічний застосованому у сільському господарстві. За ним підприємство включає ПДВ до ціни, але не сплачує державі, а накопичує на спеціальному рахунку та інвестує у розвиток власного виробництва. Таким чином, покупці і замовними отримали б можливість обліковувати у себе податковий кредит. Останнє позитивно вплинуло б на маркетингову ситуацію щодо підприємств інвалідів. Поряд з цим, цільове використання накопиченого ПДВ слугувало б розширенню кількості робочих місць для людей з обмеженими фізичними можливостями. Сьогодні ж (за діючого пільгового механізму) про це говорити не доводиться – найчастіше йдеться лише про збереження наявних робочих місць». [2, с.177]

В цілому пільговий механізм оподаткування доданої вартості в Україні досить громіздкий. Ще ширшим він був до 2005 року, коли з ініціативи уряду було відмінено значну частину пільг. У 2005 році надані пільги у співвідношенні до акумульованих сум ПДВ склали 97,7%, у 2006 – 66,3%.

Ряд авторів звертали увагу на те, що пільгове поле ПДВ в Україні є надмірним. Зокрема, В.М. Мельник стверджує, що в окремі періоди через неконтрольовані розширення пільг даний податок ставав фіскально збитковим.[2] А.М. Соколовська з цього приводу висловлює

[2] Мельник В.М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу. Монографія. – К.: Комп'ютерпрес, 2006. – С.112.

таке: «Пільги з цього податку є не лише найчисленнішими, але й найбільш деформуючими…». Далі автор уточнює свою позицію таким чином: «Характеризуючи загальні наслідки надання пільг з ПДВ, зауважимо, що обтяжений пільгами податок втрачає більшість своїх переваг: всеохоплююче обкладання вітчизняного споживача, зумовлене універсальним характером податку; нейтральність умов ринкової конкуренції; відсутність кумулятивного ефекту, що становить основну перевагу цього податку порівняно з податком з обороту; висока фіскальна ефективність та раціональність.»[3].

На нашу думку, надмірність пільг з ПДВ, як не парадоксально, знижує регулюючу ефективність цього податку. Адже податкові стимули є відносними: вони діють позитивно на того, хто виявляється у виграші в порівнянні з іншими учасниками ринку (самі ж по собі податки, являючи вилучення частини доходів, не є стимулом у прямому розумінні). Якщо перелік пільг надто широкий, то відносні стимули не спонукають капітал переливатися у сфери своєї дії, бо замало залишається інших сфер (донорів). Незважаючи на дані про зменшення пільгового поля ПДВ, воно все ще заширoке.

Пільги – не єдиний регулюючий важіль, вмонтований в механізм оподаткування доданої вартості. Досвід зарубіжних країн засвідчує високу ефективність застосування з цією метою диференційованих податкових ставок. У широкому розумінні їх вважають одним з різновидів пільг. Виробництво деяких груп товарів може стимулюватися саме з використанням даного інструменту. Повне звільнення від оподаткування доцільно застосовувати в умовах наднизького платоспроможного попиту населення. За досягнення тенденцій його зростання ефективніше використовувати знижені ставки податку на окремі товари, стимулюючи таким чином виробників до підвищення ефективності використання власного капіталу. Адже відомо, що відсутність податку призводить до переважно екстенсивних сценаріїв розвитку.

«Важливо при цьому, щоб диференціація ставок теж здійснювалася за об'єктною, а не суб'єктною ознакою. Тільки у такому випадку можливим стає стимулювання попиту, через який забезпечується вплив на виробництво товарів (робіт, послуг). Оподаткування за зниженими ставками окремих товарних груп забезпечує споживачам можливість розширення власного платоспроможного попиту (за умов

[3] Система податкових пільг в Україні у контексті європейського досвіду / Соколовська А.М., Єфименко Т.І., Луніна І.О. та ін. – К.: НДФІ, 2006. – С. 184, 185.

конкурентного ринку). Виробники отримують прибутки на рівні середньої норми і галузь не програє у привабливості для інвестування. При цьому також не порушуються умови внутрішньогалузевої конкуренції, як могло б статися при диференціації ставок за суб'єктною ознакою. »[2,с.152].

Щоб уникнути втрат бюджету від зміни ставок, можна рекомендувати застосування знижених ставок до перших двох товарних груп, і стандартної – до четвертої групи. Третя ж група може оподатковуватися за підвищеною ставкою, покриваючи втрати держави від застосування знижених.

Щодо регулюючої ролі акцизного збору, то багатьма авторами вона взагалі не визнається. Вважається, що це фіскально орієнтований податок. Однак, його включення до ціни товару фактично обмежує платоспроможний попит споживача, за рахунок чого досягається регулююча функція. Шляхом зміни ставок та введення пільг на ряд товарів не першої необхідності здійснюється вплив на обсяги їх споживання. Особливої ваги даний факт набуває у питаннях споживання шкідливих для здоров'я товарів: алкоголю, тютюну. Через споживання та попит держава знову ж отримує можливість регулювання обсягів їх виробництва.

Однак, при застосуванні індивідуальних акцизів важливо не допустити порушення умов ринкової конкуренції. Це означає неприйнятність використання галузевих пільг, орієнтованих на виробника, а не споживача. Останні призводять до деякої консервації структури економіки та дестимулюють технічне і технологічне оновлення виробництва. Тривалий час в Україні практикувалися галузеві пільги, що обґрунтовувалося протекціонізмом стосовно вітчизняного виробника. І тільки з плином часу ми можемо зробити висновок, що вони дійсно ніяким чином не вплинули на інтенсифікацію виробництва та посилення конкурентних позицій користувачів. Зокрема, це стосується автомобілебудування та виноробної промисловості. До 31 березня 2005 року перша з названих галузей була взагалі звільнена від сплати непрямих податків, що прямо суперечило Угоді про партнерство і співробітництво між європейським співтовариством і Україною. Друга ж галузь і після цього продовжувала користуватися зниженими ставками акцизного збору порівняно з ввезеними товарами. Це означає не лише дискримінацію по відношенню до імпорту (яка інколи є виправданою), а й має своїм наслідком викривлення умов конкуренції на

внутрішньому ринку, стримування ринкових сигналів в економіці, створення штучних передумов для продовження господарської діяльності неефективних підприємств.[4]

Основні суперечності пільгового режиму акцизного збору було вирішено в Україні згідно з планом заходів по вступу до СОТ у 2005 році. Але суттєвою проблемою залишається сам механізм надання пільг. Враховуючи індивідуальність цього податку, нам не завжди вдавалося уникнути лобіювання інтересів окремих виробників. Тому основним завданням сучасного етапу розвитку системи податкового регулювання економіки в Україні має стати запровадження ретельного аналізу і прогнозування наслідків надання пільг з акцизного збору на основі вивчення співвідношення втрат та вигод.

Регулюючу роль мита, на відміну від акцизного збору, ніхто не заперечує. Вже досить давно цей податок у всьому світі використовується не як фіскальний засіб, надаючи порівняно незначні надходження до бюджету. Однак, його здатність забезпечувати державі можливості впливу на експортно-імпортні операції та захисту внутрішньоекономічного середовища є неперевершеними.

Україна мала досить багато проблем з пільгами щодо мита, забезпечуючи в окремих випадках протекцію галузям чи навіть бізнесовим структурам. Однак, поставлене на початку двотисячних років завдання форсування вступу до СОТ змусило уряд усунути відповідні недоліки. За станом на 2007 рік можна говорити про відповідність митного регулювання вимогам СОТ. Відповідає правилам ГАТТ/СОТ і структура митного оподаткування, у якій переважає імпортне мито.

Слід при цьому визнати, що участь у діяльності міжнародних економічних організацій, спрямованих на зниження митних бар'єрів у міжнародній торгівлі, дещо обмежує роль мита як інструменту регулювання зовнішньоекономічних відносин. Та поряд з цим вона сприяє поглибленню інтеграційних процесів, що в цілому позитивно позначається на розвитку національної економіки. Зниження ставок мита у відповідності до правил СОТ також означає як позитиви, так і негативи для розвитку економіки України. Серед негативних наслідків даного рішення слід відзначити можливості неконтрольованого та масового вивезення сировини за межі країни (оскільки національні виробники пики-що менше орієнтовані на експорт готової продукції),

[4] Система податкових пільг в Україні у контексті європейського досвіду / Соколовська А.М., Єфименко Т.І., Луніна І.О. та ін. – К.: НДФІ, 2006. – С.232.

розорення окремих виробників. Однак, посилення конкуренції у загальноекономічному зрізі призводить до інтенсифікації виробництва, стимулює технологічне оновлення та впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Висновки. Викладене свідчить про наявність ряду суттєвих проблем податкового регулювання соціально-економічних процесів в Україні в частині використання механізмів непрямих податків. Першочерговою є необхідність посилення регулюючої ролі універсального акцизу – ПДВ. Його реформування, як і вдосконалення справляння акцизного збору, бачиться нами на основі адаптації європейського досвіду до вітчизняних умов.

Перспективи подальших досліджень. Проектування відповідних змін системи та механізмів оподаткування диктує необхідність поглиблення досліджень зарубіжного досвіду справляння непрямих податків, адаптування його елементів до вітчизняних умов, прогнозування макроекономічних наслідків впровадження тих чи інших рішень в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макконнелл Кемпбелл Р., Брю Стэнли Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика. В 2т.: Т.1. – М.: Республіка, 1995. – 400с.

2. Мельник В.М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу. Монографія. – К.: Комп'ютерпрес, 2006. – 278с.

3. Мельник А., Михасюк І., Залога З., Крупка М., Державне регулювання економіки / За ред. І.Р. Михасюка. – К.: Атіка, Ельга-Н, 2000. – 592с.

4. Орлова С.Ю. Совершенствование налогового законодательства – один из главных путей развития отечественной экономики // Российский налоговый курьер. – 1999. - №6. – С.5-7.

5. Система податкових пільг в Україні у контексті європейського досвіду / Соколовська А.М., Єфименко Т.І., Луніна І.О. та ін. – К.: НДФІ, 2006. – 320с.

Маліновська Тетяна Валеріївна,
студентка групи ОМАз 18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Савченко Алла Миколоївна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність тематики дослідження. Існування та процвітання людського суспільства неможливі без нагромадження багатства та виробництва матеріальних цінностей, що відповідним чином забезпечують рівень достатку населення. Підприємства розпочинають функціонування з організації матеріально-технічної бази, в якій основним головним елементом виступають основні засоби. Від забезпеченості, стану та ефективності використання основних засобів залежить продуктивність праці, техніко-технологічний рівень виробництва, якість товарів та послуг, прибутковість підприємства, у зв'язку з чим зростає роль та значення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту.

Ступінь наукового вивчення проблеми. Дослідження даної проблематики проводились вченими, серед яких: Бутинець Т.А., Бондар М.І., Довгалюк Н.В. та багато інших. Однак багато принципових питань щодо обліку, аналізу та аудиту основних засобів потребують уточнення та залишаються дискусійними.

Мета дослідження полягає у вивченні економічної сутності основних засобів підприємства та розгляд їх класифікації.

Виклад основного матеріалу. Поняття «основні засоби» та їх економічна природа визначається конкретними умовами, при яких отримані, придбані, вироблені, введені в експлуатацію.

«Суто радянський винахід – поняття «основні засоби» – офіційно виникло в 1930 р. У нашій країні до цього вважали говорити «будівлі», «споруди», «устаткування». Термін «основні фонди» в економічній літературі широко використовується донині. У грошовій оцінці основні засоби прийнято називати основними фондами» [1].

«Основні засоби» – це сукупність матеріально-речових цінностей, а «основні фонди» – це джерела формування «основні засоби», їх

значення відображаються у різних частинах балансу: «основні засоби» – в активі, «основні фонди» – у пасиві» [1].

Ряд науковців сьогодення вважають таке трактування показує лише вартісну категорію і відсутність практичного значення, у зв'язку з цим від даного терміну пропонують відмовитись.

Досліджуючи природу та економічну сутність поняття основні засоби доречно розглянути питання в двох напрямках: з наукової точки зору в рамках обліку, аналізу та аудиту; з точки зору нормативно-правової бази.

Проаналізувавши наукові джерела з питань обліку, аналізу та аудиту основних засобів, можна зробити висновок, що серед науковців під «основними засобами» трактують матеріальні активи підприємства.

Всі вивчені джерела, дають підстави вважати, що основні засоби слід використовуватися тривалий час. Наступний критерій за яким об'єкти відносяться до складу основних засобів - вартісний, передбачений лише Податковим кодексом України.

Таблиця 1

Визначення поняття «основні засоби» вітчизняними науковцями

Автор	Визначення основних засобів
Бутинець Т.А.	«Основні засоби розглядаються як вкладений капітал і, відповідно, повинні обліковуватися за собівартістю, їх можна прирівняти до витрат майбутніх періодів (динамічний баланс); основні засоби розуміються як ресурс, що знаходиться на підприємстві (статичний баланс)» [2, с. 12]
Баранік О.О.	«Засоби праці виробничого та невиробничого призначення» [3, с. 40]
Бондар М.І.	«Сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово приймають участь у процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинам» [4, с. 24]
Довгалюк Н.В.	«Основні засоби – матеріальні активи підприємства будь-якої форми власності, що неодноразово здійснюються у виробництві для впливу на предмети праці і їх перетворення в придатні до споживання продукти» [5, с. 20]

Згідно основних нормативних актів, які регулюють облік основних засобів в українському законодавстві: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [7], Податковий кодекс України [8] та МСБО 16 «Основні засоби» [9] (табл. 1).

Таблиця 2

Сутність категорії «основні засоби» відповідно нормативно-правовими актами

Нормативний документ	Визначення основних засобів
П(С) БО 7 «Основні засоби»	«Матеріальні активи, які підприємство/установа утримує для використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [6, с. 57]
Податковий кодекс України	«Матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (окрім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [7, с. 31]
М(С) БО 16 «Основні засоби»	«Матеріальні об’єкти, які утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей та використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду» [8]

Під «основними засобами» слід розуміти засоби праці, які мають матеріально-речовий зміст і використовуються для здійснення діяльності підприємства. Основні засоби суб’єкта господарювання є одними із найважливіших об’єктів обліку, які використовуються всіма суб’єктами господарювання без виключень для проведення діяльності.

Також, основні засоби характеризують виробничу міць підприємства, технічну оснащеність, продуктивністю праці, механізацію, автоматизацію виробництва, впливають на собівартість продукції, прибуток та збільшують рівень рентабельності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костюнік О. В. Економічний зміст та класифікація основних засобів / О. В. Костюнік, А. А. Наконечна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2016. - Вип. 21(1). - С. 177- 180 . - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_21(1)__47.

2. Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста / Т.А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – Вип. 2(23). – С. 22–36.

3. Бараннік О. Проблемні питання податкового обліку витрат на ремонт та поліпшення основних засобів / О. Бараннік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://sophus.at.ua/publ/2012_12_11_12_kampodilsk/sekcija_2_2012_12_11_12/problemni_pitannja_podatkovogo_obliku_vitrat_na_remont_ta_polipshennja_osnovnikh_zasobiv/12-1-0-268.

4. Бондар М.І. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Київської області) [Текст] : автореф. дис. канд. ек. наук : спец. 08.06.04 / М.І. Бондар. – Київ, 2011. – 23 с.

5. Житна І.П., Нескреба А.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств / І.П. Житна, А.М. Нескреба. – К. : Вища школа, 2009.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00.

7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page.

8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [Електроний ресурс].–Режим доступу:www.minfin.gov.ua/document/92427/ МСБО_ 16. pdf.

Месаблішвілі Резо Нугзарович,
студент групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Пастернак Марія Мар'янівна,
к.е.н., доцент

ФАКТОРИ РИЗИКІВ В УПРАВЛІННІ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. *В статті обґрунтовано необхідність розробки та впровадження нових системних та комплексних підходів до управління грошовими потоками підприємства. З'ясовано, що побудова якісної системи управління грошовими потоками передбачає виокремлення факторів ризиків та формування механізму контролю та мінімізації їх впливу. Запропоновано перелік факторів ризиків операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, що впливають на формування грошових потоків підприємства. Встановлено, що управління грошовими потоками підприємства, в умовах ризиків, необхідно здійснювати шляхом синхронізації позитивного і негативного грошового потоку, Рекомендовано послідовність проведення такої синхронізації.*

Ключові слова та терміни: *фактор, ризик, грошовий потік, управління, вплив фактору,принципи управління.*

Актуальність тематики дослідження. Безперервний циклічний рух грошових коштів є запорукою ефективного функціонування підприємства. Водночас, недостатнє вирішення проблем управління грошовими потоками їх обліку, аналізу і аудиту як в методологічному, так і в прикладному аспектах призводить до нестабільного фінансового стану підприємств та недоодержання прибутків. Враховуючи такі обставини, особливого значення набуває розробка нових підходів до раціонального управління грошовими потоками, які б сприяли подоланню дефіцитності коштів у вітчизняних підприємств, забезпечували б досягнення ними тактичних і стратегічних цілей. Тому, проблема пошуку нових та удосконалення існуючих підходів до управління грошовими потоками підприємства, з метою їх оптимізації та збалансованості, оцінки їх ефективного використання залишається відкритою та актуальною.

Ступінь наукового вивчення проблеми. Значний внесок у дослідження проблем управління грошовими потоками підприємства, їх обліку, аналізу і аудиту зробили українські вчені: Д. Біленко, М. Дерій, О. Золотарьова, А. Касич, С. Любимова, Н. Самородова, Р. Циган та інші науковці. Проте, більшість наукових розробок стосуються окремих проблемних аспектів управління грошовими потоками, але в сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств стає актуальним визначення нових системних і комплексних підходів до вирішення проблем управління грошовими потоками.

Метою написання статті є встановлення нових підходів до управління грошовими потоками підприємства в умовах ризиків, впровадження яких дозволить, використовуючи обліково-аналітичну інформацію, оперативно приймати на її підставі необхідні управлінські рішення.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий стан будь-якого підприємства залежить від надходження грошових коштів, які забезпечують покриття його зобов'язань. Науковець Золотарьова О. наголошує, що «відсутність необхідного запасу грошових коштів зазвичай вказує на фінансову нестійкість підприємства, надлишок коштів може бути пов'язаний з упущеною можливістю їх вигідного розміщення і отримання додаткового доходу» [1, с. 241]. Вчений Біленко Д. уточнює, що «фінансова стійкість, під якою розуміється стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом їх ефективного використання забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції (послуг), визначається на базі аналізу грошових потоків шляхом визначення моментів і величин надходжень та відтоків грошової готівки» [2, с. 47]. Забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства в умовах впливу зовнішніх і внутрішніх ризиків передбачає виокремлення грошового потоку підприємства, як самостійного об’єкта фінансового управління, який відіграє важливу роль у розвитку підприємства і у формуванні кінцевих результатів його фінансової діяльності. Водночас, відсутність зовнішніх сприятливих умов для забезпечення ефективного управління грошовими потоками вимагає пошуку нових підходів на основі організації процесів обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень щодо грошових потоків. Вимоги до процесу управління грошовими потоками підприємства можна сформулювати таким чином:

– наявність фінансових ресурсів в термін виникнення потреби в них та в необхідному обсязі;

– надійні джерела залучення фінансових ресурсів;

– оптимальний розподіл фінансових ресурсів;

– узгоджений рух фінансових, матеріальних, інформаційних та будь-яких інших ресурсів підприємства по всьому ланцюгу створення додаткової вартості.

Для відповідності зазначеним вимогам необхідно грошові потоки, а також супроводжуючі їх інформаційні, матеріальні та інші потоки, синхронізувати шляхом надання їм керуючих та коригувальних дій. Науковець Біленко Д.В. зазначає, що «дане завдання ускладнюється впливом великої кількості факторів ризиків. Так, наприклад, щоб виконати вимогу відповідності параметрів потоків обсягу та часу необхідно точно визначити час і розмір витрат на закупівлю і транспортування обладнання та матеріалів, норми складування і виробництва, збутові і розподільні технології і т.д., що не завжди можливо з причин, які не залежать від керівництва підприємства. При визначенні джерел залучення фінансових ресурсів обираються джерела мінімальної вартості та ризику, який в більшості випадків оцінюється експертно» [2, с. 47].

Проблемою узгодженості грошових потоків може стати відстрочка надходження грошових коштів. Для її вирішення є необхідним розробка планів надходжень грошових коштів та організація платежів на етапі оперативного планування шляхом складання Платіжного календаря. Однак в динамічних ринкових умовах підприємство може зіткнутися з іншими ризиками, зокрема, зміни попиту на продукцію, ціни закупівлі, нових правил оподаткування. Ігнорування цих ризиків та їх впливу на сукупність ресурсних потоків, які є взаємопов'язаними, призведе до розбалансованості грошових потоків підприємства.

Забезпечення оптимізації ресурсних процесів на підприємстві з урахуванням їх взаємозв'язків між собою, передбачає: визначення основних характеристик системи управління грошовими потоками з метою виявлення реальних факторів ризиків; формування механізму планування і контролю за узгодженістю потоків з використанням існуючих форм аналізу діяльності підприємства та удосконалення повноважень щодо впровадження коригувальних заходів. При цьому, розробка системи управління грошовими потоками підприємства повинна ґрунтуватися на загальноприйнятих підходах до їх аналізу.

Фактори ризиків, які впливають на формування грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, можна розділити на зовнішні і внутрішні. Узагальнений перелік і вплив цих факторів ризиків на кожен вид діяльності підприємства представлено в табл. 1

Таблиця 1

Фактори ризику, що впливають на формування грошових потоків підприємства

Фактори ризику	**Діяльність підприємства**		
	операційна	**інвестиційна**	**фінансова**
зовнішні			
Кон'юнктура товарного ринку		+*	+
Кон'юнктура фінансового ринку	+	+	
Система оподаткування	+		
Правила ділового обороту	+		
Система здійснення розрахункових операцій		+	+
внутрішні			
Тривалість операційного циклу	+		
Тривалість виробничого циклу	+		
Амортизаційна політика	+	+	
Інвестиційні програми		+	+

Примітка. * символом «+» визначено вплив

Джерело: узагальнено автором за матеріалами [1, 2. 3, 4]

Науковець Біленко Д.В. вказує, що «побудова системи управління грошовими потоками підприємства в умовах ризиків має ґрунтуватися на принципах:

– інформативної вірогідності та прозорості, який полягає в тому, що базою для управління грошовими потоками має виступати оперативна та достовірна облікова інформація, яка формується з бухгалтерської і управлінської звітності;

– планування і контролю, який можливо реалізувати лише за наявності дієвого механізму планування раціональної структури грошових потоків з урахуванням ризиків і контролю його виконання з наявністю повноважень щодо впровадження оперативних коригувальних заходів» [2, с. 50].

Практика реалізації першого принципу свідчить, що керівництво будь-якого підприємства, маючи велику різноманітність форм звітності, не зацікавлено в створенні додаткових документів, необхідних для управління грошовими потоками. Тому, основним джерелом інформації для аналізу грошових потоків використовує «Звіт про рух грошових коштів», який формується за сферами діяльності підприємства, тісно пов'язаний із іншими звітами, утворюючи єдину систему звітності. Крім того, практична цінність «Звіту про рух грошових коштів» полягає в можливості його використання для короткострокового та довгострокового планування виробничої, фінансової та інвестиційної політики підприємства. Наприклад, в частині прийняття рішень щодо оцінки достатності грошових коштів необхідних для погашення короткострокової кредиторської заборгованості або щодо оцінки можливості розширення виробничих потужностей, залучення нових співробітників для розрахунку ліквідності, при визначенні суми дивідендів тощо. Водночас, «Звіт про рух грошових коштів» є корисним для інвесторів і кредиторів у разі дослідження питання щодо ефективності менеджменту підприємства, можливості генерації на рахунках достатньої кількості грошових коштів, виплати дивідендів, погашення боргу тощо.

Управління грошовими потоками підприємства в умовах ризиків необхідно здійснювати шляхом синхронізації позитивного і негативного грошового потоку, використовуючи таку послідовність:

– трансформація кожної статті звіту про прибутки і збитки, в процесі чого визначається фактичне надходження грошових коштів та фактичні витрати і формування прогнозів про рух грошових коштів;

– формування переліку ризиків та обґрунтування діапазону збитків при реалізації ризикової події;

– виявлення основного фактору ризику або їх сукупності у разі виникнення негативного грошового потоку і розробка коригувальних заходів.

Використання такого підходу забезпечить для підприємства профіцит грошових коштів та необхідну платоспроможність на певний момент часу.

Подібний підхід є прийнятним для використання в управлінні грошовими потоками як для операційної, так і для інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Висновки. Ефективне управління грошовими потоками в умовах впливу зовнішніх і внутрішніх ризиків вимагає нових підходів до організації раціональної структури грошових потоків підприємства. Запропонований системний підхід передбачає поетапну синхронізацію позитивного і негативного грошового потоку, яка ґрунтується на існуючих формах облікової звітності та аналізу діяльності виробничого підприємства та дозволяє оперативно формувати необхідну інформацію з поточної звітності і приймати на її підставі управлінські рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Золотарьова О. Ефективне управління рухом грошових потоків та його роль у забезпеченні фінансової стійкості промислового підприємства // Економічний аналіз. – 2016. – Випуск 11. Частина 2. – С. 240-245.

2. Біленко Д.В. Системний підхід до управління грошовими потоками підприємства в умовах ризиків та невизначеності // Фінанси, облік, банки. – 2017. – №1(22). – С. 47-54.

3. Любимова С.С., Самородова Н.М. Напрямки оптимізації грошових потоків підприємства // Фінансові та обліково-аналітичні аспекти розвитку економічних систем : матеріали XV Міжнар. наук. конф. (Харків, 26–27 березня 2015 р.). – Харків, 2015. – С. 595–598.

4. Касич А.О., Циган Р.М. Концепція обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками // Облік і фінанси. 2017. – №3 (77). – С. 28-37.

Петюх Ярослав Олександрович,
студент групи: ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Пастернак Марія Мар'янівна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Анотація. *В роботі розглядалися практичні питання та методичні питання бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. Розглядалися питання актуальності уживання розрахунків установ з постачальниками та підрядниками. Були проведенні дослідження формальних операцій із постачальниками та підрядниками при використанні методики їх використання в обліку на прикладах.*

Ключові слова. Постачальники, підрядники, процес постачання, заборгованість, кредиторська заборгованість, розрахункові операції.

Актуальність тематики дослідження. У ході господарської діяльності підприємства постійно уходять у різні розрахункові взаємозв'язки з постачальниками та підрядниками.

Щоб уникнути зловживань та порушень під час проведень операцій по розрахунку, необхідно здійснювати контроль по їх проведенню та віддзеркаленні в обліку.

Ступінь наукового дослідження питання. Питанням обліку, аналізу та аудиту розрахунків постачальників та підрядників було розглянуто у роботах різних науковців таких як: Л.М. Братчук, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, В.Г. Швець, С.Ф. Голов, О.Є. Гудзь, Я.В. Соколова, О.М. Петрук, Е.Ф. Югас.

Мета дослідження. Є закріплення практичних та теоретичних знань з обліку, аналізу та аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. Визначення проблем щодо збуту методики і організації аудиту та обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

А також корегування недоліків і покращення практики розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Виклад основного аналітичний матеріалу. «Метою аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками відповідно до МСА 200 Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, яким установлені загальні цілі незалежного аудитора та пояснюється характер і обсяг аудиту, призначеного для надання можливості незалежному аудитору досягнути цих цілей є висловлення аудитором незалежної професійної думки щодо правильності ведення розрахунків з постачальниками та підрядниками за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуг» [1].

Головною метою розрахунків з постачальниками та підрядниками є достовірна перевірка розрахунків їз постачальниками за виконану роботу, дотримання законодавства по проведенню операцій, правильне відображення у звітності.

Головним об'єктом аудиторської перевірки кредиторської заборгованості за послуги, роботи чи товари являється розрахунки з постачальниками і підрядниками. Тому доцільно розглянути визначення постачальників та підрядників.

«Постачальники – це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей сировини, матеріалів, палива, запасних частин, малоцінних та швидкозношуваних предметів, що надають послуги подачу електроенергії, газу, води, пари тощо, виконують роботи поточний і капітальний ремонт основних засобів тощо» [2, с.114].

«Підрядники – спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво» [2, с.114].

«Розрахунки з постачальниками й підрядниками, як стверджує І. В. Орлов, одна з ділянок обліку, де поряд із перевіркою правильності відображення операцій на рахунках обліку та відповідності критеріям визнання потрібно перевірити легітимність операцій і їх документальне забезпечення» [4, с. 202].

Важливим етапом при придбанні товарно-матеріальних цінностей є правильний вибір постачальника.

Саме тому при правильному виборі не необхідності зменшення ризику та збільшення поставок потрібно виконати такі моменти:

1. Умови платежу;
2. Вартість товару;

3. Гарантійні строки;
4. Відповідність продукції згідно стандартам якості;
5. Перспектива закупок безпосередньо у оптовиків чи виробників;
6. Розташування постачальника;
7. Фінансовий стан;
8. Виробнича потужність за останні роки;
9. Виробнича потужність за останні роки.

Розглянемо схематично як поділяється процес купівлі товарів згідно з оплатою праці на рисунку 1.

Рис.1. Поділ процесу придбання товарів від оплати

Доцільно розглянути основні завдання обліку операцій по розрахунку з постачальниками та підрядниками на рисунку 2.

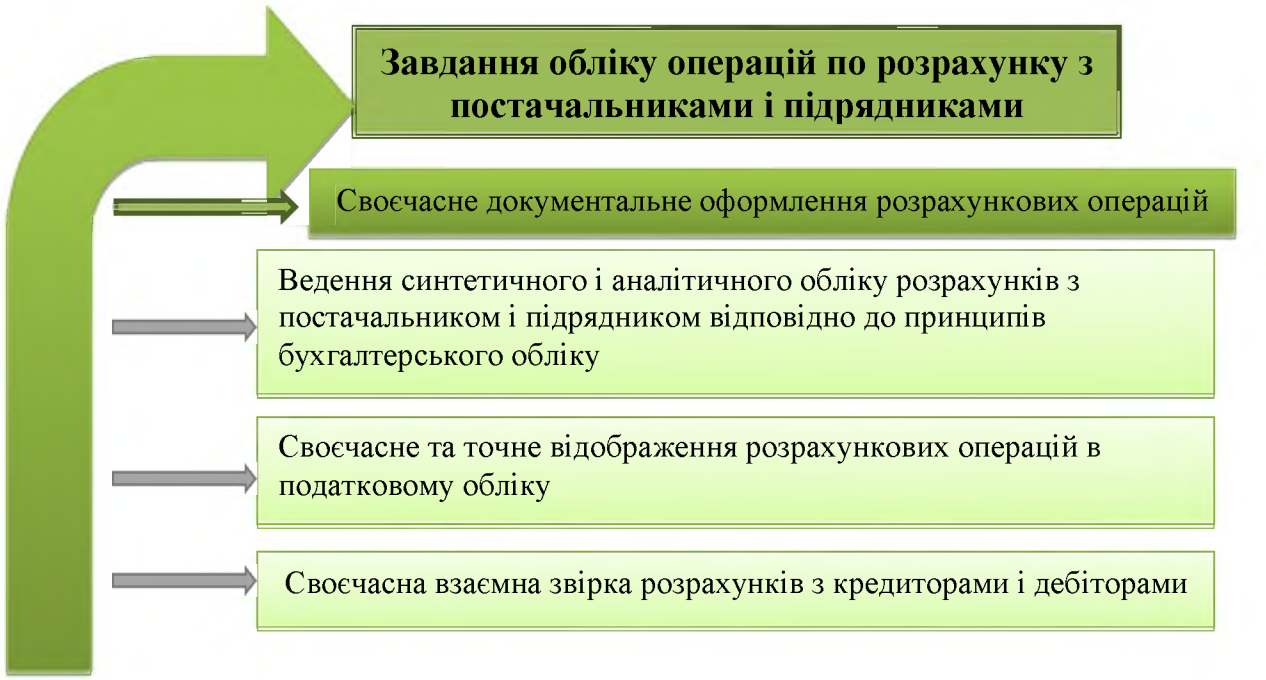

Рис.2. Завдання обліку операцій по розрахунку з постачальниками та підрядниками

«Виконання вищевказаних завдань забезпечує комплексність обліку розрахунків з постачальниками, сприяє усесторонньому контролю за ними» [3].

«Виконання своєчасної перевірки розрахунків з постачальниками та підрядниками, попередження прострочення кредиторської заборгованості повинні бути основою в організації їх обліку» [5, с. 185].

Основоположними джерелами інформації для перевірки розрахункових відносин між постачальниками та підрядниками слугують первинні документи.

«Важливу роль для правильної організації ведення обліку розрахунків з постачальниками відіграє визначення місця постачання послуг, що зазначено у ст. 186 Податкового кодексу» [6].

Висновки. Після написання статті доцільно підвести наступні висновки, було здійснено уточнення головні завдання та мету розрахунків аудитів постачальників і підрядників. Досвід на сьогоднішній день показує, що успішна діяльність установ можлива лише за умови точного обліку з постачальниками та підрядниками. Від пропорційної будови розрахунків з постачальниками та підрядниками просто залежить постачання та матеріального забезпечення відповідно до договірних зобов'язань та комерційних угод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.apu.com.ua/index.php?option= com

2. Мошенський С. З. Трактування векселя в обліково-економічній літературі / С. З. Мошеньский // Вісник ЖІТІ. Економічні науки. – 2002. - №21. – С. 147-153.

3. Коблянська О. І. Фінансовий облік : навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007.

4. Орлов І. В. Бухгалтерський облік і контроль зобов'язань суб'єктів господарювання: теорія і методологія : монографія / І. В. Орлов ; Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – 400 с.

5. Ревизюк І.М. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками / І.М. Ревизюк, Є.В. Калюга // Економічні науки. – 2013. – № 10 (4). – С. 185–190.

6. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013. № 73. URL: http://zakon5. rada.gov.ua/laws/show/z0336-13 (дата звернення 12.04.2018 р.).

Подлазова Дар'я Володимирівна,
студентки групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Панасюк Ольга Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту
та економічної діяльності

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. *У статті визначено мету аудиту дебіторської заборгованості. Розглянутопроблеми здійснення якісного аудитуна підприємствах.Встановлено, що організація аудиту дебіторської заборгованості потребує вдосконалення, і запропоновано основні напрями покращення аудиту, що повинні забезпечити підвищення його якості.*

Ключові слова: *дебіторська заборгованість, аудит дебіторської заборгованості,інвентаризація, внутрішній контроль, програма аудиту дебіторської заборгованості.*

Постановка проблеми. Організація аудиту та якість його здійсненнящодовключення дебіторської заборгованості до активів, ведення обліку операцій, які пов'язані з дебіторською заборгованістю, її аналіз на дату складання фінансової звітності виступає обов'язковим елементом ефективного розвитку суб'єкта господарюваннята визначає потребу у встановленні єдиної методики його проведення.

В сьогоднішніх умовах методологічне забезпечення аудиту дебіторської заборгованості являється недостатньо розробленим іє актуальним для здійснення аудиторських процедур відповіднодо критеріїв якості та їх документального підтвердження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам аудиту дебіторської заборгованості присвячено праці таких вітчизняних учених як: Л. П. Кулаковська [1], А. П. Макаренко [2], В. Я. Савченко [3], О. Г. Рябчук [4], Т. В. Калінеску [5], Т. М. Паянок [6]. Аналіз останніх публікацій виявив, що основні напрями досліджень вчених направлені на визначення мети та завдань аудиторської перевірки, послідовність її проведення. Проте напрями вдосконалення аудиторських процедур для забезпечення якості аудиту дебіторської заборгованості залишаються недостатньо дослідженими, що й зумовило актуальність теми.

Метою статті єрозробка пропозицій щодо вдосконаленняорганізації аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. В процесі свого функціонування господарюючий суб'єкт не завжди проводить розрахунки з іншими суб'єктами чи фізичними особами одночасно із відвантаженням майна, проведенням робіт, наданням послуг тощо. Внаслідок цього у нього з'являється дебіторська заборгованість.

«Дебіторська заборгованість розраховується як сума заборгованості дебіторів господарюючому суб'єкту на конкретну дату. Дебіторами можуть виступати як юридичні, так і фізичні особи, що винні фірмі грошові кошти, їх еквіваленти чи інші активи» [2].

Метою аудиту дебіторської заборгованості є «підтвердження інформації щодо повноти, достовірності, реальності, законності та правильності відображення в обліку та своєчасності розрахунків» [2].

Слід відзначити, що в вітчизняних компаніях зовсім нерозвинутим є внутрішнє контролювання дебіторської заборгованості. До проблем внутрішнього контролю відносять відсутність у суб'єктів господарювання відділу, відповідального заздійснення контролю процесу ведення обліку загалом, в тому числі і дебіторської заборгованостів середині компанії. «Без контролю на підприємствах сумадебіторської заборгованості може перевищувати допустимий рівень, тому необхідність створення відділу внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємства є очевидною»[3].

Крім цього, пріоритетним напрямком для кожноїорганізаціїє створення служби, що буде виконувати взаємні перехресні перевірки відділів бухгалтерії, збуту та постачання з метоюздійснення як внутрішнього, так і зовнішнього аудиту,тавживати заходи для запобігання формуванню дебіторської і кредиторської заборгованостей. Перевіркамає здійснюватисяодин раз на місяць. Результати такої перевірки треба спів ставляти із результатами роботи інвентаризаційної комісії. Якщо функціонування такої служби буде приносити позитивні результати, у якості стимулювання можна запровадити матеріальне заохочення співробітників.

Дляоптимізації процесу організації аудиту дебіторської заборгованості можна застосувати слідуючі дії:

- «здійснювати безперервний контроль за станом розрахунків з покупцями, особливо з відстроченою заборгованістю;

- повинні бути чітко обумовлені умови і терміни оплати при укладанні договорів, які необхідно регулярно підтверджувати;

- для того, щоб зменшити ризик несплати за рахунками одним або декількома покупцями, необхідно орієнтуватися на більшу кількість покупців. З цією метою підприємствам необхідно удосконалити рекламу продукції в засобах масової інформації» [4].

Такожважливим для ефективного аудитує систематичнездійснення інвентаризації заборгованості у виглядіаудиту первинної документації, якаявляється основою для проведення розрахунків тавідображення операцій у бухгалтерському обліку, а також шляхом звірки залишків з контрагентами. Особливу увагу потрібно приділити тому, що кожна із операцій повинна бути санкціонованою та законною. Вище наведені аудиторські процедури дозволяють виділити в залежності від строків погашення такі види дебіторської заборгованості як нормальна, прострочена і безнадійна. В свою чергу, «отримані відомості дають можливість вжити заходів стосовно простроченої заборгованості, а саме, враховуючи вимоги законодавства та договорів, можна розпочати претензійну роботу, застосувати економічні санкції (нарахування штрафів, пені, неустойки) та інші. Доцільним буде також вияснити, хто несе відповідальність за своєчасність розрахунків із дебіторами, та з'ясувати причини порушення строків надходження коштів» [5].

Важливою складовою аудиту являється програма аудиторської перевірки та вибору контрольних дій, що будуть корисні у кожній визначеній ситуації аудиту дебіторської заборгованості. Слід зазначити, що на сьогоднішній деньнемає затвердженої типової програми аудиту дебіторської заборгованості, якаб відповідала вимогам якісного здійснення аудиторської перевірки дебіторської заборгованості. Як правило, до програмивключено лише список аудиторських процедур, які мають бути проведені, виконавці, термін здійснення перевірки та індекс робочого документа.

Для того, щоб управління дебіторською заборгованістю було результативним, фірма має проводити, як вже зазначалось, її внутрішній аудит, а саме: попередній, поточний і підсумковий. «На попередньому контролі оцінюється платоспроможність потенційних покупців з метою зниження ризиків непогашення дебіторської заборгованості. Оцінювання здійснюють за даними фінансової звітності підприємства та перевірених даних ринкових експертів» [6].

Поточний контроль дебіторської заборгованості безпосередньо має зв'язокз бухгалтерським обліком, та базується на додержанні платіжної дисципліни за підписаними угодами купівлі-продажу, субпідряду на виконання робіт тощо.

Прийняття управлінського рішення на заключній стадії повинно бути комплексним, керівник установи має бути детально ознайомлений із висновками попереднього і поточного контролю та результатами економіко-математичного аналізу. В той же частреба відмітити, що важливою стадією є виконання прийнятих рішень та оцінка їх наслідків для фірми.

Найбільш визначальним є етап попереднього контролю, який дозволяє мінімізувати виникнення дебіторської заборгованості та взагалі уникнути її настання.

Висновок.Таким чином, удосконалення організації аудиту дебіторської заборгованості потрібнопроводити за такими напрямами: удосконалення нормативного забезпечення аудиторської перевірки дебіторської заборгованості в компанії; утворення відділу внутрішнього контролю за сумнівною і безнадійною заборгованістю; забезпечення своєчасного аудиту співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості; визначення і підтримка величини дебіторської заборгованості на оптимальному рівні. Вдосконалення аудиту дебіторської заборгованості за вище наведеними напрямами повинно сприяти підвищенню його ефективності. Це забезпечить своєчасність, повноту і юридичну обґрунтованість розрахунків із дебіторами як гарантію успішного розвитку, стабільності і стійкості суб'єкта господарювання в сучасних ринкових умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту: навч. посібник [для ВНЗ]/ Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. - К. :Каравела, 2004. - 567 с.

2. Макаренко А. П. Розробка програми аудиту дебіторської заборгованості як засіб підвищення ефективності діяльності підприємства [Електронний ресурс] / А. П. Макаренко – Режим доступу до ресурсу: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/10/7.pdf.

3. Савченко В. Я.Аудит : [навч. посібник] / В. Я. Савченко. - К. : КНЕУ, 2006. - 322 с.

4. Рябчук О.Г. Необхідність удосконалення організації обліку та аудиту дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання / О.Г. Рябчук // Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки : тези доповідей І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ужгород, 21 квітня 2017 р.). – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. – С.357-360.

5. Калінеску Т. В. Вдосконалення обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах [Електронний ресурс] / Т. В. Калінеску, І. В. Павленко. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/26_2018_ukr/59.pdf.

6. Паянок Т. М. Система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості: напрями вдосконалення [Електронний ресурс] / Т. М. Паянок // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. ISSN 1994-1749. 2019. Вип. 1 (42). – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/167032/166478.

Полькіна Аліна Сергіївна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Савченко Алла Миколоївна
к.е.н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Актуальність тематики дослідження. В умовах ринкової економки діяльність кожного підприємства спрямовується на збільшення економічної вигоди, результат чого відображення у фінансових результатах. В Україні система обліку має певні суперечності щодо взаємоузгодженості формування фінансових результатів відповідно видам діяльності. Підсумковий фінансовий результат підприємства формується з фінансових результатів від основної діяльності, іншої операційної, фінансової та інвестиційної, які в сукупності формують звичайну діяльність.

Ступінь наукового вивчення проблеми. Питання формування фінансових результатів підприємства та їх облікове відображення досліджували багато науковців України та зарубіжжя. Найбільшої уваги приділяли такі вчені, як: Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Лишиленко О.В., Мних Є.В., Ніколаєва Ю.Ю., Сопко В.В. та інші.

Мета дослідження полягає у формуванні теоретико-методичного підходу щодо визначення сутності фінансових результатів, як основного чинника формування економічної стійкості господарюючого суб'єкта.

Виклад основного матеріалу. Для якісної організації бухгалтерського обліку, аналізу, аудиту та з метою забезпечення можливостей своєчасного прийняття управлінських рішень, необхідно чітко розуміти сутність економічної категорії "фінансовий результат" та елементів, які її формують. Проведений літературний аналіз визначення поняття "фінансові результати", а також порядок відображення в обліку, фінансовій звітності надає підстави вважати цю проблематику достатньо вивченою, але з рядом проблемних питань, що потребують подальшого наукового та законодавчого уточнення.

Термін «фінансові результати» трактують різні вчені, але їх підходи мають, як спільні риси так і відмінні. На рис.1. наведемо найбільш вживані визначення.

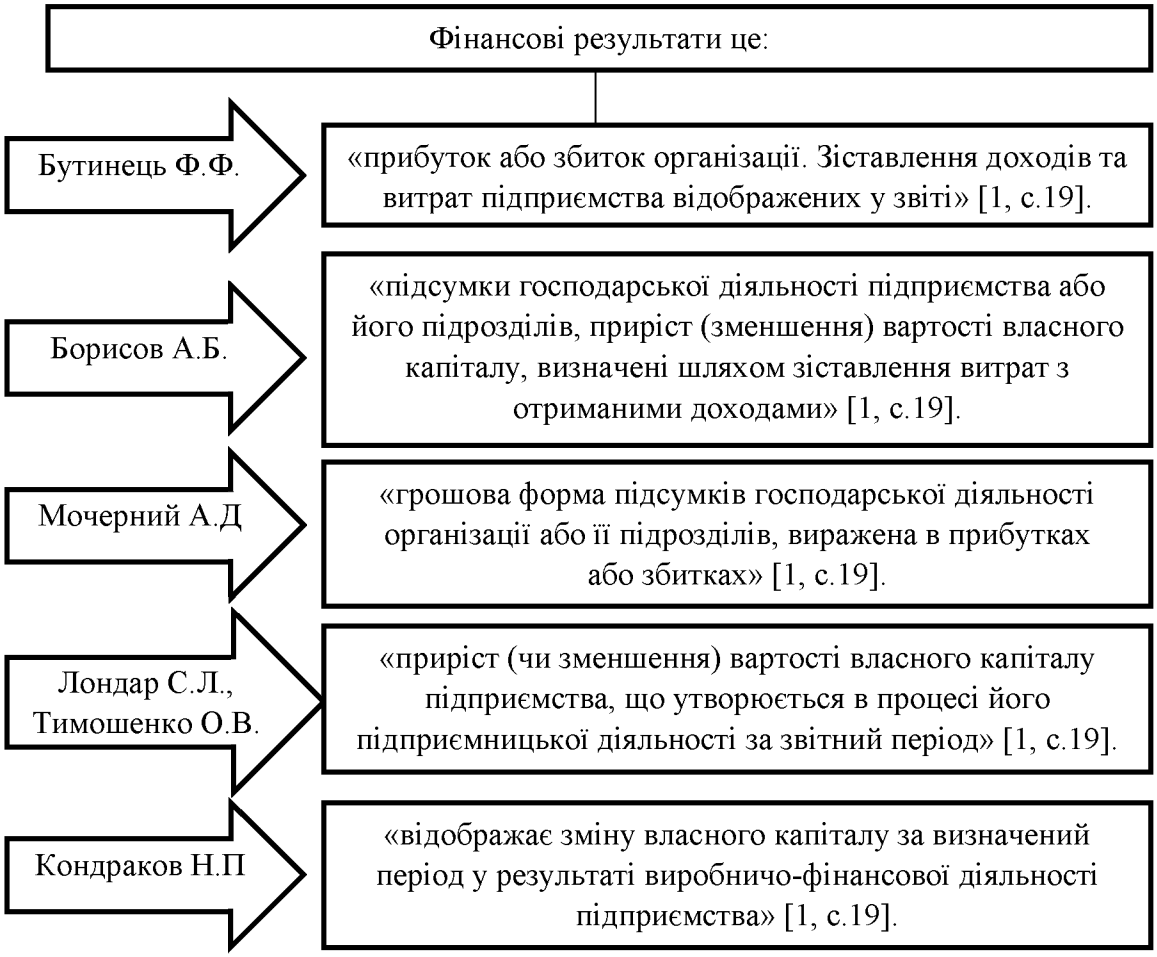

Рис. 1. Визначення в науковій літературі термін "фінансові результати" [1, с.19].

В економічній літературі виокремлюють два принципові підходи до визначення фінансового результату діяльності підприємства:

«метод порівняння доходів і витрат (метод "витрати-випуск") - передбачає визначення прибутку (збитку) згідно принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, тобто визначається різниця між доходами і витратами понесеними для їх отримання у визначеному звітному періоді;

метод зміни чистих активів - проводиться визначення приросту власного капіталу у звітному періоді як різниці між вартістю власного капіталу на кінець та на початок звітного періоду (якщо власний капітал на кінець звітного періоду збільшується, то господарюючий суб'єкт отримує прибуток, а якщо навпаки — збиток» [1, с.19].

Обґрунтування вищезазначені підходи знайшли в основних нормативних документах, які регулюють порядок формування і обліку фінансових результатів діяльності підприємств: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»[2], П(С)БО 15 «Дохід» [3], П(С)БО 16 «Витрати» [4], П(С)БО 17 "Податок на прибуток"[5].

Законодавство України термін "фінансові результати" не розглядається детально, а лише сутність понять "доходи", "витрати", "прибуток", "збиток", що передбачено окремими нормативно-правовими документами з питань організації та ведення обліку. (таблиця 1).

Таблиця 1

Визначення показників фінансового результату чинними нормативними документами

Нормативний документ	Трактування терміну
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6]	«Витрати - зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)» [6]
	«Доходи - збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)» [6]
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2]	«Збиток - перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати» [2]
	«Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) - звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід» [2]
	«Сукупний дохід - зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками)» [2]

	«Інший сукупний дохід - доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів підприємства» [2]
	«Прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати» [2]
	«Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - дохід, що визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (у тому числі платежів від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо) та податків і зборів» [2]
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» [7]	«Дохід – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу» [7]

Узагальнення всіх наукових доробок учених-економістів, пропонуємо застосовувати таке визначення: «фінансові результати — це виражений в грошовій формі показник результативності господарської діяльності суб'єкта господарювання шляхом зіставлення визначених доходів та витрат понесених на їх отримання, що може бути представлений у формі прибутку або збитку» [1, с.19].

Отже, фінансовий результат діяльності підприємства, виступає складною, багатовимірною та актуальною економічною категорією. Головною метою діяльності підприємства є позитивний фінансовий результат, крім того одним з ключових показників, що дає оцінку ефективності функціонування, служить джерелом платежів та забезпечує стабільність процесу відтворення виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Назаренко О. В., Лукаш Р. В. Фінансові результати: сутність та особливості організації бухгалтерського обліку. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 22. С. 19–25. DOI: 10.32702/2306-6814. 2018. 22.19

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http:// buhgalter911.com/Res/NPSBO/NPSBO1.aspx

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 "Дохід", затв. Наказом Міністерства фінансівУкраїни від 29.11.1999 №290 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ z0860-99

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 "Витрати", затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/ z0027-00 13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку

5. "Податок на прибуток", затв. Наказом Міністерства фінансів України від28.12.2000№353 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/z0047-01

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-14 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/996-14?lang=uk

7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 (МСБО 18) "Дохід" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: — http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 929_025

Сіромах Марина Іванівна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник
Пастернак Марія Мар'янівна,
к.е.н., доцент

ПРОЦЕДУРИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. *Проаналізовано тлумачення поняття «аудиторська процедура». Обґрунтовано необхідність використання аудиторських процедур, передбачених міжнародними стандартами аудиту, в аудиті фінансової інформації суб'єкта господарювання для формування аудиторського судження. Запропоновано порядок застосування аудиторських процедур, з врахуванням їх змісту, до історичної прогнозної та гіпотетичної фінансової інформації суб'єкта господарювання.*

Ключові слова та терміни: *аудит, аудиторська процедура, фінансова інформація, фінансова звітність, судження аудитора.*

Актуальність тематики дослідження. Негативні тенденції у світовій економіці, які пов'язані із зменшенням прямих іноземних інвестицій за період 2009–2018 роки з 3,099 трлн. до 2,398 трлн. дол. США, зменшенням загальної вартості реалізованих акцій на відкритому ринку з 88,442 трлн. у 2009 р. до 77,662 трлн. у 2018 р. дол. США, одночасним зменшенням кількості процедур старт-апів з 18723 у 2007 р. до 13931 у 2017 р., свідчать про зменшення зацікавленості економічно активних суб'єктів у створенні нових виробництв [1]. Однією з причин виникнення наведених тенденцій стало прийняття суб'єктами економічної діяльності рішень, які ґрунтуються на спотвореній чи недостовірній фінансовій інформації, або на її недостатньому обсязі. Як наслідок, відбулося зростання запитів суспільства на проведення незалежних аудитів фінансової інформації суб'єктів господарювання, в процесі яких використання аудиторських процедур дає можливість отримати та оцінити інформацію, на основі якої формуються професійні судження аудитора. Зважаючи на це використання аудиторських процедур потребує більш детального дослідження як механізм формування професійного судження про достовірність та прозорість фінансової інформації.

Ступінь наукового вивчення проблеми. Аналіз наукових публікацій вітчизняних вчених С.В. Бардаша, О.А. Подолянчук, О. Л. Шерстюка та інших науковців свідчить про те, що в наукових працях зроблено акцент на необхідності ідентифікації, вибору, застосування та оцінювання результатів проведення аудиторських процедур фінансової звітності. Водночас, є підстави констатувати недостатність висвітлення в наукових розробках вибору за застосування аудиторських процедур до фінансової інформації суб'єктів господарювання.

Мета дослідження. Метою проведеного дослідження є визначення можливості застосування найбільш поширених аудиторських процедур в цілях аудиту різних видів фінансової інформації суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу. В низці наукових та довідкових джерел особлива увага приділяється тлумаченню поняття «аудиторські процедури», які розуміються як певні дії, що обираються та виконуються аудитором залежно від мети та об'єкту аудиту. Так, науковець О.А. Подолянчук зазначає, що «в основу визначення «аудиторські процедури» покладено дії аудитора, оскільки процедура від латинського «procedure» означає послідовність дій» [2, с. 61]. Науковець С. В. Бардаш вказує, що «процедура – це дія або сукупність дій, що виконуються послідовно у певному процесі» [3, с. 117]. Вчений О. Л. Шерстюк зазначає, що «характер

та зміст процедури розкривають технологію обробки інформації незалежно від мети такої обробки. При цьому, процедура характеризує послідовність дій, що мають бути виконані, їх алгоритм, а також інструментарій, застосування якого є необхідним для їх виконання» [4, с. 180].

У наукових публікаціях аудиторські процедури рекомендовані, переважно, для застосування в цілях аудиту фінансової звітності. Оскільки фінансова звітність не може бути ототожнена з фінансовою інформацією, існує необхідність визначити можливість застосування найбільш поширених аудиторських процедур для аудиту фінансової інформації суб'єкта господарювання.

Застосування аудиторських процедур, визначених в «Міжнародних стандартах контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання упевненості та супутніх послуг» [5], виходячи з їх змісту, та видів фінансової інформації суб'єкта господарювання показано в таблиці 1.

Таблиця 1

Застосування аудиторських процедур в аудиті різних видів фінансової інформації

Назва процедури	Зміст процедури	Можливість застосування в аудиті фінансової інформації
1	2	3
Перевірка	вивчення записів або документів, внутрішніх чи зовнішніх у паперовій, електронній або іншій формі або фізичний огляд активу	*історична фінансова інфо*рмація – перевірка наявності документів, дотримання процедур їх заповнення, оцінка змісту, структури; *прогнозна і гіпотетична фінансова інформація* – дослідження припущень, на яких вона ґрунтується
Спостереження	нагляд за процесом або процедурою, які виконують інші особи	*історична фінансова інформація* - отримання розуміння щодо виконання процесу, яке обмежується певним періодом часу, в якому відбувається спостереження
Запит	процес звернення за інформацією, як фінансовою, так і нефінансовою, до обізнаних осіб об'єкта аудиту або поза його межами	*історична фінансова інформація* - отримання як даних, так і процесів, які виконувалися для їх формування; *прогнозна фінансова інформація* - визначення змісту очікувань щодо обставин, які на думку суб'єкта господарювання матимуть місце в майбутньому; *гіпотетична фінансова інформація* - стосуються припущень щодо існування гіпотетичних обставин, за яких об'єкти, що розкриваються у фінансовій інформації, могли б мати інші характеристики

Продовження табл.. 3.2

1	2	3
Повторне обчислення	здійсненні перевірки математичної правильності документів чи записів	*історична фінансова інформація* - дослідження правильності арифметичних розрахунків, пов'язаних з минулими господарськими операціями та формуванням їх результатів; *прогнозна та гіпотетична фінансова інформації* - визначення правильності результатів обчислень, які ґрунтуються відповідно на очікуваннях та припущеннях
Повторне	незалежне виконання	*історична фінансова інформація* –
виконання	аудитором процедур або заходів внутрішнього контролю, які вже виконувалися як частина заходів внутрішнього контролю суб'єкта господарювання	виконання, які вже виконувалися як частина заходів суб'єкта господарювання (заходи внутрішнього контролю)
Аналітичні процедури	оцінка фінансової інформації через аналіз правдоподібного взаємозв'язку між фінансовими та не фінансовими даними	*історична фінансова інформація* - перевірка існуючих даних; *прогнозна та гіпотетична фінансова інформація* – оцінка обґрунтованості очікувань та припущень щодо майбутніх або альтернативних обставин та їх впливу на фінансову інформацію

Джерело: сформовано за матеріалами [5]

1. Перевірка. Вивчення записів або документів може бути реалізоване для цілей аудиту історичної, прогнозної та гіпотетичної фінансової інформації суб'єкта господарювання. При цьому, призначення цієї процедури буде змінюватися залежно від виду фінансової інформації, яка підлягає аудиту. Так, при аудиті історичної інформації існуватиме можливість перевірки наявності документів, дотримання процедур їх заповнення, оцінка змісту, структури тощо для отримання аудиторських доказів щодо обґрунтованості реєстрації господарських операцій, що відбулися. В контексті вирішення завдань аудиту прогнозної гіпотетичної фінансової інформації дослідження документів і записів може бути використане з метою обґрунтування припущень, на яких вона ґрунтується.

2. Спостереження, що «являє собою нагляд за процесом або процедурою, які виконують інші особи» [5], наприклад, спостереження аудитора за процесом інвентаризації, що здійснює персонал суб'єкта господарювання або за виконанням заходів внутрішнього контролю. Ця процедура може сприяти отриманню аудитором розуміння щодо виконання процесу, але обмежується певним періодом часу, в якому відбувається спостереження. Іншим обмеженням застосування спостереження можна визнати той факт, що воно саме впливає на виконання аудиторського процесу чи окремої процедури».

3. Запит – це «процес звернення за інформацією, як фінансовою, так і не фінансовою, до обізнаних осіб об'єкта аудиту або поза його межами. Запити можуть бути різного роду – від офіційних письмових запитів до неофіційних усних» [5]. Невід'ємною частиною процесу запиту є оцінювання відповідей на нього. Відповіді на запит можуть надавати аудиторові інформацію, якою він раніше не володів, або яка підтверджує (чи спростовує) отримані раніше результати аудиторських заходів. В інших випадках відповіді можуть надати інформацію, що істотно відрізняється від отриманої завдяки застосуванню інших процедур. За певних обставин, відповіді на запити можуть стати підставою для зміни чи виконання додаткових аудиторських заходів. В контексті вирішення завдань аудиту, запити можуть стосуватися історичної, прогнозної та гіпотетичної інформації. Проте, якщо в цілях аудиту історичної інформації запити можуть стосуватися як даних, так і процесів, які виконувалися для їх формування, то для аудиту прогнозної інформації запити можуть бути використані для визначення змісту очікувань щодо обставин, які на думку суб'єкта господарювання матимуть місце в майбутньому. Під час аудиту гіпотетичної інформації запити можуть стосуватися припущень щодо існування гіпотетичних обставин, за яких об'єкти, що розкриваються у фінансовій інформації, могли б мати інші характеристики.

4. Повторне обчислення, зміст якого полягає у «здійсненні перевірки математичної правильності документів чи записів. Цю процедуру можна виконувати із застосуванням інформаційних технологій, наприклад шляхом отримання електронного файлу» [5]. Водночас, перерахування в аудиті фінансової інформації має за результат швидше констатацію правильності чи неправильності визначення розрахункових показників у системі її формування. При цьому, зазначена обставина буде актуальною для цілей аудиту історичної фінансової

інформації в контексті дослідження правильності арифметичних розрахунків, пов'язаних з минулими господарськими операціями та формуванням їх результатів. Застосування повторного обчислення для цілей аудиту прогнозної та гіпотетичної фінансової інформації буде доцільним для визначення правильності результатів обчислень, які ґрунтуються відповідно на очікуваннях та припущеннях;

5. Повторне виконання – «незалежне виконання аудитором процедур або заходів внутрішнього контролю, які вже виконувалися як частина заходів внутрішнього контролю суб'єкта господарювання» [5]. Зважаючи на неможливість повторення процедур і заходів, які ще не відбулися або могли б відбутися за альтернативного сценарію діяльності суб'єкта господарювання, застосування зазначеної процедури буде доцільним виключно для цілей аудиту історичної фінансової інформації.

6. Аналітичні процедури являють собою «оцінку фінансової інформації через аналіз правдоподібного взаємозв'язку між фінансовими та не фінансовими даними. Вони охоплюють також подальше вивчення відхилень та зв'язків, що суперечать іншій релевантній інформації або відрізняються від прогнозованих сум» [5]. Застосування широкого спектру аналітичних процедур може бути обґрунтованим для цілей аудиту історичної, прогнозної та гіпотетичної фінансової інформації. Проте, якщо в аудиті історичної інформації аналітичні процедури виконуватимуться для перевірки існуючих даних, то в аудиті прогнозної та гіпотетичної інформації вони призначатимуться для оцінки обґрунтованості очікувань та припущень щодо майбутніх або альтернативних обставин та їх впливу на фінансову інформацію.

Аудитор приймає рішення щодо змісту процедур, їх обсягу та послідовності виконання на основі процедурних суджень. Обсяг аудиторських процедур залежить від низки чинників. Насамперед, це стосується можливості отримання за допомогою обраних процедур достатньої кількості прийнятних аудиторських доказів.

Висновки. Отже, аудит фінансової інформації повинен ґрунтуватися на використанні аудиторських процедур, передбачених міжнародними стандартами аудиту. Це сприятиме формуванню професійного судження аудитора, яке є основою складання висновку про повноту, достовірність та якість історичної, прогнозної та гіпотетичної фінансової інформація суб'єкта господарювання. Водночас, дасть змогу повніше задовольнити потреби користувачів інформації: власників, інвесторів, кредиторів, акціонерів тощо, яких цікавить питання довгострокового стратегічного розвитку суб'єкта господарювання з метою підвищення його конкурентоспроможності та ринкової привабливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Всесвітнього банку. URL : https://data.worldbank.org/indicator (дата звернення: 25.02.2018).

2. Подолянчук О. А. Процедури одержання аудиторських доказів. // Економічний часопис-XXI. 2014. № 1–2(2). С. 60–63.

3. Бардаш С. В. Метод фінансово-господарського контролю: теоретична інтерпретація. // Фінанси України. 2010. № 3. С. 117–126.

4. Шерстюк О.Л. Теорія та методологія аудиту фінансової інформації дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ, 2018. 640 с.

5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Редакція 2016-2017 років. URL: http://www.apu.com.ua/891-mizhnarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyaduinshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-poslug-vidannya-2017-roku (дата звернення: 01.12.2018).

Федоришіна Катерина Вікторівна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Панасюк О.В.
к.е.н.,доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ У ЗВІТНОСТІ ЩОДО ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

1

***Анотація**. У статті висвітлено питання щодо важливості та доцільності трансформації бухгалтерської інформації відповідно МСФЗ. Проведено порівняння методики складання Звіту про фінансові результати за національними та міжнародними стандартами. Висвітлено порядок визнання, оцінки і обліку доходів за національними та міжнародними стандартами.*

***Ключові слова:** доходи, витрати, фінансові результати, МСФЗ, П(С)БО.*

Актуальність тематики дослідження. Основною метою діяльності кожного суб'єкта господарювання є одержання позитивного фінансового результату та поступове його зростання. Завданням кожного підприємства у теперішніх ринкових умовах є забезпечення стійкого розвитку, конкурентоспроможності, укріплення позицій на ринку збуту, підвищення рівня інвестиційних вкладів та самофінансування. Фінансовий результат визначає можливість для підприємства подальшого розвитку (розширення виробництва, оновлення довгострокових активів, впровадження новітніх технологій, збільшення ринків збуту).

Застосування МСФЗ для подання звітності є умовою для виходу на міжнародні ринки та отримання іноземних інвестицій. Використання міжнародних стандартів дозволяє покращувати систему управління на підприємстві через використання єдиних методик ведення обліку, можливість врахування галузевих особливостей підприємства при складні звітності. Тому питання обліку фінансових результатів та їх відображення у звітності за міжнародними стандартами є дуже важливим.

Ступінь наукового дослідження проблеми. Дослідження питання ведення обліку витрат та складання звітності стосовно фінансових результатів були проведені такими вченими як Линник О.І., С.Ф. Голов, Л.І. Лавріненко, Ю.А. Верига, Г.Г. Кірейцев, О.П. Рудановський та інші.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є висвітлення питання обліку доходів та методики складання Звіту про фінансові результати за міжнародними стандартами, а також порівняння міжнародної та вітчизняною методології.

Викладення основного матеріалу. Функціонування підприємств пов'язана з одержанням фінансових результатів, отриманням прибутку та подальше його збільшення. Все більше підприємств в Україні задля залучення іноземних інвестицій та вихід на міжнародні ринки представляють фінансові результати діяльності за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Крім того, деяким підприємствам за законодавством необхідно подавати фінансову звітність відповідно до вимог МСФЗ.

В Україні формування фінансового результату підприємств регулюється НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С) БО 17 «Податок на прибуток», П(С)БО 15 «Дохід» [4], П(С)БО

16 «Витрати» [5]. На міжнародному рівні відображення фінансових результатів регулюють МСБО (IAS) 1 «Подання фінансових звітів» [2], МСФЗ 15 «Виручка за договорами з клієнтами» [3]. Окремого стандарту на міжнародному рівні стосовно витрат, як в Україні П(С) БО 16 «Витрати» немає.

Основними позитивними сторонами застосування МСФЗ для підприємств України є:

1. можливість порівняння звітності з іншими суб'єктами, незважаючи від країни, де ведеться їх фінансово-господарська діяльність;
2. залучення іноземних інвесторів, партнерів та позикового капіталу;
3. можливість перевірки достовірності звітності міжнародними аудиторськими компаніями;
4. збільшення можливостей виходу на міжнародні ринки збуту [5];

Узагальнена порівняльна характеристика обліку доходів та витрат за П(С)БО та МСФЗ наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика обліку доходів та витрат за національними та міжнародними стандартами

Критерії	Доходи		Витрати	
	П(С)БО	МСФЗ	П(С)БО	МСФЗ
Регламентуючі стандарти	НП(С)БО1, П(С)БО 15	МСФЗ 15	ПС(Б)О 16	Немає окремого стандарту
Визначення	Збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу	Збільшення економічних вигід протягом звітного періоду у формі надходжень або покращення активів або зменшення зобов'язань, що веде до збільшення власного капіталу, окрім збільшення власного капіталу, пов'язаного з отриманням внесків від учасників власного капіталу.	Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань які приводять до зменшення власного капіталу	Зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу

Визнання	Під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена	Визнання доходу відбувається одночасно з визнанням збільшення активів або зменшення зобов'язань	Під час зменшення активу або збільшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена	Визнання витрат відбувається одночасно з визнанням зменшення активів або збільшення зобов'язань
Класифікація	Визначена з поділом на доходи операційної, фінансової та іншої діяльності	Доходи від звичайної діяльності, прибуток від інших операцій	Визначена з поділом за функціями та елементами витрат	Витрати звичайної діяльності, збитки нереалізовані

Джерело: складено автором на основі [3,4,5].

У МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» представлена єдина для різних типів операцій п'ятиступінчаста модель визнання доходів від контрактів з клієнтами:

«1) визнання відповідного договору;

2) визнання окремих зобов'язань щодо виконання договору;

3) визначення ціни операції;

4) розподіл ціни операції;

5) визнання виручки в момент виконання або за ступенем виконання зобов'язань за договором»[3].

Момент визнання доходу згідно з МСФЗ 15 залежить не від переходу ризиків та вигід, а від переходу контролю. Перехід вигід і ризиків є одним з критеріїв переходу контролю до покупця. Тобто суб'єкт господарювання визнає дохід, коли (або у міру того, як) задовольняються зобов'язання щодо виконання, передаючи обіцяний товар або послугу (актив) клієнтові. Актив передається коли (або у міру того, як) клієнт отримує контроль над таким активом.

Національні та міжнародні стандарти мають багато спільного стосовно визначення та визнання доходів та витрат, але за МСФЗ суб'єкти господарювання виокремлюють певні статті на власний розсуд, спираючись на досвід, доречність, суттєвість. У міжнародній практиці вибір методу підготовки Звіту про прибутки та збитки

залежить від галузі підприємства, сфери його діяльності, розмірів та інших факторів. Тому суб'єкт господарювання самостійно вибирає спосіб подання звітності. У вітчизняній практиці подання Звіту про фінансові результати більш жорстко регулюється, держава має на меті зменшення ризиків подання неправильно складеної звітності, але це унеможливлює розкриття у звітності специфіку діяльності [1].

В Україні навіть підприємства, які за законом повинні застосовувати МСФЗ, складають затверджені форми звітів законодавством і тільки роблять помітку, що звітність складена за МСФЗ.

МСФЗ (IAS) 15 вимагає розкриття кожної істотної категорії доходу, П(С)БО 15 вимагає в свою чергу розкривати всі категорії доходів незалежно від ступеня їх суттєвості.

У міжнародній практиці є два варіанти класифікації підприємством витрат. Відповідно до МСБО 1 «Подання фінансових звітів» передбачено два варіанти відображення у звіті про прибутки та збитки інформації про витрати:

1) за характером витрат;

2) за функціями витрат.

За першим методом витрати групуються в однорідні економічні елементи: витрати на зарплату працівникам, витрати на матеріали, амортизація та інші. За другим методом витрати групуються за їх функціональним призначенням (виробництво, управління, збут та інші). Другий метод потребує професійного судження щодо вибору способів розподілу витрат за функціями Тому МСБО (IAS) 1 вимагає під час використання даної класифікації розкривати додаткову інформацію про характер витрат [2].

В Україні ці 2 методи використовуються одночасно: у Звіті про фінансові результати в I розділі доходи та витрати відображаються за їх функціями, а у III розділі розкривається інформація про витрати за елементами.

У міжнародній практиці існує МСБО (IAS) 34 «Проміжна фінансова звітність», МСБО (IAS) 1 не вимагає, щоб фінансовий рік збігався з календарним, а також не забороняє складати річну звітність за 52 тижні. Адже в багатьох країнах звітний рік починається для фірми з місяця чи кварталу їх створення та реєстрації.

За Національним положення (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансовий результат розраховується як різниця доходів та витрат від усіх видів діяльності підприємства мінус сума нарахованих податків.

У міжнародній практиці для визначення фінансових результатів використовують метод «витрати-випуск»та «балансовий» метод. За методом «витрати-випуск» відповідні доходи та витрати співставляють з подальшим їх коригуванням на суми незавершеного виробництва та зміни залишків запасів. При балансовому методі фінансовий результат визначають на підставі зміни величини чистих активів або власного капіталу підприємства впродовж звітного періоду [1].

Складати фінансову звітність за міжнародними стандартами можна двома способами:

1)шляхом ведення бухгалтерського обліку разом за національними та міжнародними стандартами;

2) шляхом трансформації звітності, яка була складена за П(С)БО, у звітність, що відповідає вимогам МСФЗ.

Трансформація охоплює статті фінансової звітності станом на звітну дату.

Стосовно розрахунку прибутковості акцій, то за НП(С)БО 1 передбачено розділ ІІІ Звіту про фінансові результати «Розрахунок показників прибутковості акцій», порядок розрахунку встановлює П(С)БО 24 «Прибуток на акцію». За МСФЗ підприємство повинне розкривати інформацію про суму дивідендів на акцію у Звіті про прибутки та збитки або у Примітках.

Висновки. Все більше підприємств переходять на систему ведення обліку за МСФЗ, адже це сприяє розширенню господарських зв'язків, міжнародній діяльності підприємства, залученню іноземних інвестицій, а також іноземних клієнтів та постачальників. В обліку доходів та фінансових результатів підприємства за національними та міжнародними стандартами є певні відмінності. У міжнародній практиці є п'ятиступінчаста модель визнання доходів, момент визнання доходу згідно з МСФЗ 15 залежить не від переходу ризиків та вигід, а від переходу контролю. Вітчизняне законодавство більш жорстко регулює подачу Звіту про фінансові результати, за МСФЗ підготовка та подача звіту не настільки регламентована та багато в чому залежить від сфери діяльності підприємства, його розмірів та інших факторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калюжна К. Ю., Линник О. Деякі аспекти складання звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) за П(С)БО та МСФЗ: Інфраструктура ринку : електрон. наук.-практ. журн. 2018. – Вип. 24. – С. 417-421

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності», 2012. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_013

3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 "Дохід від договорів з клієнтами" (МСФЗ 15). URL: https://zakon.help/article/mizhnarodnii-standart-finansovoi-zvitnosti-15-dohid

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 « Дохід» Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №290. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» Наказ Міністерства фінансів України 27.06.13 № 318. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00

Фролова Маргарита Мохаммадівна,
студентка групи ОМАз-18-2
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Савченко Алла Миколаївна
к.е.н., доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

ОПТИМІЗАЦІЯ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Актуальність тематики дослідження: На фоні соціально-економічної кризи в країні, проблема виплат заробітніх плат, оптимізації витрат на зарплату, та надмірного податкового тиску постійно загострюється. Актуальність проблеми зростає на фоні соціально-економічної кризи в країні. Праця та її оплата як ціннісні орієнтири втрачають своє соціальноекономічне призначення, що руйнує основи економічного й соціального розвитку суспільства. Це потребує всебічного моніторингу, аналізу і контролю за цим процесом в Україні.

Питання стосовно оплати праці викликало зацікавленість у багатьох вчених. Даною проблемою займалися такі вчені як Б.М. Генкін, О.А. Гришнова, А.В. Мерзляка та ін. Зокрема, такі дослідження засвідчили, що проблема механізму виплати заробітної плати вимагає безперестанного покращення і вдосконалення, а також пристосування до сучасних вимог економіки. Слід зазначити, що дослідники вивчали різні аспекти, що стосуються оплати праці, як теоретичні, так і практичні. Так, В.Бабич приділяє значну увагу у своїх роботах різним формам заробітної плати з позиції їх доцільності та раціональності, М.Федотова висвітлює у своїх працях проблеми надання заробітної плати, які характерні для ринкових відносин. В свою чергу, І. Сердюк акцентує свою увагу на аспектах державного регулювання механізму надання заробітної плати. Отже, можна стверджувати, що сферу оплати праці досліджувало багато вчених та дослідників, але не зважаючи на це, дане питання не втратило своєї актуальності і потребує подальшого дослідження. Метою статті є визначення сучасної проблеми оплати праці та розроблення пропозиції щодо її вирішення. Під оплатою праці розуміють «винагороду, як правило, у грошовому еквіваленті, яку власник або вповноважений ним орган виплачує робітнику за виконану їм роботу.

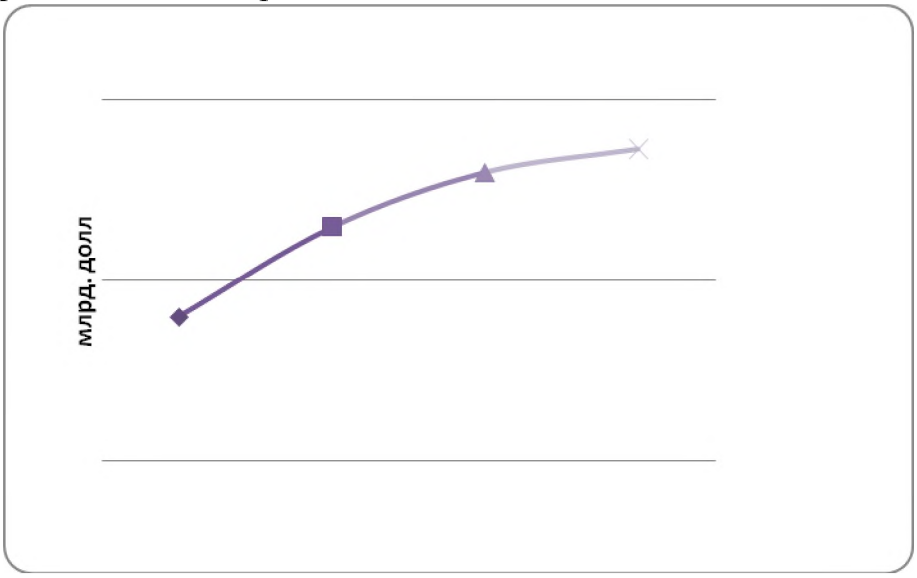
Характерним для слаборозвинутих країн і нажаль для України є низька питома вага витрат на робочу силу в собівартості виробництва так і оплаті найманої праці у структурі ВВП. Частка оплати праці найманих працівників у ВВП України знизилася з 49,9% у 2013 році до 37,6 5 у 2019 році. Частка Для порівняння частка заробітної платні в собівартості європейських товарів становить 30-45%, а частка собівартості в українських товарах становить лише 7% . Занизький рівень доданої вартості продукції яка створюється на Українських підприємствах є однією із причин малої частки зарплати в собівартості продукції.

Власники роботодавці, замість того щоб інвестувати у модернізацію виробництва, отримують надприбутки, не дивлячись на високу матеріалоємність енергоємність виробництва, за рахунок зменшення витрат на заробітну плату. Якби Україна експортувала не сировину, а товари з більшим ступенем обробки, більшою була б і частка заробітної плати у собівартості.

Деякі роботодавці стверджують, що в нас мала зарплата, тому що низька продуктивність праці. Однак не слід забувати, що продуктивність праці на 95% залежить від роботодавця: його здатності ефективно організувати процес виробництва, впровадити сучасні технології, навчити і підвищити кваліфікацію свого працівника.

Однак, є ще одна актуальна проблема оплати праці - надмірне податкове навантаження на підприємства, в тому числі і на фонд оплати праці.

Велике навантаження на фонд оплати праці,нераціональний розподіл доходів, неефективна система оподаткування заставляє підприємців ухилятися від сплати податку на оплату праці. Це впливає на матеріальне становище населення, на купівельну спроможність і на економіку країни вцілому. У 2019 році заборгованість по заробітнім платам зросла до 2,7 млрд.долл.

Введення ефективної та гнучкої системи оподаткування, а також посилення контролю за витратами підприємств на оплату праці на державному рівні значно покращило б ситуацію в країні.

Світова економіка дуже мінлива, тому для уникнення проблем надмірного податкового тиску, треба розробляти більш гнучку та придатливу до різних умов податкову систему, яка дозволить підприємцям вкладати кошти в модернізацію обладнання, підвищення кваліфікації працівників та раціональну організацію управління трудовими ресурсами, а не на сплату надподатків. У свою чергу посилення державного контролю призведе до зменнення частки нелегальних заробітніх плат в країні. Але нажаль в Україні відсутній ефективний і дієвий соціальний діалог щодо шляхів підвищення продуктивності праці та більш справедливого розподілу доходу між роботодавцями і працівниками. Профспілки слабкі і розпорошені - не здатні до ефективного захисту інтересів найманих працівників. Роботодавці - жадібні та соціально безвідповідальні. Держава в результаті зрощення влади і крупного капітала втратила функції незалежного соціального арбітра та обслуговує корисливі інтереси олігархічних клані.

Отже основними причинами загострення питання щодо регулювання державою оплати праці є:

- неефективна та несправедлива система оподаткування та розподілу доходів. У результаті, за даними ООН, в Україні 64% українців є бідними. При цьому має місце майнова диференціація суспільства, розрив між доходами 10% найбідніших і 10% найбагатших критично надвеликий, так званий децільний коефіцієнт – 1:40.

Нажаль в Україні відсутні спроби підвищення продуктивності праці та більш справедливого розподілу доходу між роботодавцями і працівниками. Профспілки слабкі і розпорошені - не здатні до ефективного захисту інтересів найманих працівників Держава в результаті зрощення влади і крупного капітала втратила функції незалежного соціального арбітра та обслуговує корисливі інтереси олігархічних кланів.

-ще одна з проблем забезпечення належного рівня оплати праці – інститут мінімальної заробітної плати, який не виконує покладеної на нього функції

Встановлення розміру мінімального посадового окладу працівника І тарифного розряду ЄТС на рівні затвердженого в законі про державний штучно заниженого прожиткового мінімуму (вдвічі меншого за фактичні показники), призвело до зрівняння в оплаті працівників бюджетної сфери з 1 по 12 тарифний розряд, знецінення висококваліфікованої праці .

В результаті маємо занижений рівень оплати праці працівників бюджетної сфери, наприклад у квітні 2018 року середня зарплата в сфері освіти становила 65% від середнього рівня по економіці.

Реформування оплати праці необхідно розпочати з нової удосконаленої методології визначення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати, відновлення адекватної оплати праці в бюджетній сфері, в забезпеченні обґрунтованої міжпосадової, міжкваліфікаційної диференціації в оплаті праці та усунення диспропорцій у розмірах заробітної плати працівників однакової кваліфікації, що виконують роботу рівної цінності, дозволить продуктивно розпочати реформування системи оплати праці.

За розрахунками профспілок і незалежних експертів, мінімальна заробітна плата вже зараз має становити не менше 8500 гривень – розмір реального прожиткового мінімуму на сьогодні.

Підвищення заробітної плати та прирівняння прожиткового мінімуму до реального –це великий крок для розвитку економіки. Це крок до створення нових робочих місць, до зростання внутрішнього попиту, до розвитку національно виробництва. Завдяки підвищенню зарплати кожного українця з'явиться можливість забезпечити економічне зростання нашої держави.

В рамках європейської інтеграції України необхідно забезпечити виконання в повному обсязі положень щодо гідної оплати праці, якості людського життя, скорочення бідності, які передбачені в Угоді про асоціацію з ЄС, в Європейській соціальній Хартії, відповідними конвенціями Міжнародної організації праці.

Для успішної реформи необхідне справжнє соціальне партнерство, конструктивний та дієвий соціальний діалог між об'єднаннями профспілок, роботодавців, органами влади та високий рівень відповідальності за дотримання домовленостей та Угод (з формалізацією на законодавчому рівні).

Від вдалого рішення проблеми оплати праці залежать як зростання ефективності виробництва, так і підвищення рівня життя населення, а також сприятливий соціально-психологічний клімат в суспільстві загалом. Реформування механізму надання заробітної плати повинно логічно та збалансовано поєднуватись з загальним процесом змін в сфері ринкової економіки, насамперед у сфері соціального захисту, грошово-кредитній, податковій, фінансовій системах.

Удосконалення та впровадження нових систем оплат праці, глибоке вивчення західного досвіду, та забезпечення дієвості механізму надання заробітної плати шляхом жорсткого контролю зі сторони держави, стане потужним важелем для всебічного розвитку Української економіки, та допоможе вирішити цілу низку проблем пов"язаних із заробітньою платою, в тому числі і загальне поліпшення життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурачек І. В. Удосконалення організації оплати праці на підприємствах / І. В. Бурачек // Україна: аспекти праці. – 2011. - № 1. С.35.

2. Андрущенко Л. О. Організація обліку розрахунків з персоналом з оплати праці / Л. О. Андрущенко // Довідник економіста. – 2012. - № 1. С. 21.

3. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР // Відомості Верховної Ради України.-1995.-№17.-ст.121.

4. Бондарчук К. Заробітна плата в контексті соціально – економічного захисту найманих працівників / К. Бондарчук // Україна: Україна: аспекти праці. – 2012. - № 1. С. 15.

5. Павловський Н. Стан та тенденції витрат на оплату праці в структурі операційних витрат/ Н.Павловський, С. Шелешкова // Україна: аспекти праці. - 2009 - №7. - С. 24-30.

6. Завіновська Г.Т. Економіка праці : навч. посіб. / Г.Т. Завіновська. – К. : КНЕУ, 2003. с. 148

7.Костенко А. К. Удосконалення оцінки праці у контексті реформування оплати праці / А.К. Костенко // Україна. – 2013.- № 2. С. 29.

8. ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 3/4 (23/24) 2014 189

9. Павловська О. Про формування системи оплати праці / О.Павловська // Праця і заробітна плата.-2009. -№9.- С.19-23.

ОМФз-18-3

Куцан Ганна Сергіївна,
студентка групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Сидоренко Олексій Миколайович,
к.е.н, доцент кафедри економіки підприємства

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Кінець XX та початок XXI століття стали періодом значних та бурхливих змін у зовнішньому середовищі бізнесу: конкуренція в багатьох галузях набула дійсно глобального характеру, темпи впровадження інноваційних технологій у виробництво зростають з прискореною швидкістю, більш жорсткими стають стандарти якості продукції та послуг, стрімко розширюються можливості інформаційних систем і технологій, в т.ч. всесвітніх мереж, посилюється контроль з боку суспільства до впливу діяльності підприємств на стан навколишнього середовища, дефіцит та зависока ціна традиційних енергетичних ресурсів. Керівництво багатьох підприємств розуміє, що на додаток до функціональних поглядів на процеси їм потрібні нові елементи, що дозволять дати відповідь на зовнішні виклики та зберегти життєдіяльність бізнесу. За останні два десятиліття на українських підприємствах відбулися зміни в еволюції функцій управління, так планування трансформувалося в програмно-цільове планування (бюджетування), управління збутом та реалізацією в маркетинг, бухгалтерський, статистичний, оперативний облік та економічний аналіз в систему обліково-аналітичного забезпечення управління. Все це обумовлює необхідність здійснення системної інтеграції різних функцій управління підприємством, створення організаційної та методологічної основи для інформаційної підтримки процесу прийняття рішень.

Аналіз результатів останніх досліджень та публікацій. У сучасних умовах світового соціально-економічного розвитку особливо

важливим є забезпечення процесу управління інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Сьогодні багато вчених працюють над узгодженням термінології, пов'язаної з процесом збору та обробки інформації для управління підприємством. Найчастіше використовуються такі терміни: «інформація для прийняття рішень», «інформаційне забезпечення»,«обліково-інформаційне забезпечення», «обліково-аналітичне забезпечення», «інформаційна система». При цьому вчені їх тлумачать по-різному або використовують як синоніми, наприклад, «обліково-аналітичне» – «інформаційне забезпечення».Однак в науковій теорії кожному явищу має відповідати єдине поняття як завершений, визнаний результат синтезу багатьох його визначень, тому використання синонімів це некоректний шлях розвитку понятійного арсеналу наукового аналізу, який знижує його ефективність та глибину пізнання сутності.«Обліково-аналітичне забезпечення» у розумінні інформаційної підтримки процесу прийняття управлінських рішень широко вживане в лексиці менеджменту (управління) на рівні загальних дефініцій,але дослідженням його змістовного навантаження займаються здебільшого науковці напряму «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». За даними електронної бібліотеки дисертацій України за період з 2005 р. дослідженню обліково-аналітичного забезпечення присвячено десять дисертацій спеціальності «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит», серед них В.Ф. Яценко (2006 р.) [1], Т.Г. Камінська (2006 р.) [2], Н.А. Остап'юк (2006 р.) [3], Ю.М. Пойда (2008 р.) [4], Р.П. Юзва (2011р.) [5]. Незважаючи на велику кількість робіт, присвячених дослідженню забезпечення процесу управління необхідною, своєчасною, повною, якісною інформацією, зокрема обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством, пропозиції що до понятійно-категоріального апарату на даному етапі розвитку економіки не представляють повної систематизації та уніфікації наукової теорії, що й зумовило нагальну потребу і необхідність дослідження зазначеної проблеми.

Мета дослідження. На основі аналізу термінологічного апарату надати пропозиції щодо його систематизації та уніфікації наукової теорії в рамках концепції обліково-аналітичного забезпечення.

Викладення основного матеріалу. Для обґрунтування теоретичної основи системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки наведемо точки зору окремих науковців до визначення понятійного апарату елементів, що її формують, а саме: "обліково-аналітична система", "забезпечення" та "обліково-аналітичне забезпечення". В найбільш широкому розумінні обліково-аналітична система –

це система, яка базується на бухгалтерській інформації, що включає оперативні дані і використовує для економічного аналізу статистичну, технічну,соціальну та інші види інформації, необхідну для прийняття управлінських рішень на макро- та мікро рівнях. Забезпечення – це сукупність заходів та засобів, створення умов, які сприяють нормальному протіканню економічних процесів, підтриманню стабільного функціонування економічної системи та її об'єктів, упередженню внутрішніх та зовнішніх загроз діяльності.

І.О. Бланк визначає обліково-аналітичне забезпечення як систему, що базується на даних бухгалтерського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для узагальнення та аналізу статистичну, технічну, довідкову та інші види інформації. Більш ґрунтовно з позицій задоволення користувачів інформації до визначення обліково-аналітичного забезпечення підійшла С.М. Галузіна, яка характеризує його "як здійснення облікових та аналітичних процедур у режимі реального часу, виявлення відхилень від запланованих показників і використання отриманих результатів для прийняття управлінських рішень" [3].

Найбільш вдалим з позицій забезпечення інформаційних потреб спеціалістів з економічної безпеки є визначення надане Н.О. Тичининою, яка вважає, що обліково-аналітичне забезпечення являє собою єдність систем обліку та аналізу, об'єднаних інформаційними потоками для управління економічними процесами при виборі напрямів стійкого розвитку підприємства і варіантів їх фінансування. Спираючись на теоретичні засади щодо формування обліково-аналітичного забезпечення та враховуючи вимоги, які висуваються до нього, вважаємо, що під обліково-аналітичним забезпеченням аналізу функціональної діяльності підприємства слід розуміти цілісну інформаційну систему, що об'єднує методи та технології усіх видів обліку, аналізу та безпеки з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам безпечному функціонуванню підприємства та його сталому розвитку [5].

Аналітична складова обліково-аналітичного забезпечення надає кількісну та якісну оцінку змін, що відбуваються з досліджуваним об'єктом. Вона дозволяє завчасно відстежити тенденції розвитку як не бажаних, такі позитивних явищ. Використовуючи різноманітні методики аналізу, розробляються варіанти управлінських рішень, що дозволяють нівелювати вплив негативних тенденцій та створити сприятливі умови для безпечного функціонування та сталого розвитку підприємства.

Сформовані теоретичні підходи до системи обліково-аналітичного забезпечення аналізу функціональної діяльності підприємства, дають можливість стверджувати, що головною метою її функціонування є надання достовірної та релевантної інформації для управління економічними процесами підприємства при виборі напрямів підтримання його безпеки та стійкого розвитку. Виходячи з цього, основними завданнями здійснення обліково-аналітичного забезпечення є:

- максимально повне та достовірне інформаційне забезпечення функціонування системи економічної безпеки;
- діагностика фінансово-господарського стану підприємства з метою упередження його неспроможності(банкрутства);
- оцінка стану та рівня економічної безпеки власного підприємства;
- оцінка рівня економічної надійності контрагентів підприємства;
- підготовка інформації для обґрунтування управлінських рішень про доцільність здійснення заходів з нівелювання впливу виявлених загроз та небезпек;
- надання інформації для оцінки заходів по забезпеченню стратегії економічної безпеки підприємства;
- контроль за збереженням та ефективним використанням корпоративних ресурсів підприємства;
- ідентифікація підприємницьких ризиків і пов'язаних з ними потенційних загроз в системі бухгалтерського обліку;
- мінімізація інформаційних ризиків;
- забезпечення захисту отриманої інформації, яка відноситься до комерційної таємниці підприємства.

Значне різноманіття завдань, що висуваються перед обліково-аналітичним забезпеченням сучасними аналітиками передбачає перегляд традиційних підходів до узагальнення облікової інформації. В основу її формування повинна бути покладена парадигма багатоцільового бухгалтерського обліку, що забезпечувала б узгодженість інформаційних інтересів різних груп користувачів. Підґрунтям такого обліку мають стати прийоми фінансового,управлінського (внутрішнього) та стратегічного обліку, які в своїй сукупності сприятимуть зниженню інформаційного ризику для користувачів та забезпечуватимуть достовірне відображення інформації про окремі параметри господарської діяльності в ретроспективному та перспективному розрізах. У поєднанні з аналітичною системою та системою спеціального забезпечення, система багатоцільового бухгалтерського обліку повинна стати основою інформаційного забезпечення аналізу функціональної діяльності

суб'єктів господарювання. Основним призначенням такої системи повинно стати планування майбутньої стратегії й тактики безпечного функціонування та динамічного розвитку підприємства.

Висновки. Загалом, підсумовуючи вищвикладене, можемо зробити висновок про визначальну роль обліково-аналітичного забезпечення у визначенні результатів функціональної діяльності підприємства та побудові стратегічних напрямів його подальшого розвитку. Саме завдяки дієвій системі обліково-аналітичного забезпечення досягається сталість у роботі суб'єктів господарювання. При цьому, відсутність однозначного трактування сутності цього поняття ускладнює його використання на практиці. З метою усунення цієї проблеми запропоновано, узагальнююче, авторське трактування досліджуваної категорії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яценко В.Ф. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління витратами виробництва на підприємстві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 / В.Ф.Яценко;Київ. – 2006. – 20 с.

2. Камінська Т.Г. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.06.04 / Т.Г. Камінська; Нац. аграр. ун-т. – К. –2006. – 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ard/2006/06ktgmsp.zip1.

3. Остап'юк Н.А. Обліково-аналітичне забезпечення бухгалтерської експертизи: теорія і методика : дис.... канд. екон. наук: 08.06.04 /Наталія Анатоліївна Остап'юк. – Житомир: ЖДТУ, 2006. —267 с.

4. Пойда Ю.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво комбікормів: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.00.09 / Ю.М. Пойда; Нац. аграр. ун-т. – К. – 2008. – 24 с. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ard/2008/08pymvvk.zip.

5. Юзва Р.П. Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємств спиртової промисловості: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 /Р.П. Юзва; Терноп. нац. екон. ун-т. – Т. –2011. – 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ard/2011/ 11YRPPSP.zip.

6. Яценко В.Ф. Теоретико-методологічний генезис сутності та змісту обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством / В.Ф. Яценко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/33857/37007.pdf

Ласкава Наталія Олексіївна,
студентка групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Білобровенко Тетяна Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ТА ОЦІНКИ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Анотація. *У статті охарактеризовано ключові елементи фінансово-економічної експертизи інвестиційного проекту та надано методи його оцінки ефективності.*

Ключові слова: фінансово-економічна експертиза, інвестиційний проект, оцінка ефективності інвестиційного проекту.

Постановка проблеми. До предмету судової фінансово-економічної експертизи відносяться дослідження закономірностей утворення та відображення інформації щодо фінансово-економічних показників діяльності підприємств, формування їх статутних фондів, акціонування, паювання, банкрутства та ліквідації підприємств, орендних відносин, цільового використання бюджетних коштів та грошових коштів підприємств за господарськими операціями у справах, що перебувають у провадженні органів дізнання, досудового слідства чи суду.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У сучасних реаліях багато науковців займається дослідженням тематики фінансово-економічної експертизи інвестиційних проектів та та вивчають різні методи оцінки їх ефективності, дослідженням яких займаються такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Т. Безверхнюк, С. Бушуєв, В. Воропаєв, І. Кононенко, КаліфордФ. Грей, Є. Матвіїшин, М. Миколайчук, О. Федорчак, А. Чередніченко, І. Чумаченко,Ю. Шаров, у працях яких здійснено аналіз методів і засобів проведя фінансовоекономічнихекспертиз,проаналізована методологічна роль понять, категорій і принципів, парадигм в аналізі процесів оцінки ефективності інвестиційних проектів. Водночас залишаються недостатньо дослідженими данні питання та потребують подальшого вивчення.

Мета статті. надати загальну характеристику одного з варіантів системи експертизи інвестиційних проектів, вимог до них, описом послідовності, методів оцінки їх ефективності.

Виклад основного матеріалу. Практика свідчить, що об'єкти судово-економічної експертизи визначають параметри дослідження. Її об'єктами є документи, що містять дані про матеріальні, трудові й фінансові ресурси, процеси господарської діяльності та системи бухгалтерського, податкового обліку і звітності (первинні документи, регістри бухгалтерського, податкового обліку, форми бухгалтерської, податкової та статистичної звітності).

Таблиця 1

Завдання фінансово-економічної експертизи
цієї експертизи є встановлення

№ п.п	Сутність завдання
1	документальної обґрунтованості аналізу показників фінансового стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості, тощо);
2	документальної обґрунтованості аналізу і структури майна та джерел його придбання;
3	документальної обґрунтованості стану та інтенсивності використання оборотних активів та джерел їх формування;
4	документальної обґрунтованості аналізу джерел власних коштів і фінансових результатів діяльності;
5	документальної обґрунтованості аналізу загальногосподарських і спеціальних фондів;
6	документальної обґрунтованості аналізу доцільності отримання і використання кредитів і позик, укладення угод, контрактів;
7	документальної обґрунтованості розрахунків при приватизації та оренді, відповідності чинним методикам оцінки вартості майна, що приватизується.

Розроблено автором за даними [2].

Послідовність кроків під час експертизи проекту така:

- перевірка повноти наявної документації для проекту, зокрема повноцінності (відповідно до типового складу) змісту кожного документа;

- оцінка загального рівня розробленості проекту (комплексність, детальність, глибина, використані методики, кількісне і якісне обґрунтування);

- оцінка достовірності інформації, що використовується у проекті: зовнішня інформація (макроекономічне середовище, стан ринку

продукції проекту, стан фінансового ринку, ціни, техніко-економічні параметри устаткування, соціальне оточення проекту, вимоги до екології, відносини з місцевою владою, наявність трудових ресурсів для проекту), якість застосованих у проекті методик, зокрема методів прогнозування;

- оцінка організаційних умов проекту: можливості для організації виробництва товарів чи послуг, організаційний план виробництва та матеріально-технічного забезпечення, складські умови, можливості зберігання товарно-матеріальних цінностей, обслуговування технічної бази проекту, охорона, юридичні аспекти проекту, вибір базового підприємства для проекту, оцінка впливу розподілу прав власності щодо активів проекту на процес його реалізації;

- оцінка плану керування реалізацією проекту (з поділом на стадію створення інвестиційного об'єкта і стадію його поточної експлуатації);

- перевірка комерційної можливості виконання проекту (реалістичності маркетингового плану, збалансованості фінансових аспектів проекту, достатності наявних ресурсів, потенційної достатності прибутку, наявності резервів часу та коштів у разі ускладнень, що виникають при реалізації проекту);

- оцінка спроможності учасників (юридичних і фізичних осіб) проекту - їхня реальна зацікавленість у проекті, поточний стан і перспективи конкурентоспроможності протягом періоду життя проекту;

- аналіз інвестиційного ризику проекту: рівень реального ризику, якість відображення ризику у планах реалізації та документації проекту, достатність передбачених у проекті заходів зниження впливу слабких сторін проекту;

- аналіз очікуваної авторами ефективності проекту: прогнозоване макроекономічне середовище, критерії оцінки ефективності, методика розрахунку показників, внутрішня взаємоузгодженість розділів проекту, урахування загальної інфляції та цінових змін на ринку, урахування зміни вартості грошей у часі, вибір кількісних орієнтирів щодо порівняльної середньо-ринкової прибутковості на прогнозований період [3].

Функціональну структуру експертного аналізу проекту будують за такою схемою: повнота і розробленість проекту (наявність типових рекомендованих форм подання проекту як документа); повнота опису всіх економічних аспектів проекту; достовірність вхідної інформації; ступінь обґрунтованості всіх тверджень, що містяться у проекті; відповідність показників проекту необхідному рівню його інвестиційної

привабливості (критерії прибутковості, ризику, капіталомісткості, періоди реалізації проекту і окупності); внутрішня узгодженість проекту (взаємоузгодженість різних розділів і показників проекту); зовнішня узгодженість проекту (відповідність проекту і його показників загальноекономічній ситуації у країні) [5].

Рішення про участь у проекті інвестори приймають після ретельної експертизи і, як правило, з урахуванням багатьох аспектів.

У визначенні експертом узагальненої оцінки на основі локальних висновків щодо окремих частин проекту можливі такі підходи:

- визначення узагальненого показника як середньозваженої значення локальних оцінок з урахуванням різних (спеціально встановлених з погляду важливості аспекту) ваг кожної локальної оцінки;

- встановлення для кожної локальної оцінки граничної позитивної оцінки проекту. Якщо всі локальні оцінки перевищують граничні значення, то й весь проект одержує позитивну оцінку. Недосягнення граничного значення хоча б однією окремою оцінкою зумовлює негативну оцінку проекту загалом;

- визначення узагальненої оцінки як простої суми всіх локальних оцінок [4].

Можливі й інші методики визначення узагальненої оцінки і прийняття рішення щодо проекту.

Отже, експертиза інвестиційного проекту забезпечує ретельну зовнішню та внутрішню оцінку всіх аспектів та очікуваних наслідків проекту. Тільки ретельно підготовлений проект виноситься на стадію переговорів з інвестором чи кредитором.

Ефективність інвестиційного проекту визначається через оцінювання співвідношення грошових потоків за проектом. Позитивний чистий грошовий потік (як різниця між припливом та відпливом коштів) формує економічну вигоду проекту для інвестора.

Загальна доходність проекту визначається як середньорічний приріст активів проекту, поділений на вартість активів на початок року.

Для будь-якого проекту спочатку характерні інвестиційні витрати, а потім - доходи від проекту. Іноді частково це відбувається водночас. Проте проект скуповується лише через певний час, потрібний для того, щоб доходи, нагромаджуючись, зрівнялися з первинними інвестиційними витратами організатора проекту [3].

При цьому слід ураховувати, що кожна гривня, яку має інвестор сьогодні і вкладає у проект, і гривня, яку інвестор планує отримати в майбутньому від проекту, не рівноцінні й не тільки через інфляцію.

Методологічним принципом оцінки ефективності є порівняння результатів і витрат. Для інвестиційних проектів це означає порівняння обсягів доходів і витрат, що їх забезпечили. Використовують кілька показників, що базуються на різних варіантах співвідношення між доходами і витратами при інвестуванні.

Залежно від основних принципів оцінювання ефективності інвестиційних проектів використовується ряд методів, які умовно можна поділити на такі, в яких використовується дисконтування, і такі, в яких дисконтування не використовується.

До методів, в яких використовується дисконтування відносять: метод розрахунку чистого приведеного доходу (NPV); метод визначення індексу рентабельності інвестицій (PI); метод визначення внутрішньої норми прибутковості інвестицій (IRR); дисконтований термін окупності (Ррд) [2].

До методів, які не передбачають використання концепції дисконтування відносять: метод визначення терміну окупності інвестицій(PP); метод визначення середньої норми прибули на інвестиції (ARR).

Далі детальніше зупинимося на їх розгляді.

1. Метод розрахунку чистого приведеного доходу (NPV) [6]. Це метод аналізу інвестицій, який базується на визначенні величини, отриманої шляхом дисконтування різниці між річними відтоками і притоками реальних грошей, які накопичуються впродовж всього життя проекту.

Розрахунок чистого приведеного доходу (NPV) визначається по такій формулі:

$$NPV=\sum\frac{P_n}{(1+r)^n}-IC \qquad (1.1)$$

де P_n - річні грошові поступлення впродовж n років;

r - дисконтна ставка;

IC - стартові інвестиції;

n - термін реалізації проекту/

У випадку: якщо NPV > 0, проект слід приймати до реалізації; якщо NPV < 0, проект слід відхилити, оскільки він збитковий; якщо NPV = 0, проект не є прибутковим і не є збитковим (ситуація невизначеності).

2. Метод визначення індексу рентабельності інвестицій (PI) [4], який є продовженням попереднього. Проте, на відміну від показника NPV, показник PI - це відносна величина, яка характеризує рівень прибутковості інвестицій і визначається по такій формулі:

$$PI = \sum \frac{P^n}{(1+r)^n} : IC \qquad (1.2)$$

У випадку: якщо PI > 1, то проект прибутковий, його варто прийняти; якщо PI < 1, то проект збитковий, його варто відхилити; якщо PI = 1, то прибутковість інвестицій точно відповідає нормативу рентабельності (проект не є прибутковим і не є збитковим).

3. Метод визначення внутрішньої норми прибутковості -метод ставки дисконту, використання якого забезпечує рівність поточної вартості очікуваних грошових відтоків і грошових надходжень. Показник внутрішньої норми прибутковості (IRR) характеризує максимально допустимий відносний рівень витрат, які мають місце при реалізації інвестиційного проекту, та відображує верхню межу процентної ставки, за якою фірма може окупити вкладені в проект кошти [2].

Практичне застосування цього методу зводиться до того, що в процесі аналізу вибирається два значення ставки дисконту r1 < r2 так, щоб в інтервалі (r1, r2) функція NVP = f (r) змінювала своє значення з «+» на «-» або навпаки. Таким чином, використовують таку формулу:

$$IRR = r1 + \frac{f(r1)}{f(r1)-f(r2)} \times (r2-r1) \qquad (1.3)$$

До методів, в яких процес дисконтування може не використовуватися, відносять такі методи.

1. Метод визначення терміну окупності інвестицій (PP).

Термін окупності інвестицій - це тривалість часу, впродовж якого недисконтовані прогнозні надходження грошових коштів перевищують не дисконтовану суму інвестицій, тобто це число років, необхідних для відшкодування інвестицій [2].

Показник терміну окупності інвестицій можна визначити за такою формулою:

$$PP = \frac{IC}{D}$$ де D –середньомісячна сума грошового потоку

$$D = \sum P^n : n \qquad (1.4)$$

2. Метод визначення середньої норми прибутку на інвестиції (ARR).

Суть цього методу зводиться до розрахунку відношення середньої величини прибутку, отриманою з бухгалтерської звітності, до середньої величини інвестицій.

При цьому розрахунок може здійснюватися на основі прибутку (доходу) без урахування виплати податків і відсотків за кредит або прибутки (доходу) після виплати податку, але до виплати відсотків за кредит. Останній метод використовується частішим, оскільки краще характеризує ту вигоду, яку отримають власники підприємства і інвестори.

Величина інвестицій, по відношенню до якої знаходять рентабельність, визначається як середня величина між вартістю активів на початок і кінець розрахункового періоду. Формула розрахунку норми прибутку на інвестиції (ARR) має такий вигляд:

$$ARR = \frac{P \times (1-t)}{IC+RV\ 2} \times 100\% \qquad (1.5)$$

де P - середньорічний прибуток від реалізації проекту (грошовий потік);

t - ставка оподаткування

RV - залишкова або ліквідаційна вартість проекту

Основними недоліками цього методу є те, що, по-перше, важко визначити, який рік реалізації інвестиційного проекту слід узяти для розрахунків норми прибутку, а, по-друге, він не враховує вплив часу на грошові потоки - інвестований капітал порівнюється з прибутком, який отримує підприємство через декілька років.

При зростанні інфляції, реальна вартість очікуваних грошових потоків падає. Якщо інвестор не врахує ризик інфляції, то NPV або IRR можуть бути штучно завищені.

Для визначення оцінки ефективності проекту з урахуванням інфляції необхідно:

- або скоректувати грошові потоки на середньорічний індекс інфляції, а потім на ставку дисконту;

- або визначити ставку дисконту, яка б враховувала індекс інфляції, і потім скоректувати грошові потоки по новій ставці, яка враховує індекс інфляції [6]:

$$r1=(1+r) \times (1+i) - 1 \qquad (1.6)$$

де r_i - ставка дисконту (коефіцієнт) з урахуванням інфляції;

i - середньорічний індекс інфляції (коефіцієнт).

Річна дисконтна ставка для приведення майбутніх грошових потоків у поточні умови обліку є суб'єктивним показником відношення інвестора (розрахунки виконують передусім для нього, тому що саме він ризикує при інвестуванні своїм капіталом і приймає рішення) до зміни з часом вартості грошей.

Як правило, дисконтну ставку можна подати у вигляді суми трьох елементів:

- середня дохідність на фінансовому ринку грошових коштів при використанні безризикових фінансових інструментів (це альтернатива будь-якому проекту інвестування);

- рівень ризику, пов'язаний з нестабільністю економіки країни (вірогідність для прогнозованого періоду того, що буде досягнуто макроекономічним рівнем, який несподівано погіршить показники проекту);

- рівень ризику, пов'язаний з проектом, для якого встановлюється дисконтна ставка (вірогідність у прогнозованому періоді негативних подій у керуванні проектом, що позначаться на проекті) [2].

Висновки. Отже проект отримає позитивну оцінку, якщо внутрішня норма його прибутковості перевищуватиме дохідність капіталу інвестора, на яку він сподівається. Внутрішня норма прибутковості є тією межею, вище якої проект дає від'ємну загальну прибутковість. Розраховане для проекту значення має порівнюватися з дохідністю використання капіталу, яку очікує і на яку згоден інвестор.

Показник фондовіддачі f проекту визначає співвідношення поточного прибутку за проектом (у чисельнику) і залишкової вартості інвестованого капіталу (у знаменнику) з урахуванням їх щорічної амортизації (зношення) [6]. Цей показник свідчить про те, який у середньому прибуток отримає інвестор на 1 грн. інвестованого капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аптекар С. Оцінка ефективності інвестиційних проектів. // Економіка України. – 2007. - № 1.- С. 42 – 49.

2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. -К.: МП «ИТЕМ» ЛТД., 1995. –448с.

3. Дамодарсен А. Инвестиционная оценка: инструменты и методы оценки любых активов. Пер. с англ.- 6-е изд.- М.: Альпина Паблишерз, 2010. –202с.

4. Грачева М. В. Анализ проектных рисков: Учеб. пособие для вузов. - М.: ЗАО "Финстатинформ", 2015.

5. Цигилик І.І., Кропельницька СО., Білий М.М., Мозіль О.І. Аналіз і розробка інвестиційних проектів: Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 160 с

6. Щукін Б. М. Інвестиційна діяльність: Метод, посіб. - К.: МАУП, 2016.

Лисеюк Андрій Миколайович,
студент групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Білобровенко Тетяна Володимирівна,
к.е.н., доцент

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОСЛУГ, ВИДИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Поняття послуг в економіці охоплює всі види діяльності, що не завершуються виробництвом продукту, але сприяють його процесу та покращують продуктивність виробництва. Діяльність з надання послуг у процесі становлення та розвитку країн набула такого масштабу, що вже давно перетворилася у третинний сектор їх економіки – сферу послуг, яка стала важливим сектором економіки розвинутих індустріальних країн та займає все більш стійкі позиції у світовому господарстві.

«Для багатьох країн характерними є тенденції збільшення обсягів виробництва послуг, зростання доходів від сервісної діяльності, зростання зайнятості в цій сфері, загострення конкуренції, збільшення експорту та імпорту послуг. Зміни, які відбуваються в сервісному секторі у світовому масштабі, настільки суттєві, що сучасну економіку визначають як сервісну або економіку послуг» [11, с.52].

Метою даної статті є дослідження економічної сутності поняття «послуга», адже існує значна кількість різних трактувань щодо цього поняття.

Підходам до визначення цього поняття приділяли увагу багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Дефініції слова «послуги» у наукових працях деяких з них наведені у табл. 1.

На основі аналізу наведених висловлювань щодо терміну «послуга» можна виділити два підходи до його визначення:

- «послуга» як дія, що приносить користь, допомогу іншому;
- «послуга» як продукт (результат) діяльності сервісного підприємства.

Таблиця 1

Підходи до тлумачення дефініції «послуги» різними вченими

ПІП автора	Підходи до тлумачення дефініції «послуга»
Т.І. Данилюк	«сутність послуги можна розглядати з різних точок зору: як економічну категорію, як вид діяльності, як сферу, як грошовий потік» [1]
Ю.М. Коваленко	- «…це різнорідна економічна діяльність, що здійснюється виробником, задовольняє купівельний попит і потреби (особисті, колективні, суспільні), споживається у момент її постачання і має фактичний відчутний результат» [3, с.44]
Ф. Котлер, Г. Армстронг, Д. Сондерс	- «…об'єкти продажу у вигляді дій, вигод або задоволення, відповідно, послуги не зберігаються, і клієнту пропонується щось таке, що не має матеріальної форми» [4]
К. Макконелл, С. Брю	- «…те, що не має матеріального результату, вираженого в певному предметі, речі, результат є невідчутним, неосяжним (невидимим) і надається в обмін на те, за що споживач, підприємство або уряд готові платити» [5, с. 965]
О.Б. Моргулець	- це «невидимий товар» - це «те, що можна купити, але не можна фізично відчути, що продасться не як результат виробництва, а як діяльність» [6, с. 60]
С.І. Плакида	- «…це специфічний товар інфраструктурного характеру, який відображений в діяльності, пов'язаній із забезпеченням нормального або більш ефективного функціонування учасників ринку» [9, с.242]
Л.А. Траченко	- «…це нематеріальна продукція, виробничий процес або дія, у яких споживання корисного блага обов'язково починається одночасно з його виробництвом» [14, с.22]

Джерело: узагальнено автором на основі літературних джерел

В той же час, варто зауважити, що «якщо послуга – це результат корисної діяльності … Цей результат, безумовно, є товаром, що має і цінову вартість, і корисність. Але це товар специфічний, що має ряд характеристик, які відрізняють послуги від товарів матеріальних» [6, с. 61].

Головними особливостями послуг як специфічного виду товару, зазначає О.Б. Моргулець, є їх невідчутність у зв'язку з нематеріальним характером, невіддільність виробництва та споживання, нездатність до зберігання і висока ступінь невизначеності або мінливості, тобто залежності якості послуг від їх виробників, рівня сервісу на підприємстві тощо. Не менш важливим джерелом змінюваності послуг є й сам споживач, його унікальність, що зумовлює ступінь індивідуалізації послуг відповідно до потреб клієнтів [6].

«Види послуг надзвичайно різноманітні: вони можуть мати промисловий характер, або задовольняти особисті потреби, можуть бути некваліфікованими, або вимагати дуже високого рівня кваліфікації виконавців» [7].

Основними видами послуг, які надаються їх споживачам, є:

- торгівельні послуги – що надають торговельні підприємства покупцям в процесі придбання або споживання товарів. Вони мають споживчу вартість, яка може виражатися в матеріальній і нематеріальній формах;

- побутові послуги – вид діяльності суб'єктів підприємницької діяльності для задоволення конкретної побутової потреби індивідуального замовника;

- соціально-культурні послуги – сукупність галузей підприємств, що надають послуги для задоволення соціально-культурних потреб людини;

- житлово-комунальні послуги – послуги, які надаються споживачам житлово-комунальним господарством;

- транспортні послуги – перевезення готової продукції, сировини тощо із місць виробництва до пунктів споживання або подальшого перероблення, які надають і безпосередні виробники продукції, і спеціалізовані фірми;

- послуги зв'язку – діяльність по встановленню та функціонуванню телефонного зв'язку, обслуговуванням мереж провідного мовлення, наданням в оренду трактів, каналів, ліній зв'язку та абонентських пристроїв тощо;

- інформаційно-консультативні послуги – результат розвитку інформаційних технологій та на їх базі – сфери інформаційних послуг, метою якої є забезпечення споживачів різноманітними інформаційними продуктами;

- ліцензійні послуги – це послуги, які здійснюють суб'єкти бізнесу щодо надання права використання винаходу або іншого технічного досягнення на основі ліцензійної угоди;

- фінансові послуги – це послуги, які здійснюють фінансові установи щодо поповнення обігових коштів, забезпечення інвестиційних та інших програм суб'єктів господарської, комерційної та іншої діяльності.

Як бачимо, сфера послуг настільки велика, що вона впливає на соціально-економічний розвиток країни не менше, ніж промисловість і сільське господарство та потребує класифікації.

Найпоширенішими класифікаціями послуг, на думку Ю.М. Правика [10], є класифікація Всесвітньої торгової асоціації, Міжнародна стандартна промислова класифікація, класифікація організації економічного співробітництва та розвитку, яка наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Найпоширеніші класифікації послуг

Класифікація Всесвітньої торгової асоціації	**Міжнародна стандартна промислова класифікація (ISIC)**	**Класифікація організації економічного співробітництва та розвитку**
Ділові	-	Посередництво
Зв'язок	Зв'язок	-
Будівництво та інжиніринг	-	-
Розподіл	Склади, торгівля, ресторани, готелі	Постачання, планування постачання
Освіта	-	
Фінансові	-	Банки, нерухомість, страхування, накопичення капіталу
Охорона здоров'я та соціальний захист	Суспільні, індивідуальні, соціальні	-
Туризм і подорожі	-	-
Відпочинок, культура, спорт	-	-
Транспортні	Транспорт	Перевезення
Екологія	-	-
Інші	-	-

Джерело: [10, с. 101]

Наведені дані таблиці підтверджують, що послуги численні та різноманітні.

Значимими критеріями класифікації послуг Я.В. Остафійчук [8] вважає наступні: товарну форму; склад послуги; об'єкт впливу обслуговуючої діяльності; характер вкладу у задоволення потреби споживача послуги; рівень масовості обслуговування; рівень стандартизації послуги; сферу надання послуг; цільові настанови на прибутковість; участь держави у фінансуванні; ступінь соціальної значимості тощо.

Є.Ю. Сахно [13] пропонує систематизувати послуги залежно від сфери споживання, виділяючи окремо:

- послуги виробничого споживання: інжиніринг, транспортні послуги, торговельно-посередницькі послуги, ліцензійні та фінансові послуги, консалтинг, побутові послуги;
- послуги особистого споживання: соціально-культурні, житлово-комунальні, послуги пасажирського транспорту, зв'язку, торговельні.

В Україні для класифікації послуг, як сфери діяльності, наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики № 530 [2] введено в дію класифікатор «Класифікація видів економічної діяльності» (КВЕД). Така класифікація в Україні є підставою для внесення до ЄДРПОУ даних, виключення з нього, а також унесення змін щодо видів економічної діяльності суб'єктів господарювання.

Відповідно до даної класифікації за даними державної статистики обсяг реалізованих послуг підприємствами сфери послуг за видами економічної діяльності у 2016-2019 роках представлений на рис. 1 (для порівняння з 2019 роком дані наведені за І півріччя року). Це свідчить про зростаючий обсяг надання послуг підприємствами сфери послуг України різним споживачам за всіма видами економічної діяльності, починаючі з 2017 року.

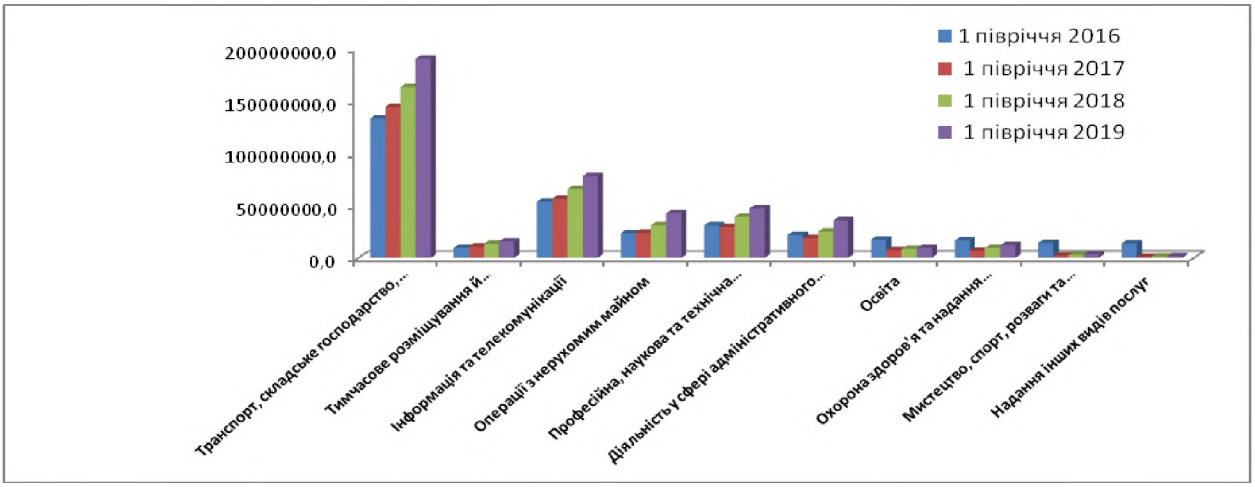

Рис. 1. Динаміка обсягу реалізованих послуг у 1 півріччі 2016-2019 років підприємствами сфери послуг України за даними держстату [12]

Отже, щодо послуг та їх класифікації, можна зробити висновки, що:

- поняття послуг в економіці охоплює всі види діяльності, що не завершуються виробництвом продукту, але сприяють його процесу та покращують продуктивність виробництва;

- поняття «послуга» потрібно розглядати як результат взаємодії нематеріальної або матеріальної форми, якому притаманна споживча вартість, між суб'єктами (юридичними та фізичними особами) в процесі задоволення одним учасником – надавачем послуг, потреб або бажань іншого – споживача їх, на платній або безоплатній основі;

- класифікація послуг на основі наведених критеріїв їх класифікації може бути корисна для цілей управління й регулювання сфери послуг, а також врахована для оптимізації видів економічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Данилюк Т. І. Сутність поняття «послуга»: теоретичні аспекти / Т. І. Данилюк // Ефективна економік [Електронний ресурс] : ел. наук. фах. вид. – 2014. – № 8. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3247.

2. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010: наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 29.11.2010 № 530. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10.

3. Коваленко Ю. Теоретичні аспекти сутності послуги та її види / Ю. Коваленко // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 2. – С. 38–47.

4. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер, Г. Армстронг, Д. Сондерс и др. ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2006. – 942 с.

5. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконелл, С.Л. Брю ; пер. с 14-того англ. изд. – : ИНФРА-М, 2005. – XXXVI. – С. 965.

6. Моргулець О.Б. Менеджмент у сфері послуг: навчальний посібник / О.Б. Моргулець. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.

7. Основні види послуг, їх характеристика та класифікація [Електронний ресурс] : Бізнес Портал Луцька. – Режим доступу: http://toplutsk.com/articles-article_1604.html

8. Остафійчук Я. В. Підходи до класифікації послуг у контексті формування системи управління сферою послуг / Я. В. Остафійчук. // Ефективна економіка. - 2012. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_1_18.

9. Плакида С.І. Сутність поняття «послуга»: теоретичні аспекти / С.І. Плакида // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 241–243.

10. Правик Ю.М. Маркетинг туризму : підручник / Ю.М. Правик. – К. : Знання, 2008. – 303 с. – (Вища освіта XXI століття). Частина 1.

11. Пугачевська К.Й. Сфера послуг в Україні: особливості розвитку та стратегічні перспективи / К.Й. Пугачевська // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – № 18. – С.52-55.

12. Сайт державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/.

13. Сахно Є.Ю. Менеджмент сервісу: теорія та практика: навчальний посібник / Є.Ю. Сахно. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 328 с.

14. Траченко Л. А. Послуга як об'єкт товарознавства: організація та контроль за якістю Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – Одеса ОНЕУ, ротапринт, 2015. – 414 с.

Лютовська Ірина Вікторівна,
студент групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Нестор Наталія Володимирівна,
професор кафедри аудиту
та економічного аналізу

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З ПИТАНЬ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ

У статті виявлено особливості досліджень з питань правильності нарахування амортизації крізь призму визначення необхідності, завдань та об'єктів судової економічної експертизи щодо даного питання.

Виділено етапи проведення досліджень з питань правильності нарахування амортизації та узагальнено фактографічні дані як джерело інформації для проведення досліджень.

Ключові слова: *амортизація, основні засоби, організація проведення, економічна експертиза, облікова політика.*

Постановка проблеми. В умовах швидкозмінного законодавства України виникає потреба в дослідженні особливостей, які необхідно врахувати при проведенні судово – економічної експертизи, в нашому випадку – стану операцій з основними засобами з питань правильності нарахування амортизації, оскільки від правильного нарахування амортизації залежить правильність обрахування зносу і залишкової вартості необоротних активів .

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання визначення сутності судової економічної експертизи відносно питань правильності нарахування амортизації досліджені такими економістами, як І.М. Камлик, І.Л. Савченко, Л. В. Рябокучкою, Ю. С. Шемшученко та ін.

Метою статті є узагальнення інформації, яка стосується теоретичних аспектів організації, проблем інформаційного забезпечення та особливостей проведення судово-економічної експертизи з питань правильності нарахування амортизації.

Основні результати дослідження. Амортизація — процес поступового перенесення вартості основних засобів на продукт, що виготовляється з їх допомогою. Для заміщення зношеної частини основних засобів виробництва підприємства роблять амортизаційні відрахування, тобто відрахування певних грошових сум відповідно до розмірів зносу засобів виробництва. Амортизаційні відрахування використовуються для повного відтворювання зношених основних фондів, а також для їх часткового відшкодування [1, с.150].

Для перевірки повної достовірності нарахування амортизації особлива увага приділяється інформаційному забезпеченню (правильності оформлення даних операцій, що зазначаються в нормативних документах про облікову політику).

Тому наступною групою об’єктів дослідження є документи бухгалтерського обліку, а саме:

Відповідно до наказу Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29 грудня 1995 року №352 визначено типові форми первинного обліку: первинні документи з обліку основних засобів, що надають інформацію стосовно наявності та руху необоротних активів підприємства.

Облікові регістри, що застосовуються для отримання узагальнюючої інформації з обліку основних засобів. Облікові регістри дозволяють перевіряти рух та характер операцій по рахунках синтетичного обліку та окремо по рахунку 10 “Основні засоби”;

Також, відповідно до роботи Рябокучка Л., документами бухгалтерського обліку є: «форми фінансової та статистичної звітності: Форма «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»; Форма «Звіт про фінансові результати»; Форма «Звіт про рух грошових коштів»; форма «Звіт про запаси невстановленого обладнання, що знаходиться на складах, у капітальному будівництві»; форма «Бланк перепису невстановленого, зайвого устаткування» [7, с.156].

Необхідним об'єктом експертного дослідження є порушення, які виникають в процесі здійснення господарської операції. Такі порушення ми можемо виявити під час проведення фактичної перевірки реального майна. Дана експертиза має встановити реальний стан майна, а не обліковий.

До етапів експертного дослідження з питань правильності нарахування амортизації відносяться наступні:

І етап – це «аналіз концептуальної основи бухгалтерського обліку і співставлення бухгалтерської звітності підприємства. На даному етапі експерт досліджує положення облікової політики підприємства з метою визначення відповідності їх законодавству» [8, с.65].

Після перевірки усіх елементів облікової політики підприємства експерт переходить до наступного етапу – перевірки відповідності бухгалтерського обліку амортизації положенням облікової політики.

Для виконання даного завдання необхідно дослідити якісні та кількісні показники, які містяться в первинних документах, що підтверджують придбання/виготовлення необоротних активів, оцінку та взяття їх на облік. При цьому потрібно перевірити наявність усіх реквізитів у первинних документах.

Виходячи з праці Алтухової Н.В. «третій етап – в ході експертизи експерт досліджує такі ланцюги числових даних: результати інвентаризації необоротних активів - дані аналітичного обліку необоротних активів – дані аналітичного обліку нарахування амортизації окремих об'єктів необоротних засобів, сальдо синтетичного обліку нарахованої амортизації – склад відповідних статей балансу та фінансової звітності підприємства» [10, с.3-5].

Отже, зробивши узагальнення виділено основні джерела, спираючись на які бухгалтер-експерт має дослідити фінансову діяльність підприємства це:

- законодавчі акти про підприємства і підприємництво;
- нормативно-методичні документи, що регламентують ведення бухгалтерського обліку;

- наказ про облікову політику підприємства;
- нормативні документи з виробництва і реалізації продукції;
- розрахунок собівартості реалізованої продукції;
- форми фінансової звітності;
- декларація про прибуток підприємства;
- регістратори аналітичного та інших обліків;
- первинні документи, зокрема «Акт на списання основних засобів», «Накладна на відпуск матеріалів», товарно-транспортні накладні, накладні на відвантаження готової продукції та ін.;
- документи, що засвідчують факти здійснення інвестиційної та фінансової діяльності [5, с.76-78].

Під час проведення експертного дослідження операцій з нарахування амортизації використовують такі основні методичні прийоми: розрахунково-аналітичні (економічний аналіз; аналітичні та статистичні розрахунки; економіко-математичні); документальні (відповідність відображених операцій вимогам чинного законодавства; формальна й арифметична перевірка документів; логічний контроль правильності відображення взаємозв'язаних операцій та ін.); органолептичні (контрольні заміри робіт; технологічні експертизи; суцільні (безперервні) спостереження тощо); прийоми узагальнення, оцінювання і реалізації результатів [11, с.352].

Висновки. Отже, проаналізувавши методи проведення досліджень з питань нарахування амортизації, зроблено висновки, що при дослідженні даних питань особлива увага приділяється відмінностям нарахування амортизації у податковому і бухгалтерському обліку. Аналізуючи етапи проведення судово-бухгалтерської експертизи стану та операцій з основними засобами, було висвітлено дві основні. Початковий етап, на якому відбувається дослідження експертом-бухгалтером зібраних у справі матеріалів, та етап встановлення відповідності відображення в бухгалтерському обліку операцій з основними засобами вимогам чинних економічних нормативних актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коблянська О. І. Особливості методичних прийомів обліку основних засобів з урахуванням змін у Податковому кодексі України/Лабан А. Ю., Коблянська О.І.//Вісник Університету банківської справи.–2015.-№2(23).–С.150

2. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (із змінами і доповненнями) / ВРУ. – Режим доступу :http://zakon2.rada. gov.ua/laws/show/2755-17

3. Понікаров В.Д. Судово-економічна експертиза : навчальний посібник / Л.В. Дікань, В.Д. Понікаров, О.В. Кожушко.–Х. :Вид ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014.–432 с.

4. Ольховська О. М. Окремі аспекти судово-економічної експертизи виробничих витрат діяльності підприємства/О.М. Ольховська//Управління розвитком. - №19. – 2011. – С.76-78.

5. Сметанко О. В. Внутрішній аудит основних засобів в акціонерних товариствах України //О. В. Сметанко//Вісник ЖДТУ. – 2011. - №1(55). – С.156.

Махиніч Юрій Сергійович,
студент групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Проскура Катерина Петрівна,
д.е.н., професор

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ ПДВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Участь великих платників у наповненні Державного бюджету в тому числі за рахунок коштів отриманих від ПДВ не викликає сумнівів. Разом з цим, при проведення судово-економічних експертиз з ПДВ, вивчення фінансово-господарська діяльність великих платників податків має велике значення для обчислення та коригування бази оподаткування. У зв'язку із тим, що інститут фінансово-господарської діяльності великого бізнесу є в тому числі об'єктом фіскального менеджменту, формування ефективної вітчизняної податкової стратегії потребує з'ясування фінансових та податкових особливостей великого платника податків.

Такі фактори, як формування крупної частки податкових надходжень з ПДВ, приплив іноземних інвестицій є, по великому рахунку,

співвідносними із ризиком втрат значних сум недонарахувань та недоїмок, що супроводжуються застосування схем ухилення від сплати платежів чи фактами шахрайства [2]. В результаті проведення експертиз по обчисленню бази ПДВ експертами не завжди враховується специфіка фінансово-господарської діяльності великих платників, що призводить до необґрунтованих висновків. Ці та інші обставини створюють особливу кон'юнктуру та податковий клімат в діяльності суб'єктів податкових правовідносин яких ми називаємо великими платниками податків.

Категорія суб'єкт податкових правовідносин як відомо є доктринальною і в законодавстві вона не зустрічається. В теорії фінансового та податкового права достатньо обширно визначено поняття та учасники відносин із оподаткування. Із аналізу праць вітчизняних вчених та вчених на теренах пострадянських республіках ми приходимо до висновку, що ключовою розбіжністю є питання розмежування понять суб'єкта податкового права та суб'єкта податкового правовідношення.

Щодо класифікації суб'єктів податкових правовідносин, то засновник школи податкового права в Україні М.П. Кучерявенко визначає три групи учасників податкових правовідносин: державу, податкові органи, платники податків [3, с. 17].

Разом з тим, платники податків будучи суб'єктом податкових правовідносин виступають обов'язковим елементом будь-якої податкової системи. Стаття 67 Конституції України визначає абсолютний характер з податкового зобов'язання, що свідчить про те, що всі платники податків рівні перед вимогою закону сплати податків і зборів. Попри цього, здавалося б нелогічним здійснювати класифікацію платників і обирати заходи диференційованого податкового тягаря.

Проте, доцільність класифікації платників розглядається як ефективний засіб досягнення пропорційності податкових зобов'язань в низці міжнародних рекомендаційних документах [9; 11].

Великі платники податків становлять окрему групу суб'єктів податкових правовідносин. Але належність до цієї групи забезпечується виконанням певних умов, критерії, з'ясування яких є основним кроком до встановлення сутності суб'єктів, що належать до таких платників. Згідно ст. 14 Податкового кодексу України великий платник податків - юридична особа або постійне представництво нерезидента на території України, у якої обсяг доходу від усіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові (звітні) квартали перевищує

еквівалент 50 мільйонів євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період, або загальна сума податків, зборів, платежів, сплачених до Державного бюджету України, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, за такий самий період перевищує еквівалент 1 мільйона євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період, у разі якщо сума таких податків, зборів, платежів, крім митних платежів, перевищує еквівалент 500 тисяч євро [4].

Першою обов'язковою умовою визнання великим платником є обсяг доходу. Чинний Податковий кодекс України класифікує доходи на дохід із джерелом походження із України та дохід, отриманий з джерел за межами України. Загалом, під доходом законодавець розуміє будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності [4].

Якщо класифікація доходів та їх сутність є нормативно визначеною, то така умова як загальна сума сплачених до Державного бюджету України податків за платежами, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи – є економічною категорією. В даному випадку мається на увазі грошова сума в розрахунку загальної суми всіх сплачених податків, зборів та платежів (митних платежів) в національному еквіваленті, яка є зарахована на казначейські рахунки платника в банку. Законодавцем наголошується, що сума визначається прийнятною, якщо здійснювати контроль за сплатою податків за платежами належить уповноваженим органам згідно чинного законодавства.

В міжнародній податковій практиці зустрічаються досить різні критерії належності до великих платників. Правова регламентація умов відбору міститься в таких видах актів як: Accounting Law (Закон про бухгалтерський облік), Audit Law (Закон про аудит) і Tax Law (Податковий закон) [10, с.6].

Досвід розвинених країн свідчить, що, як правило, податкові адміністрації поєднують декілька підстав. Наприклад, в Латвії великим платникам необхідно виконати умови трьох з п'яти критеріїв, а в Бельгії – два із трьох [10, с.6].

До категорії великих платників податків у Франції включають «ключові» великі корпорації, тобто юридичних осіб, вартість активів або дохід яких перевищує 400 млн. євро [6, с. 122].

Схожі із Україною умови відбору великих платників в Ірландії. Клієнтами Департаменту з обслуговування великих платників виступають корпорації з доходами понад 162 млн. євро або з обсягом сплачених податкових платежів, який сягає більше 16 млн. євро. Але разом з цим, до даної групи також відноситься фінансовий сектор (банки, страхові компанії і пенсійні фонди) та великі корпорації в інших галузях економіки і, крім цього, заможне населення (High net-worth indivuduals), яке володіє чистими активами вартістю понад 50 млн. євро або одержує дохід більше за 1,3 млн. євро [6, с. 123].

Особливим контролем з боку державних інституцій великі платники податків зобов'язані своєю участю у складних відносинах корпоративного, інвестиційного, транснаціонального характеру. Вони беруть участь у всіх ключових сферах економіки та фінансів, забезпечують надходження інвестицій в державу та надають велику кількість робочих місць реалізуючи при цьому соціальну функцію. Участь вітчизняних великих платників в зовнішньоекономічних відносинах забезпечує авторитет ринку України та довіру міжнародних валютних організацій.

Проте наряду із першочерговою роллю в економічній та фінансовій системі держави в діяльності таких суб'єктів є ряд загроз. Вихід на міжнародний ринок, гнучка корпоративність в тому числі із представниками офшорних юрисдикцій, висока кваліфікація кадрового персоналу сприяють застосуванню різноманітних схем з метою ухилення або уникнення від сплати податків, зборів та платежів. В результаті чого, адміністрування механізму справляння податкових платежів великими платниками піддається ризику втрат значних сум планових доходів бюджету держави.

Складність, специфічність та ризикованість господарської діяльності великих платників податків відзначається рядом вчених та експертів. На думку А.А. Славкової, О.С. Ватаманюк специфіка господарської діяльності великих платників податків полягає у її складній структурованості, а саме: по-перше, в більшості випадків вони представлені сукупністю повнофункціональних, однак відокремлених і географічно віддалених підрозділів; по-друге, діяльність великих підприємств охоплює різноманітні рівні ділової активності і зачіпає інтереси широкого кола споживачів, що спричиняє необхідність постійного опрацювання новацій податкового законодавства та інтерпретації його колізій; по-третє, в окремих випадках великі платники подат-

ків одержують можливість підвищення фінансового потенціалу через «переливання» прибутків шляхом співпраці із «офшорними» партнерами; по-четверте, фінансово-господарська модель функціонування великого бізнесу передбачає безумовне провадження податкового планування на підприємстві та використання заходів податкової оптимізації; по-п'яте, обов'язковою умовою господарювання великого платника податку є залучення до праці висококваліфікованих фахівців у сфері оподаткування, робота яких головним чином спрямована на мінімізацію податкових платежів суб'єкта господарювання [6, с.121].

Окрім цього, ми вважаємо за необхідне додатково виокремити такі загальні ознаки великого платника: виконання податкових зобов'язань за рахунок власних засобів та ресурсів, наявність об'єкта оподаткування.

Не менш вагомий вклад в розвиток економіки великих платників відзначають в міжнародній податковій практиці. В узагальнених рекомендаціях Тихоокеанського центру фінансової технічної підтримки, великі платники податків важливі у зв'язку із тим, що вони складають найбільшу частку виручки; реформування підходів щодо податкового контролю великих платників – це складова частина реформування податкової системи; концентрація уваги з боку податкових адміністрацій на великих платниках податків може привести до загального покращення процедур збору податкової звітності та податкового клімату оподаткування в цілому; високі ризики втрат доходів бюджету [13, с. 4].

Організація економічного співробітництва та розвитку засвідчує, що наявність великих платників податків в бідних державах є великим плюсом для їх подальшого розвитку економіки. Незважаючи на значні фінансові затрати на адміністрування таких платників, держави із низьким рівнем ВВП повинні докласти усіх зусиль аби забезпечити належний контроль за сплатою податкових платежів великими платниками [12, с. 21].

Отже, великі платники податків – це ключові суб'єкти галузей національної економіки. Проте, не слід забувати, що інститут великих платників податків за своєю сутністю не може і не буває статичним. Різноманітність наповненості тими чи іншими суб'єктами, що по праву можуть належати до великих платників залежить від низки факторів [2].

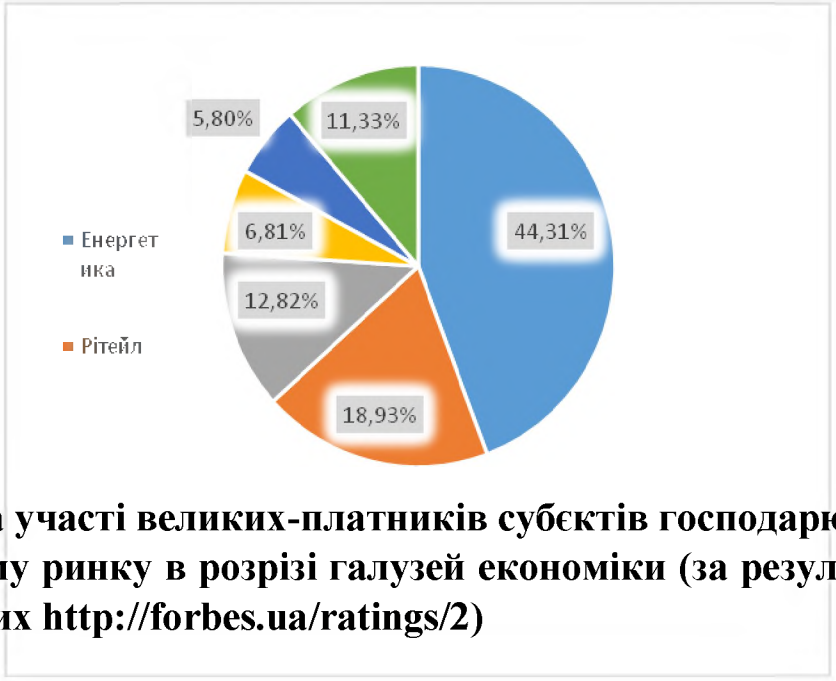
По-перше, динамічні показники фінансово-господарської діяльності. Крупні компанії не завжди можуть стабільно виконувати свої результати. В силу зовнішніх чи то внутрішніх факторів (наприклад

ситуація в Україні на 2014 рік характеризується анексією Криму, воєнними діями на Донбасі, різким скорочення торгових відносин з Росією, падінням національної валюти), підприємства можуть не бути відібрані по критеріям до списку великих платників. У порівнянні із минулим роком кількість великих платників в Україні зменшилася на 153 підприємства при тому що критерії не змінювались.

По-друге, держава може ініціювати зміни до критеріїв, що в кінцевому результаті також може впливати на наявність факту відбору до Реєстру. Зокрема, на нашу думку, однією із прерогатив сучасної національної економіки є забезпечення надходження платежів до державного бюджету за рахунок оптимальної політики механізму податкового адміністрування та контролю за сплатною податкових платежів. В даному ракурсі, використовуючи позитивний досвід Ірландії, до категорії великих платників рекомендується відбирати фізичних осіб із високим доходом. На нашу думку, це не тільки дасть суттєвий інструмент контролю за фінансовими активами найбільш заможної верстви населення, але й забезпечить стабільний дохід в місцеві бюджети.

Аналізуючи стан, тенденції ринку та характер бізнесу в Російській Федерації, А.А. Юнак приходить до висновку, що в основному списки великих платників формують наступні компанії, які здійснюють діяльність у сфері: надання послуг по добуванню нафти, оптова торгівля нафтопродуктами, транспортування по трубопроводам нафтопродуктів; надання послуг по видобутку, переробці, транспортуванню і оптовій торгівлі газом і роботам по будівництву магістральних і газорозприділяючих трубопроводів; основні види перероблюючих виробництв, будівництво, торгівля і інші види діяльності; виробництва і реалізації електричної енергії; виробництва і реалізації продукції металургійної промисловості; надання транспортних послуг; реалізації і надання в користування технічних засобів, які забезпечують надання послуг зв'язку; машинобудівництва; кредитно-фінансовій; оборонно-промисловій [8, с. 29].

Вітчизняний реєстр великих платників має схожу кон'юнктуру. За даними найбільш впливового журналу Forbs.ua. галузеву частку суб'єктів господарювання-великих платників на вітчизняному ринку можна проілюструвати наступним чином.

Частка участі великих-платників субєктів господарювання у вітчизняному ринку в розрізі галузей економіки (за результатами аналізц даних http://forbes.ua/ratings/2)

До числа великих платників у разі виконання критеріїв входять також фінансові установи (банки, страхові компанії інвестиційні, пенсійні фонди і т.д.) на рівних основах обслуговування. Частина із категорій ВПП взагалі не є платниками ПДВ. Як відзначає Я.О. Берназюк, у відносинах оподаткування банки виступають подвійним суб'єктом податкових правовідносин. З одного боку, банк зобов'язаний виконати доручення платника податків шляхом перерахування коштів до відповідного бюджету чи державного цільового фонду і він несе відповідальність за надходження платежу на відповідний рахунок. З іншого – банк є носієм бази оподаткування із доходу від операційної діяльності [1, с.7].

В незалежності від критеріїв кількості працюючих, наявності пов'язаних суб'єктів, не належать до категорії великих платників установи та організації, які не мають на мені отримання прибутку. Зокрема, це благодійні фонди, державні соціальні установи та ін. Разом з тим, ряд підприємств державної форми власності належать до категорії великих платників в Україні, а саме: ПАТ «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України», Державне підприємство спиртової та лікеро-горілчаної промисловості «Укрспирт», Державне територіально-галузеве об'єднання «Львівська залізниця», Державне підприємство «Енергоринок», Державне підприємство «Південна залізниця», Державна акціонерна холдингова компанія «Артем», Державне підприємство «Адідас-Україна» та багато інших. Їм характерні такі ознаки як монопольне право здійснення того чи іншого виду господарської діяльності, основним споживачем продукції виступає сама держава, вони виробляють суспільно необхідну продукцію і т.д [2].

Отже, вітчизняні великі платники податків як це суб'єкти фінансової та господарської сфери – найбільші підприємства чи групи підприємств в Україні (суб'єкти господарювання, фінансові установи, компанії з управління активами, резиденти та нерезиденти, фінансово-промислові групи) різної форми власності, які становлять прерогативу у відносинах із наповнення вітчизняного Державного бюджету та підлягають особливому механізму податкового адміністрування. Найбільшу частку сплати ПДВ серед великих платників займають юридичні особи, їх об'єднання та підрозділи у галузі паливно-енергетичного комплексу. Державна податкова політика адміністрування механізму сплати обов'язкових платежів великими платниками повинна враховувати специфіку діяльності кожного великого платника як на вітчизняному ринку так і за межами України. Досягнення компромісу у складних фінансово-економічних умовах з великими платниками є фундаментом міцної, стабільної та прогресивної економіки. З іншого боку, проведення судово-економічних експертиз із ПДВ повинно враховувати чисельну кількість особливостей фінансово-господарського характеру, в тому числі специфіку господарської діяльності контрагентів великих платників [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берназюк Я. О. Банки як суб'єкти податкових правовідносин. – автореф. на дис… канд. юр. наук спец. 12.00.07 – «теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут фінансового права Національної академії державної податкової служби України, Ірпінь, 2004. – 22 с.

2. Махиніч Ю. С. Правові особливості суб'єктів, що відносяться до категорії великих платників податків в Україні / Ю. С. Махиніч // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – Херсон, 2014. – № 6-2. – С. 62–65.

3. Податкове право: Навч. посіб. / Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, Д. А. Кобильнік та ін.; За ред. проф. М. П. Кучерявенка. — К.: Юрінком Інтер, 2003. – 400 с.

4. Податковий кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112

5. Про затвердження Реєстру великих платників податків на 2014 рік: Наказ Міндоходів від 07.10.2013 №543 // Податковий банківський митний Консультант 2013, №42 від 21.10.2013. – Електронний ресурс. – [URL адреса]: iplex://ukr/doc?code=v0543810-13

6. Славкова А.А., Ватаманюк О.С. Критерії ідентифікації великих платників податків: зарубіжний досвід та українські реалії / А.А. Славкова, О.С. Ватаманюк // Фінанси, облік і аудит. – № 2 (22). – 2013. – С.119-131

7. Теремецький В. І. Класифікація суб'єктів податкових правовідносин / В. І. Теремецький // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 741–748. – Електронний ресурс. – [режим доступу]: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11tvicpp.pdf

8. Юнак А.А. Проблемы правового регулирования налогового контроля и учета крупнейших налогоплательщиков: дисс… канд. юр. наук: спец.12.00.14 «административное право; финансовое право; информационное право» Алексей Алевтинович Юнак. – Москва, 2009. – 169 с.

9. BAER, K. (2002) Improving Large Taxpayers' Compliance: A Review of Country Experience. Occasional Paper no 215. Washington DC, International Monetary Fund. ICAI (2006) Large Taxpayer Units: Functions, Structure and Procedure. The Chartered Accountant, June 2006, 1783 – 1788

10. IOTA Report for Tax Administrations – Definition of Large Taxpayer. – Intra-European Organisation of Tax Administrations (IOTA) – Budapest – 2008. – URL:www.iota-tax.org

11. OECD (2007) Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2006). Centre for Tax Policy and Administration

12. OECD (2008) Governance, Taxation and Accountability: issues and practices / DAC Guidelines and Reference Series // Centre for Tax Policy and Administration, OECD. – 38 p.

13. PITAA (2008) Working with Large Taxpayers: Getting Started PFTAC Handbook № 5 Suva, 2008, 89 p.

Міщенко Олександр Валерійович,
студент групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Громова Тетяна Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
економічної теорії

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯСУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРАВОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО КРЕДИТУ

Анотація. *В статті досліджено законодавче регулювання правових аспектів роботи експерта–економіста. Проаналізовано перелік прав експерта, які визначені процесуальним законодавством та встановлено негативний вплив обмеження цих прав на якість та час проведення експертного дослідження у справах, пов'язаних з ухиленням від сплати податків. Визначено напрями розширення правових функцій судового експерта-економіста при дослідженні правомірності формування податкового кредиту.*

Ключові слова та терміни: *податковий злочин, експерт-економіст, експертиза, податковий контроль, податковий кредит, права експерта.*

Актуальність тематики дослідження. Високий рівень тіньової економіки в Україні призводить до використання різноманітних схем незаконної мінімізації сум податкових платежів. В боротьбі з цими схемами полегшити роботу органам ДФС може судовий експерт-економіст, який володіє спеціальними знаннями в сфері бухгалтерського, податкового обліку, оподаткування, господарського права, економічного аналізу. Специфіка податкових розслідувань злочинів з використанням схем ухилення від сплати податків впливає на порядок призначення та проведення судово-економічної експертизи. Зокрема, це стосується визначення пріоритетних напрямів дослідження, встановлення предмета, об'єктів та завдань, обрання ефективної методики експертного дослідження.

Всі ці питання вирішує судовий експерт-економіст, який є активним процесуальним суб'єктом судочинства, володіє правами, має обов'язки та несе кримінальну відповідальність у відповідності з Кримінально-процесуальними кодексом.

Аналіз слідчо-судової практики свідчить про недостатність прав, якими наділений судовий експерт-економіст, що негативно впливає на його дії, збільшуючи час на здійснення експертного дослідження та має місце недостатня кількість та якість доказів. Науковці та експерти-практики наполегливо вказують на необхідність перегляду існуючого законодавства, доповнивши його в частині надання експертам-економістам певних правових функцій. Вирішення цієї проблеми є актуальним та своєчасним, оскільки відповідність проведення судово-економічної експертизи процесуальним вимогам сприятиме розкриттю злочинів, пов'язаних з ухиленням від оподаткування та забезпеченню податкових надходжень до державного бюджету.

Ступінь наукового вивчення проблеми. Теоретичні та практичні аспекти судово-економічної експертизи розкриті в працях учених, зокрема: М. Д Корінько, С.Р. Романів, Т.О. Крівцова С.В. Євдокіменко та інші. Проте, проблематика правового забезпечення судово-економічної експертизи в наукових розробках розкрита недостатньо. Тому, наразі є актуальним вирішення проблеми вдосконалення правового забезпечення судово-економічної експертизи як інструменту формування доказової бази у кримінальних провадженнях, пов'язаних з ухиленням від сплати податків.

Мета дослідження – визначення основних напрямів удосконалення правового забезпечення судово-економічної експертизи з врахуванням потреб податкового контролю правомірності формування податкового кредиту.

Виклад основного матеріалу. Відправною точкою в дослідженні удосконалення правового забезпечення судово-економічної експертизи правомірності формування податкового кредиту необхідно вважати експерта-економіста, який є процесуальним суб'єктом судочинства і, згідно з КПК України наділений правами: «знайомитися з матеріалами справи, що стосуються предмета дослідження; заявляти клопотання про подання йому додаткових матеріалів і зразків; викладати у висновку судової експертизи виявлені в ході її проведення факти, які мають значення для справи; бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предметів і об'єктів дослідження; задавати питання особам, які беруть участь у справі» [1]. Проте, згідно вищевказаних законодавчих документів він не має права: «за власною ініціативною збирати матеріали для проведення експертизи; спілкуватися з особами, які беруть участь у справі, а також іншими

учасниками, за винятком дій, пов'язаних з проведенням експертизи; розголошувати відомості, що стали йому відомі у зв'язку з проведенням експертизи, або повідомляти будь-кому, крім суду, про результати експертизи» [1]. Також, в жодному нормативно-правовому документі не передбачено обов'язковість виявлення та дослідження експертною установою умови, які сприяють здійсненню злочинів в сфері оподаткування. Водночас, відсутні вимого щодо надання експертними установами як платнику податків, так і органам ДФС рекомендацій в частині усунення виявлених злочинів або їх профілактики. При цьому, необхідно погодитися з науковцем Т.О. Крівцовою, яка підкреслює, що «при проведенні судово-економічної експертизи, судовий експерт надає висновок у розрізі економічних аспектів дослідження. Правової ж оцінки діям, які сприяли вчиненню злочину (у разі виявлення останнього), судовий експерт-економіст (згідно з чинним законодавством України) надавати не має права» [2, с. 49]. Обмеження прав судового експерта унеможливлює ефективно побудувати процес експертного дослідження та отримати всі необхідні докази по справі. Тому, вважаємо необхідним розробити та внести до законодавчої бази, з метою впровадження у експертну практику, перелік прав та обов'язків судового експерта, за яких би він на власний розсуд, з врахуванням обставинами кримінального провадження, міг складати такий перелік питань, відповіді на які сприяли б якомога швидшому вирішенню справи та розкриттю злочину. Науковець Т.В. Крівцова пропонує «створити такі умови, за яких судовий експерт-економіст досліджував би справу не лише в розрізі бачення її слідчим ДФС та відповідав виключно на ті питання, які зазначені в Клопотанні про призначення експертизи, а самостійно, на свій власний розсуд, після вивчення матеріалів справи та вже у співпраці з слідчим ДФС, розробляв дієвий алгоритм роботи, за яким і має бути проведено судову експертизу» [2, с. 50]. Також, перепоною в роботі судового експерта-економіста є те, що він не має можливості спілкуватися з платником податків для розуміння специфіки його діяльності та уточнення господарських операцій, які формують податковий кредит. Судовий експерт-економіст працює лише з наданими слідчим ДФСУ документами, яких інколи, не достатньо або вони не завжди належної якості, тому він змушений подавати клопотання слідчому та очікувати надходження необхідних для експертизи документів.

Тому, нагальною є потреба удосконалення судово-економічної експертизи в частині розширення правових функцій експерта, шляхом надання йому можливостей більш тісної співпраці зі слідчим ДФСУ в процесі кримінального провадження, що дозволить збільшити відсоток розкриття податкових злочинів, та, водночас, зменшити час на проведення судово-економічної експертизи.

Важливим напрямом удосконалення судово-економічної експертизи є закріплення на законодавчому рівні функцій судового експерта-економіста щодо надання рекомендацій з профілактики появи та використання нових схем ухилення від сплати податків. Це зумовлено тим, що під час експертного дослідження експерт-економіст вивчає специфіку вчинення податкового злочину, аналізує його ознаки, визначає детермінуючі фактори його виявлення. Як засвідчують експерти-практики, результатами проведеного дослідження не цікавляться слідчі ДФСУ, для них головним є факт підтвердження чи спростування існування факту злочину, а також підтвердження цього речовими доказами. У зв'язку з цим, доцільно було б у додатках до висновку судового експерта вказувати шляхи подолання вже скоєних злочинів щодо неправомірного формування податкового кредиту як відносно конкретного платника податків, так і відносно певного виду діяльності, що оподатковується ПДВ або галузі економіки в цілому. Крім того, доцільним є проведення спільного моніторингу з податковими інспекторами виконання наданих рекомендацій.

Основні напрями розширення функцій експерта-економіста показано на рисунку 1.

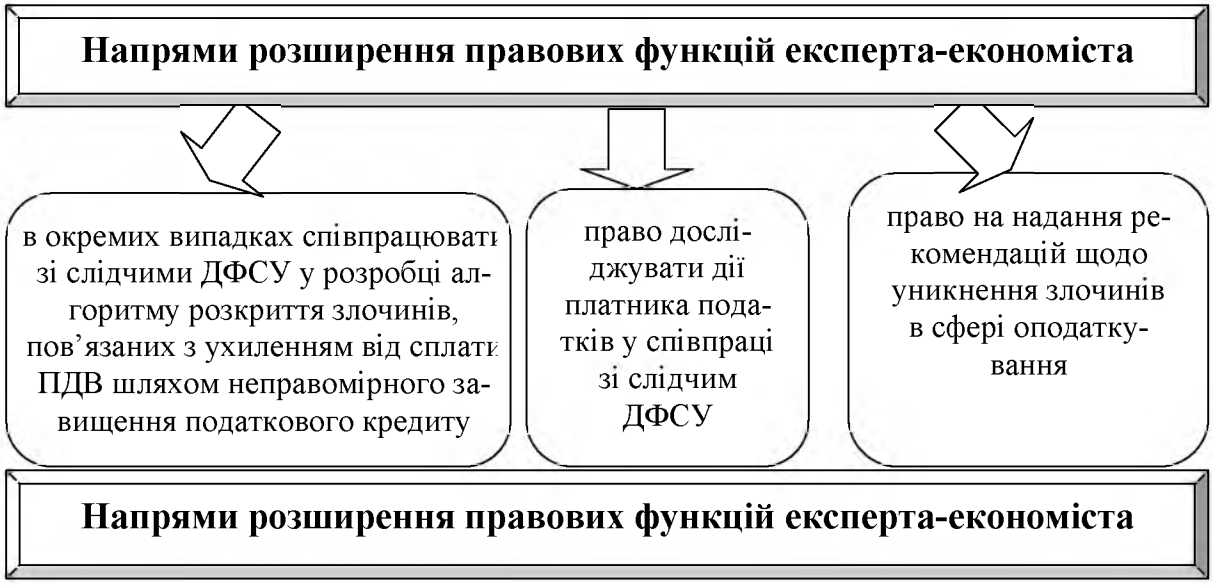

Рис. 1. Основні напрями розширення правових функцій експерта-економіста при дослідженні правомірності формування податкового кредиту

Розширення правових функцій судового експерта-економіста за рахунок напрямів, вказаних на рис. 1, забезпечить скорочення терміну проведення судово-економічної експертизи, збільшить кількість розкриття схем ухилення від сплати податків, сприятиме підвищенню економічної обізнаності платників податків і, як наслідок, зменшить рівень економічної злочинності в сфері оподаткування.

Висновки. Таким чином, дослідження правового забезпечення судово-економічної експертизи правомірності формування податкового кредиту дозволило виявити та систематизувати недоліки в реалізації правових функцій експертів-економістів. З метою їх усунення запропоновано напрями розширення правових функцій експерта-економіста через реалізацію права на співпрацювати зі слідчими ДФСУ у розробці алгоритму розкриття злочинів в сфері оподаткування, права надання рекомендацій стосовно унеможливлення використання схем мінімізації суми ПДВ через неправомірне формування податкового кредиту. Законодавче закріплення розширених правових функцій експерта забезпечить підвищення ефективності судово-економічної експертизи у фінансових розслідуваннях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (Редакція від 18.10.2018) / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/s/580-19 (дата звернення: 02.08.2019).

2. Крівцова Т. О. Удосконалення правового забезпечення судово-економічної експертизи як форми економічного контролю. *БІЗНЕС-ІНФОРМ.* 2015. № 2. С. 48-52.

3. Євдокіменко С.В. Окремі аспекти організації експертної діяльності в Україні щодо проведення судово-економічних експертиз. *Право і безпека.*2016. № 2. С. 43–47.

4. Романів С.Р., Голяш І.Д. Основні напрямки удосконалення правового регулювання судово-економічної експертизи в Україні. *Економіка та суспільство.* 2017. № 10. С. 796–801.

Нечипорук Ірина Володимирівна,
студентка групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізи та аудиту
Науковий керівник:
Білобровенко Тетяна Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Важливою передумовою у забезпеченні стабільного розвитку економіки є ефективне функціонування податкової системи. В будь-якої країни невід'ємною складовою податкової системи з ринковою економікою є податок на прибуток. Даний податок відіграє важливу роль при оподаткуванні господарюючих суб'єктів, тому що прибуток традиційно розглядається у якості ключової характеристики роботи таких суб'єктів, фактичним джерелом сплати податків. Винятковість податку на прибуток зокрема полягає й у тому, що механізми його справляння дозволяють найбільш організовано забезпечувати практичне поєднання регулюючої функцій податків та фіскальної.

При оподаткуванні прибутку підприємств в деяких випадках виникають питання, що відносяться до рівня податкового вилучення, порядку формування об'єкту оподаткування, порядку надання податкових пільг підприємствам з метою симулювання інвестиційної активності або розвитку інноваційних процесів. Звернення до вищезгаданих питань набуває особливої актуальності, оскільки є основою модернізації та вдосконалення сучасної системи оподаткування суб'єктів господарювання в Україні.

Питання механізму формування раціонального справляння податку на прибуток підприємств є предметом наукових пошуків багатьох провідних вчених фінансового та економічного спрямування, серед яких варто відзначити праці таких авторів як З. Варналій [1], К. Копчинська [3], Ю. Лупенко [4], Т. Паєнтко [5], А. Поддєрьогін [6], Д. Серебрянський [2], А. Скрипник [3], А. Соколовська [8], К. Швабій [10] та ін.

Недивлячись на суттєві напрацювання в даній сфері, удосконалення механізму справляння податку на прибуток підприємств в Україні, «в той же час в частині відмови від ведення зовсім іншого виду обліку при визначенні об'єкта оподаткування, спрощення порядку адміністрування даного податку, посилення його впливу на регулювання інвестиційної активності суб'єктів господарювання, вимагає від наукової спільноти поглиблення досліджень економічної природи даної форми оподаткування та генерування науково-обґрунтованих рекомендацій щодо подальшого його розвитку».

З огляду на це, метою є узагальнення особливостей оподаткування прибутку підприємств та виділення перспектив розвитку механізму оподаткування прибутку суб'єктів господарювання в Україні.

В Україні за результатами податкової реформи було суттєво змінено «порядок справляння податку на прибуток підприємств, що позначилось на особливостях функціонування даного податку та його фіскальному значенні. Насамперед варто відмітити відміну окремого виду обліку – так званого податкового – який підприємства вели одночасно зі звичайним бухгалтерським обліком для більш достовірного визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток. Прагнення відійти від ведення суб'єктами господарювання окремого податкового обліку є цілком закономірним, адже це відповідає європейській практиці справляння податку на прибуток та дозволяє поглибити рівень інтеграції національної системи бухгалтерського обліку в європейську та світові системи» [9, с. 34].

З огляду на це, суттєвою зміною механізма оподаткування прибутку в Україні стало застосування нового принципу визначення податку на прибуток, який підлягає виправленню на так звані податкові різниці обчислюється та робить обчислення бухгалтерського фінансового результату «(відповідно до національних П(С)БО або МСФЗ)». Кількість таких різниць, зокрема стали суттєво меншими – з 49 до 3 груп: різниці щодо амортизації необоротних активів; різниці щодо створення резервів; різниці при здійсненні фінансових операцій.

Ставка податку на прибуток за останні роки «залишається незмінною (18%) і є однією із найнижчих у Європі. Ставки податку на прибуток підприємств в країнах ЄС знижуються, причому як в країнах – старих членах ЄС (СЧ ЄС), так і в країнах – нових членах ЄС (НЧ ЄС). Причому традиційно в країнах – нових членах ЄС ставка податку на прибуток є суттєво нижчою, ніж в країнах – старих членах ЄС (в середньому 18% проти 24% у 2013-2015 рр.)» [10, с. 54].

Хочемо ще відзначити, що в Україні спроби запровадить ставки податку на прибуток нижче ніж 18% нині не демонструвалась успіхом і навряд чи, щоб надалі були реалізовані найближчим часом.

Можемо констатувати, що нині в Україні практично запроваджена класична модель європейських стандартів по податку на прибуток, згідно з якою базовим показником із розрахунка об'єкта оподаткування є бухгалтерські фінансові результати в оподаткуванні, які в подальшому коригується на різному рівні, прямо які зазначені в Податковому кодексі. Необхідно в той же час зазначити, що класична європейська модель податку прибутку підприємств є найпоширенішою серед країн ЄС, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Дана модель має ряд суттєвих прогалин, серед яких варто виділити:

– «проблеми із накопиченням збитків (що особливо актуально для України у зв'язку із наявними курсовими різницями), що створює підґрунтя для можливих зловживань при визначенні бази оподаткування;

– складність правил упередження податкового планування шляхом обмеження витрат на сплату процентів;

– ведення окремого обліку податкової амортизації;

– можливість реалізації схем податкового планування, що використовуються крупними компаніями з метою уникнення оподаткування (при переміщенні активів, не оподаткування окремих видів доходів тощо) за умов недосконалості методів податкового контролю за цими процесами. У вітчизняних реаліях класична (європейська) модель справляння прибутку на прибуток містить системні ризики, частина з яких є невід'ємною складовою самої моделі, а частина обумовлена специфікою вітчизняної економіки, в тому числі й рівнем корупції та проблемами правозастосування» [4, с. 5].

Визначені проблемні питання при впровадженні класичної в Україні моделі справляння податку на прибуток можемо згрупувати наступним чином:

- «проблема достовірності розрахунку об'єкта оподаткування в умовах коригування фінансового результату, визначеного за даними бухобліку, на податкові різниці – це обумовлює постійний ризик впровадження заходів податкового контролю з боку контролюючих органів;

- проблема нерівномірності розподілу податкового навантаження на платників податку внаслідок впровадження заходів податкового контролю та «додаткового» адміністрування;

- низька фіскальна ефективність податку як результат поєднання зазначених вище проблем та передумова його кардинального реформування. Фіскальна ефективність податків переважно асоціюється з їх питомою вагою у макроекономічних показниках (ВВП, доходах бюджету, податкових надходженнях). Як свідчать результати проведеного дослідження, при загальній тенденції зростання суми податкових надходжень у ВВП (з 19,3 до 25,6% ВВП протягом останнього десятиріччя), фіскальна значимість податку на прибуток підприємств суттєво знизилась» [3, с. 148].

Частка податку на прибуток підприємств у загально-окресленій сумі податкових надходжень знизилась із 25,1 у 2007 до 7,7% у 2018 році (у 3,3 рази). У 2019 р. спостерігається деяке підвищення фіскальної значимості податку, обумовлено це рівнем ділової активності та зокрема інфляційними процесами. Велике зниження фіскальної значимості податку на прибуток підприємств класифікується й співвідношенням його надходжень до інших бюджетоформуючих податків – податку на додану вартість та податку на доходи фізичних осіб (Рис. 1.)

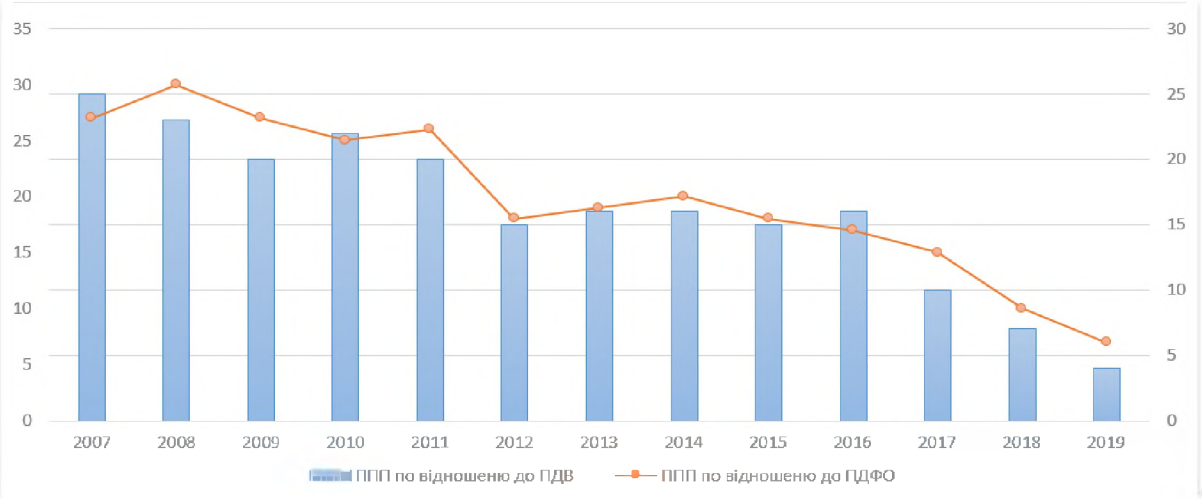

Рис. 1. Надходжень податку на прибуток підприємств (ППП) до відношення надходжень ПДВ (права шкала) та ПДФО (ліва шкала).

Крім того, із 2018 року надходження податку на прибуток підприємств уступають надходженням акцизного податку (у 2017-2018 роках відповідне співвідношення коливається у межах 50-55%). Враховуючи наведені показники надходжень податку на прибуток підприємств, ми бачимо що за останні роки даний податок вже не стає бюджетоформуючим.

У зв'зку з проведенням податкової реформи порядок справлянння податку на прибуток підприємств дещо змінився, наслідками яких стали їх наближення до континентальної (європейської) моделі, що застосовується країнами членами європейського простору. В Україні нині сформовано вектор реформування механізму справляння податку на прибуток, який спрямований на перехід від чисто фіскальної до стимулюючої системи оподаткування підприємств.

Складність «цього процесу посилюється передусім тим, що реформування відбувається в умовах економічної кризи, що породжує дефіцит державних фінансових ресурсів. Наслідком реформування стало суттєве зниження фіскальної значимості податку на прибуток, який втратив статус основного бюджетоформуючого податку. Податок на прибуток є найбільш складним в адмініструванні та неоднозначним за економічною природою із всіх прямих податків. Існування прямо пропорційної залежності між розміром прибутку і сумами податку знижує мотивацію виробників щодо об'єктивності визначення бази оподаткування, викликає процеси ухилень від сплати, використання податкових «лазівок» при визначенні податкового зобов'язання» [1, с. 68].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варналій З. Вплив оподаткування прибутку на економічний розвиток України. *Економіка України*. 2015. №. 5. С. 55-69.

2. Гармонізація податкового та бухгалтерського обліку в контексті оподат-кування прибутку підприємств в Україні: монографія / [Огороднікова І.І., Серебрянський Д.М., Смірнова О.М., Стадник М.В. Турянський Ю.І.]; за заг. ред. Д.М. Серебрянського. К.: Алерта, 2013. 366 с.

3. Копчинська К. Європейські тенденції в оподаткуванні прибутку підприємств. *Науковий вісник Полісся*. 2015. № 2. С. 148-153.

4. Лупенко Ю.О. Оподаткування сільського господарства в умовах трансформації спеціальних податкових режимів. *Економіка АПК*. 2016. № 1. С. 5-17.

5. Паєнтко Т.В. Підвищення ефективності адміністрування податку на прибуток. *Науковий вісник Національної академії ДПС України*. 2005. № 4. С. 80-89.

6. Поддєрьогін А.М. Удосконалення оподаткування прибутку на основі визначення об'єкта оподаткування. *Фінанси України*. 2010. № 9. С. 71-76.

7. Скрипник А.В. Оцінка фіскальної ефективності пільгового оподаткування прибутку підприємств. *Економіка України*. 2006. №. 7. С. 13-27.

8. Соколовська А.М. Шляхи реформування податкової системи України. *Фінанси України*. 2014. №. 12. С. 103-121.

9. Тулуш Л.Д. Реформування механізму прямого оподаткування сільгосп-підприємств. *Економіка АПК*. 2014. № 10. С. 34-45.

10. Швабій К., Серебрянський Д. Інвестиційні стимули в механізмі оподаткування прибутку підприємств в Україні. *Економіка України*. 2007. №. 7. С. 54-62.

Ткачук Марія Андріївна,
студентка групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізи та аудиту
Науковий керівник:
Проскура Катерина Петрівна,
д.е.н., професор, професор
кафедри аудиту та
економічного аналізу

МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ОПЕРАЦІЙ З ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИМИ ЦІННОСТЯМИ

Практичне здійснення судово-бухгалтерської експертизи операцій з товарно-матеріальними цінностями проводиться на основі локального експертного дослідження.

Об'єктами судово-бухгалтерської експертизи операцій з товарно матеріальними цінностями є: оприбуткування матеріальних цінностей за кількістю та якістю; збереження матеріалів, стан матеріальної відповідальності; дотримання норм витрат матеріалів; псування матеріальних цінностей; первинна, документація, облікові регістри, звітність; нестачі матеріальних цінностей, виявлені ревізією [2].

Методичними прийомами для експертного дослідження операцій з товарно матеріальними цінностями є: рахунково-аналітичні; економічний аналіз; статистичні розрахунки; аналітичні розрахунки; економіко математичні методи; документальні; інформаційне моделювання; дослідження документів; формальна перевірка; зустрічна

перевірка; аналітична перевірка; логічна перевірка; взаємний контроль; камеральні перевірки нормативів; експертизи різних видів; нормативно правове регулювання [5].

Методичні прийоми узагальнення і реалізації результатів перевірки експертизи: групування результатів дослідження; аналітичне групування доказів; узагальнення результатів дослідження; систематизований виклад висновків; розробка профілактичних заходів; реалізація результатів експертизи.

Локальний стандарт проведення судово-бухгалтерської експертизи операцій з товарно-матеріальними цінностями містить наступні складові:

• об'єкти експертного дослідження операцій з товарно-матеріальними цінностями (процес оприбуткування товарно-матеріальних цінностей за кількістю та якістю, стан і умови збереження матеріальних цінностей, закріплення матеріальної відповідальності, дотримання норм витрат матеріалів, псування товарно-матеріальних цінностей, первинна документація з обліку товарно-матеріальних, регістри аналітичного і синтетичного обліку, звітності підприємства, нестачі товарно-матеріальних цінностей, та збитки виявленні ревізійною комісією, їх обґрунтованість та встановлення винних осіб);

• джерела інформація експертного дослідження (нормативні акти щодо приймання і використання матеріальних цінностей, нормативно-правові акти з обліку та контрольно матеріальних ресурсів, контракти поставок, договори про матеріальну відповідальність працівників, первинні облікові документи, відомості інвентаризації, регістри бухгалтерського обліку, акти ревізії та перевірок матеріальних цінностей, інформація правоохоронних органів щодо виявлених порушень);

• методичні прийоми експертного дослідження (розрахунково-аналітичні: економічний аналіз, статистичні розрахунки, аналітичні розрахунки, екномiко-матетичні методи та документальні; нормативно-правове регулювання, інформаційне моделювання, камеральні перевірки нормативів, експертизи різних видів, дослідження документів, зокрема формальна, зустрічна, аналітична і логічна перевірка документів);

• методичні прийоми узагальнення і реалізаці¿ результатів судово-бухгалтерсько¿ експертизи операцій з товарно-матеріальними цінностями (хронологічне, систематичне та комбіноване групування результатів експертного дослідження, аналітичне групування доказів, узагальнення результатів дослідження, систематизований виклад

висновків, розробка профілактичних заходів, реалізація результатів судово-бухгалтерської експертизи) [4].

Практика здійснення судово-бухгалтерської експертиз операцій з матеріальними цінностями свідчить, що найбільш розповсюдженим зловживанням є крадіжки товарів, паливо-мастильних матеріалів, запасних частин, сировини, напівфабрикатів, будівельних матеріалів, тощо.

При проведенні судово-бухгалтерської експертизи операцій з матеріальними цінностями відповідно до завдань експертної установи та постанови правоохоронних органів експерт-бухгалтер визначає перелік об'єктів експертного дослідження. Ними, зокрема, можуть бути:

• оприбуткування товарно-матеріальних цінностей за кілкі сю та якістю та ціною - досліджується обґрунтовується та повнота оприбуткування товарно-матеріальних цінностей за даними бухгалтерського обліку, адекватність їх за якістю супровідним документам, аналізуються ціни придбання матеріальних ресурсів тощо.

• стан збереження матеріальних цінностей - досліджуються відповідність стану складського господарство основним вимогам збереження матеріальних ресурсів (наявність вимірювальних приладів, зокрема вагових, з необхідним клеймуванням, обладнання складів стелажами, полицями, контейнерами та іншими засобами розмежування різнотипних матеріальних цінностей, дієвість протипожежного устаткування, наявність сигналізації, надійність замків, дотримання техніки безпеки тощо.);

• закріплення матеріально¿ відповідальності - перевіряються фактичне закріплення матеріальної відповідальності за даними договорів про матеріальну відповідальність, складеними між адміністрацію підприºмства і конкретними працівниками:

• дотримання норм витрат матеріалів на виробництво - в процесі експертного дослідження перевіряється обґрунтованість затверджених норм витрат на матеріальних цінностей на виробництво продукції та аналізується рівень дотримання;

• псування матеріальних цінностей - досліджуються об'єктивні та суб'єктивні причини, що зумовили дане негативне явище, встановлюються особи, відповідальні за завдані збитки;

• первинна документація з обліку матеріальних цінностей - досліджується достовірність та повнота відображення господарських, пов'язаних із придбанням, внутрішнім переміщенням та використання товарно-матеріальних цінностей;

• регістри аналітичного і синтетичного обліку матеріальних цінностей - досліджуються питання повноти, об'єктивності відображення та взаємозв'язку здійсненних господарських операцій;

• нестачі матеріальних цінностей та збитки, виявлені ревізією, їх обґрунтування і відповідальність конкретних посадових осіб - експертизою узагальнюється всі об'єкти експертного дослідження, в межах яких ревізією виявленні зловживання, нестачі та збитки, уточнюються розміри цих збитків, їх відповідність даним бухгалтерського обліку, матеріалам правоохоронних органів, обґрунтовується достовірність встановлення достовірність встановлення матеріальної відповідальності конкретних працівників і посадових осіб підприємства, уточнюється розмір відшкодування завданих збитків в розрізі винних осіб [5].

Джерелами інформаційного забезпечення судово-бухгалтерської експертизи операцій з матеріальними цінностями є нормативно-довідкова та фактографічна інформація.

Розпочинаючи експертне дослідження операцій з товарно-матеріальними цінностями, експерт-бухгалтер повинен, на сам перед, підібрати необхідні законодавчі, нормативно-правові, інструктивні та довідкові інформаційні джерела, що стосуються даного питання:

• Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16. 07. 1999р. № 996-XIV [2];

• Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»;

• План розрахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30. 11. 1999 року № 291[1];

• Інструкція про застосування Плану розрахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженому наказом МФУ від 30. 11. 1999 року № 291[2]:

• Інструкцію з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарио-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, розрахунків та інших статей балансу, затверджену наказом МФУ від 30. 10. 1998 року № 90;

• Інструкцію з бухгалтерського обліку податку на додану вартість затверджену наказом МФУ від 01. 07. 1997 року № 141;

• Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестач, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений постановою КМУ від 22. 01. 1996 року № 116 [4];

• Інструкцію про порядок реєстрації виданих, повернутих та використаних довіреностей на одержання матеріальних цінностей, затверджену наказом МФУ від 16. 05. 1996 року № 99;

Фактологічна інформація для проведення судово-бухгалтерської експертизи міститься, переважно, у документах, які додаються до акта ревізії. Це зокрема: порівняльні відомості результатів інвентаризації; контракти на постанову матеріальних цінностей; договори про матеріальну відповідальність; первинні документи з надходження матеріальних цінностей: товарно-транспортні накладні; акти на оприбуткування товарно-матеріальних цінностей; комерційні акти; щоденники реєстри, путівки, на вивезення продукції з поля; документація про витрати товарно-матеріальних цінностей: акти на списання добрив, отрутохімікатів і гербіцидів; акти на списання будівельних матеріалів; акти на сортування і сушіння продукції рослинництва; акти на списання сировини і матеріалів [3].

Важливим джерелом фактографічної інформації для проведення судово-бухгалтерської експертизи операцій з матеріальними цінностями є реєстри аналітичного і синтетичного обліку за рахунками: 20 «Виробничі запаси»; 22 «Малоцінні і швидкозношувані предмети»; 26 «Готова продукція»; 28 «Товари» [5].

Фактографічна інформація для проведення судово-бухгатерської експертизи операції з товарно-матеріальних цінностями міститься також в актах ревізій та перевірок, складення відповідними контролюючими органами, висновки інших експертиз (біологічної, хімічної, товарознавчої, екологічної , технологічної) та матеріалах правоохоронних органів щодо розслідування справи [2].

З метою здійснення повноцінного експертного дослідження операція з матеріальними цінностями експерт-бухгалтер повинен вивчати загальну схему обліку запасів підприємств.

Використовуючи комплекс джерел нормативно-довідкової та фактографічної інформації, експерт-бухгалтер за допомогою певних методичних прийомів експертного дослідження здійснює судово-бухгалтерську експертизу конкретних операцій з матеріальними цінностями [1].

В процесі експертного дослідження операцій з матеріальними цінностями вивчається перед усім, стан збереження матеріальних ресурсів, зокрема, наявність договорів про матеріальну відповідальність працівників, зберігання товаро-матеріальних цінностей, справність сигналізації, надійність охорони об’єкта, пошкодження замків тощо.

Судово-бухгалтерська експертиза операцій з матеріальними цінностями досліджує також стан організації поточного контролю за збереженням і витрачанням ресурсів підприємства, діяльності матеріально відповідальних і посадових осіб, строки проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей тощо [5].

Загальна організація обліку запасів на підприємстві: номенклатура-цінник; місце зберігання (склади, комора). Кількісний облік: бухгалтерія підприємства. Вартісний облік; первинні документи (акти, лімітно-забірні картки, накладні вимоги тощо); Облікова ціна. Відомості руху матеріалів у грошовому вимірнику; картки складського (Сортового) обліку матеріалів; надходження матеріалів; витрати матеріалів; книга (відомості) залишків матеріалів; реєстри документів; накопичувач відомості синтетичного обліку запасів; відомості, журнали, машинограми з надходження матеріалів; відомості, журнали, машинограми з витрачання матеріалів; ГОЛОВНА КНИГА [4].

Методичні прийоми експертного дослідження операцій з матеріальними цінностями розмежовується в розмірі двох груп: розрахунково-аналітичні (економічний аналіз, статистичні та аналітичні розрахунки, економіко-математичні методи); документальні (інформаційне моделювання, нормативно-правове регулювання, експертизи різних видів, камеральні перевірки, дослідження документів) [4].

Економічний аналіз в процесі содово-бухгалтерської експертизи операцій з матеріальними цінностями застосовується, як правило, при дослідженні ритмічності поставок сировини, встановлення відхилення від норм витрачання матеріалів, виявленні негативні фактори, що зумовило понаднормативні витрати матеріальних цінностей.

Аналітичні та статистичні розрахунки застосовують в процесі судової експертизи операцій з матеріальними цінностями, переважно, для формування аналітичних таблиць і порівняльних відомостей.

Економіко-математичні методи використовуються для встановлення тісноти взаємозв'язку певних факторів, визначення яких є неможливим за допомогою інших методичних прийомів експертизи.

Суть інформаційного моделювання полягає у зборі сукупності нормативно-праівової і фактографічної інформації про об'єкт судово-бухгалтерської експертизи, даному випадку матеріальні цінності.

Судово-бухгалтерська операцій з матеріальними цінностями проводиться на основі поєднання вище наведених методичних прийомів експертного дослідження. Розглянемо найбільш характерні випадки порушень, зловживань крадіжок товаро-матеріальних цінностей у

виробничій сфері та відповідні варіанти поєднання і взаємодії конкретних методичних прийомів судово-бухгалтерської експертизи.

1. Розкрадання матеріальних цінностей шляхом неповного їх оприбуткування при надходженні від постачальників. Підтвердження або спростування інформації про розкрадання товаро-матеріальних цінностей даним способом передбачає застосування документальних методичних прийомів, зокрема, дослідження документів. Шляхом логічної, формальної та аналітичної перевірки досліджуються; договір постачання матеріальних цінностей; товарно-транспортні накладні; акт приймання матеріалів; комерційний акт; розрахунково-платіжні документи; виписки з поточного рахунку в банку; звіт про рух тари; регістри аналітичного і синтетичного обліку за рахунком 63 «Розрахунки з постачальником та підрядниками»; навантажувально-розвантажувальні документи [4].

2. Розукомплектування окремих інвентарних об'єктів, що знаходиться на складі або в експлуатації. Дії судового експерта щодо підтвердження або спростування відомостей про вчинення такого правопорушення полягають у вивченні й перевірці таких документів, як: акт приймання-передачі; товаро-транспортна накладна (залізнична або водна); технічна документація на об'єкт; паспорт технічного стану засобу (характеризується його комплектність); інвентарна картка; рахунок-платіжна вимога; відомість амортизаційних відрахувань.

Доцільно організувати й провести технічну експертизу за участю відповідного спеціаліста, отримати пояснення від осіб, причетних до вчинення цього правопорушення. За допомогою оперативно-пошукових методів відпрацьовується (встановлюється) місцезнаходження частин розкомплектованого об'єкта [4].

3. Розкрадання матеріальних цінностей шляхом передчасного списання їх з балансу. При експертному дослідженні цього способу здійснення розкрадання обов'язкового аналізуються такі документи: акт приймання-передачі; товарно-транспортна накладна; інвентарна картка; рахунок платіжна відомість; акт ліквідації основних засобів з причин ліквідації; відомість амортизаційних нарахувань (перевіряється правильність застосування норм амортизаційних відрахувань); накладна на оприбуткування придатних матеріалів; накладні на здачу брухту у Вторчермет, Втор ресурси; акт оцінки зношення основних засобів; заява особи про придбання інвентарного об'єкта; прибутковий касовий ордер про оплату в касу підприємництва вартості

придбаного об'єкта; пояснення осіб, причетних до вчинення правопорушення, у тому числі членів ліквідаційної комісії [5].

4. Розкрадання сировини чи готової продукції шляхом складання фіктивних актів на сортування і сушіння або за знищення реальних даних про кількість відходів. Методика проведення судово-бухгалтерської експертизи операцій з матеріальними цінностями при виявленні розкрадань, зійснебнних вище наведеними способами, полягає в підборі та аналізі документів, які відображаються відповідні протиправні господарські операції [3].

5. Розкрадання товарно-матеріальних цінностей шляхом застосування завищення обсягів природних витрат. Даний вид зловживання з боку матеріально відповідальних осіб здійснюється переважно під час оформлення результатів інвентаризації, коли встановлено нестачі товарно-матеріаольних цінностей, а також в результаті не правильного проведених розрахунків обсягу природних витрат на підставі завищення норм природного убутку конкретних матеріалів. З метою підтвердження зловживань даного типу експерт-бухгалтер повинен здійснити камеральну перевірку норм природних витрат відповідних товарно-матеріальних цінностей та провести формальну, аналітичну і логічну перевірку облікової документації , зокрема: інвентаризаційних описів; порівняльних відомостей; акта інвентаризації; товарно-транспортних накладних; лімітно-забірних карт; затверджених норм природних витрат; прибутково-видаткових документів; звітів матеріально відповідальних осіб [1].

На основі проведеного експертного дослідження матеріалі в з матеріальними цінностями експерт-бухгалтер узагальнює результати його здійснення в журналі судово-бухгалтерської експертизи. На підставі вищенаведених матеріалів експерт-бухгалтер складає узагальнюючий висновок судово-бухгалтер експертизи операцій з товарно матеріальними цінностями, який разом з журналом судово-бухгалтерської експертизи та аналітичними таблицями передається правоохоронному органу, який призначив експертизу [5].

При підготовці та проведенні судово-бухгалтерської експертизи операцій з матеріальними цінностями необхідно знати перелік об'єктів такої експертизи, джерела інформації для проведення, з'ясувати методичні прийоми експертного дослідження. Потрібно також засвоїти особливості застосування документальних і розрахунково-аналітичних методичних прийомів експертного дослідження операцій

з матеріальними цінностями. Слід ознайомитись зі змістом нормативно-правових актів, що регулюють облік товарно-матеріальних цінностей. При проведенні експертизи операцій з матеріальними цінностями необхідні знання з організацій бухгалтерського обліку сировини, матеріалів, запасних частин, товарів, готової продукції, малоцінних та швидкозношуваних предметів, будівельних матеріалів тощо. Особливу увагу слід звернути на первинні документи і регістри обліку запасів. Треба також враховувати особливості використання в експертному дослідженні операцій з товарно-матеріальними цінностями висновки інших експертів [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глібко В. М. Судова бухгалтерія : підруч. / В. М. Глібко, О. П. Бущан. – Х. : Право, 2011. – С. 149–162.

2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науковометодичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз від 30 грудня 2004 р. зі змінами та доп. [Електрон. ресурс]. – http://www.zakon4.rada.gov.ua

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI [Електрон. ресурс]. – http://www.zakon4.rada.gov.ua

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16.07.1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 33. – Ст. 365.

5. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р., із змінами і доп. [Електрон. ресурс]. – http://www.zakon.rada.gov.ua

Феєр Ірина Іванівна,
студентка групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Нестор Наталія Володимирівна,
професор кафедри аудиту
та економічного аналізу

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Дана стаття розглядає проблемні питання методики проведення судово-економічної експертизи, на теоретичному та практичному рівні, а також здійснюється аналіз нормативно-правової бази судово-економічної експертизи та виявлення її прогалин. Представлені основні напрямки вдосконалення правового регулювання судово-економічної експертизи та шляхи вирішення проблем, які стосуються методів та способів даної експертизи.

Ключові слова: *судово-економічна експертиза, експерт, експерт-економіст, методика судово-економічної експертизи.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день у науково-дослідній та практичній діяльності вирішення завдання по експертизі відіграють велике значення. Адже, здійснення будь яких криміналістичних досліджень, повинно проводитись згідно із затвердженими методиками, які поєднують у собі необхідні вимоги проведення дослідження, якість, швидкість, тощо. Окрім цього, в сучасних умовах економічного розвитку відбувається реформування судово-правової системи, що тягне за собою криміналізацію суспільства, в якому судово-економічна експертиза виступає процесуальною формою дослідження доказів, на основі спеціальних знань у галузях економіки.

Необхідність розгляду цього питання, є актуальним, у зв'язку із економічним розвитком держави, обумовленого збільшенням кількості бізнес-одиниць, виникненню складності фінансових та господарських зв'язків між ними, що призводить до судових спорів між суб'єктами підприємницької діяльності. При цьому важливу роль відіграють наукові методи збору доказів, основним з яких є проведення судово-бухгалтерської експертизи, що досліджує конфлікті ситуації у фінансова-господарській діяльності підприємств [1, с.592].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над питанням методики судово-економічної експертизи, питаннями щодо розроблення та вдосконалення правового поля питання судово-експертної діяльності в Україні, працювало багато знаних учених, експертів, практичних працівників, серед яких: Т.В. Авер`янова, Р.С. Бєлкін, А.І. Вінберг, Л.М. Головченко, В.Г. Гончаренко, А.В. Іщенко, Л.В. Дікань, К.І. Клименко, В.П. Колмакова, А.І. Лозовий, В.Ф. Орлова, М.Я. Сег, Е.Б. Сімакова-Єфремян, М.Г. Щербаковський та багато інших вчених. Однак, не дивлячись на велику кількість наукових праць, висвітлених питань, залишаються необхідні в дослідженні або доопрацюванні. Зокрема, що стосується методики проведення судово-економічної експертизи, вдосконалення правового регулювання даного питання та шляхи вирішення, напрями вдосконалення.

Метою статті є аналіз наявних проблем в методиці проведення судово-економічної експертизи, шляхи вирішення цих питань, наведення основних напрямів удосконалення нормативного регулювання експертизи в Україні.

Основні результати дослідження. Судово-економічна експертиза, один із видів експертизи, що призначається на стадіях розгляду проваджень, що перебувають у попередньому слідстві чи суді [2, с.488]. «ЇЇ застосовують при розслідуванні та розгляді кримінальних і цивільних проваджень, коли виникають питання, для розв'язання яких необхідні спеціальні знання з бухгалтерського обліку та аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Для цього залучають експерта-економіста, який проводить дослідження та складає експертний висновок, застосовуючи свої високопрофесійні знання у сферах бухгалтерського обліку, господарського контролю та економічного аналізу, які одночасно є спеціальними – невластивими для слідчого або суду. Він може досліджувати лише ті документи, які є у справі й надані йому слідчим або судом. Тому нерозуміння слідчим або судом завдань, які можуть бути поставлені для вирішення експертом-економістом, призводить до перевищення меж компетенції експерта або неможливості виконання окремих завдань» [1, с.594].

Тож, вказуємо на те що, якість проведення судово-економічної експертизи залежить від застосування та виконання правильної методики. «Одним із перших науковців, який запропонував визначення експертної методики, був А.Р. Шляхов, котрий вважав, що методика кожного виду судової експертизи — це система методів, прийомів і технічних засобів, що застосовуються для вирішення конкретних завдань у певній послідовності та враховують специфіку вирішуваних

питань і досліджуваних речових доказів» [3, с.17]. Окрім, Шляхова, велика кількість інших учених, авторів наводило велику кількість інших визначень методик експертного дослідження.

Виходячи з цього, методика судових експертиз – це схема проведення експертизи, перелік документів, що підлягають дослідженню, сукупність методичних прийомів які необхідно застосувати, виявлення фактів, при використанні вищевказаного.

«Оскільки методика або ж техніка експертного дослідження – це рівень високоспеціалізованого методологічного знання, то в силу притаманних йому функцій безпосередньої регламентації наукової діяльності, методика завжди повинна мати чітко виражений нормативний характер» [4, с.77].

Як і будь-яка діяльність, судово-економічна експертиза потребує нормативно-правового регламентування. Потрібно виділити, те що, з моменту прийняття Закону України «Про судову експертизу» [5] більшість положень не є актуальними. Однак, з прийняттям інших нормативних актів, процесуальних кодексів, Закон потребує внесення змін в частині закріплення переліку суб'єктів судової експертизи, визначенні правого статусу експерта. Відповідно до ст.10 Закону, судовими експертами можуть бути фахівці, які мають вищу освіту, пройшли відповідну підготовку, отримали кваліфікацію судового-експерта. Однак, спостерігається низький рівень кваліфікації експерта-економіста, що пояснюється відсутністю спеціальної підготовки та невідповідності займаної посади їх спеціальним знанням.

Ще одним, з напрямків удосконалення нормативної бази. Що стосується судово-економічної експертизи є питання, яке полягає у розрізі понять «судовий експерт» та «експерт». Обидва поняття зустрічаються, у багатьох законодавчих актах, кількість яких становить близько 4-х тисяч документів. Згідно зі с. 7 Закону, «судові експертизи та експертні дослідження проводяться державними спеціалізованими установами і судовими експертами, які не є працівниками таких установ. При цьому судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз, здійснюється виключно державними спеціалізованими експертними установами» [5, с. 12].

Для вирішення питання залучення експертів-економістів, достатньо за нашою думкою, створити картку, з повними відомостями про роботу та кваліфікацію експерта, досвід його роботи, що в подальшому допомогла б аналізувати рівень роботи експертної роботи.

Відповідно до праць Л.В. Дікань «Одним із напрямів удосконалення законодавчо-нормативної бази щодо регулювання судово-експертної діяльності в Україні є конкретизація норм щодо міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи, а саме: правил проведення різних видів судових експертиз за дорученням відповідного органу (особи) іншої країни, порядку залучення іноземних фахівців до спільного проведення експертиз, напрямів міжнародної наукової співпраці у сфері судової експертизи та ін.» [6, с. 431].

При здійсненні теоретичного аналізу міжвідомчої та відомчої методик проведення судово-економічної експертизи, потрібно відмітити відсутність єдиного методичного підходу до репрезентації. При створенні на сучасному етапі, різних відомств, дані методики мають різну структуру, а відповідно велику відмінність, що в подальшому викликає велику методологічну проблему сучасної судово-економічної експертизи.

Згідно з А.В. Іщенко «необхідно відзначити, що докладних і розгорнутих характеристик сутності та структури методики судово-експертного дослідження в криміналістичній літературі значно менше, ніж її визначень. У цілому автори сходяться на думці, що будь-яка експертна методика незалежно від її виду повинна включати в себе низку обов'язкових елементів, які утворюють її структуру. А саме містити вказівку на склад специфічних об'єктів, можливості даної методики та її надійність, засоби дослідження, а також на порядок і послідовність застосування методів і засобів. Крім цього, методики повинні містити приписи щодо умов і процедур застосування прийомів, методів і засобів та опис можливих результатів» [7, с. 639].

Також, А.В. Іщенко, та Ю.І. Палеха, було запропоновано уніфікований зміст та структуру експертної методики: вихідні дані (включається найменування методики), зміст, вступ, основний текст (об'єкт дослідження, типові питання, інструментарій необхідний для вирішення питання, об'єкти дослідження, стадії експертного дослідження), предметний покажчик; довідково-інформаційні дані, бібліографічний список [7, с. 640].

Виникає питання, про певні стадії методики проведення судово-економічної експертизи, для забезпечення своєчасного, всебічного, повного виявлення та пізнання фактів, обставин. Вчені виділяють чотири стадії (етапи) створення експертних методик судово-економічної експертизи:

- дослідження закономірностей, що обумовлюють прояви ознак, які характеризують ті або інші об'єкти;

- виділення з усієї сукупності виявлених ознак тих, які задовольняють вимогам, що дозволяють використовувати їх в експертному дослідженні;

- визначення доступних широкому колу експертів-практиків технічних засобів, методів і прийомів, що дають можливість вивчати зазначені ознаки;

- оформлення методики у вигляді, що дозволяє однозначно сприймати і використовувати викладену в ній інформацію методичного характеру, в тому числі проводити оцінку одержуваних результатів.

Виходячи з вищевказаного, потрібно сказати, що існує безліч питань щодо методики судово-економічної експертизи, які підлягають аналізу, роз'ясненню, вивченню та вирішенню питань. На нашу думку наступними шляхами вирішення викладених нами проблем, є наступні заходи:

- вдосконалення чинної нормативно-правової бази, яка регулює експертну діяльність в Україні, шляхом розширення правових функцій експерта-економіста [8, с. 43];

- вивчення та використання методів, формування нових методик, підходів до організації, планування та проведення досліджень;

- для підвищення ефективності методики судово-економічної експертизи, необхідним є узгодження чіткої та злагодженої взаємодії між суб'єктами призначення та проведення експертизи;

- розгляд питання, щодо здійснення кількості осіб, терміну проведення експертних досліджень;

- проведення атестаційної підготовки, для експертів-економістів та надання свідоцтва про підтвердження даної атестації;

- забезпечення експерта-економіста необхідними документами [7, с. 44].

Висновки. Отже, на нашу думку, навіть при детальному аналізі методики судово-економічної експертизи вченими та практиками, залишається проблематика як і того, так і іншого характеру. Що стосується теоретичного характеру, то існує неоднозначність експертної методики. А щодо практичного, то це проблеми апробації експертних методик і доступності зареєстрованих методик, для застосуванні у кримінальному провадженні.

Щодо законодавчої бази України, у розрізі методики судово-економічної експертизи, існує питання в уніфікації процесуальної частини нормативних актів. Існує необхідність, в закріпленні офіційної методики, прийомів та способів здійснення судово-економічної експертизи, до якої могли б звертатися всі практичні працівники.

При вирішенні цих питань, можна розраховувати на підвищення теоретичного рівня методів судово-економічної експертизи та повноти застосування правильних способів проведення експертизи практичними працівниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Камлик М.І. Судова бухгалтерія [Текст] : підручник / М.І. Камлик. - 4-те вид., доп. та перероб . - К. : Атіка, 2013. – 592-594 с.

2. Базась М.Ф. Теоретика-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи [Текст] : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М.Ф. Базась. - К.: МАУП, 2017. - 488 с.

3. Шляхов А.Р. Предмет и система криминалистической экспертизы / А. Р. Шляхов // Труды ВНИИСЭ. – 1971. – Вып. 3. – С. 16–21.

4. Плесовских Ю. Г. Судебно-экспертное исследование: методология, методика, метод / Ю. Г. Плесовских // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2005. – № 3–4. – С. 77–79.

5. Про судову експертизу [Електронний ресурс] : Закон України від 25.02.1994 №4038-XII / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4038-12. – Законодавство України.

6. Дікань Л.В. Судово-економічна експертиза : [навч. посіб.] / Л.В. Дікань, В.Д. Понікаров, О.В. Кожушко. – Харків : ХНЕУ, 2014. – 431 с.

7. Задокументовані методики експертного дослідження: нові погляди на сталі положення / Іщенко А. В., ПалехаЮ. І., Ярослав Ю. Ю., Полтавський А. О. // Криміналістика XXI століття : мат-ли міжн. наук.-практ. конф. (25–26 листоп. 2010 р.). – Х. : Право, 2010. – С. 639–644.

8. Сторожук Н. Судово-бухгалтерська експертиза: критичний огляд нормативно-правового регулювання, методології та організації [Текст] / Н. Сторожук // Бухгалтерський облік і аудит: Науково-практичний журнал. - 2009. - № 6. - С.43-49.

Чешейко Леонід Андрійович,
студент групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізи та аудиту
Науковий керівник:
Проскура Катерина Петрівна,
д.е.н., професор, професор кафедри аудиту та економічного аналізу

МЕТОДИКА ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Розвиток правової демократичної держави вимагає злагодженої дії усіх її інститутів. Серед них провідну роль відіграють правоохоронні органи та суд, які покликані забезпечити справедливе вирішення спорів між членами суспільства і захист їх інтересів від злочинних дій. Успішність розв'язання спорів і розслідування правопорушень у сфері економіки залежить від правильного трактування даних бухгалтерського обліку, які часто виступають єдиним джерелом доказів у порушеній правоохоронними органами або судом справі. Це обумовлено тим, що саме бухгалтерський облік забезпечує послідовне, постійне та повне відображення всіх господарських операцій, надаючи таким чином достовірну інформацію про економічні відносини суб'єкта господарювання [3].

Однак на сучасному етапі облікова інформація не отримує належного пояснення у процесі слідства, що знижує його ефективність. Відповідно, необхідними є наукові дослідження, спрямовані на підвищення якісного рівня використання знань з бухгалтерського обліку, аналізу та контролю для потреб правосуддя.

Основною гіпотезою дослідження за обраною темою є припущення, що інформація бухгалтерського обліку та результати господарського контролю не в повному обсязі враховуються для розв'язання спорів і розкриття порушень у сфері економіки. Причиною такого стану є недостатньо високий професійний рівень осіб, які залучаються до процесу слідства для надання допомоги у використанні облікової інформації та результатів господарського контролю, а також відсутність науково-обґрунтованої методики їх дослідження [7].

З метою пояснення доказів, що містять облікові дані, правоохоронні органи або суд запрошують фахівців з бухгалтерського обліку.

Однією з найбільш поширених форм використання їх знань є призначення бухгалтерської експертизи.

Вивченням проблем застосування в ході її проведення даних бухгалтерського обліку для підвищення ефективності правоохоронної діяльності, вивчення ролі облікової інформації в системі доказів, повноважень експерта-бухгалтера, методики експертного дослідження займалися вчені юридичного та економічного напрямів дослідження.

Серед вітчизняних М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, С.О. Олійник, В.К. Савчук, Л.К. Сук, Л.С. Шатковська. Значний внесок у вирішення вказаних питань здійснили вчені Росії, Білорусі, Литви: Т.М. Арзуманян, Г.А. Атанесян, А.М. Бєлов, Б.А. Бор'ян, Н.Г. Гаджиєв, Т.М. Дмітрієнко, С.Ф. Іванов, М.М. Ласкін, Г.І. Макеєнко, І.Л. Петрухін, В.Д. Понікаров, П.Ю. Пошюнас, О.М. Ромашов, С.П. Фортинський, С.Г. Чаадаєв, О.Р. Шляхов.

Не применшуючи ролі їх досліджень для розвитку бухгалтерської експертизи, слід відмітити відсутність у вітчизняній науковій літературі чіткого обґрунтування вимог до спеціаліста з бухгалтерського обліку, уповноваженого надавати професійну допомогу в процесі слідства, методики дослідження господарських операцій, відображених в матеріалах справи. Тобто потребують чіткості питання застосування бухгалтерського обліку, методів господарського контролю і економічного аналізу - обліково-аналітичного забезпечення - в експертизі.

Крім того, проведення експертизи вимагають додаткових наукових досліджень щодо їх застосування експертом. Необхідність вирішення окреслених питань і їх вплив на економічний розвиток підприємств і життя громадян обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Об'єктами експертного дослідження операцій з коштами є: інтерпретація, достовірність оцінки та реальність відображення в балансі та фінансовій звітності; повнота оприбуткування; обґрунтованість (законність) вибуття; цільове використання; дотримання вимог законодавчо-нормативного забезпечення щодо їх обліку; стан збереження грошових коштів; сума заподіяної шкоди за наслідками виявлених нестач, розкрадань та особи, причетні до цих порушень [2].

Методичні прийоми експертного дослідження операцій з коштами у касі та на рахунках у банку включають розрахунково-аналітичні, документальні прийоми узагальнення й реалізації результатів експертизи, аналітичного групування доказів правопорушень та ін.

У разі виявлення в касі нестач або лишків готівкових грошей експертне дослідження касових операцій проводиться, як правило, у такій послідовності:

1) порівнюються записи в касовій книзі з прибутковими та видатковими касовими документами. Визначається повнота і правильність оформлення документації. При цьому необхідно зіставити дані, вказані у прибуткових касових ордерах, з даними записів на контрольній стрічці регістрів розрахункових операцій (якщо вони є на підприємстві) або з даними розрахункових книжок;

2) перевіряється арифметична достовірність підрахунків у касовій книзі сум операцій за кожний день і правильність переносу сум залишків на наступну сторінку книги;

3) установлюється тотожність записів у касовій книзі записам у звітах касира за кожний операційний день;

4) аналізуються по суті операції в документах, які додаються до прибуткових та видаткових касових ордерів [6].

Особливу увагу під час проведення експертного дослідження необхідно приділити повноті оприбуткування готівкових грошей та цільовому їх використанню.

Аналіз експертної практики показує, що можливі випадки утворення в касі нестачі готівкових коштів без відображення в обліку. Але частіше вилучення грошових коштів із каси відбувається через неоприбуткування грошей та необгрунтоване їх списання у видатки, а саме: неоприбуткування виручки від реалізації товарно-матеріальних цінностей та за надані послуги; неоприбуткування коштів, отриманих із банку на виплату заробітної плати та на адміністративно-господарські й виробничі потреби; списання грошових коштів без виправдувальних документів, за підробленими документами та в більших розмірах, ніж це потрібно за документами; повторне списання грошових коштів за тими самими виправдувальними документами. Як правило, це відбувається, коли витратні документи не були погашені в установленому порядку [4].

Під час дослідження матеріалів кримінальних справ, пов'язаних з установленням фактів лишків та нестач у касі, експерту в усіх випадках необхідно мати всі регістри бухгалтерського обліку та касові звіти з доданими до них документами.

Для висновків експерта особливе значення мають акти зняття фактичної наявності грошових коштів, оскільки без них неможливо вирішити, чи мають місце нестачі або лишки грошових коштів у касі.

За відсутності актів зняття залишків каси на початок досліджуваного періоду збільшується обсяг матеріалів, оскільки в таких випадках належить досліджувати рух грошових коштів, починаючи з дати попереднього зняття залишків каси, підтвердженого актом. У цьому разі, а також за відсутності приймально-передавальних актів у період заміни касирів розмежувати період утворення нестач або лишків не завжди можливо.

У разі неоприбуткування грошових коштів у касі аналіз та встановлення нестач слід здійснювати порівнянням записів про надходження грошових коштів: із банку - з даними виписок та корінців чеків про отримання готівкових коштів; із виручки від реалізації товарноматеріальних цінностей - з даними товарних звітів про здавання виручки в касу, відображеними на рахунку «Реалізація»; від окремих осіб за різні послуги - з документами, що служать підставою для одержання та утримання грошей [3].

За необхідності поглибленої перевірки повного оприбуткування в касі готівкових коштів, отриманих із різних джерел, експерт-бухгалтер повинен проаналізувати також обороти облікового регістра за дебетом рахунка № 30 «Готівка» порівняно з оборотами за кредитом кожного з кореспондуючих рахунків (31 «Рахунки в банку», 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 661 «Розрахунки за заробітною платою», 681 «Розрахунки за авансами одержаними») та ін. З наступним зіставленням їх з відповідними записами в касовій книзі і даними документів, які підтверджують отримання підприємством певних сум готівки у певні строки [5] .

Перевіряючи цільове використання готівки, отриманої підприємством в установі банку, використовують виписки банків, касові книги і звіти касира, видаткові касові ордери, облікові регістри за кредитом рахунка 30 «Каса», книги обліку придбання товарів, а також документи, що підтверджують факт витрачання готівки за призначенням, авансові звіти підзвітних осіб та ін.

Перед початком дослідження розрахункових операцій експерт зобов'язаний вимагати у керівництва дозволу на ознайомлення з усіма наявними у підприємства рахунками в установах банків. Банки контролюють використання коштів, які зберігаються на рахунках, однак це не виключає можливості фінансових порушень під час здійснення розрахункових операцій. здійснення розрахункових операцій на рахунках у банках та порядок оформлення відповідних банківських документів регламентуються в Україні.

Інструкцією про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затвердженою постановою Правління НБУ від 29.03.2001 р. № 135, та Законом України «Про банки і банківську діяльність», затвердженим постановою ВР України від 07.12.2000 р. № 2121-111, та іншими нормативними актами [1].

Як зазначено в ЗУ «Про банки і банківську діяльність» та Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, основними напрямками використання грошей з рахунка, відкритого в банку, є: платежі постачальника за сировину, матеріали, готову продукцію, внески до бюджету, погашення заборгованості за позиками тощо [2].

Для контролю за рухом грошових коштів на рахунках у банку, а також для відображення цих операцій в обліку підприємств (незалежно від форми власності) установи банку періодично надсилають підприємствам виписки з поточного та інших рахунків із зазначенням сум надходжень і платежів. У випадках, коли запис проведений не за наказом підприємства, до виписки додають усі виправдувальні документи. Виписки з рахунків - це другий примірник відповідного рахунка підприємства, що ведеться в установах банку.

Облік руху грошових коштів у бухгалтерії підприємства ведеться на рахунку № 31 «Рахунки в банках». За дебетом відображається надходження коштів на поточний рахунок у банку. Залежно від джерел надходження грошей кореспондуючими рахунками можуть бути: рахунок «Каса», рахунки обліку розрахунків, рахунки обліку позик банку тощо.

Початковим етапом дослідження операцій щодо кожного рахунка є перевірка тотожності залишків грошових коштів на кінець періоду за даними: виписок банків; бухгалтерських балансів і облікових регістрів підприємства (Головної книги, облікових регістрів за рахунком 31) [6].

Потім за кожний звітний період звіряються записи у регістрах синтетичного (Головна книга) і аналітичного обліку (облікові регістри за рахунком 31), робиться підрахунок щоденних, щомісячних і квартальних підсумків з постійним звірянням їх з випискаами банку. Необхідно також установити, чи надані експерту всі виписки банку. Якщо на підприємстві немає окремих виписок, то слід отримати з банку їх засвідчені копії. У разі розбіжностей між обліковими даними підприємства та випискаами банку треба з'ясувати їх причини за матеріалами установи банку.

Перевіряючи тотожність облікових даних змісту виписок з розрахункового рахунка, необхідно з'ясувати, чи всі банківські виписки надані та наскільки вони достовірні. Повноту банківських виписок з'ясовують за їхньою посторінковою нумерацією та переносом посторінкових підсумків. Достовірність виписок визначають за зовнішніми ознаками (реквізитами, підписами, штампами банку та ін.), а за необхідності - і способом зустрічної перевірки в банку. При цьому експерт-бухгалтер не встановлює підроблень штампів та підписі [5].

Банк систематично контролює залишки грошових коштів на розрахункових, поточних та інших рахунках, тому залишки коштів на початок та на кінець місяця, показані підприємством, як правило, відповідають залишкам виписок банку. Проте це не виключає можливості здійснення протягом місяця різного роду зловживань.

Під час дослідження банківських операцій встановлюються факти: розбіжність між записами по касі зданих до банку готівкових коштів та відображенням цих операцій у виписках банку; розбіжність між записами у виписках банку сум, виданих готівковими коштами, та записами тієї самої операції по касі, а також із записами на корінцях чеків; необґрунтованість перерахування грошей з рахунків у банку та інші недоліки в порядку оплати [7].

Розрахункові операції мають досліджуватись у нерозривному зв'язку з перевіркою інших операцій - касових, банківських, товарних і виробничих. Це пояснюється тим, що перелічені операції прямо чи посередньо впливають на розрахункові взаємовідносини господарських організацій. А тому експерт мусить упевнитись у відповідності кожної виписки банку. Особливу увагу слід звернути на обґрунтованість записів за кредитом рахунків 311 «Поточні рахунки в національній валюті» і 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» в кореспонденції з рахунками витрат на виробництво, адміністративних витрат, витрат на збут та ін. [5].

Якщо в результаті звіряння банківських виписок, які перебувають на підприємстві, і платіжних документів зі справжніми записами і документами, що перебувають в установі банку, буде виявлено розбіжності, то експерт зобов'язаний зазначити у своєму висновку справжні напрямки витрачання коштів.

Експерту треба досліджувати банківські операції за суттю й установити: наскільки правильно використовувались на підприємстві отримані позики та чи достовірні матеріали на їх отримання; чи

правильно відображались в обліку і чи законно використовувались отримані в банку розрахункові чеки; чи не допускалося неправильне перерахування авансів і платежів за безтоварними рахунками, а також оплата рахунків інших організацій, які не мають відношення до підприємства, що перевіряється; наскільки раціональні на підприємстві, що перевіряється, форми застосовуваних розрахунків та чи сприяють вони прискоренню обігу коштів підприємства [3].

Дослідження порядку обігу цінних паперів потребує від експерта застосування значного обсягу спеціальних знань про емісію і обіг цінних паперів, а також про особливості оподаткування здійснюваних з ними операцій.

Основними напрямками СБЕ операцій із цінними паперами є перевірка: бланків цінних паперів; наявності ліцензій; наявності у підприємства свідоцтва про реєстрацію випуску акцій; документів про ведення реєстру власників цінних паперів; достовірності цінних паперів; операцій з виплати дивідендів [2].

На першому етапі експертизи необхідно провести формальну перевірку бланків цінних паперів. Такі бланки можуть виготовлятися тільки спеціалізованими відділеннями на поліграфічних підприємствах, що мають необхідне устаткування, технологію, матеріали, рівень кваліфікації фахівців, умови зберігання, обліку і транспортування матеріалів, напівфабрикатів і готової продукції. Тому експерту-бухгалтеру необхідно перевірити, чи є в суб'єктів підприємницької діяльності, які виготовляють чи ввозять бланки цінних паперів, відповідна ліцензія Міністерства фінансів України. Самостійне виготовлення бланків цінних паперів підприємствами і банками забороняється. Якщо в експерта-бухгалтера виникнуть будь-які сумніви відносно доброякісності досліджуваних бланків цінних паперів, він вправі вимагати у слідчого, прокурора чи суду призначення відповідної технічної експертизи документів.

Відповідно до чинного законодавства професійну діяльність на ринку цінних паперів, у тому числі посередницьку діяльність з випуску й обігу цінних паперів, мають здійснювати юридичні та фізичні особи винятково на підставі спеціальних дозволів (ліцензій). Тому експерт повинен також перевірити наявність таких ліцензій у підприємств і громадян, які здійснювали таку професійну діяльність із цінними паперами.

Підприємство (емітент) має право на випуск акцій тільки з моменту реєстрації цього випуску в Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку. Тому під час перевірки операцій з емісії цінних паперів експерту необхідно перевірити наявність у підприємства свідоцтва про реєстрацію випуску акцій. Якщо підприємство випускає привілейовані акції, то експерт-бухгалтер має перевірити, щоб сума таких акцій не перевищувала десяти відсотків статутного фонду акціонерного товариства. На цьому самому етапі дослідження експерту необхідно перевірити правильність поділу в обліку підприємства, що здійснює емісії акцій, номінальної вартості розповсюджених акцій і суми емісійного доходу, тобто суму перевищення доходів від первинної емісії власних акцій над їхньою номінальною вартістю [5].

Підприємства й організації можуть купувати акції, облігації, ощадні сертифікати тільки за рахунок власних коштів. Тому експерт-бухгалтер має перевірити, щоб для придбання таких цінних паперів не використовувалися кредити банків та інші позикові кошти.

Аналіз експертної практики з питань, пов'язаних з обігом цінних паперів, свідчить, що з метою повного і всебічного вивчення обставин справи експерт-бухгалтер у процесі дослідження має виконати такі завдання: визначити коло операцій, що підпадають під визначення торгівлі цінними паперами; дослідити повноту й обґрунтованість відображення доходів і витрат від торгівлі цінними паперами; перевірити своєчасність відображення в податковому обліку валових доходів і валових витрат від торгівлі цінними паперами [1].

Емітент іменних цінних паперів зобов'язаний забезпечити ведення реєстру власників таких паперів. Діяльність з ведення такого реєстру здійснює емітент або реєстратор. Якщо кількість іменних цінних паперів емітента перевищує 500 (максимальне число для самостійного ведення реєстру), емітент зобов'язаний доручити ведення реєстру спеціальному реєстратору через укладання спеціального договору. Причому ведення реєстру повинні здійснювати працівники, що мають спеціальні кваліфікаційні сертифікати Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Тому експерт зобов'язаний перевірити порядок ведення реєстру іменних цінних паперів (наявність атестованого працівника чи договору з реєстратором) [5].

З метою встановлення достовірності пред'явлених на дослідження цінних паперів експерт-бухгалтер повинен перевірити повноту заповнення їх реквізитів.

Акція має містити такі реквізити: найменування цінного папера; найменування емітента і його місцезнаходження; код випуску цінного папера; серія і номер сертифіката; серія і номер акції; дата випуску; тип і категорія акції; номінальна вартість; найменування (прізвище) власника; розмір статутного фонду акціонерного товариства на день випуску акцій; термін виплати дивідендів; підпис керівника чи іншої уповноваженої особи; реквізити реєстродержателя [7].

Бланки цінних паперів повинні мати такі реквізити підприємства-виготовлювача: повне чи скорочене найменування підприємства, що виготовило бланки цінних паперів, або його код; номер замовлення; дату випуску (рік і квартал) [1].

До акції може додаватися купонний листок на виплату дивідендів, що має містити такі дані: порядковий номер акції, за якою виплачуються дивіденди; найменування акціонерного товариства; рік виплати дивідендів [3].

Експертиза бланків цінних паперів і документів суворого обліку проводиться на вимогу замовника та за його рахунок. Перевіряючи операції з виплати дивідендів, експерт-бухгалтер має виходити з того, що джерелом цих виплат може бути тільки загальний прибуток акціонерного товариства.

Важливим аспектом судово-бухгалтерської експертизи операцій із цінними паперами є перевірка звітності, тому, проводячи експертизу, необхідно звернути увагу на правильне оформлення та відповідність даних звітності емітентів цінних паперів [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка А. М. Финансово экономический аналіз : учеб. / А. М. Бандурка, И. М. Червяков, О. В. Посыпкина. – Х. : Ун-т внутр. дел, 1999. – С. 9-10.

2. Глібко В. М. Судова бухгалтерія : підруч. / В. М. Глібко, О. П. Бущан. – Х. : Право, 2011. – С. 149–162.

3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково- методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз від 30 грудня 2004 р. зі змінами та доп. [Електрон. ресурс]. – http://www.zakon4.rada.gov.ua

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI [Електрон. ресурс]. – http://www.zakon4.rada.gov.ua

5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16.07.1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 33. – Ст. 365.

6. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р., із змінами і доп. [Електрон. ресурс]. – http://www.zakon.rada.gov.ua

Чиж Аліна Василівна,
студентка групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Нестор Н.В.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

В даній статті розглянуто детально особливості та важливість облікового-аналітичного забезпечення для проведення експертизи правильності обліку кредиторської заборгованості.

Ключові слова: *обліково-аналітична інформація, експертиза, кредиторська заборгованість, нормативна база, фінансові порушення.*

Постановка проблеми та зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Провідну роль в системі управління господарюючим суб'єктом грає система бухгалтерського обліку, що є, в свою чергу, основою економічної безпеки підприємства. Розвиток економіки та постійне ускладнення діяльності юридичних осіб стимулює розвиток бухгалтерської справи, пов'язаного з якістю бухгалтерської роботи, яка впливає на здатності керівництва приймати ефективні управлінські рішення і здійснювати контроль за діяльністю підприємства [5].

Сучасна українська економіка зіткнулась з проблемою боротьби з правопорушеннями у фінансовій сфері є однією з важливих проблем, що потребують спеціальному дослідженні. На даному етапі актуальність її з кожним днем значно зростає, тому виникає гостра необхідність використання нових підходів у методиці обліково-аналітичних внутрішніх експертиз і визначення пріоритетних напрямів їх розвитку. Сучасні тенденції такі, що фінансові, кредитні, податкові та інші

правовідносини вимагають не просто глибокого, але і науково обґрунтованого дослідження.

У свою чергу, правоохоронним органам необхідний комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності організації, в якій було скоєно злочин. Необхідність дослідження бізнес-операцій або економічних показників змушує правоохоронні органи використовувати бухгалтерів-експертів, оскільки облік як інформаційна система може генерувати об'єктивну інформацію про суб'єкта бізнесу та надавати користувачам інформацію про бізнес. інформація про реальну моделі фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання [5].

Таким чином, саме бухгалтерський облік в вигляді певних експертних дій створює інформаційні умови для здійснення контролю доцільності та законності використання ресурсів, сприяє запобіганню реалізації загроз, які можуть знизити економічну стійкість підприємств. Тим самим велика значимість обліково-аналітичного інструментарію будь-якого роду перевірок, в тому числі і судових експертиз.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Проблематика організації, проведення та реалізації результатів експертних досліджень представлена в сучасному науковому полі працями Ф.Ф. Бутинця, С.А. Звягіна, Н.А. Остап'юк, І.А. Панченко, Н.І.Клименко, І.В. Сауткіна, Є.Р. Россинської, М.Т. Білухи, Є.С. Дубоносова, В.В. Шадріна, В.С. Рудницького, Р.Ф. Бруханського та інших.

На жаль, дослідження даних вчених дають лише судово-бухгалтерську характеристику на підставі судових рішень, немає чіткості проведення експертизи кредиторської заборгованості у середині підприємства на базі аналітично-бухгалтерсько звіту за звітні періоди.

Формулювання цілей дослідження. В даній статті вирішуються наступні завдання: здійснити узагальнення інформації щодо видів кредиторської заборгованості та можливі порушення; провести систематизацію методичних прийомів документального дослідження облікової інформації з визначенням змісту процедур; виділити основні функції обліково-аналітичного забезпечення експертизи обліку кредиторської заборгованості.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Кредиторська заборгованість – це сукупність боргів суб'єкта господарювання (підприємства, установи, фізособи-підприємця) перед іншими суб'єктами. Кредо – значить, вірити. Інші вірять, що підприємство поверне борг[3]

Розглянемо найбільш часті приклади кредиторської заборгованості, які виникають у підприємства.

— компанія нарахувала співробітникам зарплату, але ще не виплатила;

— виконавець отримав передоплату від замовника, але ще не виконав роботи;

— покупець отримав від постачальника товар, але поки не сплатив його;

— підприємство уклало договір позики і поки не виплатило весь борг;

— платник податків нарахував податки, але поки не оформив платіжку для перерахування грошей до бюджету;

— працівник на свої гроші купив матеріали, і тепер фірма повинна йому компенсувати витрати і т.д.

Основними документами, на підставі яких установи відображають в обліку та звітності інформацію про зобов'язання, є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [4], Положення стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [3],

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 [1].

Підприємства постійно ведуть переговори з постачальниками на предмет основних засобів, сировини, матеріалів та іншого інвентарю і послуг, що надаються; з покупцями - за куплені ними товари; з клієнтами - за виконану роботу та надані послуги. Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками є важливою частиною системи обліку. Для обліку розрахунків за надійшли матеріали, товари, виконані роботи і послуги на підприємствах призначений рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Крім того, порядок проведення аналітично-бухгалтерської та судових експертизних операцій з обліку поточних зобов'язань та розрахунків заснований на загальних принципах[1].

Перевірку розрахунків з постачальниками та підрядниками необхідно здійснювати за двома основним напрямком[2]:

— оцінка правильності оплати за прийняті матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги;

— оцінка повноти оприбуткування товарно-матеріальних цінностей, отриманих від постачальників.

Обліково-аналітичним забезпечення експерти обліку кредиторської заборгованості слугують:

— первинні облікові документи (акти, рахунки-фактури, рахунки, договори і т. д.)

— бухгалтерські записи (Журнали та відомості по рахунку 63);

— документи фінансової звітності;

— статистичні звіти за відповідні періоди;

— акти перевірок і перевірок - друковані та завірені електронні документи;

— організаційні, адміністративні та планові документи, оформлені на підставі законодавчих і нормативних актів.

Дані документи слугують підставою для подальшої судово-бухгалтерської експертизи кредиторської заборгованості. Правильність та своєчасність заповнення бухгалтерських документів, а також їх контроль дозволяють забезпечити підстави для подальшого управління та перевірки кредиторської заборгованості. Побачити варіанти її погашення, та виходу зі складних конфліктних ситуацій з постачальниками та покупцями.

Висновки. Аналітично-бухгалтерське забезпечення експертизи обліку кредиторської заборгованості, слугує підґрунтям якісного та своєчасного виявлена недоліків та безнадійних кредиторських заборгованостей. Бухгалтерська інформація та документи дають можливість проведення якісної експертизи кредиторської заборгованості на підприємстві, та уникнути в майбутні ньому судових спорів щодо боргів за кредиторською заборгованістю. Таким чином, метою аналітично-бухгалтерського забезпечення експертизи зобов'язань і розрахунків є створення умов для подальшого проведення експертного дослідження для виявлення злочинів, пов'язаних із спотворенням даних бухгалтерської звітності по кредиторської заборгованості і своєчасності їх погашення. А також перевірка правильності

організації обліку розрахунків та заходів, що проводяться керівництвом організації для усунення причин, що викликають виникнення незатребуваною заборгованості, і щодо їх зниження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30.11.1999р. URL: http://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/3282-nakaz-291.html

2. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 Документ z0336-13, попередня редакція – Редакція від 14.03.2017, підстава - z0267-17

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання « від 11.02.2000 р. №85/4306. URL: https://buhgalter911. com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021477.html

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV.URL:: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

5. Фінансовий облік : конспект лекцій / укладачі: М. Ю. Абрамчук, Ю. Г. Гуменна, І. В. Тютюник, П. М. Рубанов. – Суми : Сумський державний університет, 2018. – 395 с.

Шевчук Яна Євгеніївна,
студентка групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Нестор Наталія Володимирівна,
к.ю.н, доцент кафедри обліку
та оподаткування

ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ПИТАНЬ ПРАВИЛЬНОСТІ НАРАХУВАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Податок на прибуток є вагомим джерелом наповнення бюджету, проте недосконаліть законодавства та низький рівень державного фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання призводять до звуження бази оподаткування, зменшення податкових надходжень, нерівномірного податкового навантаження, і тому зумовлюють актуальність обраної теми.

Мета статті є визначення правильності підрахунку доходів підприємства і його складових, витрат підприємства і його складових, розмір прибутку, що підлягає оподаткуванню та безпосередньо податок на прибуток, а також своєчасність його сплати до державного бюджету.

Податок на прибуток підприємств – загальнодержавний податок в Україні і відповідно до Податкового кодексу України платниками податку на прибуток є юридичні особи, що можуть бути резидентами та нерезидентами. Саме об'єктом їхнього оподаткування є прибуток, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу на суму валових витрат, включаючи амортизаційні витрати платника податку, і є єдиним джерелом фінансування розвитку виробництва.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми.

Тематикою проведення експертного дослідження з питань правильності нарахування та відображення в обліку податку на прибуток підприємств займались як зарубіжні так і вітчизняні вчені економісти, серед яких В. Дікань, В. Понікаров, О. Кожушко, Л. Гуцаленко, Л. Михальчишина, В. Сидорчук.

Податок на прибуток обчислюється виходячи з бухгалтерського фін результату (за П(С)БО чи МСФЗ), відкоригованого на різниці,

передбачені Податковим кодексом. При цьому, податкові різниці визначають ті платники податку на прибуток, які мають дохід більше 20 млн. грн. на рік. Решта платників визначають прибуток до оподаткування без таких коригувань. Базова (основна) ставка податку становить 18 відсотків.

У процесі експертного дослідження операцій за сплатою податку на прибуток необхідно розв'язати такі основні завдання:

- дотримання чинного законодавства у частині формування оподатковуваного прибутку і розрахунків із бюджетом з податку на прибуток;

- правильність оформлення первинних документів, виходячи з яких нараховується податок на прибуток, визначення неоподатковуваних сум, податкових відрахувань і відповідних пільг з податку на прибуток;

- правильність формування податкової бази, відсутність неправомірно виключених статей;

- правильність відображення заборгованості до бюджету з податку на прибуток в обліку і звітності;

- правильність розрахунку сум, призначених до сплати до бюджету.

Джерелами інформації для контролю є: декларації про прибуток, що складаються за видами валових доходів і валових витрат, кожен з яких показується окремо та детально розшифровується у відповідних додатках; дані податкового обліку відносно видів валових доходів і валових витрат; дані бухгалтерського обліку за рахунками 64, рахунками 7, 9 класу та ін.

Для експертного дослідження правильності нарахування податку на прибуток необхідно перевірити:

1) повноту визначення об'єкта оподаткування (прибутку) і суми податку;

2) достовірність і повноту визначення валового доходу;

3) дотримання термінів розрахунків за податком на прибуток;

4) своєчасність подання декларацій та їх достовірність.

Основні напрями експертного дослідження розрахунків зі сплати податку на прибуток:

1. Оцінка стану таких розрахунків. Для цього в податковому органі на підставі особової справи платника податку на прибуток, що заводиться для обліку платників,

2. Контроль правильності визначення бази оподаткування податком на прибуток передбачає перевірку таких основних питань:

- правильності визначення обсягів доходів і витрат;
- правильності нарахування амортизаційних відрахувань;
- правильності визначення обсягу прибутку до оподаткування та застосування ставки податку на прибуток;
- правильності відображення суми нарахованого та сплаченого податку на прибуток у податковій звітності;
-обґрунтованості збитків підприємства.

Основним документом, який підлягає перевірці при визначенні податку на прибуток, є декларація з додатками до неї, облік валових доходів і валових витрат, первинні та зведені документи бухгалтерського обліку.

Перевірка достовірності нарахування податків може здійснюватися не тільки за даними бухгалтерського та податкового обліку чи за первинними документами. Можна також застосовувати непрямі методи перевірки. Непрямі методи запозичені з міжнародної практики. Один із найпоширеніших факторів - це співвідношення задекларованих доходів з реальними витратами платників податків.

При непрямих методах контролю об'єктами перевірки є незвітні документи, декларації та дані, отримані з інших джерел. Такими можуть бути дані, отримані від органів державної влади, в тому числі митних органів, органів внутрішніх справ, результати зустрічних перевірок, попередніх перевірок, обстежень приміщень та ін.

Типовими порушеннями, допущеними при визначенні податкових зобов'язань, можуть бути такі:

1. Віднесення витрат, не підтверджених розрахунковими, платіжними та іншими документами, до валових витрат. Необхідно забезпечити наявність та належне зберігання всіх документів, що підтверджують витрати, а також не відносити до складу валових витрат витрати, не підтверджені документально.

2. Не включення до валових доходів доходів з інших джерел. Необхідно забезпечити окреме відображення на бухгалтерських рахунках сум фінансової допомоги, отриманої від платника податку на прибуток.

3. Недотримання обмежень щодо віднесення до валових витрат витрат, які підлягають амортизації. На 1-е число звітного періоду необхідно визначати суму, у межах якої витрати на ремонт можна відносити до валових витрат.

Враховуючи недоліки державного фінансового контролю за сплатою податку на прибуток, основними напрямами удосконалення вітчизняної системи контролю за сплатою податку на прибуток є:

- узгодження норм цивільного, господарського та податкового законодавства;

- впровадження механізмів виявлення та припинення ризиків несплати податку на прибуток;

- створення системи спостережень за діяльністю платників податків з метою порівняння з даними податкової звітності та визначення факторів ризику несплати податку;

- посилення ефективності контрольних заходів;

- посилення відповідальності за несплату податку на прибуток підприємств.

Результати перевірочної діяльності відображаються в акті перевірки у вигляді таблиці.

Проведений поетапний аналіз елементів об'єкту оподаткування: отриманих доходів, врахованих витрат, зіставляються дані декларації з ПДВ - податкові зобов'язання та дані декларації з податку на прибуток підприємств - доходи, різниця пояснюється платником податків.

Хід експертних досліджень у процесі вирішення питань, пов'язаних з оподаткуванням податком на прибуток і податком на додану вартість інформаційно-консультаційних послуг, визначатиметься таким порядком:

- вивченням документів цивільно-правового характеру (договори, контракти, угоди) з можливими додатками (додаткові угоди, специфікації, коригування умов порядку надання послуг, розрахунків тощо), у яких зазначаються договірні умови щодо здійснення господарських операцій з надання інформаційно-консультаційних послуг: предмет угоди (зміст господарської операції), кількісні та вартісні показники (номенклатура послуг, ціна внаслідок конфіденційності інформації й форма передачі); порядок проведення розрахунків (дата здійснення оплати, форма платежу); порядок документування здійснення операцій (рахунок, акт приймання-передачі); інші істотні умови відносин між суб'єктами господарювання, які беруть участь у здійсненні зазначених операцій;

- дослідженням документів бухгалтерського обліку (первинних та облікових регістрів) щодо правильності документування проведених господарських операцій з приймання-передачі інформаційно-консультаційних послуг і відповідно відображення даних цих

документів у бухгалтерському обліку суб'єктів господарювання, які беруть участь у здійсненні зазначених операцій;

- дослідженням документів податкового та бухгалтерського обліків щодо правильності визначення платниками податків податкових баз у процесі нарахування належних до сплати в бюджет сум податку на прибуток і податку на додану вартість (у цьому разі це стосується розрахунків показників валових витрат та податкового кредиту з податку на додану вартість);

- вивченням у разі наявності в матеріалах справи інших документів, які прямо чи побічно можуть впливати на категоричність результатів проведених досліджень.

До таких можна віднести документи з претензійної роботи суб'єктів господарювання (вимоги, претензії, листи), рішення судових органів щодо встановлення фактів здійснення (нездійснення) відповідних господарських операцій, визнання дійсності договорів на надання зазначених послуг, а також складені в межах їх дії документи, у тому числі облікові.

Висновки. Результати перелічених етапів експертного дослідження питань, пов'язаних з оподаткування податком на прибуток і податком на додану вартість інформаційно-консультаційних послуг, підлягають синтезуванню із відповідним складенням висновку.

У разі, коли експертні дослідження здійснюються за результатами документальних перевірок, проведених працівниками податкових органів, цей алгоритм в обов'язковому порядку доповнюється коротким описом змісту встановлених перевіркою недотримань платником податку вимог чинного податкового законодавства. Складений в результаті проведення експертного дослідження висновок за своїм змістом становитиме порівняння висновків податкової перевірки з результатами експертного дослідження.

При цьому оформлювати результати проведених досліджень необхідно відповідно до вимог1, а самі питання з оподаткування мають досліджуватися з урахуванням вимог законодавства, чинного на дату проведення відповідних господарських операцій.

Орієнтований обсяг документів, які містять відомості, вихідні дані для вирішення питань, пов'язаних з оподаткуванням податком на прибуток і податком на додану вартість інформаційно-консультаційних послуг визначається таким переліком: акти приймання-передачі виконаних робі (наданих послуг), податкові накладні, розрахунково-платіжні відомості, видаткові касові ордери, табелі використання

робочого часу; протоколи погодження договірної ціни; звіти виконавців інформаційно-консультаційних послуг; акти-звірки взаємних розрахунків; накопичувальні відомості, оборотносальдові відомості; журнали-ордери, меморіальні ордери; платіжні доручення, банківські виписки; головні книги; касові книги; книги обліку продажу та придбання товарів (робіт, послуг); реєстри виданих і одержаних податкових накладних; книги обліку господарських операцій; декларації про прибуток підприємств; декларації з податку на додану вартість; договори, угоди, контракти; установчі документи; акти податкових перевірок, акти ревізій, аудиторські висновки, звіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (із змінами і доповненнями) / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

2. Понікаров В.Д. Судово-економічна експертиза : навчальний посібник / Л. В. Дікань, В. Д. Понікаров, О. В. Кожушко. – Х. : Вид ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 432 с.

3. Ольховська О. М. Окремі аспекти судово-економічної експертизи виробничих витрат діяльності підприємства / О. М. Ольховська // Управління розвитком. - №19. – 2011. – С.76-78.

4. Кірей К. М. Особливості проведення судово-бухгалтерської експертизи стану та операцій з основними засобами / К. М. Кірей, Г. Ю. Коблянська // Формування ринкових відносин в Україні. - №6(133). – 2012. – С.191-195.

5. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби": наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92.

6. Гуцаленко Л.В., Михальчишина Л.Г., Сидорчук В.М., Пентюк І.К. Судово-бухгалтерська експертиза: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. –352 с.

Штефан Віталіна Олександрівна,
студентка групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Нестор Наталія Володимирівна,
доцент кафедри аудиту
та економічного аналізу

СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: ЗНАЧЕННЯ ТА ЇЇ НЕОБХІДНІСТЬ

Ключові слова. *Судово-економічна експертиза, судовий експерт, експертний висновок.*

Актуальність дослідження. Можна з багато років працювати бухгалтером, директором або підприємцем, проте завжди податкова перевірка - це стрес та важкопрогнозовані наслідки. Особливо прикро, коли фіскали необґрунтовано нараховують податки (і накладають штрафні санкції) та інкримінують несплату податків, а бухгалтер впевнений у правильному відображенні операції, реальності угоди та її правильному оподаткуванні. Як бути, коли фіскали категорично не сприймають аргументів платника податків, вперто «не бачать» документів, ігнорують будь-які спроби довести свою правоту. В цих випадках, починає набувати популярності таке поняття, як судово-економічна експертиза. У зв'язку з цим, виникає потреба у розгляді основних її ознак та значення.

Ступінь наукового вивчення. Питання розвитку та сутності економічно-судової експертизи розглядали та вивчали багато вчених, науковців, практиків, як і вітчизняних, так і зарубіжних. Головні аспекти даної проблеми були розглянуті наступними вченими: М.Т. Білуха, М.І. Камлик, С.Ф. Іванова, І.Л. Петрухіна, В.Д. Понікарова, М.М. Ласкіна, В.В. Шардіна та багато інших вчених.

Мета дослідження є визначення сутності судово-економічної експертизи, її значення у практичній діяльності та виявлення головних аспектів її проведення.

Виклад основного матеріалу. Одним зі способів захисту прав платників податків від свавілля контролюючих органів є судово-економічна експертиза.

Перші експертні висновки датуються IV—V ст., коли за почерком встановлювали достовірність документів. Сьогодні судова експертиза — це цілий пласт наукових здобутків, від криміналістики до мистецтвознавства та інших різноманітних напрямків.

Статтею 1 Закону про суд експертизу [1] визначено: судова експертиза — це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду. Таким чином, експертиза призначається у випадках, коли суду (або органу, в провадженні якого знаходиться справа) для прийняття рішення необхідні спеціальні знання. На думку О.О. Ейсмана, спеціальні знання не належать до числа загальновідомих, загальнодоступних, що мають масове поширення, тобто це ті знання, якими професійно володіє лише вузьке коло фахівців [2].

Підпунктом 1.2.3 Інструкції [3] одним з основних видів судової експертизи визначено судово-економічну експертизу. Не вдаючись до цитування сухих норм чинного законодавства і кажучи простою мовою, судово-економічна експертиза — це докази в бухгалтерському та податковому обліку. У криміналістиці це відбитки пальців, сліди, ДНК. А в бухгалтерському та податковому обліку об'єктом вивчення економічної експертизи є первинні та зведені документи, регістри, журнали, оборотні відомості, звітність, декларації, акти перевірок, протоколи допитів, свідчення обвинувачуваних і свідків, висновки експертів інших спеціальностей тощо.

Важливо розуміти, що бажано звернутися до судового експерта перед складанням акта перевірки. КПК [4] визначено, що висновки Акта перевірки можуть бути підставою для порушення кримінального провадження.

Підпунктом 20.1.17 ст.20 ПКУ передбачено, що у разі потреби податківці можуть залучати експертів. Експертиза призначається або за заявою платника податків, або за рішенням керівника контролюючого органу (ст.84 ПКУ).

Відповідно до ст.83 ПКУ для посадових осіб контролюючих органів під час проведення перевірок підставами для висновків є: документи, визначені ПКУ; податкова інформація; експертні висновки; судові рішення.

Як бачимо, експертний висновок прямо передбачений ПКУ та є підставою для формування висновків актів перевірок. Отже, ПКУ визначаються певні умови, за яких може бути проведено експертизу.

Підставою для проведення експертиз є процесуальний документ (постанова, ухвала) про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом), або письмове звернення постраждалого чи сторони захисту кримінального провадження. У свою чергу, підставою для проведення експертного дослідження є письмова заява (лист) замовника. Отже, для проведення судової експертизи потрібна постанова слідчого судді, а для економічних досліджень цього не вимагається. Дослідження може бути корисним також у тому випадку, коли з певних причин ініціювання судової експертизи є неможливим. Замовниками експертних досліджень можуть бути як правоохоронні та судові органи, так і фізичні чи юридичні особи.

Інструкцією встановлено порядок проведення експертиз (досліджень), строки проведення та види експертиз. При проведенні судової експертизи (дослідження) експерт керується методиками, внесеними до відповідного Реєстру методик [5]. Визначення способу проведення експертизи (вибір певних методик та методів дослідження) належить до компетенції судового експерта. Окрім відповідних методик, експерт використовує нормативно-правові акти та нормативні документи (міжнародні, національні та галузеві стандарти, технічні умови, правила, норми, положення, інструкції, рекомендації, переліки, настановчі документи Держспоживстандарту України), державні класифікатори, галузеві стандарти, довідкову літературу, програмні продукти тощо.

Предметом економічної експертизи (експертного дослідження) є висновок експерта щодо поставлених йому запитань. Важливо розуміти, що господарські операції є предметом бухгалтерського/податкового обліку, але експерт досліджує не господарські операції, а саме їх відображення в бухгалтерському та податковому обліку.

Коло питань, які може вирішувати судово-економічна експертиза, необмежене і залежить від конкретних фактів. Типовою помилкою при написанні заяви є постановка некоректних питань. У р. ІІІ Метод рекомендацій [6] визначено основні завдання та наведений орієнтовний перелік питань, які можуть ставитись на розгляд експерту. Перелік є орієнтовним і питання, які ставляться експерту, можуть бути, наприклад, такими:

1. «Чи підтверджується документально зазначене в акті податкової інспекції (указуються реквізити акта) заниження об'єкта оподаткування (указується підприємство) за період (зазначається який) і донарахування до сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету (указується яких)»;

2. «Чи підтверджуються документально висновки акта державної податкової інспекції (номер, дата) про завищення підприємством (назва) заявленої суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість за період (указується період)»;

Результатом проведення експертизи є висновок експерта. Відповідно до п.4.14 Інструкції у висновку експерта, зокрема, зазначаються: реквізити висновку (назва документа, дата та номер складання висновку; категорія експертизи (додаткова, повторна, комісійна, комплексна); вид експертизи (за галуззю знань). Висновок складається з трьох частин: вступної (Вступ), дослідницької (Дослідження) та заключної (Висновки).

На сьогодні є звичною ситуація, коли місцеві та апеляційні адміністративні суди вирішують подібні або ж практично аналогічні податкові спори абсолютно по-різному. Новий КАСУ [7] ставить за мету уніфікувати судову практику у судових справах, у тому числі й у податкових спорах, шляхом запровадження «типових» та «зразкових» адміністративних справ.

Експерт дає свій висновок у письмовій формі. Він долучається до справи. У висновках експерта має бути зазначено: коли, де, ким, на якій підставі було проведено експертизу, питання, поставлені експертові, які матеріали експерт використовував, докладний опис проведених досліджень, зроблені в результаті їх проведення висновки й обґрунтовані відповіді на поставлені судом питання. Отримані результати експертизи сприймаються судом як доказ.

Експертизи в податкових спорах є у всіх країнах світу і мають загальну рису - все залежить від чітко та грамотно сформульованого питання до експерта. Яке питання - такий буде і висновок. При виваженому підході висновок експерта може повністю змінити хід справи чи ситуацію на користь платника податків.

Якщо платник податку категорично не згоден з висновком експерта, зробленим на замовлення, наприклад, фіскальних органів чи іншою стороною в ході судового провадження, він має право поставити під сумнів існуючий експертний висновок. Таку можливість надає Порядок № 775 [8]. Підставою для проведення рецензування можуть бути неповнота і нечіткість опису об'єктів, що надійшли для дослідження, невідповідність питань, поставлених перед експертом у документі про призначення експертизи, неправильний та необґрунтований вибір методів і методик дослідження, відсутність аргументованості та обґрунтованості висновків, невідповідність результатам дослідження та поставленим питанням, інші підстави.

Рецензія не може замінити висновок судового експерта або висновок експертного дослідження, але вона може поставити під сумнів існуючу експертизу, а сторона, яка замовила рецензію, може це використати для захисту своїх прав та інтересів.

Якщо висновок експерта буде визнано неповним або неясним, судом може бути призначено додаткову експертизу, яка доручається тому самому або іншому експерту (експертам), або (якщо його висновок визнано необґрунтованим чи таким, що суперечить іншим матеріалам справи або викликає сумніви в його правильності) судом може бути призначено повторну експертизу, яка доручається іншому експертові (експертам).

Висновок. У зв'язку з вищевикладеним, ми можемо дійти висновку, що значення судово-економічної експертизи є надзвичайно вагомим, у практичній діяльності оперативних та слідчих працівників правоохоронних органів. Однак, на сьогодні існує багато прогалин, які потребують вирішення, для покращення проведення судово-економічної експертизи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України від 25.02.94 р. № 4038-XII «Про судову експертизу» (прим. ред.).

2. Эйсман А.А. Заключение эксперта (структура и научное обоснование). — М.: Юрид. лит., 1967. — 152 с. (прим. ред.)

3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена наказом Мін'юсту України від 08.10.98 р. № 53/5 (прим. ред.).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (прим. ред.).

5. Реєстр методик проведення судової експертизи (дослідження) див. за посиланням: http://rmpse.minjust.gov.ua/ (прим. авт.).

6. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджені наказом Мін'юсту від 08.10.98 р. № 53/5 (прим. ред.).

7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-VI (прим. ред.).

8. Порядок проведення рецензування висновків судових експертів та висновків судових досліджень, затверджений наказом Мін'юсту від 25.05.2015 р. № 755/5 (прим. ред.).

Шульга Іванна Іванівна,
студентка групи ОМФз-18-3
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:
Білобровенко Тетяна Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПЕРТНОЇ ПЕРЕВІРКИ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ

Постановка проблеми. *У статті охарактерезовано основи організації експертної перевірки операцій з запасами, висвітлено мету а також методичні основи проведення судово-бухгалтерської експертизи матеріальних запасів суб'єкта господарювання.*

Ключові слова. *Судово-бухгалтерська експертиза, експертна перевірка, операції з запасами, запаси.*

Постановка проблеми. Сучасний соціально-економічний стан в Україні характеризується рядом негативних явищ, серед яких особливе місце займають зростання економічної злочинності. Ситуація, що склалася, обумовлює необхідне підвищення якості роботи правоохоронних органів. Все частіше вони стикаються з криміналізацією економічних стосунків і незабезпеченістю належного контролю за фінансовою діяльністю господарюючих суб'єктів.

Складне становище посилюється зниженням ефективності роботи правоохоронних органів у сфері розкриття і розслідування економічних злочинів. Вони украй повільно адаптуються до нових ринкових відносин. Найчастіше причиною цього є не використання ними в практичній діяльності необхідного комплексу спеціальних заходів. В рамках цієї проблеми вирішальне значення набуває опанування працівниками правоохоронних органів спеціальних бухгалтерських та іншими економічних знань для успішного їх використання при розслідуванні справ, пов'язаних із замаскованими економічними злочинами.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Тематику проведення судово-бухгалтерської експертизи, в тому числі і проведенням експертизи виробничих запасів займалися як зарубіжні, так і вітчизняні вченіекономісти, серед яких М. Кужельний, М. Левицька, Г. Давидов,

Л. Нападовська, В. Савченко, Ф. Бутинець, С. Бардаш. Б. Нідлзом, Д. Колдуеллом, Х. Андерсеном. Проаналізувавши досягнення вчених у розгляді питання щодо методики проведення внутрішнього експертизи виробничих запасів, деякі питання залишаються не розглянутими.

Метою статті є дослідження основ організації експертної перевірки операцій з запасами суб'єктів господарювання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Найчастіше судово-бухгалтерська експертиза призначається при розслідуванні кримінальних справ, в ході яких слідчий (особа, провідне дізнання) зобов'язані, розкрити злочин і на підставі зібраних по справі доказів встановити осіб, винних у його скоєнні, визначити суму заподіяної ними шкоди підприємствам, кооперативам, громадським організаціям або окремим громадянам, підприємцям. Потреба в судово-бухгалтерській експертизі виникає в зв'язку з необхідністю спеціальних пізнань в галузі бухгалтерського обліку, контролю та аналізу господарської діяльності, всебічного та об'єктивного дослідження фактичних обставин справи [4, с. 52].

Експертиза вивчає організацію поточного контролю за збереженням і витрачанням цінностей, роботою матеріально-відповідальних осіб, терміни проведення інвентаризацій, їх якість і збереження цінностей [2, с. 69].

Правову природу судово-економічної експертизи характеризують три ознаки: по-перше, в основі її лежить інформація про факти підприємницької діяльності, що володіє властивістю відносності оскільки досліджуваної діяльності і пізнавана (досліджувана) для отримання відомостей про інших шуканих фактах (юридичних, доказових); по-друге, судово-економічна експертиза володіє процесуальною формою, передбаченої в законі як один із засобів доказування. Процесуальна форма експертизи виступає в якості гарантії достовірності одержуваних в результаті експертного дослідження відомостей про доказову факти, по-третє, вона підпорядкована певному законом процесуальному порядку отримання та дослідження доказової інформації про факти підприємницької до іншої економічної діяльності [2, с. 43].

Хід та результати експертного дослідження оформляються спеціальним процесуальним документом - висновком експерта, який є самостійним видом судових доказів, передбачених законом. Цим, зокрема, діяльність фахівця відрізняється від експертизи, яка оформляється протоколом відповідної слідчої дії. Різного роду довідки, акти й висновки не судових експертиз, що містять дані, отримані із застосуванням спеціальних знань, є різновидом інших документів, а не самостійним видом доказів.

Таблиця 1

Завдання, об'єкти та джерела інформації судово-бухгалтерської експертизи запасів

Основними завданнями, які розв'язує судово-бухгалтерська експертиза	Об'єктами дослідження операцій є:	Основними джерелами інформації є:
- установлення документального обґрунтування нестачі (лишків) товарноматеріальних цінностей (ТМЦ), розміру матеріальних збитків за відповідний період; - установлення правильності документального оформлення операцій з приймання, зберігання і реалізації ТМЦ; - визначення і підтвердження розміру матеріального збитку, завданого посадовими і матеріально відповідальними особами внаслідок навмисних, корисливих правопорушень; - встановлення відповідності відображення в бухгалтерському обліку фінансово-господарських операцій вимогам чинних і нормативних актів з бухгалтерського обліку і звітності; - підтвердження виявлених недоліків у організації бухгалтерського обліку, звітності і контролю фінансово-господарської діяльності підприємства, що сприяли виникненню матеріальних; - встановлення обґрунтованості списання сировини, матеріалів, готової продукції і товарів; - встановлення правильності визначення прибутку підприємства, що обкладається податком, і розрахунок розмірів податків; - встановлення причин, які сприяли навмисним зловживанням.	– реальність відображення в балансі; – достовірність оцінки; – надходження, вибуття та достовірність відображення їх в обліку; – дооцінка, уцінка, правильність відображення їх в обліку та фінансовій звітності; – стан збереження матеріальних запасів.	– книга реєстрації договорів; – книга реєстрації руху договорів; – акт про приймання; – накладна; – прибутковий ордер; – рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна; – специфікація; – довіреність; – інвентаризаційні описи; – картка складського обліку (кількісно-сумованого); – товарний чек; – вантажна митна декларація; – податкова накладна; – товарний звіт; – журнал обліку довіреностей; – журнал обліку витрат; – відомість аналітичного обліку запасів; – журнал обліку розрахунків, довгострокових та поточних зобов'язань; – відомість аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками; – відомість аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядчиками; – комп'ютерна інформація; – наказ про облікову політику в частині матеріальних запасів; – рахунки Головної книги, які призначені для обліку матеріальних запасів (20 «Виробничі запаси», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція», 28 «Товари»).

Розроблено автором за даними [4].

Виходячи з цього визначаються об'єкти, джерела інформації, методичні прийоми дослідження, узагальнень і реалізації результатів судово-бухгалтерської експертизи операцій із запасами [3, с. 22].

Щодо об'єктів експертного дослідження операцій з запасами наступні:

- кількісне та якісне, при цьому експертиза досліджує повноту оприбуткування запасів за даними бухгалтерського обліку, відповідність їх за якістю супроводу та прийомними документами, складеними матеріально відповідальними особами, а також матеріалів, що надійшли без супровідних документів;

- збереження запасів та закріплення матеріальної відповідальності - досліджується за даними бухгалтерського обліку, чи відповідає стан складського приміщення вимогам зберігання цінностей, наявність пожежної сигналізації, охорони, техніки безпеки і т.п.

- норми витрати матеріалів на виробництво і їх дотримання - експертиза перевіряє обгрунтованість затвердження норм та їх застосування в лімітно-забірних картах а також відомостях на витрачання матеріалів, та при стимулюванні економії витрат на виробництво продукції, виконанні робіт і послуг;

- брак та псування запасів і тари - досліджуються причини, що зумовили виникнення негативних явищ, розмір непродуктивних витрат, встановлюються особи, відповідальні за заподіяний збиток;

- первинна документація з обліку запасів досліджується експертизою в частині достовірності визначених в ній господарських опреаций;

- бухгалтерський облік і звітність як об'єкт експертного дослідження вивчається в частині достовірності даних, закріплення матеріальної відповідальності за цінності, здійснення контролю за господарськими операціями, пов'язаними з прийманням і витрачанням матеріалів;

- нестача цінностей і заподіяний збиток, виявлені експертизою, їх обгрунтованість і відповідальні особи - експертиза узагальнює дослідження інших об'єктів, де ревізією виявлено збиток, перевіряє, чи підтверджується його розмір даними бухгалтерського обліку та іншими зібраними доказами; наскільки вірно ревізія встановила матеріальну відповідальність конкретних працівників і розмір відшкодування заподіяної шкоди [3, с. 54-59].

Методом судово-економічної експертизи є сукупність прийомів, використовуваних експертом-економістом при дослідженні документів

бухгалтерського, статистичного, оперативного обліку, управлінського обліку записів рахункових регістрів в сукупності з документами цивільно-правового характеру та іншими матеріалами справи і дачі висновку по поставлених перед ним питань, що входять у його компетенцію.

Економічний аналіз застосовується при встановленні циклічності поставок сировини на підприємство, виявленні відхилень від норм при витрачанні матеріалів і встановленні факторів, що обумовлюють перевитрата сировини і т.п. Аналітичні та статистичні розрахунки застосовуються в дослідженнях за допомогою обчислювально-розрахункових і логічних процедур. Складаються порівнювальні відомості, таблиця зіставлення витрат матеріалів і їх накопичення за певні періоди, виявляються факти порушення технології у виробничих підрозділах на конвеєрних лініях і т.п. Економіко-математичні методи допомагають виявити різного роду перевитрати сировини і матеріалів у заготівельних цехах при розкрої тканини, списання перевитрат на вирізи, а також при розкрої листового заліза, розпилюванні фанери і деревини на деталі і т.п [4, с. 53].

Застосування розрахунково-аналітичних методичних прийомів в експертних дослідженнях доцільно при виконанні експертних процедур на ЕОМ, що містять банки даних нормативної та фактографічної інформації та забезпечені стандартними операційними програмами. Зокрема, на ЕОМ можливо розраховувати оптимальний варіант розкрою сировини і матеріалів, вирішити кореляційну залежність факторів, що впливають на раціональне використання матеріальних ресурсів, і т.п. [4, с. 136].

На стадії поточного контролю господарських операцій експертиза встановлює, чи достатньо бухгалтерія контролює оприбуткування виготовленої продукції, і т.п.

Судово-бухгалтерська експертиза, виявляючи причини правопорушень, пов'язаних з випуском бракованої продукції, відвантаженням виробів покупцям, дотриманням договірної дисципліни, управлінням матеріальними запасами і іншими господарськими операціями, встановлює повноту і своєчасність забезпечення інформацією різних ланок управління для раціонального господарювання в умовах ринкових відносин.

Таким чином, судово-бухгалтерська експертиза досліджуючи причини правопорушень у господарській діяльності, вивчає інформаційне забезпечення господарського механізму, яке є однією з функцій бухгалтерського обліку.

Порушення функцій бухгалтерського обліку в господарському механізмі підприємств пов'язано з поганою його організацією і недотриманням методології обліку. Надмірна централізація бухгалтерського обліку в об'єднаннях, акціонерних підприємствах, як показала практика, є першопричиною безконтрольності за збереженням цінностей, неправильного використання продуктів, привласнення виторгу і т.п [2, с. 221].

Судово-бухгалтерська експертиза, досліджуючи питання, поставлені на її вирішення, а також за власною ініціативою виявляє причини правопорушень і розробляє профілактичні заходи для недопущення повторення їх у майбутньої господарської діяльності підприємств. Причини правопорушень виявляються на дослідній стадії експертизи. Тоді ж розробляються і профілактичні заходи, які систематизуються у «Журналі угруповання досліджень судово-бухгалтерської експертизи». Виклад профілактичних заходів для попередження причин виникнення правопорушень в господарської діяльності експерт-бухгалтер здійснює в окремому розділі висновку судово-бухгалтерської експертизи або окремо оформляє їх ініціативною запискою і являє разом з висновком для реалізації правоохоронним органам [3, с. 72].

Отже, судово-бухгалтерська експертиза активно впливає на зміцнення правопорядку, сприяє профілактиці виникнення збитків, нестач та інших негативних явищ в господарській діяльності.

Висновки. Предмет судово-бухгалтерської експертизи складають явища, що характеризуються наступними ознаками: вони пов'язані з господарською діяльністю економічних суб'єктів; вони знайшли відображення в бухгалтерському обліку; межі їх дослідження визначаються навколо досліджуваних і допустимих питань, поставлених правоохоронними органами або судом; висновок надається фахівцем саме в області бухгалтерського обліку.

В результаті застосування спеціальних бухгалтерських знань за допомогою призначення і виробництва експертизи виникає новий вигляд доказу, що підлягає оцінці в сукупності з іншими наявними доказами по справі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про судову експертизу» (зі змінами та доповненнями) від 25.02.1994 № 4038-XII. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12

2. Кримінальний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) від 13.04.2012 № 4651-VI. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/4651-17

3. П(С)БО № 9 «Запаси», затвердженим Наказом МФУ від 20 жовтня 1999 року № 246, а також «Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів», затверджених Наказом МФУ від 10.01.2007р. № 2. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99

4. Судова бухгалтерія: підручник/ В. М. Глібко, О. П. Бущан; Мін-во освіти і науки України. - 2-е вид. переробл. і допов.. - Х.: Право, 2011. - 192 с. - ISBN 978-966-458-192-6.

Наукове видання

Серія «Наукові роботи студентів УДФСУ»

ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ

У трьох частинах

Частина 3

Відповідальний за випуск	*Н. П. Мацелюх*
Відповідальний редактор	*В. А. Таращенко*
Форматування та комп'ютерна верстка	*Д. П. Завальніцька*

Матеріали друкуються в авторській редакції

Здано до друку 18.11.2019. Формат 60×84/16
Папір офсетний № 1. Гарнітура «Times New Roman».
Друк. арк. 17,5.
Тираж 300 примірників. Замовлення № 849.

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром
Університету ДФС України
08200, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК № 5104 від 20.05.2016